

รายงานการวิจัย

พัฒนาการและแนวโน้มของการวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพใน
ประเทศไทย

**The Development and Trend of Research
in Health Communication in Thailand**

หัวหน้าโครงการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ หนึ่งทัย ขอผลกลาง

สาขาวิชาเทคโนโลยีสารสนเทศ

สำนักวิชาเทคโนโลยีสังคม

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี

ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี ประจำปีงบประมาณ 2549

ผลงานวิจัยเป็นความรับผิดชอบของผู้วิจัยแต่เพียงผู้เดียว

ธันวาคม 2552

กิตติกรรมประกาศ

การวิจัยนี้ ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี ปีงบประมาณ 2549

ขอขอบคุณศาสตราจารย์ ดร.ประภาวดี สืบสนธิ์ อดีตคณบดีสำนักวิชาเทคโนโลยีสังคม อาจารย์ ดร. พีรศักดิ์ สิริโยธิน คณบดีสำนักวิชาเทคโนโลยีสังคม ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วีรพงษ์ พลนิกรกิจ หัวหน้าสาขาวิชาเทคโนโลยีสารสนเทศ ที่กรุณาสับสนุนให้เกิดงานวิจัยดังกล่าว

ขอบคุณคณาจารย์ในสาขาวิชาเทคโนโลยีสารสนเทศโดยเฉพาะอาจารย์ประจำหลักสูตร นิเทศศาสตร์ทุกท่านที่เป็นกำลังใจให้ตลอดระยะเวลาของการทำวิจัย

ขอบคุณนายภักยมณี แก้วสง่า นางสาวนุชรินทร์ อุณิลคำ นายดุลยพล บรรจงกุล และ นางสาวนิรมล นิรันดง ผู้ช่วยวิจัย สำหรับการรวบรวมข้อมูลงานวิจัยและวิทยานิพนธ์และลงรหัสข้อมูลจนทำให้งานวิจัยแล้วเสร็จลงด้วยดี

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ หนึ่งหทัย ขอผลกลาง

ธันวาคม 2552

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพัฒนาการของการวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพของไทย ในลักษณะที่สัมพันธ์บริบททางสังคม ศึกษาพัฒนาการของบทบาทและความสำคัญของการสื่อสารที่มีต่อการพัฒนาสุขภาพผ่านเนื้อหาในงานวิจัยของไทย วิเคราะห์แนวโน้มของการวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพของไทย โดยเครื่องมือที่นำมาใช้ในการวิจัย คือ การวิเคราะห์เนื้อหา จากงานวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพในระหว่าง พ.ศ.2523 - 2550 และการสัมภาษณ์นักวิชาการด้านการสื่อสารสุขภาพ

ผลการวิจัย พบว่า เมื่อสำรวจประเภทของการวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพในงานวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพ พ.ศ. 2523-2550 พบว่า การวิจัยประเภทที่มีมากที่สุด คือ การวิจัยเชิงบรรยาย เครื่องมือการวิจัยใช้ในงานวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพมากที่สุด คือ แบบสอบถาม โดยมักศึกษาในประเด็นทัศนคติ พฤติกรรมของผู้รับสาร อิทธิพลของสื่อที่มีต่อผู้รับสาร กลยุทธ์การใช้สื่อของผู้ส่งสาร ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อเปลี่ยนแปลงความคิด พฤติกรรมของผู้รับสารและประสิทธิผลของสื่อ โดยยังพบว่า ขาดการสร้างความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับตัวแปรอื่น ๆ หรือกับปัจจัยแวดล้อมภายนอก ทำให้ยากต่อการนำไปใช้อ้างอิง สำหรับสื่อที่ศึกษาในงานวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพ พบว่า นักวิจัยนิยมศึกษาสื่อหลากหลายประเภท และการศึกษาเปรียบเทียบระหว่างสื่อมวลชนกับสื่ออื่น โดยพบว่า ตั้งแต่ พ.ศ. 2540 เป็นต้นมา เริ่มมีความสนใจต่อการศึกษาสื่อกิจกรรมหรือโครงการมากขึ้น

หัวข้อเกี่ยวกับการสื่อสารสุขภาพที่มีผู้ศึกษามากที่สุด พบว่า มักเป็นประเด็นที่อยู่ในความสนใจของสาธารณชน เป็นประเด็นที่รัฐบาลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้ความสำคัญ แนวคิดทฤษฎีที่ใช้ในงานวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพที่นำมาใช้มากที่สุด ได้แก่ ทฤษฎีที่ว่าด้วยการสื่อสาร การเลือกและพฤติกรรมกาเปิดรับข่าวสาร ประสิทธิภาพของสื่อมวลชนและสื่อบุคคล และทัศนคตินวัตกรรม

การดำเนินการวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพในประเทศไทยอาจสามารถจำแนกได้เป็น 5 ยุค โดยใช้เกณฑ์ด้านประเด็นด้านสุขภาพอนามัยและประเด็นด้านการสื่อสารเป็นเกณฑ์ ประกอบด้วย ยุคที่ 1 การศึกษาประสิทธิผลหรือบทบาทของสื่อโดยใช้แนวคิดทั่วไปเกี่ยวกับการสื่อสาร(พ.ศ. 2523-2529) ยุคที่ 2 ยุคแห่งการศึกษาโรคเอดส์ (พ.ศ. 2530-2536) ยุคที่ 3 การสำรวจสื่อที่หลากหลาย (พ.ศ. 2537-2540) ยุคที่ 4 การสำรวจกิจกรรมเพื่อสุขภาพและการตลาดเพื่อสังคม (พ.ศ. 2541-2544) และยุคที่ 5 การศึกษาเทคโนโลยีสื่อและประสิทธิผลของโครงการของหน่วยงานด้านสาธารณสุข (พ.ศ.2545-2550)

แนวโน้มของการวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพในสังคมไทยในอนาคต อาจมุ่งไปที่การศึกษาประสิทธิผลของการสื่อสารสุขภาพเป็นประเด็นหลัก แนวโน้มที่พึงประสงค์ของงานวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพ คือ การประมวลและสังเคราะห์องค์ความรู้ด้านการสื่อสารสุขภาพ การศึกษาวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพในระดับมหภาค การเปลี่ยนกระบวนทัศน์ด้านสุขภาพในสังคมไทย และการแพทย์กับความสัมพันธ์เชิงอำนาจ ในด้านกระบวนการศึกษาวิจัย การวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพ ควรให้ความสำคัญกับการแก้ปัญหาสังคมด้วยกระบวนการวิจัยที่หลากหลายและลึกซึ้ง

Abstract

The purposes of this research were to investigate the development of researches on health communications in relation to social contexts, roles and significance of communications towards health improvement through the content of research results in Thailand, and predict trends of researches on health communications. Tools used in this study consisted of content analysis of researches on health communications from 1980-2007, and interview of academics in the field of health communications.

Based on the results of this research through the survey of researches on health communications from 1980-2007, it was found that majority of the researches were of a descriptive type, that the research tool mostly employed was questionnaires, that issues of study involved attitudes, behaviors of message receivers, influences of media on message receivers, communication strategies of message senders, factors affecting changes of opinions, and effectiveness of media. The research also found that lack of correlations with other variables or external variables made it difficult for citations and references. As for media study, it was found that various types of media were examined in those researches; comparative studies on mass media and other forms of media were conducted. Clearly, the interest in activity media or projects began to increase since 1997.

Topics mostly covered in the researches during those periods were issues of current public interest, issues important to the Government or related agencies. Concepts or theories applied in these researches included theories of communications, selections and behaviors of message receptions, efficiency of mass media vs. personal media, and attitudes towards innovation. Meanwhile, implementations of researches on health communications in Thailand can be classified into 5 periods using the criteria on health and communication issues: Period 1 (1980-1986) involved the study of effectiveness and roles of media using general concepts and approaches; period 2 (1987-1993) focused on AIDS study; period 3 (1994-1997) centered around the survey of various media; period 4 (1998-2001) stressed on the survey of activities for health

and societal marketing; and finally, period 5 (2002-2007) was devoted to the study of media technologies and effectiveness of the projects implemented by the Public Health Agencies.

As for the future trends, researches on health communications in Thailand should primarily focus on the study of the effectiveness of health communications. However, one of the desirable trends is concerned with the compiling and synthesizing of bodies of knowledge on health communications, researches on health communications at macro-level, paradigm shift in health, especially in Thai society, and medicine and power-based relations. Moreover, in the process of conducting research on health communications, top priority should be given to solving social problems through multiple types of in-depth researches.

สารบัญ

	หน้า
กิตติกรรมประกาศ.....	ก
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ข
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ฅ
สารบัญ.....	จ
สารบัญตาราง.....	ช
บทที่ 1 บทนำ	
ความสำคัญและที่มาของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	11
ปัญหำนำการวิจัย.....	11
ขอบเขตของการวิจัย.....	12
นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย.....	12
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	14
บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	15
บทที่ 3 ระเบียบวิธีวิจัย	
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	49
แหล่งข้อมูล.....	50
เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล.....	51
การทดสอบความเชื่อมั่นและถูกต้องของเครื่องมือ.....	52
วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล.....	52
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	53
การนำเสนอข้อมูล.....	56
บทที่ 4 สถานการณ์ของงานวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพในประเทศไทย.....	57

สารบัญ

	หน้า
บทที่ 5 พัฒนาการและแนวโน้มของการวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพ	
พัฒนาการของการวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพ.....	152
แนวโน้มของการวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพ.....	176
บทที่ 5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	
สรุป.....	180
อภิปรายผล.....	188
ข้อเสนอแนะ.....	193
บรรณานุกรม.....	197
ภาคผนวก	
ก. แบบวิเคราะห์งานวิจัย.....	203
ข. รายชื่องานวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพในประเทศไทย (พ.ศ. 2523 – 2550).....	206

สารบัญตาราง

หน้า

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนและร้อยละของนักวิจัยที่ศึกษาวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพ พ.ศ 2523-2550 จำแนกตามหน่วยงานที่นักวิจัยสังกัด.....	58
ตารางที่ 2 แสดงจำนวนและร้อยละของนักวิจัยที่ศึกษาวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพ พ.ศ.2523-2550 จำแนกตามประเภทของงานวิจัย.....	59
ตารางที่ 3 แสดงจำนวนและร้อยละของหน่วยงานที่สังกัดของนักวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพ พ.ศ 2523-2550 จำแนกตามสาขาวิชาที่นักวิจัยสังกัด.....	60
ตารางที่ 4 แสดงจำนวนและร้อยละของนักวิจัยที่ศึกษาวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพ พ.ศ 2523-2550 จำแนกตามปีที่ทำวิจัย.....	62
ตารางที่ 5 แสดงจำนวนและร้อยละของนักวิจัยที่ศึกษาวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพ พ.ศ 2523-2550 จำแนกตามประเภทของการวิจัย.....	64
ตารางที่ 6 แสดงจำนวนและร้อยละของนักวิจัยที่ศึกษาวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพ พ.ศ 2523-2550 จำแนกตามประเภทของเรื่องที่ดำเนินการวิจัย.....	67
ตารางที่ 7 แสดงจำนวนและร้อยละของงานวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพ พ.ศ 2523-2550 จำแนกตามเครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย.....	84
ตารางที่ 8 แสดงจำนวนและร้อยละของงานวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพ พ.ศ 2523-2550 จำแนกตามสื่อที่ศึกษาในงานวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพ.....	97
ตารางที่ 9 แสดงจำนวนและร้อยละของงานวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพ พ.ศ 2523-2550 จำแนกตามประเด็นหรือหัวข้อที่ศึกษาในงานวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพ.....	111
ตารางที่ 10 แสดงจำนวนและร้อยละของงานวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพ พ.ศ 2523-2550 จำแนก ตามแนวคิดทฤษฎีที่ใช้ในงานวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพ.....	128
ตารางที่ 11 แสดงจำนวนและร้อยละของงานวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพ พ.ศ 2523-2550 จำแนก ตามประเด็นที่ศึกษาและแนวคิดทฤษฎีหลักที่ใช้.....	150
ตารางที่ 12 แสดงการเปรียบเทียบจำนวน สาขาวิชาที่ดำเนินการวิจัย ประเด็นที่มุ่งศึกษา ระหว่างวิทยานิพนธ์และงานวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพของไทย.....	153
ตารางที่ 13 แสดงช่วงเวลา และประเด็นวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพ เปรียบเทียบกับ ช่วงเวลาของการสื่อสารสุขภาพในยุทธศาสตร์การส่งเสริมสุขภาพแนวใหม่.....	172

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญและที่มาของปัญหา

สถาบันอุดมศึกษา ในฐานะแหล่งรวมวิทยาการและผลิตบัณฑิตที่ทรงความรู้ในศาสตร์แขนงต่าง ๆ มีพันธกิจสำคัญในการสอน การบริการ การส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมและการวิจัย เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของสังคมและประเทศชาติที่กำลังพัฒนาไปสู่ความเจริญก้าวหน้าในทุกด้าน ทั้งนี้ หนึ่งในพันธกิจสำคัญดังกล่าว คือ การวิจัย ซึ่งการสร้างองค์ความรู้หรือแสวงหาข้อค้นพบที่จะเป็นประโยชน์ทั้งในเชิงวิชาการและเป็นประโยชน์ต่อการนำผลการวิจัยที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในทางปฏิบัติ

ประเด็นการศึกษาวิจัยที่มีขึ้นในสถาบันอุดมศึกษา อาจดำเนินการโดยคณาจารย์จากสาขาวิชาต่าง ๆ จากนักวิจัยที่สนใจประเด็นใดประเด็นหนึ่ง หรือจากนิสิตนักศึกษา ประกอบด้วย นิสิตนักศึกษาระดับปริญญาโท และปริญญาเอก งานวิจัยดังกล่าว มักศึกษาในประเด็นที่กำลังเป็นที่สนใจของสาธารณชน หรือมีความสำคัญในขณะนั้น ดังนั้น การศึกษาให้ทราบถึงสถานภาพแห่งองค์ความรู้ของประเด็นที่เกิดขึ้นในช่วงยุคสมัยต่าง ๆ ของการศึกษาวิจัยจึงมีประโยชน์อย่างยิ่งต่อการทำความเข้าใจพัฒนาการของการวิจัยในเรื่องนั้นได้ รวมทั้งยังสามารถสะท้อนให้ทราบถึงความสำคัญของประเด็นปัญหาที่ศึกษาวิจัยอีกด้วย

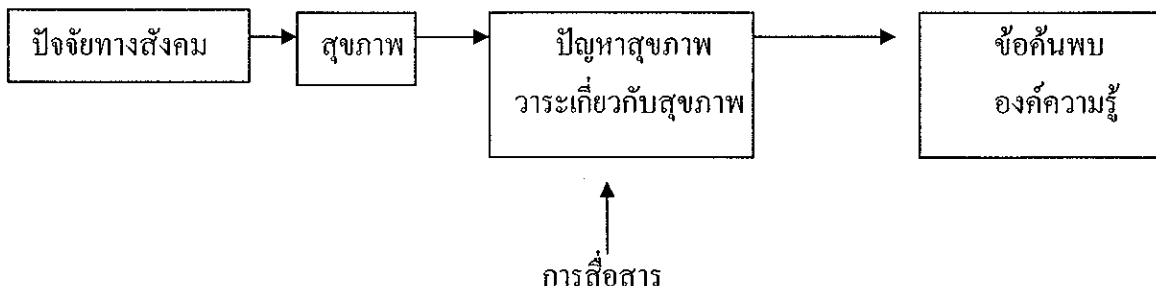
ปัจจุบัน ประเด็นปัญหาด้านสถานะสุขภาพของประชากรไทย เป็นประเด็นที่ได้รับความสนใจทั้งจากภาครัฐ และหน่วยงานต่าง ๆ อย่างกว้างขวาง โดยเฉพาะจากภาครัฐซึ่งมีการกำหนดนโยบายด้านสุขภาพ และหลักประกันสุขภาพแก่คนไทย รวมทั้งการจัดทำแผนพัฒนาสุขภาพซึ่งสะท้อนถึงการตระหนักต่อความสำคัญในการป้องกันและแก้ปัญหาด้านสาธารณสุขระดับมหภาค ขณะเดียวกันหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในภาคเอกชนรวมถึงสื่อประเภทต่าง ๆ ก็ได้รับการคาดหวังจากสาธารณชนให้มีบทบาทต่อการพัฒนาระบบสุขภาพโดยองค์รวมของประชาชนด้วย อันจะเห็นได้จากการกำหนดสุขภาพที่ดีเป็นวาระแห่งชาติ การสร้างประเด็น การนำเสนอข่าวโดยสื่อมวลชนอย่างต่อเนื่องจนกลายเป็นกระแสแห่งความสนใจของสาธารณชน สถานการณ์ดังกล่าวก่อให้เกิดกระแสปลุกเร้าให้คนหันมาใส่ใจการสร้างเสริมสุขภาพให้แข็งแรงแทนการดูแลเฉพาะเมื่อเจ็บป่วย ในลักษณะของการสร้างนำซ่อม ดังนั้น การรับรู้ข้อมูลข่าวสารสุขภาพที่ถูกต้องจากแหล่งที่เชื่อถือได้จึง

เป็นปัจจัยสำคัญสำหรับกระตุ้นให้เกิดความตื่นตัว ความตระหนักในการสร้างค่านิยมและการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพ ดังนั้น จึงอาจกล่าวได้ว่า การสื่อสารจึงเป็น “เครื่องมือ” สำคัญการสร้างเสริมสุขภาพแนวใหม่ (พนา ทองมีอาคม และเพ็ญพักตร์ เดียวสมบูรณ์กิจ, 2551)

เมื่อการสื่อสารสุขภาพกลายเป็นประเด็นที่สาธารณชนให้ความสนใจ นำมาสู่ความสนใจศึกษาวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพมากขึ้นด้วย งานวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพในแต่ละช่วงเวลาที่ผ่านมา จึงสะท้อนถึงความสำคัญของประเด็นด้านสุขภาพอนามัยในแต่ละช่วงเวลาด้วยเช่นกัน จึงเป็นที่มาของความสนใจศึกษาการสื่อสารสุขภาพของไทยผ่านงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารสุขภาพ นับจากอดีตถึงปัจจุบัน

กรอบแนวคิด (Conceptual framework) ของการวิจัย

จากความสำคัญและความน่าสนใจของการศึกษาพัฒนาการและแนวโน้มของการวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพของประเทศไทยดังกล่าว ผู้วิจัยจึงได้กำหนดกรอบแนวคิดของการศึกษาเพื่อให้เข้าใจถึงภาพรวมของพัฒนาการของการวิจัยดังนี้

ในการศึกษาพัฒนาการและแนวโน้มของการวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพของประเทศไทย ผู้วิจัยได้ศึกษาภายใต้กรอบแนวคิดดังกล่าว ซึ่งเกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางสังคม อันเป็นตัวแปรที่ส่งผลต่อสถานะสุขภาพของคนไทยนำไปสู่การเกิดปัญหาหรือวาระสาธารณะ (Public Agenda) ที่เกี่ยวเนื่องกับสุขภาพ โดยการสื่อสารในรูปแบบต่าง ๆ เข้ามามีบทบาทเป็นกลไกเกี่ยวข้องในกระบวนการ ผลจากการศึกษาความสัมพันธ์ดังกล่าว นำไปสู่บทสรุป คือ ข้อค้นพบที่เป็นข้อเสนอแนะหรือองค์ความรู้ที่อาจเป็นองค์ความรู้ที่อาจเป็นองค์ความรู้ใหม่หรือองค์ความรู้ที่ขยายฐานจากความรู้เดิม ทั้งนี้ ในการศึกษาพัฒนาการและแนวโน้มของการวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพดังกล่าว จึงให้ความสนใจต่อตัวแปรทั้ง 5 ประการ ดังต่อไปนี้

1. ปัจจัยทางสังคม

ในการศึกษาพัฒนาการและแนวโน้มของการวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพของไทย ปัจจัยสำคัญ คือ ปัจจัยแวดล้อมทางสังคม เช่น เศรษฐกิจ เทคโนโลยี แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ แผนพัฒนาสุขภาพ นโยบายสาธารณะเกี่ยวกับสุขภาพ เป็นต้น ทั้งนี้ เนื่องจากปัจจัยดังกล่าว ส่งผลต่อความตื่นตัวของสาธารณชนในด้านระบบสุขภาพ รวมทั้งมีบทบาททั้งในเชิงบวกและเชิงลบต่อสุขภาพและระบบสาธารณสุขของประเทศไทย จนสามารถนำมาซึ่งความสนใจในประเด็นการศึกษาวิจัยในแต่ละช่วงเวลาได้ เช่น ในช่วงเศรษฐกิจของประเทศเจริญรุ่งเรือง จะปรากฏงานวิจัยที่ศึกษากลยุทธ์การตลาดเพื่อสุขภาพเป็นจำนวนมาก ซึ่งแสดงถึงความสำคัญของปัจจัยทางเศรษฐกิจที่มีต่อประเด็นปัญหาวิจัย หรือในกรณีที่รัฐบาลตื่นตัวและให้ความสำคัญต่อการรณรงค์ป้องกันปัญหาสุขภาพเสพติด จะปรากฏงานวิจัยที่ศึกษาในประเด็นยาเสพติดจำนวนมากเช่นกัน ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้กำหนดปัจจัยดังกล่าวเป็นตัวแปรในกรอบแนวคิดการวิจัยดังกล่าว เพื่อศึกษาให้ทราบว่า ปัจจัยแวดล้อมทางสังคมดังกล่าว ส่งผลต่อการพัฒนาองค์ความรู้ด้านการสื่อสารสุขภาพอย่างไร

2. สุขภาพ

ปัจจุบัน ประเด็นปัญหาสุขภาพเป็นปัญหาสำคัญประการหนึ่งในสังคมไทย เนื่องจากการพัฒนาประเทศจะไม่สามารถดำเนินไปได้โดยหากประชาชนในประเทศยังคงประสบปัญหาการเจ็บป่วย ดังนั้น จึงมีความพยายามจากหลายส่วนในสังคมไทยเพื่อการรณรงค์ในรูปแบบต่าง ๆ ให้ประชาชนระวังรักษาสุขภาพของตนให้สมบูรณ์แข็งแรง ปราศจากโรคภัยไข้เจ็บ

ข้อมูลจากการสำรวจสภาวะสุขภาพของคนไทย พ.ศ. 2539 (จันทร์เพ็ญ ชูประถาวรธม, 2534) พบว่า จากความสำเร็จในการวางแผนครอบครัว ทำให้สัดส่วนของเด็กมีจำนวนลดลง ในขณะที่สัดส่วนผู้สูงอายุมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น ส่วนอัตราการเพิ่มของประชากรมีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่อง จากการสำรวจพบว่า อัตราการตายของคนไทยลดลง โดยชายจะตายมากกว่าหญิงทุกปีในอัตราส่วน 1 ต่อ 1.5 ทั้งนี้ พบว่า หญิงมีอายุยืนกว่าชายโดยเฉลี่ย 9 ปี โดยสาเหตุของการเสียชีวิตของชายจะมาจากโรคติดเชื้อ รongลงไป คือ สาเหตุภายนอก (เช่น อุบัติเหตุ ถูกฆาตกรรม เป็นต้น) ในขณะที่เพศหญิงเสียชีวิตจากโรคระบบไหลเวียนเลือดมากที่สุด รongลงไปคือ มะเร็ง โดยโรคที่เป็นปัญหาสุขภาพคนไทยสูงที่สุดในปัจจุบัน คือ การติดเชื้อเอชไอวี หรือโรคเอดส์ และอุบัติเหตุจากการจราจร

จากการตระหนักถึงความสำคัญซึ่งภาครัฐมีต่อการพัฒนาระบบสาธารณสุขของประเทศ รวมทั้งปัจจัยต่าง ๆ จากบริบทแวดล้อมที่เข้ามาเกี่ยวข้อง ทำให้สภาวะสุขภาพของคนไทยมีทิศทางดีขึ้นตามลำดับ อย่างไรก็ตาม อาจมีปัจจัยบางประการที่เป็นปัญหาและอุปสรรคต่อการพัฒนาระบบสาธารณสุขของประเทศได้เช่นกัน ทั้งนี้ สามารถสรุปแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่มีผลต่อการพัฒนาสุขภาพในอนาคต ได้ดังนี้ (คณะกรรมการอำนวยการจัดการทำแผนพัฒนาสุขภาพแห่งชาติ ฉบับที่ 9 : 2544)

1. ภาวะเศรษฐกิจที่เป็นทั้งอุปสรรคและโอกาสในการพัฒนาสุขภาพ กล่าวคือ การพัฒนาเศรษฐกิจยุคใหม่จะทำให้เกิดการปรับโครงสร้างการผลิตภาคเกษตร อุตสาหกรรม และบริการที่มีผลกระทบต่อพัฒนาสุขภาพของคนไทย แต่ในขณะเดียวกัน การก้าวเข้าสู่ยุคการค้าเสรีที่มีการรวมตัวกันเป็นกลุ่มทางการค้าเพื่อสร้างอำนาจต่อรองในการแข่งขัน มีการกีดกันทางการค้าอาจทำให้ประเทศไทยตกอยู่ในสภาพถูกเอารัดเอาเปรียบจากเงื่อนไขที่กำหนดไว้ โดยเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับอาหาร ยาและตลาดบริการสุขภาพ

2. การเปลี่ยนแปลงกลุ่มประชากร ทำให้กลุ่มเป้าหมายในการพัฒนาสุขภาพมีความหลากหลาย และยุ่งยากซับซ้อนยิ่งขึ้น อันเนื่องมาจากความสำเร็จในการวางแผนครอบครัว ที่ทำให้ประชากรที่เป็นเด็กมีสัดส่วนลดลง ในขณะที่วัยแรงงานและผู้สูงอายุมีแนวโน้มจะเพิ่มสูงขึ้น ซึ่งประชากรในวัยแรงงานดังกล่าวต้องเผชิญภาวะเสี่ยงจากโรคภัยไข้เจ็บจากการประกอบอาชีพ ในขณะที่ประชากรผู้สูงอายุจำนวนไม่น้อยถูกทอดทิ้ง เจ็บป่วย และต้องการสวัสดิการรวมทั้งบริการด้านสุขภาพที่ดีพอ นอกจากนั้น การอพยพย้ายถิ่นของแรงงานจากชนบทเข้ามาทำงานในเมือง ทำให้กลุ่มประชากรเหล่านี้มีภาวะความเป็นอยู่ที่แออัดและไม่เหมาะสม การดำรงชีวิตต่ำกว่ามาตรฐาน เกิดปัญหาทางด้านสุขภาพ เสี่ยงต่อการเป็นโรคติดเชื้อต่างๆ ได้ง่าย

3. การศึกษาที่สูงขึ้นของคนไทย แม้จะทำให้สุขภาพอนามัยโดยรวมดีขึ้น แต่ยังมีประสบปัญหาในการยกระดับคุณภาพชีวิตและศักยภาพของคน เพราะแม้ว่าคนไทยจะมีอัตราการรู้หนังสือมากขึ้น แต่ส่วนใหญ่ยังอยู่ในระดับประถมศึกษาและต่ำกว่า รวมทั้งระบบการศึกษายังไม่ได้สร้างคนในเชิงคุณภาพ มาตรฐาน การศึกษาคุณธรรมและจริยธรรม รวมทั้งการให้ความรู้ในการดูแลสุขภาพของตนเองก็ยังคงไม่ปรากฏให้เห็นชัดเจนเท่าที่ควร

4. ค่านิยม ความเชื่อ สังคม และวัฒนธรรมที่นำไปสู่วิถีชีวิตและสุขภาพที่เหมาะสมและไม่เหมาะสม ค่านิยมในการบริโภคและวิถีชีวิตของคนไทยเปลี่ยนไป ได้รับอิทธิพลจากตะวันตกตาม

กระแสบริโภคนิยมและวัตถุนิยมก่อให้เกิดผลกระทบต่อสุขภาพ และนำไปสู่โรคภัยไข้เจ็บต่าง ๆ เช่น โรคอ้วน ความดันโลหิตสูง เบาหวาน และโรคมะเร็ง

นอกจากนั้น จากสภาพสังคมและวัฒนธรรมของไทยที่เริ่มออกห่างจากศาสนา ศิลธรรม จรรยาเริ่มหย่อนยาน นำไปสู่การแข่งขันและเอารัดเอาเปรียบที่เพิ่มมากขึ้น ก่อให้เกิดภาวะเครียด และนำไปสู่ปัญหาสุขภาพจิตและอุบัติเหตุ รวมถึงปัญหายาเสพติดที่เพิ่มขึ้นอันเนื่องมาจากความพยายามหาทางบรรเทาความเครียดที่เกิดขึ้น

5. การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองการปกครอง เช่น การปฏิรูประบบราชการ ส่งผลให้การบริหารจัดการระบบสุขภาพต้องปรับกระบวนทัศน์ใหม่ โดยต้องให้ความสำคัญต่อประชาชนและนโยบายสาธารณะมากขึ้น

6. การเปลี่ยนแปลงทางด้านโครงสร้างพื้นฐานและสภาพแวดล้อมที่ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาคุณภาพ การพัฒนาทางการคมนาคมและสื่อสาร ทำให้ประชาชนสามารถเข้าถึงบริการและสุขภาพได้รวดเร็วขึ้น การติดต่อสื่อสารหรือจัดบริการสุขภาพ การแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ ประสบการณ์และข้อมูลข่าวสารด้านสุขภาพภายในประเทศและระหว่างประเทศจะใช้เทคโนโลยีการสื่อสารที่ทันสมัย ในขณะที่เดียวกัน การปฏิรูปโครงสร้างระบบสื่อสารมวลชนจะช่วยให้สื่อได้พิจารณาคัดกรองคุณภาพข้อมูล และทำให้เผยแพร่ข้อมูลสุขภาพสามารถรับใช้ชุมชนและสังคมได้มากขึ้น

นอกจากนั้น การพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจมีส่วนส่งผลให้ทรัพยากรธรรมชาติถูกทำลาย การผลิตทั้งภาคเกษตรกรรมและอุตสาหกรรมต้องใช้สารเคมีมากขึ้น นำไปสู่มลภาวะในด้านต่าง ๆ รวมถึงส่งผลกระทบต่อสุขภาพของผู้ปฏิบัติงานที่ต้องสัมผัสสารเคมีด้วย

7. การพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่ก้าวรุดหน้า ซึ่งแม้จะมี ประโยชน์ต่อการพัฒนา ด้านการแพทย์และสาธารณสุข เช่น การค้นพบวัคซีนใหม่ ๆ ในขณะเดียวกัน ก็นำไปสู่ปัจจัยเสี่ยงทางสุขภาพด้วยเช่นกัน เช่น การผลิตอาหารตัดต่อพันธุกรรม ซึ่งอาจทำให้ผู้บริโภคมีความเสี่ยงต่อสุขภาพและสิ่งแวดล้อมได้ เป็นต้น

เนื่องจากสถานะความเปลี่ยนแปลงอันเนื่องมาจากปัจจัยแวดล้อมต่าง ๆ ดังกล่าว ส่งผลให้สถานะสุขภาพของคนไทยเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ซึ่งอาจทำให้ระบบสาธารณสุขดั้งเดิมปรับตัวไม่ทันต่อสถานการณ์ (จันทร์เพ็ญ ชูประภาวรณ, 2543) ดังนั้น การที่จะดำรงให้สุขภาพของประชาชนดำเนินไปในทิศทางที่เหมาะสม หนทางหนึ่งที่จะเอื้อต่อการกิจดังกล่าว คือ การประมวลองค์ความรู้เกี่ยวกับการดำเนินการด้านสุขภาพและระบบสุขภาพของประชากรชาวไทยเพื่อแสวงหา

3. ปัญหาสุขภาพหรือวาระเกี่ยวกับสุขภาพ

ในรอบทศวรรษที่ผ่านมา แม้สังคมจะมีการพัฒนาไปในทุกด้านอย่างกว้างขวาง คุณภาพชีวิตโดยรวมของคนไทยอยู่ในเกณฑ์ดีขึ้น และการป้องกันโรคภัยไข้เจ็บหลายชนิดประสบผลสำเร็จจนอาจกล่าวได้ว่า การดำเนินการด้านสาธารณสุขของไทยประสบความสำเร็จไปในระดับที่น่าพึงพอใจ แต่ขณะเดียวกัน ยังมีปัญหาสุขภาพจำนวนมากไม่น้อยที่ยังไม่ได้รับการแก้ไข รวมทั้งมีปัญหามางประการที่เพิ่มความรุนแรงมากขึ้นส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจ สังคม และความมั่นคงของประเทศ เช่น ปัญหา ยาเสพติด อุบัติเหตุ โรคเอดส์ เป็นต้น ทำให้รัฐบาลต้องใช้งบประมาณจำนวนมากในการวางมาตรการเพื่อป้องกัน แก้ไขและบรรเทาปัญหาดังกล่าว

ในขณะเดียวกัน นอกจากปัญหาสุขภาพที่ปรากฏเป็นที่รับทราบกันในสังคมแล้ว ยังมีประเด็นเกี่ยวกับสุขภาพที่สาธารณชนให้ความสนใจจนกลายเป็นวาระสาธารณะ (Public Agenda) ที่ผู้คนทั่วไปตื่นตัว และนำมากล่าวถึงกันในสังคมอย่างกว้างขวาง เช่น การบริโภคแบบชีวิตจิต กระแสความตื่นตัวในการใช้สมุนไพรดูแลสุขภาพ การออกกำลังกาย การต่อต้านอาหารที่มีการตัดต่อทางพันธุกรรม ซึ่งล้วนมีความน่าสนใจต่อการศึกษาให้ทราบว่า ปัญหาทางสุขภาพและวาระสาธารณะเกี่ยวกับสุขภาพที่เกิดขึ้นในยุคสมัยต่าง ๆ มีความสำคัญและได้รับการนำมาศึกษาเพียงใด

4. การสื่อสาร

การสื่อสาร เป็นกลไกสำคัญในการถ่ายทอดข่าวสาร ความรู้ ความคิดเห็นระหว่างบุคคล กลุ่ม องค์กรสาธารณะผ่านสื่อประเภทต่างๆ เช่น สื่อบุคคล สื่อมวลชน สื่อพื้นบ้าน เป็นต้น เพื่อนำไปสู่ผลสัมฤทธิ์ที่ผู้ส่งสารได้วางเป้าหมายไว้

ในปัจจุบัน การสื่อสารเข้ามามีบทบาทต่อกระบวนการทางสังคมในทุกภาคส่วน รวมทั้งในด้านสุขภาพและระบบสาธารณสุขซึ่งใช้การสื่อสารเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างความรู้ความเข้าใจที่ดี การรณรงค์และการแก้ไขปัญหาสุขภาพที่เกิดขึ้นกับประชาชน

สื่อมวลชนกับบทบาทในการสร้างเสริมสุขภาพ

จากแนวโน้มความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นต่อสภาวะสุขภาพของคนไทย เป็นความจำเป็นอย่างยิ่งที่หน่วยงาน สถาบันต่าง ๆ ในสังคมจะได้เล็งเห็นความสำคัญ และร่วมดำเนินการพัฒนาระบบสาธารณสุขและสภาวะทางด้านสุขภาพของคนไทย

สื่อมวลชน ในฐานะสถาบันหนึ่งที่มีบทบาทต่อการพัฒนาสังคม จึงควรมีบทบาทต่อการพัฒนาระบบสุขภาพของประชาชนด้วยเช่นกัน ดังนั้นแนวคิดตามทฤษฎีความรับผิดชอบต่อสังคม (Social Responsibility Theory) ที่กล่าวถึงบทบาทของสื่อมวลชนไว้ ดังนี้ (McQuail,1994)

1. สื่อมวลชนมีข้อผูกพันต่อสังคมและสาธารณะ โดยมีสาธารณชนเป็นเจ้าของสื่อ
2. สื่อควรมีความน่าเชื่อถือ ถูกต้อง ยุติธรรม มีความเป็นวัตถุวิสัย และตรงประเด็น
3. สื่อควรเป็นเวทีแสดงความคิดเห็นต่อสาธารณะ
4. สื่อควรมีความเป็นอิสระ ในขณะที่เดียวกันก็ควรมีระบบการควบคุมตนเองด้วย
5. สื่อควรมีจรรยาบรรณ และมีมาตรฐานทางวิชาชีพ
6. ภายใต้บางสถานการณ์ สังคมอาจยินยอมให้สื่อเข้าแทรกแซงหรือมีบทบาทในประเด็นที่เป็นความสนใจของสาธารณะ

นอกจากนั้น ตามแนวคิดทฤษฎีสื่อมวลชนเพื่อการพัฒนา (Development Media Theory) (McQuail,1994) สื่อมวลชนก็ได้รับการคาดหวังว่า ควรมีภาระหน้าที่สำคัญในการสร้างชาติ (หมายถึงเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และการเมือง) มีการดำเนินการอย่างเป็นอิสระในด้านข้อมูล ข่าวสารและวัฒนธรรม สนับสนุนระบอบประชาธิปไตย และสร้างความสัมพันธ์กับประเทศกำลังพัฒนาอื่น ๆ แม้ว่า ด้วยข้อจำกัดด้านทรัพยากรของสื่ออาจทำให้สื่อมวลชนต้องอยู่ใต้การควบคุมดูแลของรัฐบาล แต่สื่อก็ยังจะต้องมีสิทธิ เสรีภาพในการปฏิบัติหน้าที่ของตนเอง

จากแนวคิดเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของสื่อมวลชนดังกล่าว สื่อมวลชนในฐานะสถาบันทางสังคม จึงมีบทบาทสำคัญต่อการสื่อสารสุขภาพ ตรวจสอบและรายงานความเป็นไปของหน่วยงานที่ดำเนินงานด้านการพัฒนาและปฏิรูประบบสุขภาพของไทยหรือไม่ เพียงใด รวมทั้งมีบทบาทอื่นนอกเหนือไปจากบทบาทที่พึงประสงค์ดังกล่าวหรือไม่ อย่างไร

5. ข้อค้นพบหรือองค์ความรู้

ในการศึกษาวิจัยใด ๆ ก็ตาม สิ่งที่ได้รับการศึกษาดังกล่าว มีประโยชน์ต่อการพัฒนาใน 2 ส่วน คือ ข้อค้นพบอันเป็นผลการวิจัย ซึ่งทำให้ได้มาซึ่งแนวทางในเชิงปฏิบัติเกี่ยวกับการแก้ไข ปัญหาหรือข้อเสนอแนะสำหรับประเด็นปัญหาในการวิจัย ซึ่งอาจนำไปสู่การกำหนดเป็นแนวนโยบายสำหรับการดำเนินการต่อมาตรการดังกล่าว ในอีกส่วนหนึ่ง ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

คือ การสร้างองค์ความรู้ใหม่หรือการพัฒนาองค์ความรู้เดิมให้ลุ่มลึกขึ้น อันเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาในเชิงวิชาการของศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาวิจัยนั้น

เนื่องจากความสนใจเรื่องปัญหาสุขภาพกลายเป็นวาระสาธารณะที่ได้รับความสนใจกันอย่างกว้างขวาง การสื่อสารกลายเป็นกลไกอีกประเภทหนึ่งที่ทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชนต่างนำมาใช้อย่างกว้างขวางเพื่อรณรงค์ด้านสุขภาพ จึงนำมาซึ่งคำถามและข้อสงสัยที่ว่า การสื่อสารที่ถูกนำมาใช้ในการสื่อสารสุขภาพนับจากอดีตถึงปัจจุบันเป็นไปในรูปแบบใด สื่อมีบทบาทต่อการพัฒนาระบบสุขภาพในสังคมไทยเพียงใด โดยผู้วิจัยใช้การวิจัยเรื่องการสื่อสารสุขภาพที่ได้มีการดำเนินการมานับจากอดีตถึงปัจจุบันเป็นเครื่องมือศึกษาบทบาทของการสื่อสาร

นอกจากนั้น จากการวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพที่มีผู้ดำเนินการศึกษาไว้จำนวนมาก ยังนำมาซึ่งคำถามและประเด็นให้ขบคิดว่า งานวิจัยดังกล่าวได้ข้อค้นพบใดอันเป็นประโยชน์ต่อการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น หรือเกิดองค์ความรู้ใหม่ที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาวิชาการด้านนิเทศศาสตร์อย่างไรบ้าง รวมทั้งมีองค์ความรู้ด้านใดบ้างที่ยังขาดการศึกษาวิจัย และควรมีการศึกษาเพิ่มเติมให้มากขึ้น

ความสำคัญของการศึกษาวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพ

การศึกษาด้านการสื่อสารสุขภาพได้รับความสนใจในต่างประเทศมาแล้วเป็นเวลานาน เช่น ในประเทศสหรัฐอเมริกา สมาคมการสื่อสารระหว่างประเทศ (International Communication Association) ได้ก่อตั้งสาขาวิชาการสื่อสารสุขภาพขึ้นใน ค.ศ. 1955 จากนั้นอีก 11 ปีต่อมาสมาคมวาทวิทยา (Speech Communication Association) ได้ก่อตั้งคณะกรรมการการสื่อสารสุขภาพ (Commission on Health Communication) จนกระทั่งสาขาดังกล่าวได้กลายเป็นสาขาเฉพาะด้านสื่อสารมวลชนสาขาหนึ่ง และมีการจัดการเรียนการสอนขึ้นในมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ในสหรัฐอเมริกามากมาย (Donohew, L. และ Ray, E. B, 1990)

เมื่อพิจารณาในด้านงานวิจัย พบว่า ระดับงานวิจัยในสหรัฐอเมริกาที่ศึกษาด้านการสื่อสารสุขภาพมีระดับการศึกษาที่กว้างขวางตั้งแต่ในระดับจุลภาค (Micro Level) ไปจนถึงระดับมหภาค (Macro Level) มีการศึกษาในหลากหลายประเภทของการสื่อสาร นับแต่การสื่อสารระหว่างบุคคล (Interpersonal Communication) การสื่อสารกลุ่มย่อย (Small Group Communication) การดูแลสุขภาพในองค์กร (Organizational Health-care Contexts) รวมถึงการศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการให้ความรู้แก่ปัจเจกบุคคลในประเด็นเรื่องสุขภาพโดยผ่านสื่อมวลชนและสื่ออื่น ทั้งในประเด็นการรณรงค์ด้าน

การสื่อสารสุขภาพ(Public Health Campaign) ความตระหนักและความรู้ในประเด็นสุขภาพ (Awareness and Knowledge of Health Issues) (Donohew, L. and Ray, E. B, 1990)

การผนวกรวมการศึกษาเรื่องสุขภาพกับการสื่อสารมีความสัมพันธ์ในเชิงสหสาขาวิชา (Multidisciplinary) ตั้งแต่ในราวทศวรรษที่ 1970 (Finnegeen and Viswanath,1990) และได้มีการประมวลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารสุขภาพไว้เป็นกลุ่มหัวข้อต่าง ๆ โดยพบว่า ในระหว่าง ค.ศ. 1983-1987 ในสหรัฐอเมริกา มีงานวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพถึง 322 เรื่อง โดยหัวข้อที่มีการศึกษามากที่สุด คือ การสื่อสารระหว่างบุคคล เรื่องที่มีการศึกษามากที่สุดในหัวข้อดังกล่าว คือ ความสัมพันธ์ระหว่างคนไข้กับบุคลากรทางการแพทย์ ทั้งนี้ ประเด็นที่มีการศึกษาในลำดับรองลงไป ได้แก่ (Finnegeen และ Viswanath, 1990)

1. ความสัมพันธ์ภายในแวดวงวิชาชีพ (Interprofessional Relations) ศึกษาปฏิสัมพันธ์ภายในผู้ประกอบวิชาชีพทางการแพทย์
2. การฝึกอบรมของผู้ประกอบวิชาชีพ (Professional Training) ศึกษาแนวทางการจัดอบรม และฝึกสอนทักษะการสื่อสารให้แก่ผู้ประกอบวิชาชีพทางการแพทย์
3. การรณรงค์เพื่อสุขภาพ (Health Campaign) ซึ่งศึกษาประเด็นด้านการรณรงค์เรื่องต่าง ๆ ที่แตกต่างกันไปจาก 3 ประเด็นแรก ที่มุ่งเน้นการสื่อสารระหว่างบุคคลภายในแวดวงผู้ประกอบวิชาชีพ

บทบาทของงานวิจัยด้านสุขภาพในฐานะกลไกการพัฒนาสุขภาพ

จากการศึกษาผลงานวิจัยทางสุขภาพจากนานาประเทศ พบว่า การวิจัยทางสุขภาพของโลก ในช่วงที่ผ่านมาส่วนใหญ่จะเป็นการวิจัยเพื่อแสวงหาแนวทางการจัดการปัญหาปัญหาในประเทศที่พัฒนาแล้ว ในขณะที่มีงานวิจัยเพียงส่วนน้อยเท่านั้นที่แสวงหาแนวทางแก้ปัญหาระบบสุขภาพในประเทศกำลังพัฒนา ทั้งที่ระบบการวิจัยสุขภาพถือเป็นกลไกการพัฒนาระบบสุขภาพ เนื่องจากสามารถสร้างความเชื่อมโยงวิธีการวินิจฉัยปัญหาสุขภาพทั้งในระดับชาติและชุมชนเข้ากับการค้นคว้า ทฤษฎีและยุทธศาสตร์ที่เหมาะสมในการจัดการปัญหาสุขภาพ ซึ่งสาเหตุประการหนึ่งอาจมาจาก ระบบสาธารณสุขในประเทศกำลังพัฒนามีหลายระบบซึ่งอาจทำให้ยากต่อการศึกษา

ในอดีต วิทยาการทางด้านสาธารณสุขมุ่งเน้นไปที่วิทยาศาสตร์ชีวภาพ วิทยาศาสตร์การแพทย์ ระบาดวิทยา การสาธารณสุข แต่ในปัจจุบัน ได้มีการขยายกรอบวิชาการที่เชื่อมโยงกับวิถีชีวิตคนให้เข้ามารวมอยู่ในศาสตร์ทางสุขภาพมากขึ้น ได้แก่ เศรษฐศาสตร์ สังคมวิทยา

มานุษยวิทยา กฎหมาย ส่งผลให้ระบบวิจัยสุขภาพครอบคลุมนักวิจัยจากสาขาต่างๆ หลากหลายยิ่งขึ้น (วิพุธ พูลเจริญ, 2543)

ในเมื่อระบบการวิจัยถือเป็นกลไกสำคัญต่อการวางแผนในระดับนโยบายด้านสุขภาพของประเทศแล้ว จึงควรได้มีการจัดระบบของกระบวนการวิจัยให้เหมาะสมเพื่อการใช้ประโยชน์จากผลการวิจัยให้คุ้มค่า ขณะเดียวกันก็จะช่วยให้ทิศทางของการลงทุนงานวิจัยในประเทศสอดคล้องกับความต้องการของระบบสุขภาพอย่างแท้จริง ขั้นตอนการจัดการของกระบวนการวิจัยควรประกอบด้วย (Suwanwela, 2000 อ้างในวิพุธ พูลเจริญ, 2543)

1. การกำหนดนโยบายและโครงสร้างสำหรับดำเนินการวิจัยทางสุขภาพ เพื่อให้เกิดการจัดลำดับประเด็นที่สำคัญสำหรับการลงทุนการศึกษาวิจัยอย่างเป็นระบบ
2. การจัดการงานวิจัยในสถาบันวิจัยสหวิชาชีพซึ่งประสานงานเป็นเครือข่าย เพื่อให้สามารถหาข้อมูลและความรู้ที่สามารถนำมาร่วมประยุกต์ใช้ประโยชน์ในระบบสุขภาพได้อย่างแท้จริง
3. การจัดกลไกและกระบวนการตรวจสอบความรู้ที่ได้จากงานวิจัย เพื่อเผยแพร่ให้มีการประยุกต์ใช้อย่างกว้างขวาง
4. การใช้ประโยชน์งานวิจัยโดยผู้เกี่ยวข้อง ทั้งในระดับผู้กำหนดนโยบาย ผู้ให้บริการ และผู้บริโภค ทั้งนี้ จำต้องเตรียมข้อมูลและประสานให้เกิดการมีส่วนร่วมในกระบวนการวิจัยตั้งแต่ต้นอันจะเป็นการเตรียมผู้ใช้ความรู้จากการวิจัยให้เข้าใจผลประโยชน์ของงานวิจัยอย่างชัดเจน

สำหรับสถาบันวิจัยเกี่ยวกับสุขภาพในประเทศไทยได้รับความสนใจจัดตั้งขึ้นมากมายในสถาบันการศึกษา ส่วนใหญ่เป็นการดำเนินการโดยนักวิชาการและนักวิจัยที่ได้รับทุนอุดหนุนส่วนน้อยจากงบประมาณของสถาบัน แต่มักได้รับทุนสนับสนุนส่วนใหญ่จากสถาบัน หน่วยงาน และองค์กรจากต่างประเทศ ซึ่งเป็นไปตามความสนใจของประเทศนั้นหรือตามนโยบายขององค์กร จึงทำให้นักวิจัยจำต้องเลือกหัวข้อการวิจัยให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้ให้ทุน นอกจากนี้ การให้ทุนเหล่านี้ มักให้ทุนทำวิจัยเป็นเรื่อง ๆ มิได้มุ่งหวังจะสร้างชุดการวิจัยที่มุ่งแสวงหาคำตอบให้ครอบคลุมทุประเด็นปัญหาสุขภาพของสังคมไทยเพื่อจะปรับผลงานวิจัยไปประยุกต์ใช้แก้ปัญหาแบบบูรณาการ ตั้งแต่ระดับการวางแผน การดำเนินงาน และการประเมินผลกระทบทุกขั้นตอน ทำให้นักวิจัยไม่สามารถค้นคว้าองค์ความรู้เกี่ยวกับสุขภาพอย่างต่อเนื่องจนสามารถพัฒนากระบวนการทัศน์ในภาพรวมของระบบสุขภาพได้อย่างแท้จริง เนื่องจากต้องเปลี่ยนความสนใจไปตามความต้องการของแหล่งทุนวิจัย

สำหรับในประเทศไทย แม้จะตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาระบบสุขภาพ และ ความสำคัญของการเชื่อมต่อการพัฒนาสุขภาพ แต่ปัญหาในเชิงวิชาการที่ยังประสบอยู่ คือ

1. ความสนใจในศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารสุขภาพ และการใช้สื่อเพื่อการพัฒนา สุขภาพยังมีน้อย แม้ในมหาวิทยาลัยที่เปิดสอนด้านนิเทศศาสตร์ก็ยังไม่มีการจัดการเรียนการสอนใน รายวิชาเหล่านี้ ทั้งนี้ในต่างประเทศเริ่มมีการเปิดสอนสาขาที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารสุขภาพบ้างแล้ว

2. แม้จะมีผู้เริ่มให้ความสนใจต่อการศึกษาวิจัยเรื่องการสื่อสารสุขภาพในประเด็นต่าง ๆ และ การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสื่อกับสุขภาพบ้างแล้ว แต่ยังไม่มีการรวบรวมสถานภาพแห่งองค์ ความรู้เรื่องการสื่อสารสุขภาพอย่างจริงจัง ทำให้ข้อมูลค้นพบที่ได้จากการงานการวิจัยด้านการสื่อสาร สุขภาพไม่ได้รับการรวบรวมและไม่ถูกนำมาใช้ประโยชน์อย่างจริงจัง รวมทั้ง ทำให้ไม่ทราบถึง ทิศทางในการดำเนินการศึกษาวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพ ซึ่งส่งผลให้ขาดการพัฒนาการวิจัยด้าน การสื่อสารสุขภาพที่จะส่งต่อการพัฒนาประเทศอย่างเป็นรูปธรรม

จากความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยจึงเล็งเห็นความจำเป็นในการรวบรวมองค์ความรู้เรื่องการ สื่อสารสุขภาพในงานวิจัยและวิทยานิพนธ์ของไทย ทั้งนี้ เพื่อให้ทราบถึงสถานภาพขององค์ความรู้ ดังกล่าว อันจะเป็นประโยชน์สำหรับการศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมหรือการพัฒนาการวิจัยด้านการสื่อสาร สุขภาพให้เกิดประโยชน์และสอดคล้องกับความต้องการการพัฒนาประเทศไทยในสังคมไทยได้ ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาพัฒนาการของการวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพของไทยในลักษณะที่สัมพันธ์ บริบททางสังคม
2. เพื่อศึกษาพัฒนาการของบทบาทและความสำคัญของการสื่อสารที่มีต่อการพัฒนาสุขภาพ ผ่านเนื้อหาในงานวิจัยของไทย
3. เพื่อศึกษาวิเคราะห์แนวโน้มของการวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพของไทย

ปัญหาคำถามการวิจัย

1. งานวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพของไทยมีการดำเนินการวิจัยประเภทใดบ้าง
2. งานวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพของไทยมีการศึกษาในประเด็นใดบ้าง

3. งานวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพของไทยใช้เครื่องมือหรือวิธีการวิจัยอะไรบ้าง
4. งานวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพของไทยศึกษาสื่อประเภทใดในงานวิจัยบ้าง
5. งานวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพของไทยศึกษาประเด็นสุขภาพด้านใดบ้าง
6. งานวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพของไทยใช้แนวคิดทฤษฎีใดในการศึกษาวิจัยบ้าง
7. พัฒนาการและแนวโน้มของงานวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพของไทยมีทิศทางเป็นไป

อย่างไร

ขอบเขตของการวิจัย

การสำรวจพัฒนาการและแนวโน้มของการวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพของไทย ดำเนินการเก็บข้อมูลจากวิทยานิพนธ์ระดับบัณฑิตศึกษา และงานวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพของไทยที่ปรากฏในฐานข้อมูลของห้องสมุดจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ห้องสมุดมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ฐานข้อมูลวิทยานิพนธ์ไทยและสถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข (สวรส.) นับตั้งแต่ พ.ศ. 2523 -2550 รวมระยะเวลาทั้งสิ้น 27 ปี โดยใช้เครื่องมือ คือ แบบวิเคราะห์งานวิจัยที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

การสื่อสารสุขภาพ	หมายถึง	การสื่อสารผ่านสื่อประเภทต่าง ๆ เพื่อมุ่งวัตถุประสงค์คือ การให้ความรู้ ข้อมูล ข่าวสาร แสดงความคิดเห็น หรือการ โน้มนำใจผู้รับสาร เกี่ยวกับประเด็นด้านสุขภาพแก่บุคคล
การวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพ	หมายถึง	งานวิจัยที่เป็นวิทยานิพนธ์ระดับบัณฑิตศึกษาของนิสิต นักศึกษาระดับปริญญาโทและปริญญาเอก ในสถาบันอุดมศึกษาของไทย และงานวิจัยของนักวิชาการในหน่วยงานภาครัฐ ในระหว่างพ.ศ. 2523-2550 ที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับการสื่อสารด้านสุขภาพ เช่น การตั้งครรภ์ การเลี้ยงดูบุตร ยาเสพติด เพศ สุขภาพทั่วไป โรคภัยไข้เจ็บ การออกกำลังกาย โภชนาการ/ชีวิต โรคเอดส์ ข่าวสารสาธารณสุข ยารักษาโรค โรคจิต การบริโภค/

การใช้ผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพ การวางแผน
ครอบครัว และทันตสุขภาพ เป็นต้น

ประเภทของการวิจัย	หมายถึง	ประเภทของงานวิจัย และวิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวกับการสื่อสารสุขภาพของนักวิจัย นิสิต นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา เช่น การวิจัยเชิงทดลอง การวิจัยเชิงบรรยาย การวิจัยเชิงประวัติศาสตร์ เป็นต้น
เรื่องที่ดำเนินการวิจัย	หมายถึง	ประเภทของรูปแบบการสื่อสารหรือการใช้สื่อที่ปรากฏในงานวิจัย และวิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวกับการสื่อสารสุขภาพของนิสิต นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา เช่น กลยุทธ์การสื่อสารประสิทธิภาพของสื่อ การรับรู้ ทักษะคิด และพฤติกรรมของผู้รับสาร เป็นต้น
เครื่องมือ	วิธีการที่ใช้ในการวิจัย หมายถึง	เทคนิควิธีการที่นักวิจัย นิสิต นักศึกษานำมาใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยที่เกี่ยวกับการสื่อสารสุขภาพของนักวิจัย นิสิต นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา เช่น แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ แบบทดสอบ เป็นต้น
ประเภทของสื่อที่ศึกษา	หมายถึง	สื่อประเภทต่าง ๆ ได้แก่ สื่อมวลชน สื่อบุคคล สื่อพื้นบ้าน และสื่อเฉพาะกิจ ที่นำมาใช้ศึกษาในงานวิจัย และวิทยานิพนธ์ด้านการสื่อสารสุขภาพของนักวิจัย นิสิต นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา
ประเด็น/หัวข้อที่ทำการศึกษา	หมายถึง	ประเด็นที่เกี่ยวกับสุขภาพ เช่น การตั้งครรภ์ ยาเสพติด เพศ สุขภาพทั่วไป โรคภัยไข้เจ็บ การออกกำลังกาย โภชนาการ/ชีวิต โรคเอดส์ ข่าวดาราสาธารณสุข ยารักษาโรค โรคจิต การบริโภค/การใช้ผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพ การวางแผน

ครอบครัว และ ทัศนศึกษา ที่นำมาใช้ศึกษา
ในวิทยานิพนธ์ และงานวิจัยของนักวิจัย นิสิต
นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา

ทฤษฎีที่ใช้ในการศึกษา หมายถึง

แนวคิด ทฤษฎีที่นำมาใช้ในอ้างอิงในงานวิจัย
และวิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวกับการสื่อสารสุขภาพของ
นักวิจัย นิสิต นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา ทั้งที่
เป็นแนวคิดด้านสื่อ และการสื่อสาร แนวคิด
เกี่ยวกับสุขภาพหรือการสื่อสารารณสุข แนวคิด
ด้านจิตวิทยา และแนวคิดอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องและ
นำมาใช้ในการอภิปรายผลที่ได้รับจากการวิจัย

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. ได้ทราบประเด็นที่ใช้ในการศึกษา และแนวคิด ทฤษฎีที่ใช้ในการศึกษาวิจัยเรื่องการสื่อสารสุขภาพ
2. เป็นแหล่งข้อมูลสำหรับการค้นคว้า อ้างอิง สำหรับการศึกษาวิจัยเรื่องการสื่อสารสุขภาพ
3. เป็นแนวทางสำหรับการกำหนดประเด็นเพื่อศึกษาวิจัยเรื่องการสื่อสารสุขภาพ เพื่อพัฒนา
ศาสตร์แขนงนี้ให้เจริญก้าวหน้า และตอบสนองความต้องการในเชิงวิชาการและวิชาชีพต่อไป
4. เป็นการเผยแพร่ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัยสำหรับบุคคลหรือหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้อง
ในการประยุกต์ใช้ รวมถึงกำหนดแผนงานในการบริหารการสื่อสารสุขภาพให้เหมาะสม

บทที่ 2

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง “พัฒนาการและแนวโน้มของการวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพในประเทศไทย” นี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพัฒนาการของการวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพของไทยในลักษณะที่สัมพันธ์บริบททางสังคม ศึกษาพัฒนาการของบทบาทและความสำคัญของการสื่อสารที่มีต่อการพัฒนาสุขภาพผ่านเนื้อหาในงานวิจัยของไทย ศึกษาวิเคราะห์แนวโน้มของการวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพของไทย โดยได้นำเสนอแนวคิด ทฤษฎีที่ใช้ในการศึกษาวิจัย ดังนี้

- 2.1 แนวคิดเกี่ยวกับการสื่อสารสุขภาพ
- 2.2 แนวคิดเกี่ยวกับยุทธศาสตร์การส่งเสริมสุขภาพแนวใหม่
- 2.3 แนวคิดเกี่ยวกับนโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพ และแผนพัฒนาสุขภาพแห่งชาติ
- 2.4 แนวคิดเกี่ยวกับการวิจัย
- 2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จำแนกเป็น
 - 2.5.1 การประมวลสถานะแห่งองค์ความรู้ด้านการสื่อสารสุขภาพในต่างประเทศ
 - 2.5.2 งานวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพในประเทศไทย

โดยมีรายละเอียด ดังนี้

2.1 แนวคิดเกี่ยวกับการสื่อสารสุขภาพ

ในรอบ 1 ทศวรรษที่ผ่านมา ได้มีความเคลื่อนไหวของภาคประชาชนในสังคมไทยอย่างเป็นตัวของตัวเองเด่นชัดขึ้น มีการเกิดขึ้นขององค์กรทางสังคมที่มีเป้าหมายเพื่อการพัฒนาชุมชนและสังคมในรูปแบบต่าง ๆ เช่น องค์กรชุมชน องค์กรพัฒนาเอกชน องค์กรศาสนา องค์กรวิชาชีพ และองค์กรสาธารณประโยชน์ต่าง ๆ องค์กรเหล่านี้ ให้ความสนใจต่อประเด็นปัญหา สาธารณะและริเริ่มกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อพัฒนาทั้งสังคมเมืองและชนบท การสื่อสารสุขภาพได้เข้ามามีบทบาทกระบวนการพัฒนาระบบสุขภาพของประชากรไทย เช่น บทบาทในการให้ข้อมูลด้านสุขภาพขององค์กรภาคประชาสังคม (วิพุธ พูลเจริญ, 2543) เช่น มูลนิธิหมอชาวบ้าน มูลนิธิเอ็ดส์ซึ่งมีบทบาท

หน้าที่โดยตรงในด้านการบริการด้านข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสุขภาพ รวมถึงบทบาทของสื่อมวลชนที่มีต่อการให้บริการข้อมูลข่าวสารแก่ประชาชน

โคทม อาริยา และคณะ (2548) ระบุว่า ในนิยามศัพท์ส่งเสริมสุขภาพ ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2541 ได้ให้นิยามการสื่อสารสุขภาพ ว่า หมายถึง กลวิธีการให้ข้อมูลแก่สาธารณชนในประเด็นต่าง ๆ ด้านสุขภาพที่น่าห่วงใยและทำให้ประเด็นสำคัญเกี่ยวกับสุขภาพอยู่ในความสนใจของสาธารณชนอย่างต่อเนื่อง เป็นการใช้สื่อมวลชนและสื่อประสมและนวัตกรรมทางเทคโนโลยีอื่นๆ ในการแพร่กระจายข้อมูลข่าวสารด้านสุขภาพที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณชน เพิ่มการรับรู้เกี่ยวกับแง่มุมจำเพาะต่าง ๆ ของสุขภาพส่วนบุคคลและสุขภาพโดยรวม รวมทั้งในเรื่องความสำคัญของสุขภาพต่อการพัฒนา

พนา ทองมีอาคม และเพ็ญพักตร์ เตียวสมบุรณ์กิจ (2551) ให้นิยามของการสื่อสารสุขภาพว่า หมายถึง การดำเนินงานเพื่อการสื่อสารสองทางระหว่างผู้รับสารกับผู้ส่งสาร ที่เปิดโอกาสให้ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารด้านสุขภาพได้ง่ายและทั่วถึง มีการจัดองค์ความรู้แบบมีส่วนร่วมและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในหมู่ประชาชน

มาลี บุญศิริพันธ์ (2548) กล่าวว่า การสื่อสารสุขภาพหมายถึง กระบวนการถ่ายทอดแลกเปลี่ยนข่าวสารข้อมูลด้านสุขภาพ เช่น การรักษาพยาบาล การสร้างเสริมสุขภาพ เป็นต้น โดยผ่านทางสื่อมวลชน และสื่อบุคคล โดยเน้นการสื่อสารสองทาง

กล่าวโดยสรุป การสื่อสารสุขภาพ หมายถึง กระบวนการแลกเปลี่ยน สื่อสารระหว่างกันที่เชื่อมั่นว่าคนเราเป็นไปได้ทั้งผู้ส่งสารและผู้รับสาร พร้อมทั้งจะรับความคิดเห็นของผู้อื่นและยินดีแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ของตนร่วมกับผู้อื่นได้ในรูปแบบของการสื่อสารสองทาง

เนื่องจากเทคโนโลยีข้อมูลข่าวสารที่เติบโตอย่างรวดเร็วในปัจจุบัน ทำให้มนุษย์ต้องเผชิญกับความรู้หลากหลายให้เลือกศึกษาและนำมาใช้ เช่น การเลือกอาหารหลักและอาหารเสริม การออกกำลังกาย การพักผ่อน การใช้สินค้าและผลิตภัณฑ์ที่มีการโฆษณาสรรพคุณอย่างแพร่หลาย รวมถึงการใช้ยาและเวชภัณฑ์เพื่อรักษาอาการเจ็บป่วย ซึ่งการให้บริการข้อมูลข่าวสารด้านสุขภาพที่เข้มแข็งจะเป็นเครื่องมือสำคัญในการเสริมศักยภาพแก่ประชาชนและองค์กรต่าง ๆ ให้สามารถตัดสินใจทางเลือกด้านสุขภาพได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้น กระบวนการจัดให้มีนักสื่อสารสุขภาพทำหน้าที่ถ่ายทอดความรู้ด้านสุขภาพผ่านสื่อต่าง ๆ ให้ประชาชนสามารถเข้าใจได้อย่างชัดเจนจึงมีความสำคัญยิ่ง ทั้งนี้ เป็นความจำเป็นที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะต้องจัดเตรียมข้อมูลข่าวสาร และการสนับสนุน

ด้านข้อมูลให้เหมาะสม เช่น สถาบันวิจัยทางสุขภาพ และหน่วยงานที่ให้การสนับสนุนทางวิชาการต้องเตรียมนักประชาสัมพันธ์เพื่อให้งานวิจัยสามารถกระจายข่าวสารทางสุขภาพได้อย่างรวดเร็วทันเวลา สื่อมวลชนต้องเป็นกลไกสำคัญในการกระจายข่าวสารด้านสุขภาพแก่สาธารณชน โดยเฉพาะในยุคที่เอกชนพยายามใช้สื่อโฆษณาในการชวนเชื่อให้เกิดความหลงผิดในสาระสำคัญของสินค้า สื่อมวลชนจึงควรมีวิจาร์ณญาณและความระมัดระวังในการตัดสินใจนำเสนอข้อมูล การจัดการฐานข้อมูลสำหรับค้นคว้าอ้างอิงเพื่อให้ข้อมูลสุขภาพที่น่าเสนอมีคุณค่าและมีความน่าเชื่อถือ จึงเป็นกลไกที่จำเป็นยิ่งสำหรับสื่อมวลชนในอนาคต (วิพุธ พูลเจริญ, 2543)

อย่างไรก็ตาม สภาพปัญหาด้านการสื่อสารสุขภาพที่สังคมไทยกำลังเผชิญอยู่ในปัจจุบัน คือ ข้อมูลด้านสุขภาพสำหรับประชาชนทั่วไปยังคงมีข้อจำกัด เนื่องจากการให้ความรู้เกี่ยวกับสุขภาพแก่สาธารณะมักกระจายไปตามหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง จึงเป็นเรื่องยากที่ประชาชนทั่วไปจะติดตามสอบถามข้อมูลในเรื่องที่ตนเองสงสัย แม้ว่า สื่อมวลชนจะตระหนักถึงความสำคัญและต้องการรายงานข่าวสารสุขภาพสู่ประชาชนอย่างถูกต้องตามหลักวิชาการ ก็ไม่สามารถอ้างอิงหลักฐานการค้นคว้าได้ ส่งผลให้การเสนอข่าวสารด้านสุขภาพเกิดความผิดพลาด หรือก่อให้เกิดการโฆษณาชวนเชื่อหรือความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนซึ่งส่งผลต่อพฤติกรรมสุขภาพ ทั้งนี้ ปัจจัยที่สำคัญซึ่งส่งผลให้การติดตามข่าวสารไม่ชัดเจน คือ สื่อมวลชนส่วนใหญ่ขาดความรู้พื้นฐานด้านสุขภาพ

แนวทางการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นดังกล่าว สามารถกระทำได้โดยการจัดตั้งองค์กรทำหน้าที่ประสานงานและรวบรวมข้อมูล เพื่อเป็นฐานข้อมูลกลางสำหรับให้ความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับปัญหาสุขภาพและใช้สำหรับการวางแผนงาน และคาดการณ์การเปลี่ยนแปลงในอนาคตได้อย่างถูกต้องเหมาะสม การจัดตั้งเครือข่ายนักวิชาการด้านสุขภาพ เพื่อจัดเตรียมข้อมูลทางสุขภาพที่ประชาชนทั่วไปสามารถเข้าใจได้ง่าย โดยควรพัฒนานักสื่อสารประชาสัมพันธ์ที่จะปรับเปลี่ยนบทบาททางวิชาการที่ยากต่อการเข้าใจให้ประชาชนสามารถเข้าใจได้อย่างรวดเร็ว รวมทั้งการจัดฝึกอบรมนักสื่อมวลชนให้รู้จักวิธีการค้นคว้าข้อมูลด้านสุขภาพ ตระหนักถึงผลกระทบของการเผยแพร่ข่าวสารเกี่ยวกับสุขภาพไปสู่สาธารณชนให้เกิดความเข้าใจต่อแนวทางการรายงานข่าวสารที่เหมาะสม ซึ่งหากประเทศไทยมีกลไกการจัดการข้อมูลที่เหมาะสม ย่อมเป็นหลักประกันให้การบริหารจัดการนโยบายสาธารณะที่เกี่ยวข้องดำเนินไปอย่างถูกต้อง สอดคล้องกับสภาพสังคมและเศรษฐกิจของประเทศด้วย (วิพุธ พูลเจริญ, 2543)

พนา ทองมีอาคม และเพ็ญพักตร์ เตียวสมบุญกิจ (2551) ได้ชี้ให้เห็นถึงบทบาทและความสำคัญของการสื่อสารสุขภาพว่า สามารถแสดงบทบาทได้กว้างขวางและครอบคลุมบริบทที่หลากหลายของกิจกรรมด้านสุขภาพ จากเอกสารของ Office of Disease Prevention and Health

Promotion ของอเมริกา พบว่าหน่วยงานนั้นมองการสื่อสารสุขภาพว่าสามารถมีบทบาทที่เป็นประโยชน์ได้ครอบคลุมในทุกด้านของการส่งเสริมสุขภาพและการป้องกันโรคภัย โดยเฉพาะสามารถมีส่วนร่วมในด้านการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างแพทย์และบุคลากรทางการแพทย์กับคนไข้ผ่านการสื่อสารที่แม่นยำ น่าพึงพอใจ และมีผลดีต่อการรักษาพยาบาล เพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการแสวงหาและการใช้ข้อมูลทางด้านสุขภาพของประชาชน ใช้การสื่อสารเพื่อให้การปฏิบัติตัวของผู้ป่วยให้เป็นไปตามข้อปฏิบัติและคำแนะนำทางการแพทย์ เป็นผู้เผยแพร่และรณรงค์ด้านสื่อและสารของการสาธารณสุข เผยแพร่สู่สาธารณะในเรื่องภาวะเสี่ยงทางสุขภาพของเอกชนและประชาชนหรือที่เรียกกันว่า Risk Communication สื่อสารและจัดการภาพลักษณ์ด้านสุขภาพในสื่อและในวัฒนธรรม ให้การศึกษาแก่ประชาชนและผู้บริโภคให้รู้ถึงถึงวิธีใช้บริการระบบสาธารณสุขและการเข้าถึงระบบการรักษาสุขภาพ และร่วมในการพัฒนาการให้บริการสาธารณสุขและการแพทย์ทางไกล

ผู้วิจัยได้นำแนวคิดด้านการสื่อสารสุขภาพดังกล่าว เพื่อมาวิเคราะห์ประเด็นการศึกษาวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพในงานวิจัยของไทยว่า ได้มีการศึกษาหรือชี้ให้เห็นความสำคัญของประเด็นดังกล่าวหรือไม่ และเพื่อนำแนวคิดดังกล่าวมาใช้ประกอบการอภิปรายผลและสร้างข้อเสนอแนะต่อการศึกษาวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพต่อไป

2.2 แนวคิดเกี่ยวกับยุทธศาสตร์การส่งเสริมสุขภาพแนวใหม่

นับจาก พ.ศ. 2522 ประเทศไทยเกิดความเปลี่ยนแปลงด้านสาธารณสุขครั้งสำคัญที่เรียกว่าเป็นยุทธศาสตร์การส่งเสริมสุขภาพแนวใหม่ ในช่วงดังกล่าว เป็นช่วงที่องค์การอนามัยโลกเรียกร้องให้ประเทศสมาชิกใช้การสาธารณสุขมูลฐาน (Primary Health Care) มาเป็นยุทธศาสตร์ในการพัฒนาสุขภาพของประชาชนตั้งแต่ พ.ศ.2522 เป็นต้นมา ทั้งนี้ หลักการสำคัญของการสาธารณสุขมูลฐาน ดังที่ปรากฏในแถลงการณ์แห่งอัลมา อะตา ว่าด้วยการสาธารณสุขมูลฐาน 10 ข้อที่ประกาศใช้ภายหลังการประชุมสมัชชาจากพัฒนาการของระบบการพัฒนาสาธารณสุขทั้ง 4 ระยะดังกล่าว จะพบว่า มีปัจจัยที่เข้ามามีบทบาททำให้เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ในขณะเดียวกัน แต่ละช่วงดังกล่าว มีปรากฏการณ์สำคัญที่นำไปสู่ความเปลี่ยนแปลงของการสาธารณสุขและระบบการพัฒนาสุขภาพของไทย รวมถึงส่งผลให้เกิดความเปลี่ยนแปลงด้านการสื่อสารสุขภาพของไทยไปพร้อมกันด้วย ทำให้สามารถนำพัฒนาการดังกล่าวมาจำแนกความเปลี่ยนแปลงของการสื่อสารสุขภาพของไทย ซึ่งจะนำไปสู่การแสวงหาความรู้ และกระบวนการทัศนด้านการสื่อสารสุขภาพของไทย โดยสามารถจำแนกลักษณะการสื่อสารสุขภาพได้เป็น 3 ระยะ คือ

- 2.2.1 ระยะที่ 1 การให้ความรู้ด้านสุขภาพอนามัย (พ.ศ.2522-2526)
- 2.2.2 ระยะที่ 2 ความตื่นตัวเรื่องปัญหาสุขภาพ (พ.ศ.2527-2541)
- 2.2.3 ระยะที่ 3 การปฏิรูประบบสุขภาพ (พ.ศ.2542-2547)

โดยมีรายละเอียดของแต่ละช่วง ดังนี้

2.2.1 ระยะที่ 1 การให้ความรู้ด้านสุขภาพอนามัย (พ.ศ.2522-2526)

นับจากอดีต ในช่วงก่อนการพัฒนาาระบบสาธารณสุขมูลฐานและช่วงการพัฒนาาระบบสาธารณสุขมูลฐาน การสื่อสารเรื่องสุขภาพเป็นไปในลักษณะการสื่อสารทางเดียว (One-way Communication) โดยเป็นการส่งข้อมูลข่าวสารจากผู้ส่งสาร คือ หน่วยงานภาครัฐ ผ่านช่องทางการสื่อสาร อันได้แก่ สื่อมวลชน สื่อท้องถิ่น และสื่อบุคคล โดยการสื่อสารสุขภาพในสมัยก่อน ให้ความสำคัญต่อตัวบุคคลที่เป็นผู้นำความคิด (Opinion Leader) ที่มีบทบาทในการชี้นำ ผลักดัน หรือ เคลื่อนไหวให้เกิดความเปลี่ยนแปลงในพฤติกรรมสุขภาพ เช่น ผู้ใหญ่บ้าน นักร้องนักแสดง ให้ความสำคัญต่อสุขภาพในฐานะโรคภัยไข้เจ็บ อันบ่งชี้ให้เห็นว่า ประชาชนอยู่ในฐานะผู้รับสารที่เป็นฝ่ายตั้งรับ (Passive Audience) ขาดความกระตือรือร้นที่จะเลือกและตัดสินใจเปิดรับสารด้วยตนเอง

กิจกรรมการสื่อสารสุขภาพที่เกิดขึ้นในสมัยก่อน มักมุ่งเน้นที่การให้ความรู้ (Knowledge) เพื่อการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ (Attitude) และก่อให้เกิดพฤติกรรม (Behavior) และเป็นการพิจารณาความสำคัญของสุขภาพเมื่อมีการเจ็บป่วยหรือเกิดปัญหาอันส่งผลต่อสุขภาพ เช่น ปัญหาหาเสพติด (ศักดิ์นา บุญเปี่ยม, 2534) ปัญหาโภชนาการ (วันทนา ชาญวนิชวงศ์, 2524) ดังนั้น การสื่อสารที่เกิดขึ้นจึงเป็นไปเพื่อป้องกันโรคหรือแก้ไขปัญหอันเกิดจากโรคภัยไข้เจ็บเป็นสำคัญ กระบวนการสื่อสารหลักที่ปรากฏจึงเป็นกลยุทธ์การสื่อสารสุขภาพหรือการรณรงค์เพื่อป้องกันปัญหามากกว่าจะเป็นการแก้ไขที่พฤติกรรมของตัวบุคคลอันจะไม่ทำให้ปัญหาสุขภาพดังกล่าวเกิดขึ้น

นอกจากนั้น ในกระบวนการสื่อสารสุขภาพ องค์ประกอบสำคัญที่ได้รับความสนใจมากที่สุด คือ สื่อ ภายใต้ความเชื่อที่ว่าสื่อมีบทบาทสร้างผลกระทบหรือก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงอย่างใดอย่างหนึ่งต่อผู้รับสาร เช่น ความเชื่อในบทบาทของสื่อบันทึกเสียง (สุทธิลักษณ์ สมิตะศิริ, 2523) และบทบาทของหอกระจายข่าวที่มีต่อการให้ความรู้แก่ชาวบ้าน (ประไพพรรณ ชงอินเนตร, 2532) ในขณะที่เนื้อหาของสาร (message) กลับได้รับความสนใจน้อยกว่าองค์ประกอบอื่น

ในช่วงระยะเวลาดังกล่าว การให้ความรู้เรื่องสุขภาพอนามัยนับเป็นเรื่องใหม่สำหรับประชาชนทุกระดับชั้นและถือเป็นนวัตกรรม (innovation) สำหรับการสื่อสารสุขภาพ เช่น การเผยแพร่ความรู้เรื่องการวางแผนครอบครัว (มนทิรา โลหพันธ์รุ่งศ์, 2524) ซึ่งแม้ว่ารัฐบาลและหน่วยงานเอกชนจะเร่งขยายการให้บริการวางแผนครอบครัวเพียงใด แต่ยังคงมีประชากรจำนวนมากไม่น้อยที่ไม่ใช้การวางแผนครอบครัว เนื่องจากขาดความรู้ความเข้าใจ และยังคงไม่เห็นความสำคัญหรือประโยชน์ของแนวปฏิบัติดังกล่าว และในการให้ความรู้ด้านสุขภาพเช่นการวางแผนครอบครัวนี้ ยังคงถือเป็นหน้าที่ของหน่วยงานภาครัฐที่มีบทบาทในการให้บริการด้านความรู้ข่าวสารเป็นหลัก หรือแม้แต่การให้ความรู้และการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ก็ยังคงเป็นเรื่องใหม่สำหรับประชาชนในชนบท (เพ็ญศรี วงศ์ศิริโรจน์กุล, 2524)

2.2.2 ระยะที่ 2 ความตื่นตัวเรื่องปัญหาสุขภาพ (พ.ศ.2527-2541)

สถานการณ์โรคเอดส์ในประเทศไทย นับเป็นปัจจัยสำคัญที่ก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงด้านการสื่อสารสุขภาพในประเทศไทย ทั้งนี้ นับจากที่ประเทศไทยพบผู้ป่วยโรคเอดส์เมื่อ พ.ศ.2527 ได้นำความเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ของแนวคิดและกระบวนการสื่อสารเรื่องสุขภาพมาสู่ประชาชนในสังคม เอดส์ทำให้เกิดมิติของการเปลี่ยนแปลง การพัฒนาระบบสังคม วัฒนธรรม ระบบสาธารณสุข และระบบการบริหารจัดการทั้งภาครัฐและเอกชน เกิดกระบวนการทัศน์ใหม่ในการพัฒนางานสาธารณสุข ที่ให้ความสำคัญต่อมิติทางสังคมวัฒนธรรม และพลังของภาคประชาสังคม โดยให้ทุกฝ่ายเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา ไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน หรือภาคประชาสังคม (เพ็ญจันทร์ ประดับมูข, 2541)

ปัจจัยสนับสนุนต่อการเกิดพฤติกรรมเสี่ยงในการติดเชื้อเอดส์ คือ ค่านิยมในเรื่องเพศ ระบบความเชื่อ บทบาททางเพศ ความสัมพันธ์หญิงชายและความสัมพันธ์เชิงอำนาจในการต่อรองทางเพศ รวมถึงความแปลกแยกในการใช้ถุงยางอนามัย อย่างไรก็ตาม พบว่า เมื่อมีการดำเนินการรณรงค์ให้ความรู้ในเรื่องโรคเอดส์อย่างจริงจัง พฤติกรรมเสี่ยงดังกล่าวได้ลดลงโดยพบว่าการใช้ถุงยางอนามัยเพิ่มขึ้น ทั้งนี้ กลุ่มแม่บ้านและกลุ่มวัยรุ่นยังคงถือเป็นกลุ่มเสี่ยงที่สำคัญ และอาจกล่าวได้ว่าเป็นกลุ่มเป้าหมายสำคัญของการระบอบของโรคเอดส์

เมื่อโรคเอดส์แพร่ระบาดไปในทุกเพศทุกวัย ส่งผลต่อการเกิดกระแสความตื่นตัวที่มีต่อปัญหาโรคเอดส์ และนำมาซึ่งแนวทางใหม่ ๆ ในการสื่อสารสุขภาพ เช่น การใช้กลยุทธ์การสื่อสารการตลาดเพื่อสังคม (Social Marketing Communication Strategy) ในการให้ความรู้เรื่องโรคเอดส์แก่กลุ่มเป้าหมายเฉพาะกลุ่มโดยอาศัยโครงการรณรงค์ (เนาวนิต ยิ้มวัน, 2543) ความตื่นตัวของบุคคล

ในการดูแลใส่ใจสุขภาพตนเอง โดยเฉพาะบุคคลที่อยู่ในกลุ่มเสี่ยงต่อการเป็นโรคเอดส์ (อรุณ มะหณี, 2536) เช่น หญิงให้บริการทางเพศ (สุเทพ ฐาปนวรกุล, 2536) หรือกลุ่มวัยรุ่น (นิจิตา บุญรัตพันธุ์, 2536) นำมาซึ่งการให้ความสนใจต่อกระบวนการเปลี่ยนแปลงแนวคิดอันเนื่องมาจากการสื่อสาร คือ การเปลี่ยนแปลงความรู้ ทักษะ และ การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ซึ่งทั้ง 3 ขั้นตอนนี้ย่อมมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน อย่างไรก็ตาม สิ่งที่น่าสนใจคือ สำหรับประชาชนบางกลุ่ม เช่น แม่บ้าน กลับพบว่า ความรู้เกี่ยวกับโรคเอดส์ไม่ใช่ปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมทางเพศได้อันเนื่องมาจากกลุ่มแม่บ้านยังคงยึดถือค่านิยมและความสัมพันธ์ทางเพศที่ไม่เท่าเทียมกันรวมทั้งการรับรู้ที่ต่ำกว่าความเป็นจริงเกี่ยวกับพฤติกรรมของสามี ในขณะที่วัยรุ่นไทยมีค่านิยมเกี่ยวกับการใช้ถุงยางอนามัยว่า ไม่ใช่พื้นฐานของความรัก รวมทั้งเผชิญปัญหาการขาดการสื่อสารและความเข้าใจเรื่องการมีเพศสัมพันธ์ที่ปลอดภัย (เพ็ญจันทร์ ประดับมูข, 2541) ดังนั้น จึงเป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นว่า ยังคงมีปัจจัยอื่นที่เข้ามามีบทบาทต่อกระบวนการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการมีเพศสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องกับการแพร่ระบาดของโรคเอดส์ ส่งผลให้การสื่อสารเรื่องเพศไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร

ในขณะที่มีการดำเนินการรณรงค์อย่างกว้างขวางเพื่อการป้องกันและการให้ความรู้เกี่ยวกับโรคเอดส์โดยอาศัยสื่อประเภทต่าง ๆ ผ่านกิจกรรมรณรงค์ กลับปรากฏปัญหาที่เกิดขึ้นต่อการใช้สื่ออันเป็นองค์ประกอบสำคัญของการสื่อสาร กล่าวคือ ช่องทางในการนำเสนอเนื้อหา หรือสื่อที่นำมาใช้กลับจำแนกกลุ่มเป้าหมายไม่ชัดเจน เนื้อหาของสื่อนำเสนอเรื่องโดยกว้างเหมาะกับบุคคลทุกเพศทุกวัยมากกว่าจะมุ่งไปที่กลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง โดยมักเป็นการให้ความรู้มากกว่าจะมุ่งสร้างความตระหนักหรือให้เกิดการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม วิธีการนำเสนอเป็นไปอย่างฉาบฉวย ผิวเผิน และขาดการให้ข้อมูลเชิงลึก ดังปรากฏงานวิจัยที่พบรูปแบบการนำเสนอเนื้อหาของสื่อรณรงค์การป้องกันโรคเอดส์ว่า มักเป็นคำขวัญ การ์ตูน และสื่อประเภทถาม-ตอบสั้น ๆ ในลักษณะที่คล้ายคลึงกันทุกประเภท จึงทำให้สื่อที่นำเสนอเพื่อการรณรงค์โรคเอดส์ไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร ทั้งนี้ อาจเนื่องจากผู้ผลิตสื่อขาดความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องลึกซึ้ง รวมทั้งข้อจำกัดในการนำเสนอเนื้อหาเรื่องเพศในบริบทของสังคมไทย สื่อจึงไม่สามารถให้ข้อมูลในเชิงลึกได้ จึงต้องพยายามหลีกเลี่ยงการนำเสนอด้วยกลยุทธ์อื่น เช่น การใช้การ์ตูนเป็นตัวดำเนินเรื่องเพื่อหลีกเลี่ยงการนำเสนอภาพลามกอนาจาร เพื่อให้สอดคล้องกับบริบทของสังคมไทย (มณเฑียร สุภโรจน์, 2541)

นอกจากนั้น สถานการณ์โรคเอดส์ที่แพร่ระบาดอย่างรวดเร็วยังนำมาซึ่งการขยายตัวของ การสื่อสารเพื่อให้กำลังใจ (Supportive Communication) ในรูปของกลุ่มให้กำลังใจทางสังคม (Social Support) ที่แสดงออกถึงการให้กำลังใจในรูปแบบต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการให้กำลังใจทางอารมณ์ (Emotional Support) เช่น การแสดงความพอใจ การยอมรับนับถือ ความหวังใจ การกระตุ้น การให้กำลังใจโดยให้การประเมิน (Appraisal Support) เช่น การให้ข้อมูลย้อนกลับ (Feedback) การเห็นพ้อง

การให้การรับรอง หรือการยอมรับในสิ่งที่คนอื่นได้แสดงออกมา (Affirmation) รวมถึงการให้กำลังใจทางสังคม ซึ่งอาจกลายเป็นการช่วยเหลือโดยตรงหรือโดยอ้อม การให้กำลังใจด้วยข้อมูลข่าวสาร (Information Support) เช่น การให้คำแนะนำ การตักเตือน การให้คำปรึกษา และการให้ข่าวสาร เป็นต้น และการให้กำลังใจด้านเครื่องมือ (Instrumental Support) เช่น แรงงาน เงิน เวลา เป็นต้น

จากสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปดังกล่าว จึงอาจกล่าวได้ว่า แม้ว่าโรคเอดส์จะก่อให้เกิดความสูญเสียอย่างใหญ่หลวงต่อสังคมและครอบครัว แต่ก็ให้ประโยชน์ในด้านการเปิดพรมแดนขององค์ความรู้ และกระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของกระบวนการสื่อสารสุขภาพให้เข้าสู่การสื่อสารที่ให้ความสำคัญต่อตัวแปรใหม่ ๆ และปัจจัยภายนอกที่มีบทบาทต่อการสื่อสารในเรื่องสุขภาพมากขึ้น เช่น การมีส่วนร่วมของบุคคล บทบาทของภาคประชาสังคม และการสนับสนุนทางสังคม (Social Support) และการเปลี่ยนระบบของการสื่อสารสุขภาพเป็นระบบเปิด ซึ่งมีบรรยากาศของการแลกเปลี่ยนข้อมูลอันนำไปสู่การเปลี่ยนทัศนคติ และพฤติกรรมของบุคคลในสังคม

นอกจากความตื่นตัวในด้านการดูแลสุขภาพของประชาชนจะเกิดขึ้นอันเนื่องมาจากสถานการณ์โรคเอดส์แล้ว การประกาศกฎบัตรออกตาวาในการจัดประชุมนานาชาติหัวข้อ “การส่งเสริมสุขภาพระดับนานาชาติครั้งที่ 1” ยังผลักดันให้เกิดความตื่นตัวในการดูแลสุขภาพในมิติที่กว้างขวางยิ่งขึ้น โดยการสาธารณสุขของไทยขยายวงกว้างออกไปจากเดิมที่รัฐบาลมีบทบาท กลายมาเป็นภาคเอกชนและประชาชนร่วมแสดงบทบาทสำคัญในการพัฒนาระบบสุขภาพโดยองค์รวมอีกด้วย อย่างไรก็ตาม แม้จะพบว่า การสื่อสารสุขภาพที่เกิดขึ้นในช่วงนี้ดำเนินไปในลักษณะที่ประชาชนให้ความสนใจต่อการดูแลป้องกันตนเองมากขึ้น หากแต่ยังมีความรู้เรื่องสุขภาพจำนวนไม่น้อยที่เป็นเรื่องใหม่สำหรับประชาชน เช่น น้ำดื่มผสมไอโอดีนเพื่อป้องกันโรคคอพอก ซึ่งประชาชนจำนวนไม่น้อยยังขาดความเข้าใจและมองไม่เห็นประโยชน์ จึงต้องมีการจัดกิจกรรมรณรงค์โดยอาศัยสื่อประเภทต่าง ๆ ทั้งสื่อมวลชนและสื่อบุคคล โดยยังพบว่า แม้ผู้รับสารจะอาศัยเหตุผลในการเปิดรับสารเกี่ยวกับสุขภาพมากขึ้น และสามารถเลือกช่องทางสำหรับเปิดรับข่าวสารสุขภาพได้มากขึ้น หากแต่สื่อบุคคลก็ยังคงเป็นช่องทางสำคัญในการเผยแพร่ความรู้เช่นเดียวกับในอดีต (มงคล ปิยศิริวัฒน์, 2539)

2.2.3 ระยะที่ 3 การปฏิรูประบบสุขภาพ (พ.ศ.2542-2547)

ในบริบทของสังคมไทย นอกเหนือจากการสื่อสารสุขภาพจะเป็นหน้าที่ของหน่วยงานภาครัฐและสื่อมวลชนอันเป็นสถาบันสำคัญที่มีบทบาทในการสื่อสารประเด็นสุขภาพสู่ประชาชนแล้ว ในราว 1 ทศวรรษที่ผ่านมา ชุมชนและองค์กรภาคประชาชนได้เข้ามามีบทบาทเป็นตัวแสดงสำคัญ

(Actor) ในฐานะผู้ส่งสารในกระบวนการสื่อสารสุขภาพ โดยพบว่า ป्राกฏความเคลื่อนไหวของภาคประชาชนในสังคมไทยอย่างเป็นตัวของตัวเองเด่นชัดขึ้น มีการเกิดขึ้นขององค์กรทางสังคมที่มีเป้าหมายเพื่อการพัฒนาชุมชนและสังคมในรูปแบบต่าง ๆ เช่น องค์กรชุมชน องค์กรพัฒนาเอกชน องค์กรศาสนา องค์กรวิชาชีพ และองค์กรสาธารณประโยชน์ องค์กรเหล่านี้ ให้ความสนใจต่อประเด็นปัญหาสาธารณสุขและริเริ่มกิจกรรมเพื่อพัฒนาทั้งสังคมเมืองและชนบท รวมทั้งได้เข้ามามีบทบาทในกระบวนการพัฒนาระบบสุขภาพของประชากรไทย เช่น บทบาทในการให้ข้อมูลด้านสุขภาพขององค์กรภาคประชาสังคม (วิพุธ พูลเจริญ, 2543) เช่น มูลนิธิหมอชาวบ้าน มูลนิธิเอคส์ซึ่งมีบทบาทหน้าที่โดยตรงในด้านการบริการข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสุขภาพ รวมถึงบทบาทของสื่อมวลชนต่อการให้บริการข้อมูลข่าวสารแก่ประชาชน เป็นต้น

เมื่อทบทวนมุมมองที่มีต่อการปฏิรูประบบสุขภาพของไทย พบว่า ความคิดในด้านการปฏิรูประบบสุขภาพในประเทศไทยก่อตัวมาเป็นระยะเวลาว่าสองทศวรรษแล้ว นับแต่การกำหนดโครงสร้างองค์กรตามแบบแผนของตะวันตกที่ขยายรากฐานในสังคมไทยระหว่าง พ.ศ.2513 - 2515 กระทรวงสาธารณสุขพยายามปรับเปลี่ยน โครงสร้างการบริหารจัดการภายใน แต่ในขณะนั้น ยังมีได้ปรับเปลี่ยนกระบวนการทัศน์และ โครงสร้างของระบบโดยรวมที่เป็นกลไกหลักอันจะก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงของระบบสุขภาพโดยองค์รวม (วิพุธ พูลเจริญ, 2543) อย่างไรก็ตาม ประเทศไทยนับได้ว่าเป็นรัฐแรกที่กำหนดนิยามคำว่า “สุขภาพ” ว่าหมายถึง สุขภาวะทางร่างกาย จิตใจ สังคม ในวาระแห่งชาติสู่การปฏิรูปสุขภาพ มิติของสุขภาวะมีลักษณะเป็นองค์รวมที่ก่อให้เกิดแนวคิดใหม่ที่ช่วยให้มองเห็นเงื่อนไขและความเชื่อมโยงกันของมิติด้านสุขภาพของคนและสังคมได้ชัดเจนยิ่งขึ้น (วิพุธ พูลเจริญ, 2543) การปรับใช้กรอบแนวคิดเกี่ยวกับสุขภาพให้เป็นเครื่องประเมินและวัดผลในแต่ละสังคมจึงเป็นยุทธศาสตร์สำคัญในการปรับเปลี่ยนกระบวนการทัศน์ด้านสุขภาพไปสู่มิติใหม่ที่มีความสำคัญกับสังคมแวดล้อมพร้อมกับการให้ความสำคัญต่อสุขภาพทางกายและจิตใจของคนในสังคม ซึ่งกระบวนการทัศน์ด้านสุขภาพดังกล่าวส่งผลให้การศึกษาสังคมเปลี่ยนจากการเป็นเพียงปัจจัยที่เอื้อต่อสุขภาพไปสู่การเป็นอุดมการณ์สำคัญทางสังคมที่จะต้องผดุงและเสริมสร้างให้เข้มแข็ง

นับจาก พ.ศ.2542 เป็นต้นมา การสื่อสารสุขภาพได้รับการจัดลำดับความสำคัญมากขึ้น เนื่องจากประเด็นเรื่องสุขภาพกลายเป็นประเด็นสาธารณะที่มีการกล่าวถึงกันอย่างมาก อาจเนื่องด้วยเหตุผลหลายประการ เช่น ประเด็นสุขภาพกำลังเป็นกระแสที่ได้รับการกล่าวถึงทั่วโลก ผู้คนสนใจเรื่องสุขภาพมากขึ้น เป็นต้น โดยประเวศ วะสี (อ้างในอำพล จินดาวัฒน์, 2546) ได้กล่าวถึงความจำเป็นในการปฏิรูประบบเพื่อสุขภาพ โดยแนะนำให้ใช้ความรู้ผนวกเข้ากับการจัดการให้เกิดการเคลื่อนไหวของสังคมทั้งสังคม และความเปลี่ยนแปลงสำคัญที่ส่งผลต่อการสื่อสารสุขภาพ คือ “การปฏิรูประบบสุขภาพ”

การปฏิรูประบบสุขภาพอย่างเป็นรูปธรรมเริ่มต้นขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2542 โดยการจัดประชุมปรึกษาหารือเรื่องการทำงานปฏิรูประบบสุขภาพ ที่สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข ในวันที่ 6 พฤศจิกายน พ.ศ. 2542 ผู้เข้าร่วมการประชุมประกอบด้วยนายแพทย์ประเวศ วะสี นายแพทย์เกษม วัฒนชัย นายแพทย์สุวิทย์ วิบุลผลประเสริฐ นายแพทย์อำพล จินดาวัฒนะ โสภณ สุภาพงษ์ เป็นต้น (อำพล จินดาวัฒนะ, 2546) ผลจากการประชุมที่ประชุมมีความเห็นตรงกันว่า เป็นจังหวะอันดีที่ควรสร้างกลไกทำงานเพื่อปฏิรูปสุขภาพ โดยที่ประชุมมอบหมายให้นายแพทย์สุวิทย์ วิบุลผลประเสริฐ ขอร่างพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งสำนักงานปฏิรูประบบสุขภาพแห่งชาติขึ้นในรูปขององค์กรมหาชนเพื่อเป็นแกนขับเคลื่อน

การเสนอตั้งกลไกขับเคลื่อนการปฏิรูประบบสุขภาพได้รับการสนับสนุนจากนายกรั ทัพพะรังสี (รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุขในขณะนั้น-ผู้วิจัย) จนมีการประชุมปรึกษาหารือกันอีกครั้งเมื่อวันที่ 29 มีนาคม พ.ศ.2543 โดยนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ (รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรีในขณะนั้น- ผู้วิจัย) เป็นประธานการประชุม ที่ประชุมมีความเห็นพ้องกันว่า ควรออกเป็นระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีให้มีคณะกรรมการระดับชาติขึ้นมาดูแลงานนี้เป็นเฉพาะ โดยมีหน้าที่หลัก คือ ดำเนินการให้มีพระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติเพื่อเป็นกฎหมายแม่บทด้านสุขภาพแห่งชาติ และสนับสนุนให้สังคมมีส่วนร่วมในการปฏิรูปสุขภาพอย่างกว้างขวาง กำหนดระยะเวลาในการทำงานไม่เกิน 3 ปี และให้สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข (สวรส.) จัดตั้งสำนักงานปฏิรูประบบสุขภาพแห่งชาติ (สปรส.) เป็นองค์กรเฉพาะกิจเพื่อทำหน้าที่เลขานุการให้กับคณะกรรมการปฏิรูประบบสุขภาพแห่งชาติ (กรปส.) โดยรัฐบาลให้งบประมาณสนับสนุนตามความจำเป็น (อำพล จินดาวัฒนะ, 2546)

ดังนั้น ความเปลี่ยนแปลงสำคัญที่เกิดขึ้นในช่วงเวลาดังกล่าว คือ การปฏิรูประบบสุขภาพที่นอกจากต้องการให้ได้มาซึ่งพระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติแล้ว ยังต้องการให้สังคมเกิดการเคลื่อนไหวเพื่อเรียนรู้ร่วมกันในเรื่องสุขภาพ ยุทธศาสตร์การทำงานจึงต้องให้ความสำคัญกับสังคม ทั้งสังคม ควบคู่ไปกับการทำงานกับเครือข่ายภาคีต่าง ๆ เป็นการเฉพาะ

การส่งเสริมสุขภาพแนวใหม่ตามแนวทางประเทศที่ดำเนินการด้านการส่งเสริมสุขภาพมีความแตกต่างไปจากการส่งเสริมสุขภาพแบบดั้งเดิม กล่าวคือ การส่งเสริมสุขภาพแนวใหม่เป็นการเคลื่อนไหวทางสังคม มุ่งการพัฒนาสุขภาพของประชากรและชุมชน เป็นความรับผิดชอบร่วมกันของสังคม เน้นที่ปัจจุบันทางสังคมและสิ่งแวดล้อมที่ส่งผลต่อสุขภาพ ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของสาธารณะ เน้นความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชน การเสริมสร้างอำนาจและความเท่าเทียมกัน

ทางด้านสุขภาพ ซึ่งนับเป็นยุทธศาสตร์สำคัญ ที่จะมุ่งสู่เป้าหมายสุขภาพดีถ้วนหน้าสำหรับประเทศ อุตสาหกรรมที่มีระดับเศรษฐกิจ สังคมและการเมืองที่ก้าวหน้า (สุรเกียรติ์ อาชานานุกาพ, 2541)

อย่างไรก็ตาม ในระดับมหภาค ประเทศไทยยังนับว่าล้าหลังในด้านการส่งเสริมสุขภาพ เนื่องจากมีจุดด้อยอยู่หลายประการ อาทิ ชุมชนและนักวิชาชีพยังขาดความเข้าใจต่อความหมายของ สุขภาพและการส่งเสริมสุขภาพแนวใหม่ ขาดการส่งเสริมสนับสนุนในการดำเนินกิจกรรมส่งเสริม สุขภาพ โครงการเท่าที่มีการดำเนินมาเป็นการส่งเสริมสุขภาพแบบดั้งเดิมและการดำเนินการแบบแยก ส่วน ขาดการมองเป็นองค์รวม ไม่เน้นการสร้างอำนาจให้แก่ปัจเจกบุคคลหรือชุมชน ขาดการ ประเมินผลการทบทวนและสรุปบทเรียนการดำเนิน โครงการส่งเสริมสุขภาพให้เป็นระบบ รวมทั้ง องค์การภาควิชาชีพมีบทบาทในการส่งเสริมสุขภาพค่อนข้างน้อย อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบัน สังคมไทยกำลังเกิดกระแสเรียกร้องให้มีการปฏิรูปในด้านต่าง ๆ ซึ่งกระแสดังกล่าวอาจเป็นกลไก สำคัญที่ผลักดันให้เกิดการส่งเสริมสุขภาพแนวใหม่ขึ้นในสังคม (สุรเกียรติ์ อาชานานุกาพ, 2541) อัน นำมาซึ่งความสนใจศึกษาให้ทราบว่า แนวคิดเรื่องการส่งเสริมสุขภาพในสังคมไทยมีทิศทางดำเนินการอย่างไร สอดคล้องกับสถานะปัญหาด้านสาธารณสุขและสุขภาพอนามัยในปัจจุบันหรือไม่ และ สะท้อนให้เห็นกระบวนการทัศนในการสื่อสารสุขภาพของไทยอย่างไร

ประเด็นที่น่าสนใจอีกประการหนึ่ง นอกเหนือจากแนวคิดเรื่องการส่งเสริมสุขภาพ คือ ทัศนคติที่มีต่อการดูแลสุขภาพของปัจเจกบุคคล เนื่องจากในระยะของการปฏิรูประบบสุขภาพ ได้ นำมาซึ่งกระแสความตื่นตัวด้านสุขภาพและกิจกรรมรณรงค์ให้บุคคลให้ความสนใจต่อการรักษา สุขภาพ และจากเทคโนโลยีข้อมูลข่าวสารที่เติบโตอย่างรวดเร็วในปัจจุบัน ส่งผลให้บุคคลในสังคม ต้องเผชิญกับความรู้อันหลากหลายให้เลือกศึกษาและนำมาใช้ เช่น การเลือกอาหารหลักและอาหาร เสริม การออกกำลังกาย การพักผ่อน การใช้สินค้าและผลิตภัณฑ์ที่มีการโฆษณาสรรพคุณกันอย่าง แพร่หลาย รวมถึงการใช้ยาและเวชภัณฑ์เพื่อรักษาอาการเจ็บป่วย พบว่า การสื่อสารได้เข้ามามี บทบาทในการให้ความรู้หรือสร้างความเข้าใจต่อประชาชนในเรื่องการสื่อสารสุขภาพในเชิงการตลาด มากขึ้น เช่น การบริโภคผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพ เป็นต้น รวมทั้งส่งผลต่อแนวคิดเกี่ยวกับการสื่อสาร ประเด็นสุขภาพของประชาชนที่เปลี่ยนบทบาทไปจากการเป็นผู้รับสารมาเป็นผู้เลือกสรรสารและ เลือกที่จะเปิดรับสารเองโดยมุ่งเน้นประโยชน์สูงสุดต่อสุขภาพตนเอง โดยเฉพาะการให้ความสนใจ แสวงหาข้อมูลด้านผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพประเภทต่าง ๆ เช่น วิตามิน อาหารเสริม เป็นต้น (อัญชนี วิชาภัย บุนนาค, 2540)

จากความตื่นตัวด้านสุขภาพดังกล่าว จึงอาจกล่าวได้ว่า นิยามความหมายของสุขภาพได้ถูก เปลี่ยนแปลงไป กล่าวคือ สุขภาพไม่ได้หมายถึงการป้องกันหรือการรักษาโรคดังเช่นในอดีต หากแต่

สุขภาพยังมีความหมายในเชิงการตลาด ที่นักการตลาดต้องให้ความสนใจ เนื่องจากกลุ่มบุคคลที่ใส่ใจในการดูแลรักษาสุขภาพ นับเป็นกลุ่มผู้บริโภคกลุ่มใหม่ที่มีความสำคัญและนับวันจะทวีจำนวนขึ้นตามลำดับ จึงนำมาซึ่งความสนใจศึกษาว่า มุมมองที่มีต่อสุขภาพของปัจเจกบุคคลในช่วงเวลาของการปฏิรูประบบสุขภาพมีความเปลี่ยนแปลงไปจากอดีตอย่างไร มีปัจจัยใดบ้างที่ส่งผลต่อความเปลี่ยนแปลงดังกล่าว และทัศนคติที่มีต่อการดูแลสุขภาพของปัจเจกบุคคลสะท้อนถึงกระบวนการทัศนคติในการสื่อสารสุขภาพอย่างไรบ้าง

นอกเหนือจากรูปแบบความใส่ใจในสุขภาพที่เปลี่ยนแปลงไปจากในอดีตแล้ว แบบแผนการใช้สื่อของบุคคลเพื่อการดูแลสุขภาพก็นับเป็นอีกประเด็นหนึ่งที่ได้รับคามสนใจ ทั้งนี้ เนื่องจากบุคคลมีความใส่ใจในสุขภาพของตนเองมากขึ้น จึงให้ความสำคัญต่อการปกป้องสิทธิของตนเองในฐานะผู้บริโภคด้วย ส่งผลให้เกิดการเรียกร้องสิทธิของตนเองผ่านสื่อ (Media Advocacy) ซึ่งปรากฏว่ามีบทบาทเด่นชัดขึ้นในยุคปัจจุบันพร้อมกับการให้ความสำคัญของการสื่อสารสุขภาพในลักษณะเครือข่ายรณรงค์เพื่อการป้องกันแก้ไขปัญหาด้านสุขภาพอนามัย ด้วยตระหนักถึงความสำคัญของการรวมกลุ่มกันของแต่ละสถาบันหรือแต่ละหน่วยของสังคมในการสื่อสารกับสังคม เนื่องจากการรวมกันในลักษณะภาคีจะสามารถประสานพลังของทุกหน่วย นำจุดแข็งของแต่ละฝ่ายมาสนับสนุนซึ่งกันและกัน ทำให้สร้างพลังที่มีความเข้มแข็งได้ และทำให้การดำเนินการต่าง ๆ มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น เช่น เครือข่ายรณรงค์เมาไม่ขับ เป็นต้น (หริสุดา ปิลทวนันท์, 2544)

จากความสำคัญของสื่อมวลชนในฐานะเป็นเครื่องมือในการเรียกร้องสิทธิของผู้บริโภค สื่อมวลชนยังคงเป็นช่องทางสำคัญในกระบวนการสื่อสารเรื่องสุขภาพไม่แตกต่างไปจากในอดีต ด้วยความเชื่อพื้นฐานว่า สื่อมวลชนเป็นกลไกสำคัญที่สามารถส่งข้อมูลข่าวสารไปยังผู้รับสารจำนวนมากในเวลาอันรวดเร็ว และมีอิทธิพลต่อผู้รับสารในด้านการให้ความรู้ เปลี่ยนแปลงทัศนคติ หรือก่อให้เกิดพฤติกรรม (ลักษมี ไชยทองศรี, 2541) กระนั้นก็ตาม ข้อบกพร่องที่พบในการใช้ประโยชน์จากสื่อมวลชนในฐานะช่องทางเผยแพร่ข่าวสารก็ยังคงมีอยู่ไม่น้อย เช่น สื่อมวลชนมีจุดด้อยในด้านการนำเสนอเนื้อหาที่เป็นไปในเชิงรับมากกว่าเชิงรุก การใช้สื่อยังคงเป็นการสื่อสารทางเดียว ความถี่และความต่อเนื่องของการใช้สื่อมวลชนยังคงมีน้อยและไม่สม่ำเสมอ เป็นต้น (นิยม ศิริวัฒน์, 2541) ดังนั้น ประเด็นที่ควรให้ความสนใจศึกษาเกี่ยวกับสื่อมวลชนและการสื่อสารสุขภาพ คือ บทบาทและความสำคัญของสื่อมวลชนที่ปรากฏอยู่ในกระบวนการทัศนคติของการสื่อสารสุขภาพและปัจจัยที่มีต่อการแสดงบทบาทของสื่อมวลชนในฐานะกลไกสำคัญของการสื่อสารสุขภาพในสังคมไทย

เมื่อวิเคราะห์ภาพรวมของการสื่อสารสุขภาพในสังคมไทย พบว่า การสื่อสารสุขภาพทุกระดับยังให้ความสนใจต่อสื่อใหม่อยู่ค่อนข้างน้อย โดยเฉพาะการแพทย์ทางไกล (Telehealth) หรือการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศขยายการให้บริการเกี่ยวกับสุขภาพไปยังกลุ่มเป้าหมายต่าง ๆ ซึ่งแม้ว่าปัจจุบันความสนใจในด้านการสื่อสารเชิงปฏิสัมพันธ์ (Interactive Health Communication) จะได้รับความสนใจมากขึ้น (กมลรัฐ อินทรทัศน์, 2547) แต่ยังคงจำกัดอยู่เฉพาะบางกลุ่มคนในสังคมไม่ได้ ขยายวงกว้างออกไปในระดับสาธารณชน

นอกจากนั้น การสื่อสารสุขภาพในสังคมไทยยังขาดการมองความสัมพันธ์โดยภาพรวมของกระบวนการสื่อสารกับบริบทแวดล้อม พื้นฐานมาจากทฤษฎีระบบ โดยให้ความสนใจต่อกระบวนการในความสัมพันธ์และปฏิสัมพันธ์มากกว่าที่จะสนใจศึกษาตัวบุคคล การสื่อสารถูกจัดเข้าไว้ในกรอบที่ yakต่อการทำความเข้าใจด้วยแบบจำลองธรรมดาแต่มีความซับซ้อนในระดับการปะทะสังสรรค์กันระหว่างบุคคล ในการเข้าใจความสัมพันธ์เหล่านี้ จึงต้องสังเกตพฤติกรรมที่แสดงออกซึ่งเชื่อมโยงการกระทำของคนเข้ากับระบบของสังคมโดยรวม แนวคิดเกี่ยวกับการสื่อสารเพื่อความสัมพันธ์ใช้มากในการอธิบายลักษณะและพฤติกรรมที่แสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างแพทย์กับคนไข้หรือบุคลากรทางการแพทย์ด้านอื่นกับคนไข้ เพื่อให้เข้าใจรูปแบบพฤติกรรม ปัจจัยที่มีผลต่อการสื่อสารเพื่อความสัมพันธ์ รวมทั้งกระบวนการในความสัมพันธ์ดังกล่าวด้วย ซึ่งอาจกล่าวได้ว่า กระบวนทัศน์ด้านสุขภาพสมัยใหม่ มีลักษณะแยกส่วน ขาดการมองความสัมพันธ์ในลักษณะที่เป็นพลวัตและเป็นองค์รวมของสุขภาพ แต่เป็นการมองเพียงปัญหาส่วนหนึ่งของระบบ ขาดความใส่ใจต่อการให้ความสำคัญกับองค์ประกอบด้านสุขภาพอื่น ซึ่งทำให้เกิดปัญหาเมื่อมีการวิเคราะห์ระบบสุขภาพโดยองค์รวม

จากสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นดังกล่าว นำไปสู่การเสนอกระบวนทัศน์ของสุขภาพระบบใหม่ คือ กระบวนทัศน์สุขภาพองค์รวม (Holistic Health) ที่เป็นการมองสุขภาพเชิงบวก ให้ความสำคัญต่อความเป็นอยู่ที่ดีอย่างต่อเนื่อง อันหมายถึง ความสมดุล สอดคล้อง กลมกลืนและมีการพึ่งพาอาศัยกันของมิติทางกายและจิตใจ รวมถึงระหว่างร่างกายกับสิ่งแวดล้อม โดยแนวคิดหลักของกระบวนทัศน์สุขภาพองค์รวม หมายถึง บุคคลเป็นผู้รับผิดชอบและมีส่วนร่วมอย่างกระตือรือร้นในการดูแลสุขภาพของตนเอง ทั้งนี้ หลักการพื้นฐานของกระบวนทัศน์สุขภาพองค์รวมประกอบด้วย (ไพสุดา ตรีเดช, 2546)

1. สุขภาพ หมายถึง การปรับ แก้ไข และพัฒนาให้เกิดการมีสุขภาพที่ดีอย่างต่อเนื่อง
2. การเลือกบริโภคมีส่วนในการกำหนดสภาวะสุขภาพกายและจิตใจของแต่ละบุคคล
3. การป้องกันและส่งเสริมสุขภาพเป็นสิ่งสำคัญที่สุด

4. กระบวนทัศน์สุขภาพแบบองค์รวมให้ความสำคัญต่อกระบวนการศึกษาและการสร้างความรับผิดชอบให้แก่บุคคลในการดูแลสุขภาพตนเอง
5. เมื่อบุคคลเจ็บป่วย กระบวนทัศน์แบบองค์รวมให้ความสำคัญต่อการมีปฏิสัมพันธ์แบบแลกเปลี่ยนกับคนไข้ และการบำบัดรักษาแบบธรรมชาติ โดยพิจารณาทั้งปัจจัยภายในตัวบุคคลและปัจจัยด้านบริบทแวดล้อม

จากกระบวนทัศน์ดังกล่าว สะท้อนถึงความสนใจในการดูแลรักษาสุขภาพที่ให้ความสำคัญต่อทั้งร่างกายและจิตใจของบุคคลในลักษณะที่มีความสัมพันธ์กับบริบททางสังคม และการให้ความสำคัญต่อบุคคลในฐานะผู้ที่เปิดรับอย่างกระตือรือร้น นำมาซึ่งความสนใจศึกษาวิจัยว่า กระบวนทัศน์แบบองค์รวมดังกล่าวมีความเหมาะสม สามารถนำมาใช้ในสังคมไทยปัจจุบันได้หรือไม่ อย่างไร และเป็นกระบวนทัศน์ที่พึงประสงค์สำหรับการสื่อสารสุขภาพของไทยได้หรือไม่

2.3 แนวคิดเกี่ยวกับนโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพ และแผนพัฒนาสุขภาพแห่งชาติ

แผนพัฒนาสุขภาพแห่งชาติฉบับที่ 10 เป็นแผนยุทธศาสตร์ที่จัดทำขึ้นเพื่อชี้นำทิศทางการพัฒนาสุขภาพในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 10 พ.ศ. 2550 – 2554 โดยมีเป้าหมายสำคัญคือ การพัฒนาสุขภาพไทยไปสู่ระบบสุขภาพพอเพียงสอดคล้องกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอันเป็นแนวทางที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชทรงมีพระราชดำรัสที่แนะแก่พสกนิกรชาวไทย จากประสบการณ์อันยาวนานในงานพัฒนาของพระองค์ที่เน้นแนวทางการเดินสายกลาง และการให้คนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาและการใช้กระบวนการการพัฒนาที่ยั่งยืน เป็นแนวคิดที่เกิดจากความต้องการบรรลุเป้าหมายในการพัฒนาคนและได้รับการยอมรับเนื่องจากเป็นแนวคิดที่เข้าใจได้ง่ายและปฏิบัติได้จริง สามารถนำมาประยุกต์ใช้กับปัญหาและสถานการณ์ต่าง ๆ ภายใต้อุคโลกาภิวัตน์ได้ในขอบเขตที่กว้างขวาง นอกจากนี้แนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงยังเป็นแนวนโยบายสำคัญของรัฐบาลในการพัฒนาประเทศ ทั้งนี้ การกำหนดทิศทางการพัฒนาสุขภาพดังกล่าวได้ผ่านกระบวนการทบทวนสถานการณ์ของทุนทางเศรษฐกิจ ทุนทางสังคม และทุนทางทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทั้งในบริบทภายในประเทศ และระหว่างประเทศ ตลอดจนการระดมความคิดเห็นจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องและประมวลเป็นกรอบแนวคิดวิสัยทัศน์ เป้าหมาย ยุทธศาสตร์ การพัฒนาและการแปลงสู่การปฏิบัติ

สาระสำคัญแผนพัฒนาสุขภาพแห่งชาติ ฉบับที่ 10 พ.ศ. 2550 – 2554

แผนพัฒนาสุขภาพแห่งชาติ ฉบับที่ 10 ได้จัดทำขึ้น โดยผ่านกระบวนการวิเคราะห์ สังเคราะห์ ปัญหาและแนวโน้มของระบบสุขภาพไทยที่สัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงของปัจจัยแวดล้อมที่เป็นทุน ทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ที่ส่งผลกระทบต่อสุขภาพ ทั้งใน บริบทภายในประเทศและภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วและรอบด้าน ทิศทางของการพัฒนาในแผนฉบับนี้ ยังคงมีทิศทางหลักที่สานต่อจากแผนที่ผ่มา แต่ให้ความสำคัญ ต่อการต่อยอดความคิด สร้างจินตนาการสุขภาพใหม่ มุ่งสู่จุดหมายที่เป็นเอกภาพในการสร้างระบบ สุขภาพไทยที่พึงประสงค์อย่างชัดเจนมากยิ่งขึ้น เพื่อการพัฒนาสุขภาพที่เป็นองค์รวม ทั้งทางกาย ทาง ใจ ทางสังคม และทางจิตวิญญาณ การรวมพลังทั้งสังคมเพื่อสร้างสุขภาพ และการน้อมนำปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียง มาใช้เป็นฐานคิดและขับเคลื่อนไปสู่การปฏิบัติ ทั้งในการดำเนินชีวิตการบริหาร และการพัฒนาทางด้านสุขภาพในทุกมิติ ทุกระดับ และทุกภาคส่วน ที่สอดคล้องกับทิศทางการพัฒนา ประเทศในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 สรุปลักษณะสำคัญของแผนพัฒนา สุขภาพแห่งชาติ ฉบับที่ 10 ได้ดังนี้

1. ปรัชญาและแนวคิดการพัฒนาระบบสุขภาพไทย ได้น้อมนำ “ปรัชญาของเศรษฐกิจ พอเพียงเป็นแนวทางการพัฒนาสุขภาพ” และยึดหลักการที่ว่า “สุขภาพดีเป็นผลมาจากสังคมดี” โดยมี แนวคิดหลัก 2 ประการคือ

1.1 แนวคิดหลักประการแรก : จากเศรษฐกิจพอเพียงสู่ระบบสุขภาพพอเพียง ที่มี หลักการสำคัญ 7 ประการคือ (1) ยึดทางสายกลาง (2) มีความสมดุลพอดี (3) รู้จักพอประมาณ (4) การมีเหตุผล (5) มีระบบภูมิคุ้มกัน (6) รู้เท่าทันโลก (7) มีคุณธรรมและจริยธรรม โดย ระบบสุขภาพพอเพียงมีภาพลักษณ์และคุณสมบัติที่พึงประสงค์ดังนี้

1.1.1 มีรากฐานที่เข้มแข็งจากการมีความพอเพียงทางสุขภาพในระดับครอบครัวและ ชุมชน

1.1.2 มีความรอบคอบและรู้จักประมาณอย่างมีเหตุผลในด้านการเงินการคลังเพื่อสุขภาพ ในทุกระดับ เช่น การรู้จักระมัดระวังเรื่องการใช้จ่ายในการซื้อหาอุปกรณ์หรือเครื่องมือ ทางการแพทย์

1.1.3 มีการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมและใช้อย่างรู้เท่าทัน โดยเน้นภูมิปัญญาไทยและการ พึ่งตนเอง

1.1.4 มีการบูรณาการด้านการส่งเสริมสุขภาพ ป้องกันโรค รักษาพยาบาลฟื้นฟูสภาพ และคุ้มครองผู้บริโภค

1.1.5 มีระบบภูมิคุ้มกันที่ให้หลักประกันและคุ้มครองสุขภาพ

1.1.6 มีคุณธรรม จริยธรรม คือ ซื่อตรง ไม่โลภมาก และรู้จักพอ

1.2 แนวคิดหลักประการที่สอง : สุขภาพดีเป็นผลจากสังคมดี หรือสังคมแห่งสุขภาพดี เป็นสังคมที่เป็นธรรม เอื้อเพื่อเกื้อกูลกัน ไม่กดขี่หรือเอารัดเอาเปรียบกัน เคารพในคุณค่า ความเป็นมนุษย์เสมอกัน ไม่เบียดเบียนตนเอง ผู้อื่น และไม่เบียดเบียนธรรมชาติ

2. วิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมายการพัฒนาระบบสุขภาพไทย จากกรอบแนวคิดดังกล่าวข้างต้น จึงได้มีการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมายการพัฒนาระบบสุขภาพไทยไว้ดังนี้

2.1 วิสัยทัศน์ ได้กำหนดวิสัยทัศน์ระบบสุขภาพไทยที่สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 “สังคมอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันภายใต้แนวปฏิบัติปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” ไว้ว่า “สังคมอยู่เย็นเป็นสุขภาพพอเพียง เพื่อสร้างให้สุขภาพดี บริการดี สังคมดี ชีวิตมีความสุขอย่างพอเพียง”

2.2 พันธกิจ การพัฒนาเพื่อมุ่งไปสู่วิสัยทัศน์ระบบสุขภาพไทย เพื่อสร้างระบบสุขภาพพอเพียงจะเป็นจริงได้ ก็ด้วยภาคร่วมพัฒนาทุกภาคส่วนต้องมีพันธกิจสำคัญในการพัฒนา คือ

2.2.1 สร้างเอกภาพทางความคิด สร้างจิตสำนึกสุขภาพใหม่

2.2.2 สร้างระบบจัดการที่โปร่งใส สร้างกลไกการมีส่วนร่วมในการพัฒนา

2.3 เป้าหมายการพัฒนา ได้กำหนดเป้าหมายหลักในการพัฒนาระบบสุขภาพไทยที่มุ่งสู่ระบบสุขภาพพอเพียงไว้ 10 ประการคือ

2.3.1 เอกภาพและธรรมาภิบาลในการจัดการระบบสุขภาพที่สมดุลและยั่งยืน

2.3.2 งานสร้างเสริมสุขภาพเชิงรุกที่สามารถสร้างปัจจัยพื้นฐานของการมีสุขภาพดี

2.3.3 วัฒนธรรมสุขภาพและวิถีชีวิตที่มีความสุขพอเพียงอย่างยั่งยืน

2.3.4 ระบบสุขภาพชุมชนและเครือข่ายบริการปฐมภูมิที่เข้มแข็ง

2.3.5 ระบบบริการสุขภาพและการแพทย์ที่มีประสิทธิภาพ มีการใช้

เทคโนโลยีอย่างพอประมาณตามหลักวิชาการอย่างถูกต้อง เหมาะสม

ทำให้ผู้รับบริการมีความอุ่นใจและผู้ให้บริการมีความสุข

2.3.6 หลักประกันสุขภาพที่เป็นธรรม ทั้งถึง มีคุณภาพ

2.3.7 ระบบภูมิคุ้มกันและความพร้อมรองรับเพื่อลดผลกระทบจากโรคและภัยคุกคาม

2.3.8 ทางเลือกสุขภาพที่หลากหลายผสมผสานภูมิปัญญาไทยและสากลอย่างรู้เท่าทันและพึ่งตนเองได้

- 2.3.9 ระบบสุขภาพฐานความรู้ด้วยการจัดการความรู้อย่างมีเหตุผลรอบด้าน
- 2.3.10 สังคมที่ไม่ทอดทิ้งคนทุกวัยยาก เป็นสังคมที่ดูแลรักษาคนจน คนทุกวัย คนยากและผู้ด้อยโอกาสอย่างเคารพในคุณค่าและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

ยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบสุขภาพไทย ทิศทางการสร้างระบบสุขภาพพอเพียงในสังคมที่อยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน มียุทธศาสตร์หลักในการพัฒนา 6 ยุทธศาสตร์ ดังนี้

1. การสร้างเอกภาพและธรรมาภิบาลในการจัดการระบบสุขภาพ ปฏิรูประบบงาน โครงสร้างการบริหารจัดการ กลไกและกระบวนการด้านนโยบายสุขภาพให้เกิดความเป็นเอกภาพและธรรมาภิบาล มีความยุติธรรม โปร่งใสตรวจสอบได้ ในระยะสั้นเน้นการป้องกันและลดการทุจริตคอร์รัปชัน และเน้นการสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่ดีเป็นเกราะปกป้องธรรมาภิบาลในระยะยาว

2. การสร้างวัฒนธรรมสุขภาพและวิถีที่มีความสุขในสังคมแห่งสุขภาวะ เร่งรัดงานสุขภาพเชิงรุกเพื่อสร้างหลักประกันความปลอดภัยอย่างพอเพียงในชีวิตประจำวันทั้งด้านอาหาร ยา ผลิตภัณฑ์สุขภาพ การประกอบอาชีพ และสิ่งแวดล้อม รวมทั้งส่งเสริมบทบาทของครอบครัว ชุมชนและภาคประชาสังคมในการสร้างวัฒนธรรมการดูแลสุขภาพที่ดีและสร้างสรรค์ที่มีความสุขในทุกระดับ

3. การสร้างระบบบริการสุขภาพและการแพทย์ที่ผู้รับบริการอุ่นใจ ผู้ให้บริการมีความสุข เน้นการพัฒนาระบบบริการสุขภาพที่ใส่ใจต่อความทุกข์ยากความลำบากใจทั้งในส่วนของผู้รับบริการและผู้ให้บริการ โดยสร้างระบบการจัดการที่เป็นธรรม มีความเห็นอกเห็นใจกัน และมีความภาคภูมิใจและพึงพอใจในประสิทธิภาพและคุณภาพการบริการร่วมกันภายใต้้นโยบายสร้างหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า

4. การสร้างระบบภูมิคุ้มกันเพื่อลดผลกระทบจากโรคและภัยคุกคามสุขภาพ สร้างความเข้มแข็งให้แก่ระบบการควบคุมป้องกันโรค การควบคุมปัจจัยเสี่ยงและผลกระทบด้านสุขภาพของการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ รวมทั้งเตรียมความพร้อมเพื่อรองรับภัยพิบัติและความรุนแรงที่แพร่ระบาดทั่วไป

5. การสร้างทางเลือกสุขภาพที่หลากหลายผสมผสานภูมิปัญญาไทยและสากล เน้นการพัฒนาศักยภาพเพื่อการพึ่งตนเองได้ในด้านสุขภาพด้วยการส่งเสริมสมุนไพรการแพทย์แผนไทย การแพทย์พื้นบ้าน และการแพทย์ทางเลือก รวมทั้งพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีทางการแพทย์ที่มีความปลอดภัย

6. การสร้างระบบสุขภาพฐานความรู้ด้วยการจัดการความรู้ สร้างระบบการจัดการที่เน้นการใช้ความรู้เป็นฐานการตัดสินใจด้วยการสร้างวัฒนธรรมการวิจัยและการจัดการความรู้ในทุกระดับองค์กรด้านสุขภาพ

ในแต่ละยุทธศาสตร์การพัฒนาดังกล่าวได้มีการกำหนดเป้าประสงค์ เป้าหมาย กลวิธีและมาตรการต่าง ๆ ที่สอดคล้อง และนำไปสู่การบรรลุวิสัยทัศน์และเป้าหมายในการพัฒนาระบบสุขภาพพอเพียง

การแปลงแผนยุทธศาสตร์สู่การปฏิบัติการทางสังคม ได้กำหนดแนวทางการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์สู่การปฏิบัติการและจัดทำข้อเสนอบทบาทภาคีการพัฒนาทุกภาคส่วนในทุกระดับ ที่จะร่วมกันผลักดันและขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ไปสู่การปฏิบัติ ตลอดจนแนวทางการกำกับติดตามประเมินผล การดำเนินงานให้บรรลุวิสัยทัศน์ เป้าหมายการพัฒนาาระบบสุขภาพพอเพียงตามที่กำหนดไว้

จากความสำคัญดังกล่าว หน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนจึงได้ให้ความสำคัญต่อการดำเนินการศึกษาวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพ เพื่อนำผลการศึกษาวิจัยที่ได้มาสู่แนวปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรมและเป็นระบบ เช่น สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข (สวรส.) ซึ่งได้พัฒนาแผนงาน “วิจัยและพัฒนาาระบบสื่อสารสุขภาพสู่ประชาชน” (รตส.) เพื่อเป็นกลไกในการระดมเครือข่ายด้านการสื่อสารด้านสุขภาพ และด้านอื่นที่เกี่ยวข้องให้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาระบบการสื่อสารสุขภาพสู่ประชาชน นำมาสู่การพัฒนากลไกและเครื่องมือสำคัญคือนักสื่อสารสุขภาพให้ขยายวงกว้าง เพื่อมาจัดการความรู้ ข้อมูลสุขภาพให้เข้าใจได้ง่าย กระชับ ชัดเจน และเกิดประโยชน์ต่อการพึ่งพาตนเองด้านสุขภาพสู่ประชาชน (โคทม อาริยาและคณะ, 2548)

ผู้วิจัยได้นำแนวคิดเกี่ยวกับนโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพ และแผนพัฒนาสุขภาพแห่งชาติมาใช้เพื่อวิเคราะห์ทิศทางการทำงานวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพของไทยว่ามีความสอดคล้องกับนโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพและแผนพัฒนาสุขภาพแห่งชาติหรือไม่ และเพื่อสร้างข้อเสนอแนะสำหรับการดำเนินการศึกษาวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพให้มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับทิศทางที่พึงประสงค์ต่อไป

2.4 แนวคิดเกี่ยวกับการวิจัย

การวิจัยหมายถึง กระบวนการต่าง ๆ ที่ดำเนินไปอย่างมีระเบียบและกฎเกณฑ์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล การจัดระเบียบงานข้อมูล การวิเคราะห์ และการตีความหมายข้อมูลเพื่อให้ได้มาซึ่งคำตอบอันถูกต้องต่อปัญหาหรือคำถามที่ตั้งไว้

เมื่อทบทวนความเป็นมาของการศึกษาวิจัยด้านนิเทศศาสตร์ พบว่า การวิจัยด้านนิเทศศาสตร์ได้มีนักวิชาการดำเนินการศึกษามาแล้วเป็นเวลานาน หากแต่ในสมัยก่อน การวิจัยในสาขานี้ยังคงเป็นเพียงสาขาหนึ่งของการศึกษาด้านศิลปศาสตร์และอักษรศาสตร์ และเพิ่งแยกตัวออกมาเป็นสาขาแขนงหนึ่งได้เพียงประมาณ 50 ปีเท่านั้น จึงนับเป็นการวิจัยในสายสังคมศาสตร์สาขาใหม่ โดย

สามารถแบ่งระยะของประเด็นด้านการวิจัยด้านนิเทศศาสตร์ได้เป็น 4 ระยะคือ (Wimmer และ Dominick, 1994)

ระยะที่ 1 การศึกษาตัวสื่อ

ในระยะแรกของการวิจัยนิเทศศาสตร์ นักวิจัยมักให้ความสนใจต่อการทำงานของสื่อแต่ละประเภท โดยขอบเขตที่ศึกษามักมุ่งตอบคำถามว่า สื่อคืออะไร สื่อแต่ละประเภททำงานอย่างไร ประกอบด้วยเทคโนโลยีประเภทใดบ้าง และสื่อแต่ละประเภทมีความเหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไร

ระยะที่ 2 การศึกษาผู้ใช้สื่อและการเปิดรับตัวสื่อ

เป็นการศึกษาการใช้สื่อของประชาชน โดยสนใจว่า ประชาชนใช้สื่อในชีวิตจริงอย่างไร ใช้ด้วยเหตุผลใด ผู้ใช้มีความพึงพอใจต่อสื่อใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้นมาก-น้อยเพียงใด และสื่อเก่าที่ยังคงมีอยู่สามารถตอบสนองความต้องการหรือเป็นประโยชน์ต่อผู้ใช้งานได้เพียงใดในปัจจุบัน

ระยะที่ 3 การศึกษาสื่อโดยสัมพันธ์กับบริบทแวดล้อม

เป็นระยะแห่งการศึกษาสื่อโดยพิจารณาความสัมพันธ์ปัจจัยทางสังคมวิทยา จิตวิทยา และลักษณะทางกายภาพของสื่อ โดยมุ่งตอบคำถามว่า ประชาชนใช้สื่อแต่ละประเภทมาก-น้อยเพียงใด ผู้รับสื่อมีความต้องการหรือคาดหวังจากสื่ออย่างไร การเปิดรับนำไปสู่การเกิดพฤติกรรมรุนแรงของผู้รับสารหรือไม่ รวมถึงสื่อใหม่ที่เกิดขึ้นอันเป็นผลจากการผสานสื่อเก่าหลายชนิดกับเทคโนโลยีสมัยใหม่ มีประโยชน์หรือโทษต่อผู้ใช้เพียงใด

ระยะที่ 4 การศึกษาลักษณะและพัฒนาการของสื่อ

เป็นระยะของการศึกษาความเปลี่ยนแปลงของสื่อ ทั้งด้านการใช้งาน และเทคโนโลยีของสื่อประเภทนั้น ๆ เพื่อมุ่งตอบคำถามว่า สื่อแต่ละประเภทได้เสนอข้อมูลข่าวสารและความบันเทิงตอบสนองต่อความต้องการของกลุ่มเป้าหมายที่มีลักษณะแตกต่างกันไปหรือไม่ เทคโนโลยีประเภทใหม่ ๆ สร้างความสมบูรณ์แบบทั้งด้านภาพและเสียงต่อสื่อหรือไม่ และเนื้อหาของสื่อที่เปลี่ยนแปลงไปมีประโยชน์ต่อการศึกษาให้ความรู้ ข่าวสาร หรือให้ความบันเทิงมากขึ้น

ความแตกต่างของการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ

การศึกษาวิจัยโดยทั่วไป มักจำแนกการวิจัยออกเป็น 2 ประเภทตามลักษณะของเครื่องมือและวิธีการเก็บข้อมูลที่ใช้ คือ การวิจัยเชิงปริมาณ และการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งทั้ง 2 วิธี ต่างมีจุดเด่น จุดด้อยและบทบาทที่แตกต่างกันในการแสวงหาคำตอบ ดังนี้ (ผ่องพรรณ ตรียมงคลกุล และสุภาพ นัตรารณณ์, 2543)

1. การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative research)

เป้าหมายของการวิจัยเชิงปริมาณ โดยหลักใหญ่ คือ มุ่งศึกษาพฤติกรรมของคน (ความรู้ ความคิด การกระทำ) เพื่อให้ได้ข้อสรุปเชิงนัยทั่วไปที่เป็นเหตุผล พิสูจน์และอ้างอิงได้เพียงพอที่จะนำไปใช้อธิบายหรือทำนายพฤติกรรมของคนได้ต่อไป

แนวทางการวิจัยที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณจะมีแบบแผนที่แน่นอน ทั้งนี้ เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อสรุปที่เที่ยงตรง ซึ่งหมายถึง การได้ข้อมูลที่มีความเป็นปรนัย เชื่อถือได้ โดยอาศัยเครื่องมือวัดในเชิงปริมาณ ดังนั้น เมื่อต้องการวัดพฤติกรรมออกมาเป็นตัวเลข นักวิจัยจึงต้องมีวิธีการควบคุมความผันแปรและความคลาดเคลื่อน ซึ่งอาจใช้วิธีการอธิบายความผันแปรเป็นเชิงปริมาณ หรือการควบคุมตัวแปรที่เกี่ยวข้องด้วยวิธีการต่าง ๆ ขึ้นอยู่กับกรณี

การวิจัยเชิงปริมาณมักมีการตั้งคำถามวิจัย หรือสมมติฐานวิจัยที่เจาะจงไว้ก่อน ซึ่งมีทฤษฎีหรือสมมติฐานมารองรับ แล้วจึงทดสอบเพื่อยืนยันด้วยวิธีการรวบรวมข้อมูล ซึ่งต้องอาศัยสถิติมาสนับสนุน ดังนั้น รูปแบบการวิจัยที่ใช้มากในการวิจัยเชิงปริมาณจึงมักมี 2 รูปแบบ คือ การสำรวจ และการทดลอง ในขณะที่เทคนิคการเก็บข้อมูลที่ใช้จะอิงอยู่กับเครื่องมือวัดต่าง ๆ ที่สามารถตีค่าเป็นตัวเลขได้ เครื่องมือหลักจึงได้แก่ แบบทดสอบ แบบสอบถาม แบบวัดทัศนคติ แบบสังเกตแบบมีโครงสร้างและแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง

2. การวิจัยเชิงคุณภาพ (Quality research)

การวิจัยเชิงคุณภาพ หมายถึง การวิจัยที่ไม่อิงข้อมูลตัวเลข แต่นำเสนอข้อมูลในรูปของการบรรยาย/พรรณนา ซึ่งเป็นข้อมูลที่ได้จากคำบอกเล่า จากสิ่งที่คนบันทึกไว้ และจากพฤติกรรมที่สังเกตพบ การวิจัยเชิงคุณภาพมุ่งที่การทำความเข้าใจ ตีความ และให้ความหมายแก่ปรากฏการณ์ที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมของคนในสังคม ซึ่งเป็นภาพรวมของความรู้ที่นักคิดและประสบการณ์สังคม

เกี่ยวกับชีวิต ความเป็นไปในสังคมและโลกรอบตัว ถือว่า ความรู้ความจริงจากการศึกษาเช่นนี้จะมี
ความเฉพาะกรณี ไม่มุ่งนัยทั่วไป

แนวทางการวิจัยเชิงคุณภาพ จะมีความยืดหยุ่นมากกว่าการวิจัยเชิงปริมาณ โดยให้
ความสำคัญในเรื่อง ความเป็นธรรมชาติของวิธีการศึกษา (คือ ศึกษาตามสถานการณ์ที่เป็นอยู่ ด้วย
วิธีการกลมกลืนกับบริบท ไม่โจ่งแจ้ง ไม่พยายามควบคุมตัวแปรหรือสถานการณ์) ความเป็นองค์
รวมของการศึกษา (Holistic) และ การตีความ ซึ่งหมายถึง การไม่อยู่ภายใต้กรอบของสมมติฐานที่
กำหนดไว้ก่อน แต่จะพัฒนาคำถาม หรือสมมติฐานการวิจัยในระหว่างดำเนินการวิจัย) และอาจ
นำไปสู่ข้อสรุปพื้นฐานของข้อค้นพบที่เรียกว่า ทฤษฎีเชิงอุปมาน (Inductive Theory)

การวิจัยเชิงปริมาณ จึงเป็นการศึกษาข้อมูลในเชิงลึก (In-depth) และใช้เวลานาน เน้นการ
ใช้ข้อมูลเชิงคุณภาพ ตัวผู้วิจัยถือว่าเป็นเครื่องมือหลัก เทคนิคที่ใช้ในการเก็บข้อมูล ได้แก่ การ
สัมภาษณ์แบบเจาะลึก การสังเกต การใช้ข้อมูลจากบันทึกเหตุการณ์ เอกสาร และหลักฐาน โดย
วิธีการเก็บข้อมูลไม่เน้นวิธีการเชิงปริมาณ แต่ใช้การสังเคราะห์ข้อมูลจากส่วนย่อยไปหาส่วนใหญ่

จรรยาบรรณของนักวิจัย

จรรยาบรรณ หมายถึง กฎเกณฑ์แห่งความดีที่สมาชิกของสังคมพึงปฏิบัติ เกิดขึ้นเมื่อ
สมาชิกส่วนใหญ่เห็นว่าพฤติกรรมที่ดำรงนั้นจำเป็นต้องมีการกำหนดอย่างเป็นทางการเพื่อสมาชิกทุก
คนจะได้ยึดถือปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ที่เป็นทางการ เพราะสมาชิกของสังคมมิได้ผ่านกระบวนการจัด
เกลาทางสังคม (Socialization) ที่เหมือนกัน ค่านิยม ทศนคติและพฤติกรรมของแต่ละคนจึงอาจ
แตกต่างกันไป การที่จะให้สมาชิกใหม่และสมาชิกเก่ารับรู้ถึงจริยธรรมร่วมกันเพื่อรักษาไว้ซึ่งเกียรติ
ศักดิ์ศรีของวงการวิชาชีพและเพื่อป้องกันความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการประพฤตินิชอบของสมาชิก
และควบคุมพฤติกรรมของสมาชิกให้อยู่ในแนวทางที่เหมาะสมจึงได้มีการบัญญัติหรือออกข้อบังคับ
ของวิชาชีพ ซึ่งเรียกว่าจรรยาบรรณ (Professional Ethics หรือ Ethical Codes)

ในประเทศที่พัฒนาแล้ว ต่างมีจรรยาบรรณในสาขาวิชาของตนเอง อาทิ ประเทศ
สหรัฐอเมริกาได้ออกจรรยาบรรณสำหรับนักวิจัยและนักวิชาการของตน เช่น สมาคมนัก
มานุษยวิทยา สหรัฐอเมริกา (The Council of the American Anthropological Association) ได้
ประกาศใช้จรรยาบรรณในปี พ.ศ. 1971 ซึ่งเรียกว่า Professional Ethics Statements and Procedures
of the American Anthropological Association แก้ไขเพิ่มเติมในปี 1979 (Dooley, 1983 อ้างใน
สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, 2538) สมาคมจิตวิทยาสหรัฐโดย The Council of Representatives of the

American Psychological Association ในปี พ.ศ. 1982 ร่วมกับคณะกรรมการป้องกันผู้เข้ามามีส่วนร่วมในการวิจัย (Committee for the Protector of Human Participants in Research) ได้ประกาศใช้จรรยาบรรณการวิจัยที่เรียกว่า Ethical Principle in the Conduct of Research with Human Participants และสมาคมสังคมวิทยาแห่งสหรัฐ โดยสภาของสมาคม (The Council of the American Sociological Association) ในปี ค.ศ.1981 ได้ออกแนวทางในการวิจัยเกี่ยวกับคนที่เรียกว่า Human Subject Guidelines of the American Sociological Association ซึ่งได้มีการปรับปรุงแก้ไขในปี ค.ศ. 1982 (สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, 2538)

อย่างไรก็ตาม เนื่องจากการขาดอำนาจบังคับทางกฎหมาย และองค์การบริหารทางวิชาชีพต่าง ๆ เหล่านี้แม้ว่าจะเข้มแข็งกว่าวงการวิชาชีพของประเทศไทย แต่ก็ไม่สามารถยับยั้งการละเมิดจรรยาบรรณของสมาคมวิชาชีพได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเนื่องจากการที่รัฐบาลกลางได้มีบทบาทอย่างมาก ในด้านการส่งเสริมจัดสรรงบประมาณการวิจัยจึงได้มีการกำหนดแนวทางให้รัฐบาลกลางและรัฐบาลท้องถิ่นใช้ในการพิจารณาสนับสนุนการให้ทุนวิจัยซึ่งในปี ค.ศ.1974 ได้มีพระราชบัญญัติการวิจัยแห่งชาติ (National Research Act) ซึ่งนำไปสู่การจัดตั้งคณะกรรมการป้องกันการวิจัยเกี่ยวกับคนทางด้านชีวแพทย์ และพฤติกรรมศาสตร์ ที่เรียกว่า The National Commission on the Protection of Human Subjects of Biomedical and Behavioral Research ซึ่งมีการตั้งคณะกรรมการพิจารณาข้อเสนอโครงการวิจัย ถึงแม้ว่านักวิจัยจะไม่ใช้เงินทุนของรัฐบาลกลางหรือรัฐบาลท้องถิ่นแต่ก็ต้องขออนุมัติจากสถาบันที่ตนใช้สิ่งอำนวยความสะดวก หรือบุคลากร โดยที่สถาบันแห่งนั้นยินดีที่จะให้ความร่วมมือเพื่อแสดงให้เห็นว่าสถาบันนั้น ๆ ต้องการคุ้มครองสิทธิของผู้ที่ตกเป็นกรณีของการวิจัย

จริยธรรมเบื้องต้นของนักวิจัย

สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ (2538) ได้สรุปจริยธรรมที่นักวิจัยพึงมีไว้ ดังนี้

1. ความซื่อตรง

ความซื่อตรงมีคุณค่าและความหมายทั้งในด้านศีลธรรมและในด้านการปฏิบัติหน้าที่ของความเป็นนักวิจัย นักวิจัยที่ขาดความซื่อตรง ยากที่จะหาผู้คบค้าสมาคมด้วยและเสี่ยงต่อการกระทำผิดทางกฎหมาย และขาดความไว้วางใจจากบุคคลฝ่ายต่าง ๆ ในด้านผลงานของการวิจัย ความซื่อตรง จำแนกได้เป็นความซื่อตรงในข้อค้นพบ และความซื่อตรงต่อผู้เป็นเป้าหมายของการวิจัย

ความเชื่อตรงต่อข้อค้นพบของนักวิจัย หมายถึง การอุทิศตัวของผู้วิจัยในการค้นคว้าหาข้อเท็จจริงที่ถูกต้องมากที่สุดเท่าที่ตนจะสามารถทำได้ โดยต้องซื่อสัตย์ต่อตนเองและทุกฝ่ายที่ต้องเข้ามาเกี่ยวข้องในเรื่องเกี่ยวกับธรรมชาติของสิ่งที่วิจัยว่าทำเรื่องอะไรและดำเนินการอย่างไร และในการรายงานจะต้องรายงานตามสภาพความเป็นจริงทั้งในด้านระเบียบวิธีและข้อค้นพบ สิ่งที่ไม่พึงกระทำเป็นอย่างยิ่ง คือการรายงานเท็จเกี่ยวกับข้อค้นพบของการศึกษา เพราะการกระทำดังกล่าวนอกจากทำให้ให้นักวิจัยผู้อื่นหลงผิดทำการวิจัยตามแนวทางข้อค้นพบเหล่านั้น และยังทำให้ผลงานวิจัยต่าง ๆ ที่นักวิจัยผู้นั้นได้ทำมาขาดความน่าเชื่อถือ

ผู้วิจัยบางคนแก้ไขข้อค้นพบ โดยการเปลี่ยนระดับนัยสำคัญทางสถิติของการทดสอบ หรือแก้ตัวเลขต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความแตกต่างสอดคล้องกับสมมติฐานที่ได้ตั้งไว้ แทนที่พยายามหาเหตุผลหรือคำอธิบายอื่นที่เหมาะสมกับข้อค้นพบ เพื่อประโยชน์ต่อความเข้าใจหรือเพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาวิจัยต่อไปในอนาคต ในกรณีที่ข้อค้นพบไม่ชัดเจนหรือขัดแย้งกับทฤษฎีหรือสมมติฐานที่ตั้งไว้ การล้อโก่งดังกล่าวนี้ยากแก่การตรวจสอบยกเว้นแต่การกระทำโดยนักวิจัยที่เชี่ยวชาญอยู่ในวงการนั้น

การได้รับคำยินยอมที่เพียบพร้อมด้วยข้อสนเทศ (Informed consent) ในปัจจุบันนี้ก็ได้มีการกำหนดเป็นบรรทัดฐานว่าผู้วิจัยต้องชี้แจงให้ผู้เป็นเป้าหมายของการวิจัยทราบถึงข้อเท็จจริงเกี่ยวกับงานวิจัยที่ตนเองทำ โดยไม่มีการปิดบังอำพรางหรือหลอกลวงให้ผู้อื่นที่เป็นเป้าหมายของการวิจัยเข้าใจผิด และในประเทศที่พัฒนาแล้วจะต้องมีการทำหลักฐานเป็นเอกสารแสดงการให้ความยินยอม โดยที่ผู้ให้คำยินยอมมีอิสระที่จะร่วมหรือไม่ร่วมก็ได้ตามความต้องการของตน

เนื่องจากการวิจัยทางสังคมศาสตร์และพฤติกรรมศาสตร์ในปัจจุบันส่วนใหญ่ไม่ก่อให้เกิดผลร้ายต่อประชากรที่เป็นเป้าหมาย และไม่มีการบังคับหรือข่มขู่ให้ประชากรเป้าหมายเข้าอยู่ในโครงการวิจัย ปัญหาเรื่องของการได้รับคำยินยอมอย่างเป็นทางการจึงมักไม่ค่อยเกิดขึ้น ถึงกระนั้นผู้ที่กระทำการวิจัยจะต้องชี้แจงให้ผู้ที่เป็นประชากรเป้าหมายของการศึกษาได้ทราบว่าตนเองกระทำการศึกษาอะไร ทำอย่างไร และจะนำเอาไปใช้ประโยชน์อะไร โดยไม่มีการปิดบังอำพรางหรือโกหกหลอกลวงให้เกิดความเข้าใจผิด

2. ความลับเฉพาะ

ปัญหาเรื่องความลับเฉพาะของผู้ที่เกี่ยวข้อง โดยทั่วไปไม่เป็นประเด็นปัญหาของจริยธรรมของการวิจัย แต่จะเป็นปัญหาทันทีที่มีการกระทำผิดกฎหมายเข้ามาเกี่ยวข้อง เช่น ในการวิจัยตามประเมินผลโครงการต่าง ๆ หรือการศึกษาพฤติกรรมเบี่ยงเบนทั้งหลาย เช่น การค้าประเวณี การติด

ยาเสพติด การรีดไถ การคอร์รัปชัน ที่ส่งผลร้ายแรงต่อผู้ให้ข้อมูลหากทราบว่าผู้ที่ทำการศึกษา นั้นเป็นใคร

สิ่งที่ถือเป็นจรรยาบรรณของนักวิจัย คือการรักษาความลับเกี่ยวกับผู้ให้ข้อมูล เช่น ไม่นำแบบสอบถามที่เก็บรวบรวมมาได้ให้แก่ผู้อื่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งก่อให้เกิดผลทางลบต่อผู้ให้ข้อมูล แม้ว่าจะเกิดประโยชน์แก่คนส่วนใหญ่หรือประโยชน์ต่อทางราชการ

สิ่งที่ควรรู้เกี่ยวกับจรรยาบรรณของนักวิจัย คือมารยาทของนักวิจัยที่จะไม่นำเรื่องส่วนตัวหรือเรื่องราวของบุคคลที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ไปพูดในที่สาธารณะไม่ว่าจะเป็นไปในลักษณะการบันเทิงหรือการถกเถียงทางวิชาการ หากจะใช้เป็นการศึกษาก็ควรที่จะหาทางมิให้มีการระบุได้ว่ากรณีสศึกษานั้นเป็นผู้ใด และอยู่ที่ใดที่อาจก่อให้เกิดความเสียหาย หรือเสี่ยงต่อการก่อให้เกิดความเสียหายได้

ผู้วิจัยได้นำแนวคิดเกี่ยวกับการวิจัยมาใช้เพื่อศึกษาประเภทของงานวิจัยและวิทยานิพนธ์ระดับบัณฑิตศึกษา รวมทั้งสร้างข้อเสนอแนะเกี่ยวกับระบบวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพในอนาคตให้เหมาะสมต่อไป

2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.5.1 การประมวลสถานะแห่งองค์ความรู้ด้านการสื่อสารสุขภาพในต่างประเทศ

จากการประมวลองค์ความรู้ด้านการสื่อสารสุขภาพของต่างประเทศ อาจสามารถจำแนกได้ตามระดับ ดังต่อไปนี้ (Pettegrew and Logan, 1987)

1. ระดับภายในตัวบุคคล (Intrapersonal Level)

เป็นการศึกษาการสื่อสารสุขภาพด้วยมิติทางจิตวิทยา และศึกษากระบวนการก่อรูปของการสื่อสารสุขภาพ ทั้งนี้ เนื่องด้วยการเกิดพฤติกรรมสื่อสารของมนุษย์มีความเกี่ยวข้องกับระบบทัศนคติ ความเชื่อของบุคคล ซึ่งนำไปสู่แรงจูงใจที่จะเกิดพฤติกรรมสื่อสารสุขภาพตามมา งานวิจัยที่ศึกษาการสื่อสารสุขภาพในมิติภายในตัวบุคคล จำแนกได้เป็น 3 ขอบเขต (Area) สำคัญ คือ การวิจัยบุคลิกภาพของผู้ป่วย การวิจัยบุคลากรทางการแพทย์ และการวิจัยโครงสร้างการรับรู้ของผู้ป่วย ซึ่งทั้ง 3 ขอบเขตนี้ มุ่งให้ความสนใจที่กลไกการรับรู้ส่วนตัวบุคคลเป็นสำคัญ ดังสามารถจำแนกได้ ดังนี้

1.1 การวิจัยบุคลิกภาพผู้ป่วย

นักวิจัยที่ให้ความสนใจศึกษาประเด็นนี้ มีความเชื่อว่า บุคลิกภาพของบุคคลคือแนวโน้มที่จะสามารถนำไปสู่พฤติกรรมการเจ็บป่วย สถานะทางอารมณ์ที่อยู่ในภาวะป่วยไข้ และยังมีงานวิจัยที่พบว่า บุคลิกภาพมีความสัมพันธ์กับสัญญาณของอาการไม่สบาย และแนวโน้มที่จะแสวงหาการรักษาพยาบาลทางแพทย์ ทั้งนี้ ในงานวิจัยที่ศึกษาบุคลิกภาพของผู้ป่วยได้จำแนกคุณลักษณะของผู้ป่วยออกเป็น 2 ลักษณะ คือ Type A (Coronary-prone Personality) และ Type B (Pain-prone Patient) โดยผู้ป่วย Type A (Coronary-prone Personality) จะเป็นอิสระต่อปัจจัยเสี่ยงที่จะก่อให้เกิดโรค เช่น ความดันโลหิตสูง ผู้ป่วยแบบนี้จะมีความใส่ใจต่อการแสวงหาข่าวสารและการมีส่วนร่วมในการรักษาพยาบาล ส่วนผู้ป่วย Type B (Pain-prone Patient) จะมีปฏิกิริยาตอบสนองต่อเหตุการณ์ที่นำไปสู่ความเครียดด้วยอารมณ์รุนแรง และจะรู้สึกหุดหุดท้อแท้กับภาวะบีบคั้นได้ง่าย จึงเป็นกลุ่มที่ต้องพึ่งพาแพทย์มากกว่ากลุ่มอื่น

1.2 การวิจัยบุคลาการทางการแพทย์

งานวิจัยที่ศึกษาบุคลาการทางการแพทย์รวมถึงวิจัยตัวแพทย์ผู้ทำการรักษาด้วย ซึ่งปรากฏงานวิจัยที่รายงานว่า บุคลาการทางการแพทย์มักมีกลไกการป้องกันตนเองจากปัญหาส่วนตัว และนอกจากนั้น ยังพบว่า แพทย์จะปรากฏความผิดปกติทางอารมณ์มากกว่าบุคลาการด้านสาธารณสุขประเภทอื่น ๆ

ในประเด็นด้านเพศ ยังมีผู้ศึกษาวิจัยความแตกต่างระหว่างเพศที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานทางการแพทย์ เช่น พบว่า นักศึกษาแพทย์หญิงมีทัศนคติและการประเมินทักษะด้านการแพทย์ที่แตกต่างไปจากนักศึกษาชาย โดยนักศึกษาหญิงจะให้ความสำคัญต่อการปฏิบัติในเชิงจิตวิทยาต่อผู้ป่วยในขณะที่นักศึกษาชายมุ่งควบคุมการสื่อสารกับผู้ป่วยโดยอาศัยการสื่อสารเป็นสำคัญ เป็นต้น

1.3 การศึกษาโครงสร้างการรับรู้ส่วนบุคคล

มีงานวิจัยจำนวนมากไม่น้อยที่ให้ความสำคัญกับโครงสร้างความคิดของบุคคล เช่น มีงานวิจัยที่บ่งชี้ว่า โครงสร้างในความคิดเกี่ยวกับสุขภาพและความเครียดส่งผลต่อความคาดหวังและคุณลักษณะส่วนบุคคลซึ่งมีผลเกี่ยวเนื่องกับพฤติกรรมด้านสุขภาพอนามัยด้วย นอกจากนี้ ยังปรากฏงานวิจัยที่ศึกษาขอบเขตการควบคุมเกี่ยวกับสุขภาพ (Health locus of control) อีกด้วย

2. ระดับระหว่างบุคคล (Interpersonal Level)

การสื่อสารระหว่างแพทย์และผู้ป่วย เป็นหัวข้อหลักที่นิยมศึกษามากในงานวิจัยต่างประเทศ แต่กลับพบว่า งานวิจัยส่วนใหญ่อยู่บนพื้นฐานของศาสตร์ทางด้านแพทยศาสตร์ จิตวิทยา และสังคมวิทยา ทั้งนี้ประเด็นเรื่องการสื่อสารน่าจะอยู่ในแขนงของศาสตร์ทางด้านนิเทศศาสตร์เป็นสำคัญ

เนื่องจากในการศึกษาปฏิสัมพันธ์ระหว่างแพทย์กับผู้ป่วย ให้ความสำคัญต่อการศึกษาภาษา เช่น วจนภาษาและแบบแผนที่ใช้ในการสื่อสาร เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม แม้งานวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพจะปรากฏอยู่ในเนื้อหาของศาสตร์แขนงอื่น ๆ แต่ก็มีประเด็นด้านการสื่อสารเข้าไปแทรกอยู่ในแทบทุกแขนง เช่น ในสาขาแพทยศาสตร์ การซักถามข้อมูลประวัติผู้ป่วย เทคนิคการตั้งคำถาม การให้คำแนะนำ รวมกระทั่งถึงการส่งยา บุคลิกลักษณะ การแต่งกาย การจัดสถานที่นั่งของแพทย์ ล้วนต้องอาศัยทักษะการสื่อสารทั้งสิ้น ในด้านจิตวิทยา ก็ปรากฏงานวิจัยชี้ว่า การสื่อสารมีความสัมพันธ์ต่อความพึงพอใจของผู้ป่วย กล่าวคือ ผู้ป่วยจะให้ความยินยอมในการรักษาหากได้รับทราบข้อมูลข่าวสารที่ชัดเจนจากการสื่อสารทั้งโดย วจนภาษาและอวจนภาษา และการเพิ่มขึ้นของความเข้าใจของผู้ป่วยจะนำไปสู่การเพิ่มของการจดจำ และระลึกได้ ส่วนในด้านสังคมวิทยา ได้นำความรู้ด้านการสื่อสารเข้าไปใช้ในแนวคิดทฤษฎีหลาย ประเด็น เช่น แบบจำลองความเชื่อด้านสุขภาพ (Health Belief Model) รวมทั้งใช้ในการศึกษา เกี่ยวกับความคิด ความเชื่อทัศนคติ บทบาท และการศึกษาในมิติของเศรษฐสังคมอีกด้วย (Socioeconomic)

สำหรับการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลด้านการสื่อสารสุขภาพที่ดำเนินการโดยนัก นิเทศศาสตร์แท้ ๆ มักเป็นการศึกษากระบวนการสื่อสารระหว่างแพทย์กับผู้ป่วย และการทำความเข้าใจต่อความสัมพันธ์ของบุคคลทั้งสองฝ่ายเพื่อเข้าใจโลกที่แวดล้อมตัวของเขาอยู่ โดยการศึกษาวิจัย มักเป็นการศึกษาระยะยาวหรือไม่ก็เป็นการศึกษาที่ค่อนข้างสลับซับซ้อน ซึ่งได้ข้อค้นพบที่เป็น ประโยชน์ในการพัฒนารูปแบบการรักษาพยาบาล เช่น พบว่า ผู้ป่วยจะพึงพอใจต่อรูปแบบการ สื่อสารที่เน้นอารมณ์ความรู้สึกมากกว่าการสื่อสารที่เน้นข้อมูลเป็นสำคัญ เป็นต้น

รูปแบบความสัมพันธ์อื่น ๆ ที่มีการศึกษากันในระดับระหว่างบุคคลด้านการสื่อสารสุขภาพ ได้แก่ ความสัมพันธ์ระหว่างแพทย์และพยาบาล และความสัมพันธ์ระหว่างพยาบาลและผู้ป่วย แต่ กลับพบว่า ยังขาดการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างแพทย์กับแพทย์ พยาบาลกับพยาบาล และผู้ป่วย กับผู้ป่วย ซึ่งจากการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างแพทย์และพยาบาล พบว่า พยาบาลจะหลีกเลี่ยง การมีปฏิสัมพันธ์กับแพทย์เนื่องจากแพทย์เหนือกว่าในด้านสถานภาพ ส่วนในการศึกษาปฏิสัมพันธ์ ระหว่างพยาบาลกับผู้ป่วย มีข้อค้นพบว่า พยาบาลสื่อสารกับผู้ป่วยยากลำบากกว่าแพทย์สื่อสารกับ ผู้ป่วย แต่พยาบาลจะประสบผลสำเร็จในการสื่อสารกับผู้ป่วยถ้าใช้วจนภาษา และไม่ว่าจะเป็น การศึกษาการสื่อสารระหว่างบุคลากรทางการแพทย์ฝ่ายใดกับผู้ป่วย ก็มีงานวิจัยที่สนับสนุนชัดเจนว่า ปัจจัยหลักที่มีอิทธิพล คือ คุณภาพในการสื่อสารของทั้งสองฝ่าย

3. ระดับองค์กร/เครือข่าย (Organizational /Network Level)

เครือข่ายสุขภาพนับเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่สำคัญของการสื่อสารสุขภาพในระดับองค์กร ซึ่งเมื่อก้าวถึงในระดับองค์กรนี้จะกินความหมายครอบคลุมหลายกลุ่ม เช่น กลุ่มวิชาชีพแพทย์

(แพทย์ ศัลยแพทย์ พยาบาล นักสังคมสงเคราะห์ ฯลฯ) รวมถึง กลุ่มให้กำลังใจทางสังคม เช่น กลุ่มผู้ป่วยโรคต่าง ๆ เป็นต้น กลุ่มที่รวมตัวกันภายใต้การดูแลของแพทย์ก็นับเป็นกลุ่มให้กำลังใจทางสังคมอีกประเภทหนึ่งที่ก่อตัวขึ้นเพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ความคิดเห็น และให้การช่วยเหลือกัน ซึ่งจะทำให้ประสบผลสำเร็จในระยะยาว

ในการศึกษากลุ่มสื่อสารสุขภาพในระดับองค์กรนี้ อาจสามารถจำแนกได้เป็น 2 ลักษณะหลัก คือ กลุ่มที่มีหน้าที่ดูแลสุขภาพอนามัย (Health Care Team) และกลุ่มช่วยเหลือตนเอง (Self-help Group) กลุ่มที่มีหน้าที่ดูแลสุขภาพอนามัย (Health Care Team) ยังจำแนกได้เป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่มีความหลากหลายทางวิชาชีพ (Interdisciplinary Health Care Team) เป็นการรวมตัวของบุคคลที่มีความชำนาญเฉพาะทางของตนเองในแต่ละวิชาชีพ เช่น แพทย์ พยาบาล เภสัชกร อีกกลุ่มหนึ่งคือ กลุ่มที่มีความเป็นเอกภาพทางวิชาชีพ (Intradisciplinary Health Care Team) เป็นการรวมตัวของสมาชิกที่อยู่ในวงวิชาชีพเดียวกัน

ส่วนกลุ่มช่วยเหลือตนเอง (Self-help Group) เกิดจากการรวมตัวของกลุ่มบุคคลที่มีคุณลักษณะบางอย่างร่วมกัน ซึ่งมีการวิจัยพบว่า มีผู้คนกว่า 2 ล้านคน เข้าร่วมกลุ่มลักษณะนี้ที่มีจำนวนมากกว่า 5 แสนกลุ่ม โดยกลุ่มลักษณะนี้ สามารถจำแนกได้เป็น 2 ประเภท คือ กลุ่มผู้ป่วยและกลุ่มบุคลากรทางการแพทย์

กลุ่มผู้ป่วย เกิดจากการรวมตัวของผู้ป่วยที่มีความรู้สึกว่าตนเองกังวลใจในอาการเจ็บป่วย และรู้สึกว่าคุณขาดพลังที่จะติดต่อกับฝ่ายบุคลากรทางการแพทย์อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งเมื่อเกิดการรวมตัวกัน กลุ่มผู้ป่วยจะรู้สึกว่าคุณเข้มแข็งและมีกำลังใจขึ้น มีความสามารถในการควบคุมและมีความสามารถมากขึ้น และจะพบว่า กลุ่มผู้ป่วยแต่ละกลุ่มจะมีแบบแผนการสื่อสารที่แตกต่างเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวแตกต่างไปจากแต่ละกลุ่ม

สำหรับกลุ่มบุคลากรทางการแพทย์ เป็นการรวมตัวกันเพื่อลดภาวะตึงเครียดในการทำงาน อย่างไรก็ตาม ปรากฏว่า ยังมีงานวิจัยที่ศึกษากลุ่มบุคคลประเภทนี้ไม่มากนักแม้ว่าจะเป็นกลุ่มที่มีความสำคัญก็ตาม

ในการศึกษาด้านการสื่อสารสุขภาพต่างประเทศ ยังพบว่า มีงานวิจัยที่สนใจศึกษากลุ่มสื่อสารสุขภาพระดับองค์กรในจำนวนน้อย ทั้งนี้ อาจด้วยเหตุผลหลายประการ เช่น องค์กรสุขภาพเป็นองค์กรที่มีความสลับซับซ้อน เป็นการง่ายมากกว่าหากจะเข้าไปศึกษาเพียงส่วนเดียวหรือองค์ประกอบเดียวมากกว่าศึกษาองค์กรโดยรวม และการวิจัยขององค์กรสุขภาพต้องสิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายจำนวนมาก อย่างไรก็ตาม ยังมีผู้พยายามศึกษาแบบแผนการสื่อสารในองค์กร และปรากฏผลงานวิจัยพบว่า บุคลากรในองค์กรทางการแพทย์มีความต้องการข้อมูลข่าวสารโดยผ่านทางกลุ่มและผ่านการสื่อสารระหว่างบุคคล และผู้ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลต้องการให้มีการสื่อสารด้วยลายลักษณ์อักษรมากกว่าทางวาจา โดยพบว่า การสื่อสารด้วยข้อความที่ชัดเจนมีสหสัมพันธ์กับความพึงพอใจในการทำงานด้วย

4. ระดับมหภาค (The Macro Level)

นับแต่ ค.ศ.1978 การพัฒนาระบบบริการสุขภาพสาธารณะในสหรัฐถือได้ว่าสูงสุดและสามารถใช้เป็นมาตรฐานวัดการพัฒนาสังคมได้ โรงพยาบาลเพิ่มจำนวนขึ้นอย่างมาก และมีแพทย์ที่ได้รับใบประกอบโรคศิลป์เป็นจำนวนมากในช่วงนี้ รวมทั้งแต่ละโรงพยาบาลก็เร่งพัฒนาการบริการสาธารณสุขแก่ชุมชน และภาครัฐเองก็ให้ความสนใจในการให้ความรู้แก่ประชาชน ในช่วงระยะดังกล่าว รัฐบาลให้ความสำคัญต่อการเผยแพร่ข่าวสารทางการแพทย์และข้อมูลด้านสุขภาพ อันส่งผลต่อความใส่ใจในสุขภาพของสาธารณชนเพิ่มมากขึ้นด้วยจนแพร่ไปถึงสื่อมวลชนที่มีบทบาทกลายเป็นแหล่งข้อมูลสำคัญที่มีอิทธิพลในการให้ข่าวสารทางการแพทย์ มีรายงานวิจัยพบว่า ในเนื้อที่ 3 % ของข่าวและเนื้อหาบนเทงทงหน้าหนังสือพิมพ์มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับสุขภาพอนามัย และการที่สื่อมวลชนนำเสนอข่าวสารสุขภาพอนามัย นำไปสู่ความสนใจในเปิดรับสื่อของสาธารณชน ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่า สื่อมวลชนมีอิทธิพลต่อการรับรู้ปัญหาสังคมของประชาชน อันนำไปสู่การตัดสินใจและการรับรู้เรื่องราวรอบตัวของบุคคล จนนำไปสู่ข้อสรุปที่ว่าวาระสาธารณะมีความเชื่อมโยงกับวาระของสื่อ และสัมพันธ์กับการกำหนดนโยบายสาธารณะด้วย

งานวิจัยที่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสื่อมวลชนกับสุขภาพ มักให้ความสำคัญกับการศึกษาเนื้อหาข่าว รายการบันเทิง โฆษณาทางโทรทัศน์ นิตยสารและหนังสือพิมพ์ โดยพบว่า เนื้อหาส่วนใหญ่เกี่ยวข้องกับโรคใหม่ ๆ แอลกอฮอล์ บุหรี่ มะเร็ง และปรากฏทางรายการบันเทิงและโฆษณาเป็นสำคัญ ซึ่งงานวิจัยหลายชิ้น พบความสัมพันธ์ระหว่างเนื้อหาสื่อกับความรู้ ทักษะคิด การใช้ประโยชน์ และการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมสุขภาพของผู้รับสาร

ส่วนในเนื้อหาข่าวที่ปรากฏทางหนังสือพิมพ์ โทรทัศน์ เนื้อหาหลักที่นำเสนอมักเกี่ยวข้องกับภัยอันตรายของโรค อุบัติเหตุจากพลังงานนิวเคลียร์ และสารพิษรั่วไหล ซึ่งพบว่า สื่อสามารถนำเสนอข่าวสารประเภทนี้ได้อย่างถูกต้อง รอบด้าน และมีความเป็นกลาง นอกจากนี้ สื่อยังมีความพร้อมที่จะนำเสนอข่าวสารเกี่ยวกับโรคที่เป็นที่สนใจของสาธารณชน อาทิ โรคเอดส์ อีกด้วย แต่ก็เป็นที่น่าสังเกตว่า มีงานวิจัยพบว่า ภายในระยะเวลาที่กว้าทศวรรษของการนำเสนอข่าวสารสุขภาพ นิตยสารผู้หญิง เนื้อหาเกี่ยวกับการต่อต้านการสูบบุหรี่ กลับได้รับการนำเสนออย่างมาก

แต่แม้ว่า จะมีการนำเสนอข่าวทางสื่อมวลชนมากเพียงใดก็ตาม ยังพบว่า ประชาชนยังได้รับข้อมูลที่ไม่ถูกต้องจากหนังสือพิมพ์ และโทรทัศน์อยู่บ้าง ยังปรากฏการนำเสนอโฆษณาบุหรี่ อาหารหรือขนมที่ไม่มีประโยชน์สำหรับเด็ก จนเกิดเป็นนโยบายสาธารณะจากภาครัฐที่จะควบคุมดูแลการโฆษณาผลิตภัณฑ์ที่ไม่ก่อประโยชน์ต่อสุขภาพเหล่านี้ ซึ่งงานวิจัยก็เป็นอีกส่วนหนึ่งที่เร่งให้ความสำคัญต่อการกระตุ้นให้เกิดพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพของประชาชน โดยการศึกษากิจกรรมรณรงค์ 3 ด้าน คือ การต่อต้านการสูบบุหรี่ การป้องกันและหลีกเลี่ยงยาเสพติดและแอลกอฮอล์ และการป้องกันโรคหัวใจ อย่างไรก็ตาม การวิจัยโครงการรณรงค์ดังกล่าวยังได้รับการโจมตีว่า ให้ความสำคัญกับทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม(Social Learning Theory) และมีอคติต่อสื่อมวลชนในฐานะ

ตัวแปรอิสระมากขึ้นไป รวมทั้งงานวิจัยบางชิ้นยังใช้แบบจำลองเกี่ยวกับผลกระทบของสื่อมวลชนซึ่งยังไม่สามารถให้คำอธิบายได้ว่า ทำไมผลที่เกิดขึ้นนี้จึงเกิดเนื่องมาจากการกระทำของสื่อมวลชน

จากข้อวิพากษ์เกี่ยวกับการใช้ทฤษฎีสื่อมวลชนในงานวิจัย นำมาสู่การพัฒนาทฤษฎีเพื่อใช้ในการอธิบายการสื่อสารสุขภาพในระยะต่อมา เช่น การใช้ทฤษฎีการแพร่หลายของนวัตกรรม (Diffusion of Innovation) แบบจำลองการสื่อสาร-การจูงใจ (Communication-Persuasion Model) แบบจำลองการเปลี่ยนทัศนคติ (Attitude Change Model) เป็นต้น

เมื่อมีการพัฒนางานวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพ ตัวแปรที่เพิ่มเติมเข้ามาในการวิจัยการสื่อสารสุขภาพระดับมหภาค คือ ความคาดหวังของผู้รับสาร และคุณภาพของเนื้อหาสารสุขภาพที่ปรากฏในสื่อ แต่เดิม ความคาดหวังในสื่อมวลชนของผู้รับสารและคุณภาพของข่าวหรือเนื้อหารายการไม่ถูกจัดเป็นตัวแปรอิสระ(หรือตัวแปรต้น) นอกจากนั้น อีกตัวแปรหนึ่งที่ได้รับการเพิ่มเติมเข้ามา คือ บริบทด้านพฤติกรรมของผู้รับสาร โดยปรากฏงานวิจัยที่ชี้ให้เห็นว่า ความเต็มใจที่จะเกิดพฤติกรรมของผู้บริโภคได้รับอิทธิพลมาจากโฆษณาสินค้าที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพและความงามมากกว่าที่จะได้รับอิทธิพลจากการรณรงค์จากภาครัฐ

งานวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพในระดับมหภาคประเภทล่าสุดที่กำลังได้รับความสนใจ คือ การศึกษาการแพร่กระจายของระบบสารสนเทศทางการแพทย์ (Medical Information Systems) งานวิจัยหลายชิ้นยอมรับว่า ระบบสารสนเทศนับเป็นสื่อมวลชนแขนงหนึ่งซึ่งมีบทบาทสำคัญต่อการประมวลผลข้อมูล และมีบทบาทต่อการเปลี่ยนแปลงในสังคมที่ให้ความสำคัญต่อศาสตร์การสื่อสาร การวิจัยด้านระบบสารสนเทศทางการแพทย์สามารถจำแนกได้เป็น 2 ยุค คือ ยุคแรก เริ่มต้นในราว ค.ศ.1980 ซึ่งในสมัยนั้นได้มีผู้ให้นิยามของระบบสารสนเทศทางการแพทย์ไว้ว่า หมายถึง การจัดการสารสนเทศด้านสุขภาพของผู้ป่วยอย่างเป็นระบบโดยใช้คอมพิวเตอร์ เช่น ข้อมูลประวัติส่วนตัว ประวัติการรักษาพยาบาล การทดสอบต่าง ๆ รวมถึงการวางแผนการรักษาพยาบาล ซึ่งการศึกษาในยุคแรก ๆ เน้นไปที่ 4 ประเด็นหลัก คือ การวิจัยปัญหาด้านเทคโนโลยี คำถามที่เกิดขึ้นในองค์กร ผลกระทบที่มีต่อสังคมและการเมือง และปัจจัยทางสังคมจิตวิทยา

ส่วนในการศึกษาระบบสารสนเทศทางการแพทย์ในยุคที่ 2 ให้ความสำคัญกับปัจจัยด้านเทคโนโลยี องค์กร สังคม จิตวิทยา และการเมือง โดยปรากฏงานวิจัยพบว่า ปัจจัยทางสังคมจิตวิทยามีความสำคัญต่อแพทย์ในการยอมรับระบบสารสนเทศทางการแพทย์ ในขณะที่ยังมีการต่อต้านจากกลุ่มแพทย์ฝึกหัดและนักจิตบำบัดในการนำระบบนี้มาใช้ เนื่องจากข้อจำกัดส่วนตัวเกี่ยวกับประสบการณ์การใช้คอมพิวเตอร์ ซึ่งเป็นประเด็นที่บ่งชี้ให้เห็นว่า การใช้ระบบสารสนเทศทางการแพทย์มีข้อจำกัดที่แตกต่างไปจากการใช้สื่อมวลชนในการสื่อสารสุขภาพอันเนื่องมาจากปัจจัยด้านเทคโนโลยีและความชำนาญส่วนบุคคล

ผู้วิจัยได้นำสถานะแห่งองค์ความรู้ด้านการสื่อสารสุขภาพในต่างประเทศมาใช้ในการวิเคราะห์ว่า ในการศึกษาวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพของไทย มีทิศทางไปในทางเดียวกับการศึกษาวิจัยของต่างประเทศหรือไม่ และได้รับอิทธิพลจากแนวคิดด้านการศึกษาวิจัยจากต่างประเทศหรือไม่เพียงใด

2.5.2 งานวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพของประเทศไทย

2.5.2.1 งานวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพในสถาบันการศึกษา

พัฒนพงษ์ จาคิเกตุ และจิณณ์นภัส แสงมา (2546) ได้สำรวจสถานภาพองค์ความรู้เรื่องการสื่อสารสุขภาพในสถาบันศึกษาระดับอุดมศึกษาของประเทศไทย ตั้งแต่ พ.ศ. 2523 - 2545 ผลการวิจัยพบว่า เมื่อจำแนกตามประเภทขององค์ประกอบการสื่อสาร (SMCRE) มีการศึกษากลุ่มผู้รับสารเป็นจำนวนมากที่สุด รองลงมาคือ ศึกษาช่องทางการสื่อสาร ประสิทธิภาพของการสื่อสาร เนื้อหาสาร โดยการศึกษาผู้ส่งสารมีจำนวนน้อยที่สุด นำหนักของการวิจัยการสื่อสารสุขภาพนั้นให้ความสำคัญต่อผู้รับสารเป็นจำนวนมาก ซึ่งอาจเนื่องมาจากกระบวนการทัศนที่เห็นผู้รับสารเฉยชาหรือเป็นเพียงผู้ที่รอรับข้อมูล (Passive Audience) ทั้งที่ในความเป็นจริงแล้ว ประเด็นทางสุขภาพเป็นเรื่องใกล้ตัว ผู้ที่ประสบปัญหาเรื่องสุขภาพมักแสวงหาข้อมูลข้อมูลจากบุคคลใกล้ชิด ไม่ว่าจะเป็นญาติ ผู้มีความรู้ด้านการดูแลรักษาสุขภาพ หรือจากสื่อมวลชนแขนงต่าง ๆ เช่น นิตยสาร วิทยุ โทรทัศน์ และอินเทอร์เน็ต ซึ่งได้มีผู้ตั้งข้อสังเกตถึงความน่าเชื่อถือของข้อมูลที่ปรากฏในเว็บไซต์ต่าง ๆ

จากการวิเคราะห์เอกสารงานวิจัยและวิทยานิพนธ์จำนวน 205 เรื่อง คณะผู้วิจัยพบว่า มีเอกสารที่เน้นการศึกษาผู้ส่งสาร(S) จำนวน 22 เรื่อง ผู้ส่งสารมีทั้งองค์กรภาครัฐ ภาคประชาชน และภาคสื่อมวลชน ซึ่งมักเป็นงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มคนที่สามารถผลักดันให้เกิดความเปลี่ยนแปลงทางสังคม แต่ยังคงขาดการวิจัยนักวิชาการ (ภาควิชาการ) ซึ่งทำหน้าที่สร้างและจัดการองค์ความรู้เพื่อชี้นำสังคม ประเด็นที่ศึกษาส่วนใหญ่เกี่ยวกับผู้รับสาร เป็นเรื่องกลยุทธ์การสื่อสารของผู้ส่งสาร รองลงมาคือ การใช้สื่อเพื่อเผยแพร่ความรู้เรื่องสุขภาพของผู้ส่งสาร และบทบาทหน้าที่ของสื่อที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารสุขภาพ

เมื่อพิจารณางานวิจัยที่ศึกษาเนื้อหาสาร (M) พบว่า มีเอกสารที่เน้นศึกษาเนื้อหาสารจำนวน 23 เรื่อง กว่าครึ่งหนึ่งเน้นการศึกษาสุขภาพอนามัยในฐานะโรคภัยไข้เจ็บ โดยมักศึกษาโรคไม่ติดต่อ ประเด็นสุขภาพที่มีการศึกษาน้อยที่สุดแต่มีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้นคือ การศึกษาสุขภาพในฐานะของ

สิทธิ ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากอิทธิพลของแนวคิดแบบจำลองความเชื่อเรื่องสุขภาพ (Health Belief Model) ซึ่งเน้นความเสี่ยงและความรุนแรงของโรค หรือการใช้โรคเป็นตัวตั้งในการป้องกันความเจ็บไข้ได้ป่วย แนวทางในการศึกษาเนื้อหาเรื่องสุขภาพใช้วิธีการเชิงปริมาณมากที่สุด รองลงมาคือ การศึกษาในแนวทางสัตววิทยา การศึกษาในลักษณะปรากฏการณ์นิยมและการศึกษาในลักษณะของการตรวจสอบซ้ำ (Cross Check) ระหว่างเนื้อหาและผู้รับสาร

ในการศึกษาช่องทางการศึกษา (C) พบว่า มีงานวิจัยที่ศึกษาสื่อหรือช่องทางการศึกษา 33 เรื่อง โดยพบว่า สื่อที่มีการศึกษามากที่สุด คือ สื่อประสมประสาน และยังมีการศึกษาช่องทางการศึกษาที่มากกว่าการศึกษาเรื่องตัวสื่อที่เป็นการศึกษาช่องทางการศึกษาในลักษณะของกลุ่มหรือเครือข่าย และการสื่อสารระหว่างบุคคล สาเหตุที่ทำให้มีการศึกษาสื่อประสมประสานเป็นจำนวนมากนี้ อาจเนื่องมาจากอิทธิพลของการสื่อสารแบบสองจังหวะ (Two-step Flow) ซึ่งมีพื้นฐานความเชื่อว่า เมื่อบุคคลรับข่าวสารจากสื่อแล้ว จะนำไปแพร่กระจายยังบุคคลอื่น ๆ และอิทธิพลของความเชื่อที่ว่า เราได้รับข้อมูลข่าวสารสุขภาพผ่านจากสื่อที่หลากหลาย ซึ่งผู้วิจัยต้องการทดสอบสมรรถนะของสื่อในการเข้าถึงกลุ่มเป้าหมาย แนวทางในการศึกษาช่องทางการศึกษา พบว่า มีการศึกษาสื่อหรือช่องทางการศึกษาในเชิงกลยุทธ์การศึกษาเรื่องสุขภาพมากที่สุด รองลงมาคือ การศึกษาสื่อหรือช่องทางการศึกษาในเชิงผลกระทบต่อกลุ่มเป้าหมาย และการศึกษาสื่อหรือช่องทางการศึกษาเพื่อประเมินความสามารถในการแพร่กระจายความรู้เรื่องสุขภาพอนามัย

จากการวิเคราะห์งานวิจัยและวิทยานิพนธ์จำนวน 205 เรื่อง พบว่า มีเอกสารที่เน้นการศึกษาผู้รับสารจำนวน 97 เรื่อง โดยมีการศึกษากลุ่มเป้าหมายที่เป็นประชาชนทั่วไปมากที่สุด อันอาจเนื่องมาจากอิทธิพลของแนวคิดด้าน Public Health ที่เน้นการป้องกันเชิงรับ (Passive Prevention) ที่มีความเชื่อว่า เมื่อสามารถหามาตรการที่จะป้องกันได้สำเร็จ การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของปัจเจกบุคคลย่อมไม่จำเป็น ทั้งนี้ ในการศึกษาผู้รับสาร มักจำแนกกลุ่มเป้าหมายโดยใช้เกณฑ์ด้านเศรษฐกิจสถานะ (อายุ อาชีพ เพศ) พฤติกรรม (กลุ่มเสี่ยง) และสถานภาพทางสังคม (ผู้นำทางความคิด) เป็นต้น ในการศึกษาผู้รับสารดังกล่าว มักศึกษาตัวผู้รับสารในประเด็นการเปิดรับสื่อหรือข่าวสารเพื่อสุขภาพที่สัมพันธ์กับพฤติกรรมสุขภาพ และปรากฏงานวิจัยที่ศึกษาผู้รับสารในฐานะผู้แสวงหาข้อมูล (Active Audience) อยู่บ้าง เช่น ศึกษาการแสวงหาข้อมูลข่าวสาร และความต้องการเนื้อหาและรูปแบบของสื่อที่เกี่ยวข้องกับประเด็นสุขภาพ

ส่วนในการศึกษาผลของการสื่อสารจากการวิเคราะห์เอกสารงานวิจัยและวิทยานิพนธ์ด้านการสื่อสารสุขภาพ คณะผู้วิจัยพบว่า มีเอกสารที่เน้นประสิทธิผลของการสื่อสารทั้งหมด 29 เรื่อง

โดยมีการเปรียบเทียบประสิทธิผลของสื่อเป็นจำนวนมากที่สุด รองลงมาคือ การศึกษาประสิทธิผลของโปรแกรมสุขศึกษา และประสิทธิผลของการสื่อสารและการเผยแพร่ความรู้เรื่องสุขภาพ

กล่าวโดยภาพรวม จากงานวิจัย คณะผู้วิจัยพบว่า นักวิจัยมักเห็นสื่อเล่นบทบาทเป็นตัวเอกมากกว่าสาร (Message) ที่ส่งไปยังผู้รับ ไม่ว่าจะเป็นงานวิจัยเกี่ยวกับสื่อบุคคล สื่อมวลชน หรือสื่อคอมพิวเตอร์ ในประเด็นที่เป็นการประยุกต์ทั้งการโฆษณา การประชาสัมพันธ์ การสื่อสารมวลชน โดยเห็นว่าสารเป็นแค่พรระรอง หรือตัวประกอบเท่านั้น นอกจากนั้น นักวิจัยจำนวนไม่น้อยยังนิยมใช้กรอบแนวคิดแบบกลไก เช่น แนวคิด SMCR เพื่อวิเคราะห์กระบวนการสื่อสาร ทั้งที่มีกรอบแนวคิดด้านการสื่อสารอื่น ๆ อีกมากมายที่สามารถใช้อธิบายปรากฏการณ์การสื่อสารสุขภาพได้

2.5.2.2 งานวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพในหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

กมลรัฐ อินทรทัศน์ และจิณณ์นภัส แสงมา (2546) ได้สำรวจสถานการณ์เบื้องต้นของการวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพโดยนักวิชาการและนักวิจัยในหน่วยงานต่าง ๆ เช่น สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล และสถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล เป็นต้น โดยดำเนินการสำรวจงานวิจัยตั้งแต่ พ.ศ.2530-2546 รวมทั้งสิ้น 52 เรื่อง และใช้แนวคิดเรื่องการวิเคราะห์เนื้อหา องค์ประกอบการสื่อสาร และมุมมองใหม่ในระบบสุขภาพมาเป็นกรอบในการวิเคราะห์

ผลการสำรวจวิจัย คณะผู้วิจัยพบว่า แม้ว่าศาสตร์ด้านการสื่อสารสุขภาพจะมีส่วนผสมของการสื่อสาร และสุขภาพ แต่กลับไม่พบว่า มีงานวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพในหน่วยงานด้านการสื่อสารหรือนิเทศศาสตร์ หน่วยงานที่รับทุนทำวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพ ยังคงกระจุกตัวอยู่ที่หน่วยงานด้านสาธารณสุข ไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานด้านสาธารณสุขโดยตรง หรือสถาบันการศึกษาด้านสาธารณสุขศาสตร์ อันอาจเป็นสิ่งที่บ่งชี้ว่า การดำเนินการศึกษาวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพ ยังไม่มีการประสานศาสตร์ด้านการสื่อสาร และด้านสุขภาพอย่างแท้จริง

จากงานวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพจำนวน 52 เรื่อง คณะผู้วิจัยพบว่า มีความสนใจศึกษากระบวนการสื่อสารในด้านช่องทางการสื่อสาร (C) และเนื้อหาข่าวสาร (M) ในปริมาณที่เท่ากัน โดยในการศึกษาช่องทางการสื่อสาร เน้นศึกษาเรื่องผลกระทบของสื่อเป็นส่วนใหญ่ ยังคงขาดการศึกษากระบวนการเข้ามามีส่วนร่วมในสื่อของประชาชน ไม่ว่าจะในฐานะของผู้รับสารที่ตระหนักรู้สิทธิของตนเอง และผู้มีส่วนวางแผนและกำหนดนโยบาย

ในส่วนของการศึกษาเนื้อหาสาร (M) พบว่า การก้าวเข้าสู่ยุคสังคมสารสนเทศ ทำให้มีความสนใจเรื่องข้อมูลข่าวสารมากขึ้น โดยพบว่า ปรากฏงานวิจัยที่ศึกษาเรื่องระบบข้อมูลข่าวสารด้านสุขภาพอนามัย เพื่อประโยชน์ในการวางแผนและแก้ไขปัญหาด้านสุขภาพอย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ ยังพบว่า งานวิจัยส่วนใหญ่เน้นการประเมินประสิทธิผลงานของสื่อหรือโปรแกรมสุขภาพเพื่อการส่งเสริมสุขภาพ โดยปรากฏผลงานวิจัยที่ศึกษาผลของการสื่อสารแบบไม่เป็นทางการ ซึ่งนับว่าเป็นการศึกษาผลของสื่อหรือช่องทางสื่อที่นอกเหนือไปจากสื่อหรือช่องทางแบบเดิม ๆ

คณะผู้วิจัยยังได้พบว่า แนวโน้มการศึกษาวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพที่ผ่านมา มีการใช้ความรู้เป็นฐานมากขึ้น ดังจะเห็นได้จากการมุ่งพัฒนาระบบข้อมูลข่าวสารเพื่อการวางแผนแก้ไขปัญหาสุขภาพ โดยพบว่า มีงานวิจัยที่เสนอประเด็นดังกล่าวถึงร้อยละ 61.54 รองลงมาคือ การขยายขอบเขตของกรอบนิยามสุขภาพ ให้ครอบคลุมไปถึงเรื่องของการป้องกันโรค การส่งเสริมสุขภาพ การฟื้นฟูสมรรถภาพ รวมถึงการดูแลสุขภาพด้วยตนเอง โดยปรากฏงานวิจัยที่ศึกษาประเด็นดังกล่าว ร้อยละ 23.07 รองลงมาคือ มีการศึกษาเรื่องคุณภาพของการบริการสุขภาพ โดยมุ่งเน้นการพัฒนาบุคลากรด้านสุขภาพ มาตรฐานการประกอบวิชาชีพ เพื่อความพึงพอใจของผู้รับบริการมากขึ้น โดยพบงานวิจัยในประเด็นนี้ร้อยละ 7.69 และอีก 2 ประเด็นที่พบในจำนวนเท่ากัน คือ ประเด็นเรื่องสุขภาพในฐานะสิทธิมนุษยชน อันมีฐานความคิดมาจากแนวคิดเรื่องสุขภาพดีถ้วนหน้าและการสาธารณสุขมูลฐาน ที่มุ่งให้ทุกคนมีความมั่นคงด้านสุขภาพโดยสามารถเข้าถึงบริการสุขภาพได้โดยไม่มีข้อจำกัด แม้กระทั่งกลุ่มคนด้อยโอกาส และประเด็นเรื่องอุตสาหกรรมสุขภาพและธุรกิจสุขภาพ พบว่า มีการมองระบบบริการรักษาพยาบาลว่าเป็นสินค้า มีผู้ผลิต ผู้ขาย และผู้ซื้อ ทั้งนี้ พบการศึกษาในทั้งสองประเด็นเป็นจำนวนร้อยละ 3.85

จากการประมวลงานวิจัยดังกล่าว คณะผู้วิจัยยังได้ชี้ว่า ประเด็นการศึกษาที่ขาดหายไป คือ การศึกษาผู้ส่งสาร ในฐานะบุคลากรด้านสาธารณสุข เช่นเดียวกับการศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา และยังสามารถตั้งคำถามว่า มีการศึกษาวิจัยการสื่อสารประเด็นสุขภาพแนวใหม่ หรือ “สร้างนำซ่อม” ให้แก่ผู้รับสารทั้งที่เป็นกลุ่มเป้าหมายเฉพาะและกลุ่มประชาชนทั่วไปหรือไม่ และยังได้เสนอแนะว่า ควรหาแนวทางให้เกิดความร่วมมือระหว่างหน่วยงานด้านการสื่อสาร และหน่วยงานด้านสุขภาพเพื่อพัฒนาความรู้ด้านการสื่อสารสุขภาพแบบมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง

ผู้วิจัยได้นำการประมวลวิจัยและวิทยานิพนธ์ด้านการสื่อสารสุขภาพทั้งภายในสถาบัน
อุดมศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อวิเคราะห์สถานการณ์แห่งองค์ความรู้ด้านการสื่อสารสุขภาพ
ในประเทศไทย เพื่อชี้ว่า ในการศึกษาเรื่องการสื่อสารสุขภาพในสังคมไทย ให้ความสำคัญต่อดัว
แปรหรือปัจจัยใด และยังมีปัจจัยใดที่ขาดหายไปซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาองค์ความรู้และ
ปรากฏการณ์ด้านการสื่อสารสุขภาพของไทย

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยเรื่อง “พัฒนาการและแนวโน้มของการวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพในประเทศไทย” นี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจสถานภาพแห่งความรู้ของการศึกษาวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารสุขภาพที่ปรากฏในวิทยานิพนธ์และงานวิจัยของไทย ระหว่าง พ.ศ. 2523-2550 โดยมีรายละเอียดของระเบียบวิธีวิจัย ดังนี้

- 3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
- 3.2 แหล่งข้อมูล
- 3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล
- 3.4 การทดสอบความเชื่อมั่นและถูกต้องของเครื่องมือ
- 3.5 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล
- 3.6 การวิเคราะห์ข้อมูล
- 3.7 การนำเสนอข้อมูล

โดยมีรายละเอียด ดังนี้

3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ระเบียบวิธีวิจัยในงานวิจัยนี้ จำแนกเป็น 2 ส่วน คือ การวิจัยเชิงสำรวจ โดยสำรวจรวบรวม และวิเคราะห์งานวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพของไทยตั้งแต่ พ.ศ.2523-2550 เพื่อวิเคราะห์สถานภาพของงานวิจัย และพัฒนาการของงานวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพ และการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการวิเคราะห์เอกสารหรือบทความที่ระบุถึงทิศทางและแนวโน้มของงานวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพในประเทศไทย และการสัมภาษณ์ทัศนคติ ความคิดเห็นของนักวิจัยที่มีต่อแนวโน้มของการวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพในประเทศไทย โดยระเบียบวิธีวิจัยทั้ง 2 ส่วน จำแนกประชากรและกลุ่มตัวอย่างได้ ดังนี้

3.1.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่างสำหรับการวิเคราะห์พัฒนาการของการวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพ

การวิจัยครั้งนี้ กำหนดประชากร ได้แก่ วิทยานิพนธ์ระดับบัณฑิตศึกษาจากสถาบันอุดมศึกษาทั้งของรัฐและเอกชนของไทย และงานวิจัยจากหน่วยงานด้านสาธารณสุขในประเทศไทย ที่เป็นงานวิจัยและวิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารสุขภาพผ่านสื่อประเภทต่าง ๆ ได้แก่ สื่อบุคคล สื่อพื้นบ้าน สื่อกิจกรรม สื่อเฉพาะกิจ และสื่อมวลชน ตั้งแต่ พ.ศ. 2523-2550

ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้เลือกกลุ่มตัวอย่าง โดยอาศัยการเลือกแบบเฉพาะเจาะจงจากวิทยานิพนธ์ด้านการสื่อสารสุขภาพระดับบัณฑิตศึกษาจากสถาบันอุดมศึกษาทั้งของรัฐและเอกชนของไทย และงานวิจัยจากหน่วยงานด้านสาธารณสุข ตั้งแต่ปีการศึกษา 2523-2550 ที่สามารถสืบค้นข้อมูลได้จากแหล่งข้อมูลของสถาบันอุดมศึกษาและหน่วยงานด้านสาธารณสุข จำนวนทั้งสิ้น 317 ฉบับ

3.1.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่างสำหรับการวิเคราะห์แนวโน้มของการวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพ

เพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับแนวโน้มของการวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพ ผู้วิจัยได้กำหนดประชากรจากนักวิชาการ ผู้ทรงคุณวุฒิ หรือผู้เชี่ยวชาญด้านการสื่อสารสุขภาพ เพื่อดำเนินการสัมภาษณ์ให้ได้ทราบถึงทัศนคติ และมุมมองของผู้ให้สัมภาษณ์ที่มีต่อแนวโน้มฯ ดังกล่าว แต่เนื่องจากข้อจำกัดในด้านการปฏิบัติการกิจหน้าที่ของนักวิชาการผู้ให้ข้อมูลหลัก ผู้วิจัยจึงได้ปรับเปลี่ยนวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการเลือกอย่างเฉพาะเจาะจงจากนักวิชาการที่มีความเชี่ยวชาญด้านการสื่อสารสุขภาพ 1 ท่าน คือ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. กิตติ กันภัย อาจารย์ประจำคณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ทั้งนี้ เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่ละเอียด ชัดเจนมากขึ้น ผู้วิจัยจึงได้กำหนดวิธีการรวบรวมข้อมูลโดยกำหนดประชากรจากแหล่งข้อมูลที่เป็นเอกสาร คือ เอกสาร บทความทางวิชาการ และงานเขียนที่มีการวิเคราะห์และเสนอแนะเกี่ยวกับแนวโน้มของการวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพของนักวิชาการที่มีความเชี่ยวชาญด้านการสื่อสารสุขภาพ

3.2 แหล่งข้อมูล

แหล่งข้อมูลในการวิจัยเรื่อง “พัฒนาการและแนวโน้มของการวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพในประเทศไทย” ได้แก่ หอสมุดกลาง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และห้องสมุดคณะนิเทศศาสตร์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย หอสมุดแห่งชาติ และฐานข้อมูลจากห้องสมุดสถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข (สวรส.)

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

3.3.1 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมและวิเคราะห์พัฒนาการของงานวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพ

การสร้างเครื่องมือในการเก็บข้อมูลเกี่ยวกับงานวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพ ได้แก่ แบบวิเคราะห์งานวิจัย โดยได้กำหนดประเด็นในการวิเคราะห์ ดังนี้

1. ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับนักวิจัย / ผู้ทำวิทยานิพนธ์
2. ผลการวิเคราะห์รายละเอียดจากงานวิจัย / วิทยานิพนธ์
3. พัฒนาการของการวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพ

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างเครื่องมือ ดังนี้

1. กำหนดขอบเขตของการศึกษาประกอบด้วย ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับนักวิจัย ผลการวิเคราะห์รายละเอียดจากงานวิจัย / วิทยานิพนธ์ และพัฒนาการของการวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพ
2. ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้เป็นแนวทางในการวิเคราะห์
3. สร้างแบบวิเคราะห์งานวิจัย ซึ่งประกอบด้วย

ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนตัวของนักวิจัย (หน่วยงานที่ทำวิจัย / สาขาวิชา)

ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับงานวิจัย/ วิทยานิพนธ์ (ได้แก่ ชื่อวิทยานิพนธ์ ปี

การศึกษาประเภทของการวิจัย ประเภทของเรื่องที่ทำเนิการวิจัย เครื่องมือวิธีการที่ใช้ในการวิจัย ประเภทของสื่อที่ศึกษา ประเด็น/หัวข้อที่ทำการศึกษา ทฤษฎีที่ใช้ในการศึกษา)

4. ทดลองการใช้แบบวิเคราะห์งานวิจัยเพื่อวิเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวกับการสื่อสารสุขภาพในปีการศึกษา 2531-2550 ซึ่งได้มาโดยวิธีการเลือกแบบสุ่ม ปีการศึกษาละ 1 เรื่อง คิดเป็นจำนวนทั้งสิ้น 10 เรื่อง

3.3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมและวิเคราะห์แนวโน้มของงานวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพ

ผู้วิจัยได้สร้างเครื่องมือ คือ แบบวิเคราะห์เอกสาร และแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นของนักวิชาการที่มีต่อแนวโน้มที่พึงเป็นไป และแนวโน้มที่พึงประสงค์ของงานวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพ

3.4 การทดสอบความเชื่อมั่นและถูกต้องของเครื่องมือ

ก่อนดำเนินการรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้นำเครื่องมือไปให้ผู้เชี่ยวชาญด้านการสื่อสารสุขภาพ ให้ความเห็นและคำแนะนำในการปรับปรุงแก้ไขเครื่องมือให้ถูกต้องและสามารถวัดในสิ่งที่ต้องการได้อย่างเที่ยงตรง จากนั้น จึงนำไปทดสอบกับงานวิจัยกลุ่มตัวอย่างที่ได้จากการเลือกแบบสุ่ม ปีการศึกษาละ 1 เรื่อง จำนวนทั้งสิ้น 10 เรื่อง เพื่อปรับปรุงแก้ไขในส่วนที่ยังบกพร่องหรือขาดความชัดเจน

3.5 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการรวบรวมข้อมูลเอกสารที่เกี่ยวข้องจากงานวิจัยและวิทยานิพนธ์ที่รวบรวมได้จากห้องสมุด จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และหอสมุดกลางจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ห้องสมุดมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ฐานข้อมูลวิทยานิพนธ์ไทย และฐานข้อมูลจากห้องสมุดสถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข (สวรส.) ซึ่งมีจำนวนทั้งสิ้น 317 เรื่อง โดยนำงานวิจัยมาลงรหัสข้อมูลลงในแบบวิเคราะห์งานวิจัยโดยผู้ช่วยวิจัย 2 คนที่ได้รับการอธิบายและฝึกฝนการลงรหัสข้อมูลให้ถูกต้องชัดเจนแล้ว ทั้งนี้ หากข้อมูลใดที่ผู้ช่วยวิจัยลงรหัสไม่ตรงกัน นักวิจัยจะนำข้อมูลดังกล่าวมาวิเคราะห์ร่วมกับผู้ช่วยวิจัยอีกครั้งเพื่อความเข้าใจที่ถูกต้องตรงกัน

ส่วนการรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์และการวิเคราะห์เอกสารเกี่ยวกับแนวโน้มของงานวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพ ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลด้วยตนเอง โดยวิเคราะห์เชื่อมโยงกับบริบททางสังคม รวมทั้งสถานการณ์ด้านการสื่อสารสุขภาพที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน

3.6 การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลที่ปรากฏในงานวิจัย ตามรายละเอียดดังนี้

1. ข้อมูลส่วนตัวของนักวิจัย เพื่อให้ทราบภาพรวมเกี่ยวกับ หน่วยงานที่สังกัด คณะหรือ สาขาวิชาที่สังกัด และปีที่ดำเนินการวิจัย

2. ข้อมูลเกี่ยวกับงานวิจัย ซึ่งประกอบด้วย

2.1 ประเภทของงานวิจัย เพื่อตอบปัญหานำวิจัยข้อ 1 ผู้วิจัยได้จำแนกประเภทของการวิจัย ดังนี้ คือ

2.1.1 การวิจัยเชิงประวัติศาสตร์

2.1.2 การวิจัยเชิงทดลอง

2.1.3 การวิจัยเชิงบรรยาย

2.2 ประเภทของเรื่องดำเนินการวิจัย เพื่อตอบปัญหานำวิจัยข้อ 2 ผู้วิจัยได้จำแนกประเภทของเรื่องดำเนินการวิจัย ดังนี้ คือ

2.2.1 ลักษณะการใช้สื่อ

2.2.2 พฤติกรรมการสื่อสาร

2.2.3 การยอมรับนวัตกรรม

2.2.4 ประสิทธิภาพของสื่อ

2.2.5 อิทธิพลของสื่อ

2.2.6 บทบาทของสื่อ

2.2.7 คุณสมบัติ/คุณลักษณะของสื่อ

2.2.8 กลยุทธ์การสื่อสาร

2.2.9 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเปิดรับสื่อ

2.2.10 ลักษณะการใช้สื่อ หรือ พฤติกรรมการสื่อสาร กับปฏิกิริยาที่เกิดขึ้นกับการยอมรับนวัตกรรม

2.2.11 ปฏิกิริยาที่เกิดขึ้นกับการยอมรับนวัตกรรมกับอิทธิพลของสื่อ

2.2.12 ปัจจัยที่เอื้อให้เกิดพฤติกรรม

2.2.13 การรับรู้ ทักษะ และพฤติกรรมของผู้รับสาร

2.2.14 การรับรู้และทักษะ

2.2.15 ประสิทธิภาพของสื่อและกลยุทธ์การสื่อสาร

2.2.16 เนื้อหาสื่อ

2.3 เครื่องมือ วิธีที่ใช้ในการวิจัย เพื่อตอบปัญหานำวิจัยข้อ 3 ผู้วิจัยได้จำแนกประเภทของเครื่องมือ วิธีการใช้ในการวิจัย ดังนี้ คือ

- 2.3.1 แบบสอบถาม
- 2.3.2 แบบวิเคราะห์เนื้อหา
- 2.3.3 การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก
- 2.3.4 การสนทนากลุ่ม
- 2.3.5 การสังเกต
- 2.3.6 แบบทดสอบ

2.4 ประเภทของสื่อที่ศึกษา เพื่อตอบปัญหานำวิจัยข้อ 4 ผู้วิจัยได้จำแนกประเภทของสื่อที่ศึกษา ดังนี้

- 2.4.1 สื่อบุคคล/หน่วยงาน
- 2.4.2 สื่อกิจกรรม/โครงการรณรงค์
- 2.4.3 สื่อวิทยุกระจายเสียง
- 2.4.4 สื่อวิทยุโทรทัศน์
- 2.4.5 สื่อหนังสือพิมพ์
- 2.4.6 สื่อนิตยสาร
- 2.4.7 สื่อเฉพาะกิจ (แผ่นพับ/ใบปลิว/โปสเตอร์/จุลสาร/การ์ตูนฯลฯ)
- 2.4.8 สื่อพื้นบ้าน
- 2.4.9 สื่ออินเทอร์เน็ต
- 2.4.10 ไม่ได้ศึกษาสื่อ
- 2.4.11 ศึกษาหลากหลายสื่อรวมกัน

2.5 ประเด็น/หัวข้อที่ทำการศึกษา เพื่อตอบปัญหานำวิจัยข้อ 5 ผู้วิจัยได้จำแนกประเภทประเด็น/หัวข้อที่ทำการศึกษา ดังนี้

- 2.5.1 การตั้งครรภ์ การเลี้ยงดูบุตร
- 2.5.2 ยาเสพติด
- 2.5.3 เพศ
- 2.5.4 สุขภาพทั่วไป
- 2.5.5 โรคภัยไข้เจ็บ

- 2.5.6 การออกกำลังกาย
- 2.5.7 โภชนาการ/ชีวิต
- 2.5.8 โรคเอดส์
- 2.5.9 ข่าวสารสาธารณสุข
- 2.5.10 ยารักษาโรค
- 2.5.11 โรคจิต
- 2.5.12 การบริโภค/การใช้ผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพ
- 2.5.13 การวางแผนครอบครัว
- 2.5.14 ทันทสุขภาพศึกษา

2.6 ทฤษฎีที่ใช้ในการศึกษา เพื่อตอบปัญหานำวิจัยข้อ 6 ผู้วิจัยได้จำแนกทฤษฎีที่ใช้ในการศึกษา ดังนี้

- 2.6.1 ทฤษฎีด้านการสื่อสารมวลชน
- 2.6.2 แนวคิดเกี่ยวกับสุขภาพ / การสาธารณสุข
- 2.6.3 แนวคิดเกี่ยวกับสื่อ
- 2.6.4 ทฤษฎีที่เกี่ยวกับการวิจัย

ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้จากการวิจัยเชิงปริมาณดังกล่าว มาวิเคราะห์หาความถี่ของข้อมูล และนำเสนอเป็นจำนวน ร้อยละ และค่าเฉลี่ย และนำเสนอในรูปของตาราง พร้อมการอธิบายผลจากตารางดังกล่าว

3. วิเคราะห์พัฒนาการของงานวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพในประเทศไทย ตั้งแต่ปีการศึกษา 2523-2550 โดยใช้ประเภทของการวิจัย เรื่องที่ทำการวิจัย ประเภทของสื่อที่ศึกษา ประเด็นของการวิจัย และทฤษฎีที่ใช้ในการวิจัย แบ่งกลุ่มตามหมวดหมู่เนื้อหา ด้วยวิธีวิเคราะห์เนื้อหา เพื่อจำแนกงานวิจัยออกเป็นยุคสมัยต่าง ๆ

4. วิเคราะห์แนวโน้มของงานวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพในประเทศไทย โดยการถอดบทสัมภาษณ์พร้อมการวิเคราะห์ข้อมูล ร่วมกับการวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร บทความหรืองานเขียนของนักวิชาการด้านการสื่อสารสุขภาพ เพื่อทำความเข้าใจแนวโน้มของงานวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพของไทย

3.7 การนำเสนอข้อมูล

ในการนำเสนอข้อมูล ผู้วิจัยได้นำเสนอเนื้อหาจำแนกเป็นบท ดังต่อไปนี้

บทที่ 4 สถานการณ์ของการวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพในประเทศไทย

ส่วนที่ 1 ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับนักวิจัย

ส่วนที่ 2 ผลการวิเคราะห์รายละเอียดจากงานวิจัย

บทที่ 5 พัฒนาการและแนวโน้มของการวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพในประเทศไทย

บทที่ 6 สรุป อภิปราย และข้อเสนอแนะ

บทที่ 4

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “พัฒนาการและแนวโน้มของการวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพในประเทศไทย” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพัฒนาการของการวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพของไทยในลักษณะที่สัมพันธ์บริบททางสังคม ศึกษาพัฒนาการของบทบาทและความสำคัญของการสื่อสารที่มีต่อการพัฒนาสุขภาพผ่านเนื้อหาในงานวิจัยของไทย และศึกษาวิเคราะห์แนวโน้มของการวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพของไทยระหว่าง พ.ศ 2523 - 2550 เป็นการวิจัยเชิงบรรยาย (Descriptive Research) โดยการวิเคราะห์เอกสาร เพื่อวิเคราะห์รายละเอียดที่พบในงานวิจัย โดยนำเสนอผลการวิเคราะห์ เป็น 3 ส่วน ดังนี้

4.1 ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับนักวิจัย

4.2 ผลการวิเคราะห์รายละเอียดจากการวิจัย

โดยมีรายละเอียด ดังนี้

4.1 ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับนักวิจัย

จากการสำรวจข้อมูลเบื้องต้นของนักวิจัยที่ศึกษาวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพ พ.ศ 2523-2550 สามารถจำแนกตามหน่วยงานที่นักวิจัยสังกัดได้ ดังนี้

หน่วยงาน	จำนวน	ร้อยละ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	157	49.5
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์	37	11.7
มหาวิทยาลัยมหิดล	27	8.5
กรมสุขภาพจิต	18	5.7
สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข (สวรส.)	16	5.1
มหาวิทยาลัยขอนแก่น	11	3.5
มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต	9	2.8

หน่วยงาน	จำนวน	ร้อยละ
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่	7	2.2
สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา	6	1.9
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์	5	1.6
มหาวิทยาลัยบูรพา	4	1.3
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์	4	1.3
ไม่ปรากฏสถาบัน	3	1.0
โรงพยาบาลขอนแก่น	2	0.6
สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา	2	0.6
มหาวิทยาลัยนเรศวร	1	0.3
สถาบันเทคโนโลยีแห่งเอเชีย (AIT)	1	0.3
เครือข่ายสุขภาพเพื่อประชาชน	1	0.3
มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์	1	0.3
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม	1	0.3
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี	1	0.3
มหาวิทยาลัยศรีปทุม	1	0.3
มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง	1	0.3
กองสุศึกษา กระทรวงสาธารณสุข	1	0.3
รวม	317	100

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนและร้อยละของนักวิจัยที่ศึกษาวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพ พ.ศ 2523-2550
จำแนกตามหน่วยงานที่นักวิจัยสังกัด

จากตารางที่ 1 แสดงจำนวนและร้อยละของนักวิจัยที่ศึกษาวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพ พ.ศ 2523-2550 จำแนกตามหน่วยงานที่นักวิจัยสังกัด พบว่า หน่วยงานที่นักวิจัยสังกัดมากที่สุด คือ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จำนวน 157 คน คิดเป็นร้อยละ 49.5 รองลงไปคือ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ จำนวน 37 คน คิดเป็นร้อยละ 11.7 มหาวิทยาลัยมหิดล จำนวน 27 คน คิดเป็นร้อยละ 8.5 กรมสุขภาพจิต จำนวน 18 คน คิดเป็นร้อยละ 5.7 สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข (สวรส.) จำนวน 16 คน คิดเป็นร้อยละ 5.1 มหาวิทยาลัยขอนแก่น จำนวน 11 คน คิดเป็นร้อยละ 3.5 มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ จำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 2.8 มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 2.2 สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 1.9 มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 1.6 มหาวิทยาลัยบูรพา และมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ จำนวนสถาบันละ 4 คน คิดเป็น

ร้อยละ 1.3 ไม่ปรากฏสถาบัน จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 1.0 โรงพยาบาลขอนแก่น และสถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา จำนวนสถาบันละ 2 คน คิดเป็นร้อยละ 0.6

โดยหน่วยงานที่นักวิจัยสังกัดน้อยที่สุด คือ กองสุศึกษา กระทรวงสาธารณสุข มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตต์ เครื่องข่ายสุขภาพเพื่อประชาชน สถาบันเทคโนโลยีแห่งเอเชีย (AIT) มหาวิทยาลัยนเรศวร มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม และมหาวิทยาลัยศรีปทุม จำนวนสถาบันละ 1 คน คิดเป็นร้อยละ 0.3

จากการสำรวจข้อมูลเบื้องต้นของนักวิจัยที่ศึกษาวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพ พ.ศ 2523-2550 สามารถจำแนกตามประเภทของงานวิจัยได้ ดังนี้

ประเภทของงานวิจัย	จำนวน	ร้อยละ
วิทยานิพนธ์ /การศึกษาค้นคว้าอิสระ	264	83.3
งานวิจัย	53	16.7
รวม	317	100

ตารางที่ 2 แสดงจำนวนและร้อยละของนักวิจัยที่ศึกษาวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพ พ.ศ 2523-2550 จำแนกตามประเภทของงานวิจัย

จากตารางที่ 2 แสดงจำนวนและร้อยละของนักวิจัยที่ศึกษาวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพ พ.ศ 2523-2550 จำแนกตามประเภทของงานวิจัย พบว่า งานวิจัยส่วนใหญ่เป็นวิทยานิพนธ์ หรือการศึกษาค้นคว้าอิสระ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการสำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาโทหรือปริญญาตรี จำนวน 264 คน คิดเป็นร้อยละ 83.3 โดยมีงานวิจัยซึ่งดำเนินในหน่วยงาน จำนวนทั้งสิ้น 53 คน คิดเป็นร้อยละ 16.7

จากการสำรวจข้อมูลเบื้องต้นของนักวิจัยที่ศึกษาวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพ พ.ศ 2523-2550 เฉพาะงานวิจัยที่เป็นวิทยานิพนธ์หรือการศึกษาค้นคว้าอิสระจำนวน 318 คน สามารถจำแนกสาขาวิชาที่นักวิจัยสังกัดได้ดังนี้

สาขาวิชา	จำนวน	ร้อยละ
นิเทศศาสตร์พัฒนาการ	120	45.4
การสื่อสารมวลชน	57	21.6
พยาบาลศาสตร์ (การพยาบาลชุมชน)	14	5.3
สาธารณสุขศาสตร์	11	4.1
การศึกษา (เทคโนโลยีทางการศึกษา)	10	3.8
นิเทศศาสตร์ธุรกิจ	7	2.6
วิทยาศาสตร์ (สุขศึกษาและพฤติกรรมศาสตร์)	6	2.2
สังคมสงเคราะห์ศาสตร์ (สวัสดิการแรงงาน)	4	1.5
สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา	4	1.5
สังคมศาสตร์การแพทย์และสาธารณสุข	4	1.5
วาทวิทยาและสื่อสารการแสดง	3	1.1
การโฆษณา	3	1.1
โสตทัศนศึกษา	3	1.1
วารสารสนเทศ	2	0.8
บริหารธุรกิจ	2	0.8
จิตเวชศาสตร์	2	0.8
การบริหารการศึกษา	2	0.8
การศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษาต่อเนื่อง	2	0.8
ประถมศึกษา ศึกษาศาสตร์	1	0.4
ศิลปศาสตร์ (บรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์)	1	0.4
วิทยาศาสตร์ (สุขศึกษา). พลศึกษา (สุขศึกษา)	1	0.4
ศิลปศาสตร์ (ไทยคดีศึกษา-เน้นบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์)	1	0.4
ศิลปศาสตร์ (ประชากรศึกษา)	1	0.4
สุติศาสตร์และนรีเวชวิทยา	1	0.4
เวชนิทัศน์	1	0.4
เวชศาสตร์	1	0.4
รวม	318	100

ตารางที่ 3 แสดงจำนวนและร้อยละของหน่วยงานที่สังกัดของนักวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพ

พ.ศ 2523-2550 จำแนกตามสาขาวิชาที่นักวิจัยสังกัด

จากตารางที่ 3 แสดงจำนวนและร้อยละของหน่วยงานที่สังกัดของนักวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพ พ.ศ 2523-2550 จำแนกตามสาขาวิชาที่นักวิจัยสังกัด พบว่า ผู้วิจัยเป็นนิสิต นักศึกษา สาขาวิชานิเทศศาสตร์พัฒนาการมากที่สุดจำนวน 120 คน คิดเป็นร้อยละ 45.4 รองลงไป คือ สาขาการสื่อสารมวลชนจำนวน 57 คน คิดเป็นร้อยละ 21.6 สาขาพยาบาลศาสตร์ (การพยาบาลชุมชน) จำนวน 14 คน คิดเป็นร้อยละ 5.3 สาขาสาธารณสุขศาสตร์ จำนวน 11 คน คิดเป็นร้อยละ 4.1 สาขาการศึกษา (เทคโนโลยีทางการศึกษา) จำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 3.8 สาขาวิชานิเทศศาสตร์ธุรกิจ จำนวน 7 คิดเป็นร้อยละ 2.6 สาขาวิทยาศาสตร์ (สุขศึกษาและพฤติกรรมศาสตร์) จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 2.2 สาขาสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ (สวัสดิการแรงงาน) สาขาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา และสาขาสังคมศาสตร์การแพทย์และสาธารณสุข จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 1.5 สาขาพาณิชยศึกษาและสื่อสารการแสดง สาขาการโฆษณา และสาขาโสตทัศนศึกษา จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 1.1 สาขาวารสารสนเทศ สาขาบริหารธุรกิจ สาขาจิตเวชศาสตร์ สาขาการบริหารการศึกษา และสาขาการศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษาต่อเนื่อง จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 0.8

โดยสาขาวิชาของนิสิตนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาที่ทำวิทยานิพนธ์ด้านการสื่อสารสุขภาพ น้อยที่สุด คือ สาขาประถมศึกษา ศึกษาศาสตร์ สาขาศิลปศาสตร์ (บรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์) สาขาวิทยาศาสตร์ (สุขศึกษา), พลศึกษา (สุขศึกษา) สาขาศิลปศาสตร์ (ไทยคดีศึกษา-เน้นบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์) สาขาศิลปศาสตร์ (ประชากรศึกษา) สาขาสุติศาสตร์และนรีเวชวิทยา สาขาเวชนิทัศน์ สาขาเวชศาสตร์ จำนวนสาขาวิชาละ 1 คน คิดเป็นร้อยละ 0.4

จากการสำรวจข้อมูลเบื้องต้นของนักวิจัยที่ศึกษาวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพ พ.ศ 2523-2550 สามารถจำแนกปีที่ดำเนินการวิจัยได้ ดังนี้

ปี พ.ศ	จำนวน	ร้อยละ
2523	5	1.6
2524	6	1.9
2525	3	0.9
2526	4	1.3
2527	3	0.9
2528	4	1.3
2529	3	0.9
2530	3	0.9

ปี พ.ศ	จำนวน	ร้อยละ
2531	5	1.6
2532	8	2.5
2533	9	2.8
2534	9	2.8
2535	7	2.2
2536	15	4.7
2537	15	4.7
2538	19	6.0
2539	11	3.5
2540	19	6.0
2541	35	11.0
2542	23	7.3
2543	30	9.5
2544	30	9.5
2545	10	3.2
2546	7	2.2
2547	10	3.2
2548	11	3.5
2549	8	2.5
2550	5	1.6
รวม	317	100

ตารางที่ 4 แสดงจำนวนและร้อยละของนักวิจัยที่ศึกษาวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพ พ.ศ 2523-2550

จำแนกตามปีที่ทำวิจัย

จากตารางที่ 4 แสดงจำนวนและร้อยละของนักวิจัยที่ศึกษาวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพ พ.ศ 2523-2550 จำแนกตามปีที่ทำวิจัย พบว่า ปีที่มีการศึกษาวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพมากที่สุด คือ ปี พ.ศ 2541 จำนวน 35 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 11.0 รองลงไป คือ ปี พ.ศ. 2544 และปี พ.ศ. 2543 จำนวนปีละ 30 คน คิดเป็นร้อยละ 9.5 ปี พ.ศ. 2542 จำนวน 23 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 7.3 ปี พ.ศ. 2538 และปี พ.ศ. 2540 จำนวน 19 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 6.0 ปี พ.ศ. 2536 และปี พ.ศ. 2537 จำนวน 15 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 4.7 ปี พ.ศ. 2533 และปี พ.ศ. 2534 จำนวน 9 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 2.8 ปี พ.ศ. 2532 และปี พ.ศ.

2549 จำนวน 8 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 2.5 ปี พ.ศ. 2535 และปี พ.ศ. 2546 จำนวน 7 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 2.2 ปี พ.ศ. 2524 จำนวน 6 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 1.9 ปี พ.ศ. 2523 2531 และปี พ.ศ. 2550 จำนวน 5 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 1.6 ปี พ.ศ. 2526 และปี พ.ศ. 2528 จำนวน 4 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 1.3

โดยปีที่มีการศึกษาวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพน้อยที่สุด คือ ปี พ.ศ. 2525 2527 2529 และ 2530 ตามลำดับ จำนวนปีละ 3 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 0.9

สรุป ข้อมูลเบื้องต้นของนักวิจัย

จากจำนวนและร้อยละของนักวิจัยที่ศึกษาวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพ พ.ศ 2523-2550 พบว่าหน่วยงานที่นักวิจัยสังกัดมากที่สุด คือ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โดยมีเป็นงานวิจัยประเภทวิทยานิพนธ์ โดยเป็นนิสิต นักศึกษาสาขาวิชานิเทศศาสตร์พัฒนาการมากที่สุด รองลงไป คือ สาขาวิชาการสื่อสารมวลชน ซึ่งทั้งสองสาขาสังกัดคณะนิเทศศาสตร์ หรือคณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน รองลงไปคือ สาขาวิชาอื่นๆ เช่น สาขาด้านพยาบาลศาสตร์ สาขาสาธารณสุขศาสตร์ สาขาด้านการศึกษา สาขาวิทยาศาสตร์ สาขาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา เป็นต้น

ปีที่มีการศึกษาวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพมากที่สุด คือ พ.ศ.2541 คือ 35 เรื่อง รองลงไปคือ ช่วงเวลาใกล้เคียงกัน คือ พ.ศ. 2544 พ.ศ. 2543 และ พ.ศ. 2542 โดยในระยะแรกของการศึกษาวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพ คือ ในช่วง พ.ศ. 2525 พ.ศ. 2527 พ.ศ. 2529 พ.ศ.2530 ปรากฏงานวิจัยด้านการสื่อสารจำนวนน้อยที่สุด คือมีเพียงปีละ 3 เรื่อง

4.2 ผลการวิเคราะห์รายละเอียดจากงานวิจัย

4.2.1 ประเภทของการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อค้นพบจากงานวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพ พ.ศ 2523-2550 สามารถจำแนกประเภทของการวิจัยได้ ดังนี้

ประเภทของการวิจัย	จำนวน	ร้อยละ
การวิจัยเชิงบรรยาย	279	88
การวิจัยเชิงทดลอง	33	10.5
การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม	3	0.9
การวิจัยเชิงประวัติศาสตร์	1	0.3
การวิจัยเชิงพรรณนา	1	0.3

ตารางที่ 5 แสดงจำนวนและร้อยละของนักวิจัยที่ศึกษาวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพ พ.ศ 2523 - 2550
จำแนกตามประเภทของการวิจัย

ตารางที่ 5 แสดงจำนวนและร้อยละของนักวิจัยที่ศึกษาวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพ พ.ศ 2523-2550 จำแนกตามประเภทของการวิจัย พบว่า การวิจัยประเภทที่ปรากฏมากที่สุด คือ การวิจัยเชิงบรรยาย จำนวน 279 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 88 รองลงไป คือ การวิจัยเชิงทดลอง จำนวน 33 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 10.5 การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม จำนวน 3 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 0.9 การวิจัยเชิงพรรณนา การวิจัยเชิงประวัติศาสตร์ จำนวนประเภทละ 1 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 0.3 ตามลำดับ

ทั้งนี้ งานวิจัยที่ใช้การศึกษาวิจัยเชิงทดลอง มักเป็นการทดสอบประสิทธิภาพของสื่อประเภทต่าง ๆ โดยมักเป็นสื่อเฉพาะกิจที่ผู้วิจัยดำเนินการจัดทำและต้องการทดสอบประสิทธิภาพและการรับรู้ของผู้รับสาร เช่น คู่มือ ภาพพลิก การ์ตูน จุลสาร เป็นต้น โดยมีจำนวนทั้งสิ้น 33 เรื่อง คือ การเผยแพร่ข่าวสารการวางแผนครอบครัวโดยสื่อไปรษณีย์ (กิตติมา คำดา, 2523) ประสิทธิภาพของการให้ความรู้โดยใช้สื่อบุคคลและภาพพลิกต่อการเพิ่มความรู้และเปลี่ยนแปลงทัศนคติของหญิงมีครรภ์ที่มารับบริการ ณ โรงพยาบาลศิริราช (รุจิรารัตน์ ชูทองรัตน์, 2525) ประสิทธิภาพของสื่อในการให้ความรู้เรื่องภูมิคุ้มกันโรคแก่มารดาหลังคลอด : ศึกษาเฉพาะกรณีโรงพยาบาลราชวิถี (วชิราภรณ์ เรื่องไพบุลย์, 2527) การศึกษาทดลองใช้สื่อผสมวิทยุ (Radio Forums) ในการให้สุขศึกษาแก่ชุมชน (ตำบลแซร์อ้อ) (เสาวนีย์ จันทวัฒน์, 2529) การเปรียบเทียบสัมฤทธิ์ผลในการเผยแพร่ข่าวสารเรื่องโรคท้องร่วงระหว่างเอกสารภาษาถิ่น (เขมรถิ่นไทย) กับภาษาไทยมาตรฐานในพื้นที่อำเภอท่าตูม จังหวัดสุรินทร์ (ชิตาภา สุขพล่า, 2535) ประสิทธิภาพของโปรแกรมสุขศึกษาเพื่อป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงต่อการติดเชื้อโรคเอดส์ทางเพศสัมพันธ์ของนักศึกษาหญิงระดับอุดมศึกษาในกรุงเทพมหานคร (จันทร์วิภา ดิลกสัมพันธ์, 2538) การเปรียบเทียบประสิทธิภาพของหนังสือการ์ตูนและจุลสารในการให้ความรู้เกี่ยวกับโรคเอดส์และทัศนคติที่มีต่อโรคเอดส์ (สมชัย จันทองจับจิต, 2539) ประสิทธิภาพของการใช้กิจกรรมดนตรีที่มีต่อผู้ป่วยจิตเวชเรื้อรังในกลุ่มงานฟื้นฟูสมรรถภาพ โรงพยาบาลศรีธัญญา (ศิริรัตน์วีดี ปิยะสีล, 2540) การสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติมเพื่อส่งเสริมสุขภาพที่ดีของวัยรุ่น เรื่อง สร้างเสน่ห์ด้วยการกินสำหรับนักเรียน

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนบ้านยาวิ-ห้วยโป่ง จังหวัดเพชรบูรณ์ (อโนมา ไม้หอม, 2541) การพัฒนารูปแบบการเผยแพร่ความรู้และข่าวสารด้านสุขภาพทางวิทยุกระจายเสียงสำหรับประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล (ลัดดา ปิยเศรษฐ์, 2541) ประสิทธิภาพของคู่มือ “การดูแลตนเองก่อนและหลังผ่าตัด” ต่อระดับความรู้ ทักษะ และความวิตกกังวลของผู้ป่วยก่อนผ่าตัด (เพ็ญพร ต่อสกุลแก้ว, 2541) การรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับโครงการราษฎร์-รัฐ ร่วมใจด้านภัยยาเสพติด ความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมการป้องกันและต่อต้านยาเสพติด (ศิริวรรณ จุลวนิชรัตนนา, 2542) ผลของโปรแกรมส่งเสริมสุขภาพจิตต่อพฤติกรรมการดูแลตนเองด้านสุขภาพจิตของผู้สูงอายุ (จิตสมร วุฒิพงษ์, 2543) ผลของการฝึกอานาปานสติกับการแก้ปัญหาแนวอริยสัจสี่ ต่อความเครียดของมารดาเด็กที่ป่วยด้วยโรคมะเร็ง (พรทิพย์ อนันตกุล, 2543) ผลของการศึกษาความเข้าใจและการสื่อสารระหว่างการใช้สื่อด้วยการเล่านิทานกับการดูวีดิทัศน์ในกลุ่มบุคคลปัญญาอ่อนระดับปานกลาง (สุรัชัญญา อภัยยานกร, 2543) ประสิทธิภาพของรูปแบบการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารด้านสุขภาพทางวิทยุกระจายเสียงต่อการสร้างสุขภาพของประชาชนเขตอำเภอเมือง จังหวัดสุโขทัย ตามโครงการรณรงค์ปีแห่งการสร้างสุขภาพทั่วไทย พ.ศ.2545 (ประการ เข้มแข็ง, 2545) ผลของการให้ความรู้เรื่องโรคธาลัสซีเมียในหญิงตั้งครรภ์ที่เป็นพาหะโรคธาลัสซีเมียและคู่สมรส โดยใช้สื่อวีดิทัศน์ กระบวนการกลุ่มและใช้สื่อวีดิทัศน์ร่วมกับกระบวนการกลุ่ม (กอบกุล สุคนธวาริน, 2545) การสร้างบทเรียนโปรแกรมวิชาสุขศึกษา เรื่อง การส่งเสริมสุขภาพจิต สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 (ประไพ ศรีวรรณวงษ์, 2545) การใช้ชุดการสอนเรื่องยาเสพติดจากสื่อหนังสือพิมพ์ (ทิพยา สพโชค, 2545) ผลของการใช้โปรแกรมฝึกทักษะการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพต่อการสื่อสารในครอบครัว (ชินินาฎ จิตดารมย์, 2545) การทดลองใช้คู่มือการเรียนรู้ด้วยตนเองในการเสริมสร้างทักษะชีวิตเรื่องเพศของวัยรุ่น (คู่มือวัยรุ่น...รู้ทันรัก) (กรมสุขภาพจิต, 2549) และผลของการพัฒนาโปรแกรมคอมพิวเตอร์ช่วยสอนเรื่องกลไกการคลอดต่อความรู้ของนักศึกษาพยาบาล (ปิยนุช ชูโต และคณะ, 2550)

ส่วนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมที่มีการศึกษา มีจำนวน 3 เรื่อง เป็นการศึกษาเครือข่ายสุขภาพเพื่อประชาชน (เครือข่ายสุขภาพเพื่อประชาชน, 2544) การสื่อสารประเด็นยาเสพติดผ่านสื่อวิทยุกระจายเสียงโดยผู้สื่อสารที่เป็นเยาวชนผู้เคยติดยาเสพติด (ศิริพร เสรีกิตติกุล, 2544) โครงการวิจัยเชิงปฏิบัติการ การส่งเสริมประชาชนเสื่อมวลชนเพื่อสุขภาพ (พลเดช ปิ่นประทีป และยุทธคนัย สีดาห้ำ, 2547) ซึ่งใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) โดยมีเยาวชนผู้เคยติดยาเสพติดและกำลังบำบัดรักษาเป็นผู้ร่วมปฏิบัติการ

งานวิจัยที่ใช้การวิจัยเชิงประวัติศาสตร์ มีจำนวน 1 เรื่อง คือ การสื่อสารและเครือข่ายการรณรงค์ “เมาไม่ขับ” (หริศดา ปัทมวณิช, 2544) ซึ่งมุ่งศึกษาพัฒนาการของโครงการ “เมาไม่ขับ” ในระยะต่าง ๆ นับแต่การก่อตั้งจนถึงระยะขยายเครือข่ายและดำเนินการ สำหรับงานวิจัยที่ใช้การวิจัยเชิงพรรณนา มีจำนวน 1 เรื่อง คือ การพัฒนารูปแบบการเผยแพร่ความรู้และข่าวสารด้านสุขภาพทางวิทยุกระจายเสียงสำหรับ ประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล (ลัดดา ปิยะเศรษฐ์, 2541)

4.2.2 เรื่องที่ดำเนินการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อค้นพบจากงานวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพ พ.ศ 2523 - 2550 สามารถจำแนกประเภทของเรื่องที่ดำเนินการวิจัย ดังนี้

เรื่องที่ดำเนินการวิจัย	จำนวน	ร้อยละ
การรับรู้ ทศนคติ และพฤติกรรมของผู้รับสาร	60	18.3
ประสิทธิผลของสื่อ	53	16.2
กลยุทธ์การสื่อสาร	40	12.2
พฤติกรรมกรรมการสื่อสาร	38	11.6
บทบาทของสื่อ	16	4.9
อิทธิพลของสื่อ	16	4.9
ปัจจัยที่เอื้อให้เกิดพฤติกรรม	15	4.6
เนื้อหาของสื่อ	14	4.3
ลักษณะการใช้สื่อ	13	4.0
พฤติกรรมกรรมการสื่อสารกับปฏิกริยาที่เกิดขึ้น	10	3.1
การรับรู้และพฤติกรรม	9	2.7
ปฏิกริยาที่เกิดขึ้นกับการยอมรับนวัตกรรมกับอิทธิพลของสื่อประสิทธิภาพของสื่อ	9	2.7
ลักษณะการใช้สื่อหรือพฤติกรรมกรรมการสื่อสารกับปฏิกริยาที่เกิดขึ้นหรือการยอมรับนวัตกรรม	6	1.8
ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเปิดรับสื่อ	5	1.5
ความต้องการของผู้รับสาร	5	1.5
องค์ความรู้ด้านสุขภาพ	4	1.2

เรื่องที่ดำเนินการวิจัย	จำนวน	ร้อยละ
เครือข่ายสุขภาพ	4	1.2
คุณสมบัติ/คุณลักษณะของสื่อ	3	0.9
ประสิทธิภาพของสื่อและกลยุทธ์การสื่อสาร	2	0.6
อื่น ๆ	6	1.8

ตารางที่ 6 แสดงจำนวนและร้อยละของนักวิจัยที่ศึกษาวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพ พ.ศ 2523-2550
จำแนกตามประเภทของเรื่องที่ดำเนินการวิจัย

ตารางที่ 6 แสดงจำนวนและร้อยละของนักวิจัยที่ศึกษาวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพ พ.ศ 2523-2550 จำแนกตามประเภทของเรื่องที่ดำเนินการวิจัย พบว่า ประเด็นการวิจัยประเภทที่มีมากที่สุด คือ การรับรู้ ทักษะ และพฤติกรรมของผู้รับสาร จำนวน 60 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 18.3 รองลงไป คือ ประสิทธิภาพของสื่อ บทบาทของสื่อ จำนวน 53 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 16.2 กลยุทธ์การสื่อสาร จำนวน 40 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 12.2 พฤติกรรมการสื่อสาร จำนวน 38 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 11.6 อิทธิพลของสื่อ บทบาทของสื่อ จำนวนสื่อละ 16 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 4.9 ปัจจัยที่เอื้อให้เกิดพฤติกรรม จำนวน 15 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 4.6 เนื้อหาของสื่อ จำนวน 14 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 4.3 ลักษณะการใช้สื่อ จำนวน 13 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 4.0 พฤติกรรมการสื่อสารกับปฏิภริยาที่เกิดขึ้น จำนวน 10 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 3.1 การรับรู้และพฤติกรรม และปฏิภริยาที่เกิดขึ้นกับการยอมรับนวัตกรรมกับอิทธิพลของสื่อประสิทธิภาพของสื่อ จำนวนสื่อละ 9 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 2.7 เรื่องอื่น ๆ จำนวนทั้งสิ้น 6 เรื่อง ได้แก่ รูปแบบการดำเนินชีวิตของผู้บริโภค ลักษณะการใช้สื่อหรือพฤติกรรม การสื่อสารกับประสิทธิภาพของสื่อ นโยบายด้านสุขภาพ ความพึงพอใจของผู้รับสาร ปัญหาการใช้สื่อ แนวทางการส่งสาร คิดเป็นร้อยละ 1.8 ลักษณะการใช้สื่อหรือพฤติกรรม การสื่อสารกับปฏิภริยาที่เกิดขึ้นหรือการยอมรับนวัตกรรม จำนวน 6 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 1.8 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเปิดรับสื่อ และความต้องการของผู้รับสาร จำนวน 5 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 1.5 องค์ความรู้ด้านสุขภาพ และเครือข่ายสุขภาพ จำนวนสื่อละ 4 เรื่องคิดเป็นร้อยละ 1.2 คุณสมบัติ/คุณลักษณะของสื่อ จำนวน 3 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 0.9 ประสิทธิภาพของสื่อและกลยุทธ์การสื่อสาร จำนวน 2 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 0.6 โดยมีรายละเอียดของงานวิจัยที่น่าสนใจในประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

การรับรู้ ทักษะ และพฤติกรรมของผู้รับสาร เป็นงานวิจัยที่ศึกษาการเปิดรับสารที่ส่งผลต่อการรับรู้ ทักษะ และนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม (knowledge-Attitude-Practice) ได้แก่ การศึกษาการเปิดรับสื่อมวลชนทางด้านอาหารและโภชนาการ : ศึกษาความสำนึกจากการเปิดรับข่าวสารของแม่ที่นำบุตรมารับบริการจากแผนกกุมารเวชศาสตร์ของโรงพยาบาลรามาริบัติ โรงพยาบาลพญาไท และศูนย์บริการสาธารณสุข (วันทนา ชาญวนิชวงศ์, 2524) การแพร่กระจาย

ข่าวสารสาธารณสุขในระดับหมู่บ้านเพื่อการพัฒนาสาธารณสุขมูลฐาน : ศึกษาเฉพาะกรณีการให้
ภูมิคุ้มกันโรค เขตอำเภอโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา (มันธนา หิมกร, 2525) การศึกษา
เปรียบเทียบบทบาทของสื่อมวลชนที่มีผลต่อความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมการวางแผนครอบครัว
ระหว่างเขตพื้นที่ที่มีปัญหาด้านความมั่นคง กับเขตพื้นที่ที่ไม่มีปัญหาความมั่นคง (สมทรง พาหุรัตน์,
2525) การเปิดรับข่าวสารกับความรู้และการป้องกันโรคเอดส์ในหญิงอาชีพพิเศษและชายรักร่วมเพศใน
เขตกรุงเทพมหานคร (กาญจน์ หวังฉัตรอำนวย, 2530) การสำรวจความรู้ ทักษะ พฤติกรรมของ
ประชาชนที่มีต่อการใช้สื่อทางโทรทัศน์ของคณะกรรมการป้องกันอุบัติภัยแห่งชาติ (กปอ.) เพื่อการ
รณรงค์ลดอุบัติเหตุบนท้องถนนในเขตกรุงเทพมหานคร (อภิศรา อิศรศักดิ์ ณ อยุธยา, 2531) การ
เปิดรับและการยอมรับข่าวสารเรื่องโรคเอดส์ของนักเรียนและนิสิตนักศึกษาในกรุงเทพมหานคร (อุไร
วรรณ ภูวิจิตรสุทิน, 2533) ความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดรับสื่อเกี่ยวกับโรคเอดส์กับความรู้ ทักษะ
และพฤติกรรมในการป้องกันโรคเอดส์ของหญิงโสเภณี : กรณีศึกษาที่หน่วยควบคุมกามโรค อำเภอ
หาดใหญ่ ศูนย์กามโรคเขต 12 สงขลา (กนกรัตน์ สุขวัฒน์, 2533) ทักษะของผู้ป่วยยาเสพติดที่มีต่อ
การรับข่าวสารในเรื่องการบำบัดรักษา (ศักดินา บุญเปี่ยม, 2533) การเปิดรับสื่อ ความรู้ ทักษะ
และพฤติกรรมในการป้องกันโรคเอดส์ของผู้ปกครองนักเรียนระดับมัธยมศึกษาที่ 6 เขต
กรุงเทพมหานคร (สุวรรณิ โปธิศรี, 2534) การเปิดรับสื่อ ความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมในการ
ป้องกันโรคเอดส์ของผู้ปกครองนักเรียน ระดับประถมศึกษาปีที่ 6 ในเขตกรุงเทพมหานคร (สุวรรณิ
โปธิศรี, 2534) ความรู้และทักษะของเจ้าหน้าที่กรุงเทพมหานครเกี่ยวกับโครงการ “สะอาด เชียวสด
ลดมลพิษ” (อักษร แจ่มศรี, 2534) การเปรียบเทียบการรับรู้ ทักษะ และพฤติกรรมเสี่ยงต่อโรคเอดส์
ของแรงงานในเขตนิคมอุตสาหกรรมบางชันและเขตนิคม อุตสาหกรรมภาคเหนือ (ศิริรัตน์ มลิันทา
นุช, 2535) ความรู้และความคิดเห็นของแม่บ้านในชนบทที่มีต่อรายการละครโทรทัศน์เผยแพร่ความรู้
ด้านอาหารและยา ชุด “สวรรค์บ้านนา” กรณีศึกษา : อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา (วิศิษฐ์
ประวีณวงศ์วุฒิ และคณะ, 2536) ความรู้ เจตคติ และพฤติกรรมที่เกี่ยวกับโรคเอดส์ของประชาชน เขต
เทศบาลเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ (ชลธิชา เรืองยุทธการณ, 2536) ความรู้ การรับข้อมูลและ
พฤติกรรมเกี่ยวกับโรคเอดส์ : โครงการสำรวจประสิทธิผลของการสื่อสารเรื่องโรคเอดส์ต่อพฤติกรรม
และค่านิยม (อรพินทร์ พิทักษ์มหาเกตุ, 2536) การศึกษาความคิดเห็นของนักศึกษาระดับปริญญาตรี
สังกัดสถาบันเทคโนโลยีราชมงคลในเขตกรุงเทพมหานครเกี่ยวกับผลที่ได้จากการใช้สื่อเพื่อการ
รณรงค์ป้องกันโรคเอดส์ (เกียรติศักดิ์ พันธุ์ลำเจียก, 2536) การรับรู้และการจดจำภาพยนตร์โฆษณา
ทางโทรทัศน์ และพฤติกรรมการซื้อและใช้ยาแก้ปวดลดไข้ ของกลุ่มผู้ใช้แรงงานในเขต
กรุงเทพมหานคร (นิศากร ตัณฑาทูม, 2537) การเปิดรับสาร ความรู้ และทัศนคติต่อการทำแท้งของ
นักศึกษาระดับอาชีวศึกษา ในเขตกรุงเทพมหานคร (ธีรภรณ์ สุวรรณดี, 2537) การเปิดรับข่าวสาร
ความรู้เรื่องสิ่งเสพติดและการป้องกันสิ่งเสพติดจากสื่อมวลชนและสื่อบุคคลของนักเรียนระดับ
มัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ (วิศรา วราลักษณ์, 2537) การเปิดรับสื่อ ความรู้

ทัศนคติและพฤติกรรมการป้องกันโรคเอดส์ของหญิงมีครรภ์ที่มาฝากครรภ์ที่โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ (วินิดา ชวนางกูร, 2539) การสื่อสารในครอบครัวเกี่ยวกับความรู้และทัศนคติเกี่ยวกับยาบ้าของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ในเขตกรุงเทพมหานคร (ขวัญใจ ผลเจริญสุข, 2539) ความรู้และทัศนคติของผู้บริหารองค์การสื่อมวลชนต่อการโฆษณา (สุชาดา ประเสริฐ, 2539) การเปิดรับข่าวสาร การจดจำสาร และการเลียนแบบพฤติกรรมต่อต้านยาเสพติดของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นในโครงการป้องกันยาเสพติด “จัสมินไซเบอร์” (ประภาวดี ธานีนานนท์, 2540) ความพึงพอใจของผู้ชมรายการสุขภาพกับการดูแลตนเอง (สุภาภรณ์ พรหมศิริราช, 2540) การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้การโฆษณาขนมกับพฤติกรรมบริโภคขนมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น (จินดา บุญช่วยเกื้อกุลและคณะ, 2540) การแสวงหาข่าวสาร ทัศนคติ และพฤติกรรมการบริโภคผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร (อัญชนะ วิชยาภัย บุญนาค, 2540) ทัศนคติของวัยรุ่นที่มีต่อรูปแบบการนำเสนอภาพยนตร์โฆษณาสินค้าประเภทขนมขบเคี้ยว (เกียรตินิยม สว่างเจริญ, 2541) การสื่อสารความรู้ ทัศนคติและทักษะการปฏิเสธสิ่งเสพติดของนักเรียนมัธยมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร (จิตรารุณสารเสณี, 2541) การเปิดรับสื่อ ความรู้ ทัศนคติ และพฤติกรรมการยอมรับวิถีชีวิตตามหลักชีวิตของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร (ณัฐพรรณ ศรีมุข, 2541) การเปิดรับข่าวสาร ความรู้ ทัศนคติเกี่ยวกับการป้องกันยาเสพติดของกลุ่มผู้ใช้แรงงานในโรงงานอุตสาหกรรมในจังหวัดสมุทรปราการ (เกตุร ชิวหากาญจน์, 2541) ประสิทธิภาพของการชมรายการโทรทัศน์ ชูเปอร์บอย ต่อการเปลี่ยนแปลงความรู้ และพฤติกรรมสุขภาพตามสุขบัญญัติ (เบญจมาศ สุรมิตรไมตรี, 2541) การเปิดรับข่าวสาร ความรู้ ทัศนคติและพฤติกรรมการบริโภคข้าวกล้องของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร (ศศิวิมล ตามไท, 2542) การรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับโครงการราษฎร์-รัฐ ร่วมใจต้านภัยยาเสพติด ความรู้ ทัศนคติ และพฤติกรรมการป้องกันและต่อต้านยาเสพติด (ศิริวรรณ จุลวนิชรัตน์, 2542) การเปิดรับสื่อ ความรู้ ทัศนคติกับการตรวจมะเร็งเต้านมของสตรีในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา (นันทพร อติเรกโชติกุล, 2542) การเปิดรับสื่อ ความรู้ แรงจูงใจในการป้องกันโรคเอดส์ของผู้มารับบริการ ณ ศูนย์บริการสาธารณสุข ในกรุงเทพมหานคร (ชัชวีร์ภรณ์ เวฬุวนารักษ์, 2542) การเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับ “โครงการน้ำประปาดื่มได้” ความรู้ ทัศนคติ และพฤติกรรมการบริโภคน้ำดื่มของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร (ฐิตชนา แสงอร่าม, 2542) การรับรู้และพฤติกรรมของคนไทยต่อการสูบบุหรี่ในที่สาธารณะ (เอมอร พุทธิพิสิฐเชษฐ, 2542) รายงานการวิจัยการรับรู้ข้อมูลข่าวสารด้านสุขภาพของประชาชน (People's acception of health information) (เบญจมาศ สุรมิตรไมตรี, 2542) การเปิดรับสาร ความรู้ ทัศนคติ และการมีส่วนร่วมในโครงการโรงเรียนสีขาวของครูและอาจารย์ระดับมัธยมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร (ช่อแก้ว สมประสงค์, 2542) การเปิดรับข่าวสาร ความรู้ ทัศนคติ และการยอมรับการบริโภคสิ่งมีชีวิตที่ตัดต่อพันธุกรรม (GMOS) ของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร (ชนานันท์ กงชนาฤทธิ์, 2543) ประสิทธิภาพของเว็บไซต์โครงการณรงค์เพื่อการไม่สูบบุหรี่ (พิมพ์เพ็ญ ธนาคุณ, 2543) การเปิดรับ ทัศนคติ และความต้องการข้อมูลข่าวสารของผู้ใช้บริการแผนกผู้ป่วยนอก

โรงพยาบาลของรัฐในเขตกรุงเทพมหานคร (วันเพ็ญ ปรีดิยาธร, 2543) รูปแบบและประสิทธิผลของการสื่อสารในการดำเนินงานตามแนวทางการสร้างเสริมสุขภาพคนทำงานในโรงงานอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ (สุทธิภา วงศ์ยะลา, 2543) การเปิดรับข่าวสาร ความรู้ ทักษะคติ และการปฏิบัติตามกฎจราจรของประชาชนคนเดินเท้าในเขตกรุงเทพมหานคร (อรนุช งามขาว, 2543) การเปิดรับข่าวสารการใช้ประโยชน์และความพึงพอใจต่อข้อมูลข่าวสารยาแก้ปวดลดไข้ที่โฆษณาผ่านสื่อมวลชนในเขตกรุงเทพมหานคร (จิตรา เอื้อจิตรบำรุง, 2543) การสำรวจความรู้ ทักษะคติ และการเปิดรับข่าวสารเรื่องการดูแลสุขภาพแนวชีวิตจิตจากสื่อสิ่งพิมพ์ของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร (ณพสิริ ปุสเสด็จ, 2543) การเปิดรับข่าวสาร ความรู้ และทักษะการปฏิเสธยาบ้าของนักเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดสระบุรี (นัฐภัทร สังข์ประเสริฐ, 2543) ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรม的开รับสื่อ ความรู้ ทักษะคติ และพฤติกรรมในการรณรงค์เพื่อการไม่สูบบุหรี่ : ศึกษาเฉพาะกรณีข้าราชการ (เพ็ญจันทร์ สุทธิพิเชษฐกุล, 2534) การรับรู้ความเสี่ยงและความรุนแรงของโรคกระดูกพรุนในสตรีวัยหมดระดูที่มารับบริการที่คลินิกวัยทอง โรงพยาบาลมหาราชนครเชียงใหม่ (นริศา ศรีบัณฑิตมงคล, 2544) การเปิดรับข่าวสารความรู้ ทักษะคติ และการสื่อสารเรื่องเพศศึกษาของผู้ปกครองนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในเขตกรุงเทพมหานคร (สุวรรณา หงส์ศรีสุวรรณ, 2544) ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรม的开รับสื่อรณรงค์เรื่องสุขภาพอนามัยและความสะอาดของผู้ประกอบอาชีพค้าขายอาหารริมบาทวิถีในเขตกรุงเทพกับความรู้ ทักษะคติ พฤติกรรมที่มีต่อการปรับปรุงด้านความสะอาด (พรวิไล แต่สุขะวัฒน์, 2544) การรับรู้ข่าวสาร ทักษะคติ และความพึงพอใจในการใช้บริการของสถานีอนามัยเฉลิมพระเกียรติ 60 พรรษานวมินทราชินีกับสถานีอนามัยทั่วไป ในอำเภอไทรน้อย จังหวัดนนทบุรี (สุรพงศ์ แสงสำลี, 2544) การสื่อสารการตลาดผลิตภัณฑ์สมุนไพรอภัยภูเบศรกับพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค (วรารักษ์ โกคานันท์, 2544) การรับรู้และทัศนคติเกี่ยวกับการโฆษณาบุหรี่ ณ จุดขายของประชาชนจังหวัดชลบุรี (ปรารธนา สถิตวิภาวีและคณะ, 2544) ความรู้ ทักษะคติ และพฤติกรรม的开รับข่าวสารของประชาชนชาวจังหวัดปทุมธานีในโครงการ 30 บาทรักษาทุกโรค (สายฤดี วานิกานุกุล, 2545) การรับรู้เกี่ยวกับโรคติดต่อที่เป็นปัญหาใหม่ ของนักเรียนอาชีวศึกษาในเขต 1 (มนจิรา ถมั่งรักษ์สัตว์, 2545) ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรม的开รับข่าวสารของผู้ป่วยโรคจิตเภท และสมาชิกในครอบครัว ที่มารับบริการ ณ แผนกผู้ป่วยนอก โรงพยาบาลสวนสราญรมย์ (ชุลีพร ชูวงศ์, 2546) โครงการการวิจัยเรื่อง การรับรู้และการเข้าถึงสื่อสาธารณสุขในจังหวัดเชียงราย (ปรีชา อุปโยคินและคณะ, 2547) กลยุทธ์การประชาสัมพันธ์และประสิทธิผลของโครงการอาหารปลอดภัย ของกระทรวงสาธารณสุข (พิริยาภรณ์ แววจินดา, 2547)

ประสิทธิผลของสื่อ เป็นการศึกษาประสิทธิผลของสื่อในด้านการให้ความรู้หรือเปลี่ยนแปลงทัศนคติและพฤติกรรมของผู้บริโภค ได้แก่ ประสิทธิผลของการให้ความรู้โดยใช้สื่อบุคคลและภาพพลิกต่อการเพิ่มความรู้ และเปลี่ยนแปลงทัศนคติของหญิงมีครรภ์ที่มารับบริการ ณ โรงพยาบาล

ศิริราช (รุจิรัตน์ ชูทองรัตน์, 2525) การศึกษาประสิทธิผลของสื่อในการให้ความรู้เรื่องภูมิคุ้มกันโรค
 แก่มารดาหลังคลอด (วชิราภรณ์ เรืองไพบุลย์, 2527) The Effects of Informal Communication on
 Vasectomy Practive in Rural Areas of Thailand (Amara Soonthorndhada, 2529) การศึกษาทดลอง
 ใช้สื่อผสมวิทยุ (Radio Forums) ในการให้สุขศึกษาแก่ชุมชน (ตำบลแซร์อ้อ) (เสาวนีย์ จันทวัฒน์,
 2529) ประสิทธิผลของการให้การศึกษาด้านสาธารณสุขมูลฐานแก่ครอบครัว โดยใช้หอกระจาย
 ข่าวสารอย่างมีระบบและแบบเรียนด้วยตนเอง (ชงชัย เล็กกัมพร, 2530) ประสิทธิผลของการใช้สื่อ
 ภาพพลิกเรื่องสุขภาพจิตกับผู้ป่วยนอกและญาติที่มารับบริการในโรงพยาบาลจิตเวชและโรงพยาบาล
 ห้วยไป (อินทรี ปัทมินทร, 2531) ประสิทธิผลของสื่อเสียงตามสายที่มีต่อความรู้ ทักษะคิด และการ
 ปฏิบัติตนเกี่ยวกับการสุขาภิบาลอาหารของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองชลบุรี (มุกดา แก้วมณีโชค,
 2531) ประสิทธิผลของสื่อการสอนเกี่ยวกับการใช้ยาของประชาชนในจังหวัดเชียงใหม่ (วัชร คุณา
 นุวัฒน์ชัยเดช, 2532) ผลกระทบของการสื่อสารระหว่างบุคคลต่อประชาชนในการเผยแพร่ความรู้ด้าน
 การวางแผนครอบครัว (พนิดา อินทรลักษณ์, 2533) ปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับนวัตกรรม : ศึกษากรณี
 โครงการการมีส่วนร่วมของชุมชนในการเฝ้าระวังคุณภาพน้ำบริโภคในหมู่บ้าน ตำบลคูบัว อำเภอเมือง
 จังหวัดราชบุรี (เพลินพร ผิวงาม, 2533) ประสิทธิผลของการเผยแพร่ข่าวสารการคุ้มครองผู้บริโภค
 ด้านสาธารณสุข ที่มีต่อความรู้และความตระหนักของประชาชนเกี่ยวกับความปลอดภัยในการบริโภค
 อาหาร : ศึกษาเฉพาะกรณีประชาชนในเขตจังหวัดนครปฐม (อังคณา มั่งมีทรัพย์, 2533) การ
 เปรียบเทียบสัมฤทธิ์ผลในการเผยแพร่ข่าวสารเรื่องโรคท้องร่วงระหว่างเอกสารภาษาถิ่น (เขมรถิ่น
 ไทย) กับภาษาไทยมาตรฐานในพื้นที่อำเภอท่าตูม จังหวัดสุรินทร์ (ชิตาภา สุขพล่า, 2535) การศึกษา
 ประสิทธิผลของสื่อสิ่งพิมพ์ที่มีเนื้อหาด้านประชากรศึกษาเน้นหนักเรื่องสุขภาพอนามัยสำหรับ
 ประชาชนในเขตชนบท (กุลประภัสสร โกละกะ, 2535) ประสิทธิผลของโปรแกรมสุขศึกษาาร่วมกับ
 แรงสนับสนุนทางสังคมจากแม่บ้านอาสาสมัครในการตรวจเต้านมด้วยตนเองของสตรีในชุมชนแออัด
 กรุงเทพมหานคร (วิมล คำสวัสดิ์, 2535) ผลสัมฤทธิ์ในการรับสารนิเทศด้านสุขภาพอนามัยจากการ
 เผยแพร่สารนิเทศทางหอกระจายข่าวประจำหมู่บ้าน (ขวัญชนก ศิริพันธุ์เมือง, 2536) การศึกษาเพื่อ
 ประเมินสื่อสุขภาพจิตศึกษาแผ่นพับพิมพ์สี (วัชร เพ็งจันทร์และคณะ, 2537) การประเมินผลโครงการ
 ธรรมรงค์ให้ความรู้ในการเลือกซื้ออาหารและยา (ยงยุทธ ขจรธรรม, 2537) ประสิทธิผลของโปรแกรม
 ส่งเสริมสุขภาพต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้ป่วยโรคเบาหวาน ณ โรงพยาบาลพล
 พลพยุหเสนา จังหวัดกาญจนบุรี (สุภาวดี ลิ้มปานานท์, 2537) ประสิทธิผลของการให้ความรู้เรื่องการ
 ฝึกออกกำลังกายและการสนับสนุนจากสมาชิกในครอบครัว ในการส่งเสริมการออกกำลังกายเพื่อ
 สุขภาพของผู้สูงอายุ (จันทร์ฉาย ฉายากุล, 2538) ประสิทธิผลของ โปรแกรมสุขศึกษาในพฤติกรรมการ
 ดูแลตนเองของผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูง โรงพยาบาลเจริญกรุงประชารักษ์ (ลัดดาวัลย์ ชานวิฑิตกุล,
 2538) ประสิทธิผลของ โปรแกรมสุขศึกษาเพื่อป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงต่อการติดเชื้อโรคเอดส์ทาง
 เพศสัมพันธ์ของนักศึกษาหญิงระดับอุดมศึกษาในกรุงเทพมหานคร (จันทร์วิภา ดิลกสัมพันธ์, 2538)

การรักษาพยาบาลแบบพื้นบ้าน : กรณีศึกษาหมอตำผีฟ้า บ้านหนองใหญ่ อำเภอเวียงน้อย จังหวัดขอนแก่น (มารีโกะ กาโตะ, 2538) การเปรียบเทียบประสิทธิผลของหนังสือการ์ตูนและจุดสารในการให้ความรู้เกี่ยวกับโรคเอดส์และทัศนคติที่มีต่อโรคเอดส์ (สมชัย จันดองจับจิต, 2539) การศึกษากลยุทธ์และประสิทธิผลของโครงการประชาสัมพันธ์เพื่อลดอุบัติเหตุจากรางจากการดื่มสุรา (ทิพารัตน์ เคนชัยประดิษฐ์, 2539) ประสิทธิผลของการใช้กิจกรรมดนตรีที่มีต่อผู้ป่วยจิตเวชเรื้อรังในกลุ่มงานฟื้นฟูสมรรถภาพ โรงพยาบาลศรีธัญญา (ศิริคนวีดี ปิยะศีล, 2540) การใช้ชุดกิจกรรมการสอนความรู้ ความตระหนัก และทักษะชีวิตเพื่อการป้องกันโรคเอดส์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 (ยุพินชัยราชา, 2540) ประสิทธิผลของการให้ความรู้ตามแผนความเชื่อด้านสุขภาพและการดูแลตนเองของสตรีมีครรภ์โรงพยาบาลปทุมธานี (จรัส พรหมสูงวงษ์, 2540) การประเมินผลโครงการผลิตและแผนการสื่อในการรณรงค์สุขภาพจิตครอบครัวของกรมสุขภาพจิตในปีงบประมาณ 2538 (วัชณี หัตถพนม, 2540) การสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติมเพื่อส่งเสริมสุขภาพที่ดีของวัยรุ่น เรื่อง สร้างเสน่ห์ด้วยการกินสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนบ้านยาวิ-ห้วยโป่ง จังหวัดเพชรบูรณ์ (อนิมาไม้หอม, 2541) ประสิทธิผลของการโฆษณาและประชาสัมพันธ์ของโครงการ “โรงเรียนสีขาว” ที่มีต่อนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร (ขวัญรักษ์ วชิรชนเสถียร, 2541) การพัฒนารูปแบบการเผยแพร่ความรู้และข่าวสารด้านสุขภาพทางวิทยุกระจายเสียงสำหรับ ประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล (ลัดดา ปิยเศรษฐ์, 2541) การแพร่กระจายนวัตกรรมทางการแพทย์ทางเลือก “ชีวจิต” ในสังคมไทย : การศึกษาในแนวทัศนะแบบองค์รวม (ธัญญาวรรณ กาญจนอลงกรณ์, 2541) การประเมินผลสื่อเผยแพร่ความรู้งานคุ้มครองผู้บริโภคด้านสาธารณสุขโดยสื่อสิ่งพิมพ์และสื่อสนับสนุนในท้องถิ่น (พัชนี เชยจรรยา, 2542) การศึกษาเปรียบเทียบการณรงค์ให้ความรู้เรื่องโรคเอดส์เด็กหูหนวกโดยผ่านสื่อละครใบ้ และสื่อละครใบ้ประกอบภาษามือ (ทิตวัจฉ์ณรงค์แสง, 2542) การศึกษาปัญหาและความต้องการในการใช้สื่อเพื่อเผยแพร่ความรู้ด้านสุขภาพอนามัยแก่ประชาชนของบุคลากรทางด้านสาธารณสุขในโรงพยาบาลชุมชนจังหวัดขอนแก่น (พรพิมล กิตติวงศ์วิสุทธิ, 2542) ประสิทธิผลของสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยาในการเผยแพร่ความรู้งานคุ้มครองผู้บริโภค (ชรรณณ์ อุทยานิก, 2543) รูปแบบและประสิทธิผลของการสื่อสารในการดำเนินงานตามแนวทางการสร้างเสริมสุขภาพคนทำงานในโรงงานอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ (สุทธิภา วงศ์ยะลา, 2543) การศึกษาสัมพันธ์ภาพระหว่างแหล่งข่าวสารกับผู้สื่อข่าวและความคิดเห็นต่อการนำเสนอเนื้อหาเรื่องเอดส์ ในหนังสือพิมพ์รายวัน (อุษาสินี รี้วทอง, 2543) ผลของโปรแกรมส่งเสริมสุขภาพจิตต่อพฤติกรรมดูแลตนเองด้านสุขภาพจิตของผู้สูงอายุ (จิตสมร วุฒิพงษ์, 2543) ผลของการฝึกอานาปานสติกับการแก้ปัญหาแนวอริยสัจสี่ต่อความเครียดของมารดาเด็กที่ป่วยด้วยโรคมะเร็ง (พรทิพย์ อนันตกุล, 2543) ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล พฤติกรรมการเปิดรับข่าวสาร การได้รับความรู้เรื่องเพศจากผู้ปกครอง และสภาพแวดล้อมของสถาบันกับการรับรู้พฤติกรรมทางเพศที่ปลอดภัยของนักศึกษาพยาบาลของรัฐ กรุงเทพมหานคร (สุปราณี แก้วกุดัน, 2543) ประสิทธิผลของ

สื่อการสอนการป้องกันอุบัติเหตุจากการจราจรระหว่างภาพพลิกและคู่มือการป้องกันอุบัติเหตุจากการจราจรของวัยรุ่นนอกระบบการศึกษา (มข.) (จุฬารัตน์ โสตะและคณะ, 2543) ผลของการศึกษาความเข้าใจและการสื่อสารระหว่างการใช้สื่อด้วยการเล่านิทานกับการดูวิดีโอทัศนในกุ่มบุคคลปัญญาอ่อนระดับปานกลาง (บุญญา อภัยขานุกร, 2544) ประสิทธิภาพการใช้สื่อเพื่อณรงค์สิ่งแวดล้อมของกรมโรงงานอุตสาหกรรม (ปิยรัตน์ วงศ์ทองเหลือง, 2544) การเสนอข่าวหนังสือพิมพ์กับการรับรู้และปฏิกิริยาตื่นตระหนกของผู้รับสารที่อยู่ในภาวะความเสี่ยงกรณีโคบอลต์ (พารณี ปัทมานนท์, 2544) ประสิทธิภาพของโครงการทูตเยาวชนต่อต้านยาเสพติดสัตตยจร (สิทธิสร มงคลชาติ 2544) การประเมินผลโครงการประชาร่วมใจป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก เพื่อถวายเป็นพระราชกุศลในวโรกาสเฉลิมพระชนมพรรษา 72 ปี : กรณีศึกษาสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดนครราชสีมา (ธนวรรณชนเสาวภาคย์, 2544) ประสิทธิภาพของโครงการสนับสนุนและให้ความรู้เพื่อปรับปรุงการรับรู้สมรรถนะในการดูแลตนเองและภาวะการควบคุมโรคในผู้ป่วยเบาหวานประเภทที่ 2 ที่ควบคุมโรคไม่ได้ (สมจิต หนูเจริญกุลและคณะ, 2544) ผลของการให้ความรู้เกี่ยวกับการดูแลสุขภาพในผู้ป่วยสูงอายุโรคเบาหวาน โดยใช้ สื่อเพลงหมอลำเสริม (อมรรัตน์ ประเสริฐไทยเจริญ, 2544) ประสิทธิภาพของรูปแบบการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารด้านสุขภาพทางวิทยุกระจายเสียงต่อการสร้างสุขภาพของประชาชนเขตอำเภอเมือง จังหวัดสุโขทัย ตามโครงการรณรงค์ปีแห่งการสร้างสุขภาพทั่วไทย พ.ศ. 2545 (กอบกุล สุคนธวาริน, 2545) การสร้างบทเรียนโปรแกรม วิชาสุขศึกษา เรื่อง การส่งเสริมสุขภาพจิต สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 (ประไพ ศรีวรรณวงษ์, 2545) ผลของการใช้โปรแกรมฝึกทักษะการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพต่อการสื่อสารในครอบครัว (ชินินาฎ จิตดารมย์, 2545) การประเมินผลสื่อเพื่อการเรียนรู้ในการเจรจาต่อรองเพื่อช่วยเหลือผู้อยู่ในภาวะวิกฤตของเจ้าหน้าที่ตำรวจที่ปฏิบัติงานในเขตกรุงเทพมหานคร (อัจฉรา จรัสสิงห์, 2546) ศักยภาพของสื่อมวลชนในการส่งเสริมสุขภาพ (ปาริชาติ สถาปิตานนท์และคณะ, 2546) การให้การปรึกษาทางอินเทอร์เน็ต: ความรู้จากประสบการณ์ (สกาวัฒน์ พวงลัดดา, 2547) ประสิทธิภาพของภาพกับคำเตือนบนซองบุหรี่ที่มีผลต่อพฤติกรรมการเลิกบุหรี่ ของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร (กิตติศักดิ์ สุวัฒน์ชนากร, 2548) การทดลองใช้คู่มือการเรียนรู้ด้วยตนเอง ในการเสริมสร้างทักษะชีวิตเรื่องเพศของวัยรุ่น(คู่มือวัยมันส์...รู้ทันรัก) (กรมสุขภาพจิต, 2549) ผลของการพัฒนาโปรแกรมคอมพิวเตอร์ช่วยสอนเรื่องกลไกการคลอดต่อความรู้ของนักศึกษาพยาบาล (ปิยะนุช ชูโต และคณะ, 2550) และการจัดทำสื่อภาพและเสียงเพื่อส่งเสริมความรู้เกี่ยวกับการกระตุ้นพัฒนาการเด็กออทิสติกด้วยเสียงเพลง (สุदारัตน์ พรหมกัณฑ์และคณะ, 2550)

กลยุทธ์การสื่อสาร เป็นงานวิจัยที่ศึกษากลยุทธ์การใช้สื่อหรือการสื่อสารของผู้ส่งสารเพื่อวัตถุประสงค์ต่าง ๆ ได้แก่ การศึกษากลยุทธ์การใช้สื่อเพื่อปลูกฝังโภชนาการแก่สตรีชนบท จังหวัดสุพรรณบุรี (ดวงทิพย์ วรพันธุ์, 2524) กลยุทธ์ในการใช้สื่อประเภทละครเวทีเพื่อโน้มน้าวใจให้รักษา

ความสะอาดและสิ่งแวดล้อม : ศึกษาเฉพาะกรณีละคร เรื่อง “ดาวพิเศษตะลุยมืองมอมแมม” (มาริสสา แสนกุลศิริศักดิ์, 2532) ความวิตกกังวลอันเกิดจากการรณรงค์เรื่องโรคเอดส์ผ่านสื่อมวลชนช่วงปี พ.ศ. 2531-2534 : การศึกษาในทัศนะแบบองค์รวม (อาภัสรา จันทรสุวรรณ, 2535) การวิเคราะห์กล ยุทธ์และการนำเสนอความรู้เรื่องยาของรายการ “ยาน่ารู้” ทางโทรทัศน์ (บุญฤทธิ์ กิจเจริญโรจน์, 2536) การสุศึกษาและประชาสัมพันธ์กับการพัฒนาสาธารณสุขเพื่อบรรลุสุขภาพดีถ้วนหน้า (ระเด่น หัสดี, 2536) กลวิธีการสร้างสื่อเพื่อส่งเสริมธุรกิจด้านการบริหารร่างกาย (อสุนา ภูมิศักดิ์, 2537) “กลยุทธ์การสื่อสารแนวคิดเกี่ยวกับสุขภาพ” ผ่านรูปแบบที่เป็นการ์ตูนของคุณประยูร จรรยาจรรย์ (ยุทธนา จินดากุล, 2539) การศึกษากลยุทธ์และประสิทธิผลของโครงการประชาสัมพันธ์เพื่อลด อุบัติเหตุจราจรจากการดื่มสุรา (ทิพารัตน์ เด่นชัยประดิษฐ์, 2539) กลยุทธ์การสื่อสารภาพยนตร์โฆษณา เพื่อรณรงค์ป้องกันโรคเอดส์ (ทวิชัย พงศ์มณีรัตน์, 2541) การใช้สื่อดำเนินงานส่งเสริมสุขภาพของ กรมอนามัย (นิยม ศิริวิวัฒน์, 2541) การวิเคราะห์การใช้การ์ตูนสื่อความหมายเพื่อการรณรงค์โรคเอดส์ (พ.ศ.2535-2539) (มณฑิธร สุภโรจน์, 2541) กลยุทธ์การสื่อสารเพื่อส่งเสริมความปลอดภัยทาง การจราจรในจังหวัดภูเก็ต (มนตรี สุดสม, 2541) กลยุทธ์การสื่อสารทางการตลาดของขนมขบเคี้ยว : กรณีศึกษาปลาสวรรค์ทำโร (รัชพงศ์ งามพิสัย, 2541) กลยุทธ์การสื่อสารของเจ้าหน้าที่บำบัดฟื้นฟู กับ การมีส่วนร่วมในกิจกรรมฟื้นฟูของผู้เข้ารับการบำบัดฟื้นฟูเพื่อเลิกยาเสพติด (กนกรัตน์ วงศ์ลักษณ์ พันธุ์, 2542) กลยุทธ์การสื่อสารเพื่อพัฒนาสุขภาพจิตในชุมชนภาคเหนือ (จงจิต เทียมเทศ, 2542) กลยุทธ์การสื่อสารการตลาดเพื่อสังคมในโครงการป้องกันโรคเอดส์ของนักเรียนมัธยมศึกษาและ อาชีวศึกษา จังหวัดราชบุรี (เนาวนิต ยิ้มวัน, 2543) กลยุทธ์การสื่อสารในโครงการพัฒนาจิตและ คุณภาพชีวิตที่มีต่อการตัดสินใจเลิกยาเสพติดแบบฉับพลัน (ภรินทร ทองลิ้ม, 2543) การโฆษณาบุหรื ณ จุดขาย (วสันต์ ศิลปะสุวรรณและคณะ, 2543) โครงการวิจัยเชิงปฏิบัติการ : การส่งเสริมประชาคม สื่อมวลชนเพื่อสุขภาพ (พลเดช ปิ่นประทีปและคณะ, 2543) การสื่อสารประเด็นยาเสพติดผ่านสื่อ วิทยุกระจายเสียงโดยผู้สื่อสารที่เป็นเยาวชนผู้เคยติดยาเสพติด (ศิริพร เสรีกิตติกุล, 2544) และการ สื่อสารและเครือข่ายการรณรงค์ “เมาไม่ขับ” (หริสุดา ปันพานนท์, 2544) กลยุทธ์การสื่อสารเพื่อ ฟื้นฟูจิตใจผู้ป่วยจิตเวช (จรัสพร กิรติเสวี, 2544) การให้สุขศึกษาตามแนวนโยบายสุขบัญญัติแห่งชาติ ในรายการสุขภาพทางโทรทัศน์ (ดวงดาว พันธุ์พิกุล, 2544) กลยุทธ์การสื่อสารของทหารในโครงการ ฝึกอบรมเพื่อฟื้นฟูเยาวชนผู้ติดยาเสพติด (ปิยพัศตร์ สิบบัวทอง, 2544) การสื่อสารการตลาดผลิตภัณฑ์ สมุนไพรอภัยภูเบศรกับพฤติกรรม การตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค (วราภรณ์ โภคานันท์, 2544) การศึกษาโครงการรณรงค์ให้ความรู้ ความเข้าใจแก่เด็กและเยาวชนเกี่ยวกับยาเสพติดศึกษาเฉพาะสถาน พินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนกลาง (สุธิดา ชิโนดม, 2545) การศึกษาการเผยแพร่ข้อมูลสุขภาพผ่าน สื่ออินเทอร์เน็ต (สุกัญญา ประจุกสิปปและคณะ, 2547) กลยุทธ์การประชาสัมพันธ์และประสิทธิผลของ โครงการอาหารปลอดภัย ของกระทรวงสาธารณสุข (พิริยาภรณ์ แววจินดา, 2547) การรณรงค์การสวม หมวกนิรภัยในผู้ใช้รถจักรยานยนต์ และการคาดเข็มขัดนิรภัยในผู้ขับและผู้นั่งตอนหน้าของรถยนต์ใน

เขตเทศบาลขอนแก่น (ศิริกุล กุลเรียบและคณิต ดวงหัตถ์, 2547) การพัฒนาสื่อการเรียนการสอนด้วยบทเรียนโปรแกรมคอมพิวเตอร์ช่วยสอน กระบวนวิชา 551492 การพยาบาลชุมชน 2 : การเยี่ยมบ้าน (ศิวพร อึ้งวัฒนาและคณะ, 2548) กระบวนการสื่อสารการรณรงค์ด้านสุขภาพ (วาสนา จันทร์สว่างและคณะ, 2548) สื่อวิทยุและสื่อโทรทัศน์เพื่อข่าวสารสุขภาพเพื่อประชาชน (สุกัญญา กลางณรงค์และคณะ, 2548) สถานภาพการดำเนินงานสื่อสารสุขภาพของหนังสือพิมพ์รายวัน (พนม คลี่ฉายาและคณะ, 2548) กระบวนการสื่อสารเพื่อการพัฒนาความรู้ด้าน "การแพทย์ทางเลือก" ของมูลนิธิสุขภาพไทย (ทรรศนวรรณ รมฤทธิวิชัย, 2548) การพัฒนาระบบสนับสนุนการสื่อสารสุขภาพผ่านอินเทอร์เน็ต (สุกัญญา ประจุศิลป์และคณะ, 2549) รูปแบบการพัฒนาการสื่อสารสุขภาพและนักสื่อสารสุขภาพด้านสื่อสิ่งพิมพ์ (บุญเรือง เนียมหอม และกำพล ดำรงค์วงศ์, 2549) โครงการวิจัยและพัฒนาการสื่อสารสุขภาพของท้องถิ่น (ดวงพร กำณัฒวัฒน์และคณะ, 2549) การใช้ภาพสื่อสารเพื่อเตรียมความพร้อมสำหรับการตรวจสุขภาพช่องปากในเด็กออทิสติกปฐมวัย จำนวน 5 ราย (นุชกร เล็กเลิศศิริวงศ์และคณะ, 2550)

พฤติกรรมสื่อสาร เป็นงานวิจัยที่การศึกษาพฤติกรรมการเปิดรับสื่อ หรือพฤติกรรมสื่อสารของผู้รับสารที่มีต่อประเด็นการสื่อสารสุขภาพ ได้แก่ การศึกษาเปรียบเทียบพฤติกรรมการเปิดรับสื่อระหว่างกลุ่มมารดาของเด็กวัยก่อนเรียนที่มีภาวะปกติกับกลุ่มที่มีภาวะทุพโภชนาการในอาคารสังเคราะห์ดินแดง (วิทยา เทียนจวง, 2526) พฤติกรรมการยอมรับสารด้านการป้องกันยาเสพติดทางวิทยุและโทรทัศน์ของประชาชนในเขตชุมชนแออัด คลองเตย (อรสา ปานขาว, 2526) การสื่อสารเพื่อการเจริญพันธุ์ : ศึกษาเฉพาะกรณีสตรีที่มีบุตรยาก (ธารินี รอดสน, 2527) การใช้วิธี "โลกแคบ" ในการศึกษาพฤติกรรมสื่อสารของผู้ป่วยกามโรค กรณีศึกษา ณ ศูนย์กามโรคเขต 1 สระบุรี (เดือนใจ เทพยสุวรรณ, 2528) พฤติกรรมของคนไข้ในการเสาะแสวงหาสารสนเทศเพื่อรับบริการทันตสุขภาพจากทันตแพทย์ในเขตกรุงเทพมหานคร (สุดารัตน์ ควรสถาพรทวี, 2528) การศึกษาพฤติกรรมสื่อสารเรื่องการทำหมันชายของผู้รับบริการทำหมันชายที่สมาคมพัฒนาประชากรและชุมชน (อัจฉรา รัชวิบูลย์ผล, 2530) การศึกษาพฤติกรรมสื่อสาร และปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการอยู่ร่วมกันระหว่างผู้ติดเชื้อเอดส์ในระยะที่ไม่มีอาการกับครอบครัว (เกศินี จุฑาวิจิตร, 2532) การเปิดรับข่าวสารสาธารณสุขของหญิงมีครรภ์ที่มารับบริการในโรงพยาบาลราชวิถี (รัตนาภรณ์ หลายรัตน์, 2532) ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการเปิดรับสื่อ ความรู้ ทักษะคิด และพฤติกรรมในการรณรงค์เพื่อการไม่สูบบุหรี่ : ศึกษาเฉพาะกรณีข้าราชการ (เพ็ญจันทร์ สุทธิพิเชษฐกุล, 2534) การเปิดรับข่าวสารของผู้ใช้แรงงานในโรงงานอุตสาหกรรม เขตอุตสาหกรรมนวนคร จังหวัดปทุมธานี ต่อการรณรงค์ป้องกันและควบคุมโรคเอดส์ (มนัส พูอินหลง, 2534) การรับข่าวสารเกี่ยวกับยาฆ่าแมลงจากสื่อมวลชนของพนักงานขับรถบริษัท ขนส่ง จำกัด (วริยา ชูวสิน, 2534) การเปิดรับสื่อมวลชนและการสื่อสารระหว่างบุคคลเกี่ยวกับความรู้เรื่องโรคเอดส์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายใน

สถาบันการศึกษาของรัฐ เขตอำเภอเมือง เชียงใหม่ (กมลฉัตร พลวัน, 2535) พฤติกรรมการสื่อสารกับพฤติกรรมการดูแลตนเองในกลุ่มผู้รับบริการตรวจkamโรคและโรคเอดส์ (อรุณ มะหนิ, 2536) การสนับสนุนและส่งเสริมให้ผู้ป่วยที่ติดเชื้อเอดส์มีส่วนร่วมในการดูแลตนเอง (ดวงกมล วัตราคุลย์, 2537) การศึกษาการรับข่าวสาร การรณรงค์เพื่อการไม่สูบบุหรี่ของเยาวชน : ศึกษาเฉพาะกรณีสมาชิกชมรมเยาวชนปลอดสารเสพติด มูลนิธิหมอชาวบ้าน (สุชาดา เมธิคุณภรณ์, 2537) การศึกษาพฤติกรรมการรับฟังความต้องการรูปแบบและอาหารรายการเสี่ยงตามสายในโรงพยาบาลของผู้ป่วยในโรงพยาบาลกระทรวงสาธารณสุขในเขตกรุงเทพมหานคร (วไลพร สวัสดิ์มงคล, 2538) การรับรู้ข่าวสารเรื่องยาชุดของประชาชน : กรณีศึกษาอำเภอศรีสมเด็จ จังหวัดร้อยเอ็ด (วุฒินันท์ ตปนียากร, 2538) การให้คำปรึกษารายบุคคลเพื่อส่งเสริมพฤติกรรมป้องกันการแพร่กระจายเชื้อของผู้ป่วยหลังคลอดที่ติดเชื้อเอช ไอ วี โรงพยาบาลสิริราช (อรอุษา สถิตยุทธการ, 2538) วิธีการสื่อสารระหว่างบุคคลเพื่อผ่อนคลายความวิตกกังวลต่อความตายของผู้ป่วยโรคเอดส์ (ชาคริต สุตสายเนตร, 2538) พฤติกรรมการรับข่าวสารเรื่องยาม้าของครูโรงเรียนมัธยมศึกษา : ศึกษาเฉพาะกรณีโรงเรียนกรมสามัญ กลุ่มที่ 1 ในกรุงเทพฯ (ศิริพร เชิดวงศ์สุข, 2539) การใช้การสนทนากลุ่มในการให้ความรู้ตามแบบแผนความเชื่อด้านสุขภาพแก่บิดาเพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการป้องกันโรคอุจจาระร่วงของมารดาที่มีบุตรอายุต่ำกว่า 5 ปี อำเภอศรีสาคร จังหวัดนราธิวาส (สุกัลกษณ์ รัตนะ, 2540) พฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพของผู้นำศาสนาอิสลาม จังหวัดปัตตานี (กนกวรรณ จันทร์แดง, 2541) การศึกษาเครือข่ายการสื่อสารของกลุ่มชีวิต (จารุณี พัทธพิมานสกุล, 2542) รูปแบบการดำเนินชีวิตและพฤติกรรมการบริโภคผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร (ชนชญาณี จันทร์ชวีตรกุล, 2542) การบริการข่าวสารด้านการแพทย์และสาธารณสุขบนอินเทอร์เน็ต (สุวรรณมณต์ อวัยวานนท์, 2542) การศึกษาปฏิสัมพันธ์ระหว่างพิธีกรและวิทยากรรายการสุขภาพทางโทรทัศน์ในเชิงชาติพันธุ์วรรณนาแห่งการสื่อสาร (ปอรัรัมย์ ยอดเณร, 2544) กระบวนการแสวงหาข้อมูลข่าวสารในการดูแลเด็กออทิสติก (ปิยะนารถ จันทร์โชติวิทย์, 2543) การบริโภคเชิงตรรกวิทยาในโฆษณาผลิตภัณฑ์อาหารเสริมเพื่อสุขภาพ (กาญจนภรณ์ พลประทีป, 2543) พฤติกรรมการเปิดรับชมรายการซุรัก ซูรส ทางสถานีโทรทัศน์ช่อง 3 เพื่อการนำไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน (รัตนาพร ไม้ตราวัฒนา, 2543) การพัฒนาระบบสุขภาพทางเลือกเพื่อการส่งเสริมสุขภาพสตรีวัยกลางคน : วิเคราะห์สถานการณ์ในภาคเหนือ อีสาน และใต้ (ศิริพร จิรวัดน์กุลและคณะ, 2543) Difficult doctor-patient communication : Opinions of Thai doctors and medical students (Nilchaikovit T. Saipanich R., 2543) การสื่อสารและการสร้างประชาคมหมู่บ้านปลอดยาเสพติดในพื้นที่ทุ่งครุ (รจิตร์ เข้มศักดิ์สิทธิ์, 2544) พฤติกรรมการเปิดรับสื่อมวลชน ความรู้และทัศนคติที่มีต่ออาหารและโภชนาการของหญิงวัยกลางคนในเขตกรุงเทพมหานคร (จันทิมา ฉัตรชัยพลรัตน์, 2544) ความต้องการข่าวสาร การเปิดรับ และการใช้ประโยชน์ข่าวสารด้านสุขภาพจากเว็บไซต์สุขภาพของผู้ใช้อินเทอร์เน็ตในเขตกรุงเทพมหานคร (จริมา ทองสวัสดิ์, 2545) พฤติกรรมการอ่าน ความต้องการเลือกรูปแบบและการนำไปใช้ประโยชน์จากนิตยสารแนวสุขภาพของพนักงาน

การสื่อสารแห่งประเทศไทย (นรากร สมบัติสวัสดิ์, 2546) การประเมินผลสื่อเพื่อการเรียนรู้ในการเจรจาต่อรองเพื่อช่วยเหลือผู้อยู่ในภาวะวิกฤตของเจ้าหน้าที่ตำรวจที่ปฏิบัติงานในเขตกรุงเทพมหานคร (อัจฉรา จรัสสิงห์, 2546) พฤติกรรมการรับสารผ่านสื่อโฆษณาผลิตภัณฑ์เสริมอาหารเพื่อการลดน้ำหนักของผู้หญิงในเขตกรุงเทพมหานคร (พัชรีนทร์ สมัยรัฐ, 2547) การศึกษาและพัฒนาการสื่อสารสุขภาพในกลุ่มแรงงานข้ามชาติ กรณีศึกษากลุ่มแรงงานไทใหญ่ในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ (ขวัญจิตวัน บัวแดงและคณะ, 2549) ผลของการฝึกทักษะการสื่อสารต่อพฤติกรรมการสื่อสารของผู้ป่วยจิตเภทชายโรงพยาบาลจิตเวชขอนแก่นราชนครินทร์ (จิรารัตน์ พิมพ์ดีดและคณะ, 2550)

บทบาทของสื่อ เป็นการศึกษาบทบาทหน้าที่ของสื่อประเภทต่าง ๆ ได้แก่ การศึกษาบทบาทของเครื่องบันทึกเสียงในการให้โภชนาการแก่มารดาในเขตชนบทภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (สุทธิลักษณ์ สมิตะสิริ, 2523) บทบาทของหนังสือพิมพ์ที่มีการพัฒนาแนวความคิดใหม่ : ศึกษาเฉพาะกรณีการทำให้การทำแท้งถูกต้องตามกฎหมาย (อัญชลี จารุสมบัติ, 2526) หน้าที่ของหอกระจายข่าวในการให้ความรู้ความเข้าใจด้านสาธารณสุขมูลฐานแก่ประชาชน ในจังหวัดนครปฐม (ประไพพรรณ ชงอินเนตร, 2532) บทบาทของโฆษณาทางโทรทัศน์ต่อการตัดสินใจเลือกซื้อสินค้าของเด็กวัยรุ่น : ศึกษาเฉพาะเขตเทศบาลเมือง จังหวัดสุรินทร์ (วรนิษฐ์ ธานีวรรณ, 2534) บทบาทของสำนักคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคในการควบคุมดูแลการโฆษณาทางสื่อมวลชน (ดวงฤดี รัตน์โอฬาร, 2535) สื่อบุคคลกับแนวทางแก้ไขพฤติกรรมการใช้ยาเสพติดในชุมชนแออัด (อายุวัฒน์ จุนสมพิศศิริ, 2536) บทบาททางสังคมการแพทย์ของสถานีวิทยุ “จส.100 MHz” ผ่านการโฆษณาผลิตภัณฑ์ “คอมพิวเตอร์ 100” (อรวรรณ ชัยเกษม, 2538) บทบาทของนิตยสารสตรีในการเผยแพร่ความรู้ด้านสุขภาพอนามัย (ลักขมีย์ ไชยทองศรี, 2541) การศึกษาบทบาทของสื่อต่อการยอมรับโครงการสุขบัญญัติแห่งชาติ (กรกฤตย กิตติสุนทรพิศาล, 2541) บทบาทของนักจัดรายการวิทยุกระจายเสียงเกี่ยวกับการป้องกันโรคเอดส์ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย (จารุวรรณ นิพพานนท์และสมชาย นานะพันธุ์, 2541) การสร้างและบริโภคสัญญาณในปรากฏการณ์ชีวิตและการทำหน้าที่ของสื่อมวลชน (ทัศนีย์ มีวรรณ, 2542) บทบาทของนิตยสารในการให้ความรู้เรื่องเพศ (จิรอดุลย์ บุญยภักดิ์, 2543) การใช้สื่อเพื่อรณรงค์การไม่สูบบุหรี่ของมูลนิธิรณรงค์เพื่อการไม่สูบบุหรี่ (บุรณี อนันทวงศ์, 2544) บทบาทของสื่อโทรทัศน์ที่มีต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมให้เกื้อต่อสุขภาพ (ปริญญา ศรีอนันต์, 2544) บทบาทของอินเทอร์เน็ตในการเผยแพร่ความรู้ด้านสุขภาพอนามัย (หนึ่งทัย ขอผลกลาง, 2550)

อิทธิพลของสื่อ เป็นการศึกษาอิทธิพลของสื่อหรือสารที่ปรากฏในสื่อประเภทต่าง ๆ ที่มีผลต่อผู้บริโภค ได้แก่ การศึกษาการเผยแพร่ข่าวสารการวางแผนครอบครัวโดยสื่อไปรษณีย์ (กิติมา คำดา, 2523) อิทธิพลของสื่อกับการให้ความรู้การส่งเสริมเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ศึกษาเฉพาะกรณีศูนย์อนามัยแม่และเด็ก เขต 4 จังหวัดขอนแก่น (เพ็ญศรี วงศ์สิโรจน์กุล, 2524) รูปแบบของการ

ติดต่อสื่อสารที่มีอิทธิพลต่อความรู้ ทักษะ และ การปฏิบัติในการวางแผนครอบครัวของสตรีที่มารับบริการวางแผนครอบครัว (มนทิรา โลหพันธุ์, 2524) อิทธิพลของโทรทัศน์ที่มีผลต่อการตัดสินใจบริโภคเครื่องดื่มบำรุงกำลังของพนักงานการทำงานเรือแห่งประเทศไทย เขตคลองเตย กรุงเทพมหานคร (ใจชนก บุรณะดิษ, 2533) ผลของสื่ออารมณ์ขันต่อระดับความเครียดในผู้ป่วยบาดเจ็บกระดูกงอกและได้รับการดัดถ่างกระดูก (ผจงพร สุภาวิตา, 2534) การศึกษาผลของการสื่อสารณรงค์ต่อต้านการเสพยาบ้าที่มีต่อเยาวชนกรุงเทพมหานคร (แหวตา ธนบัตร, 2534) อิทธิพลของสื่อที่มีผลต่อการบริโภคเกลือไอโอดีนตามโครงการณรงค์จัดโรคขาดสารไอโอดีนเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เถลิงสิริราชสมบัติครบรอบ 50 ปี (มารศรี เตชะกำพูน, 2538) อิทธิพลของการสื่อสารทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการบริโภคอาหารจานด่วน (Fast-Food) ประเภทแฮมเบอร์เกอร์ของเยาวชนในเขตกรุงเทพมหานคร (นลินี เสาวภาคย์, 2539) อิทธิพลของการสื่อสารในการป้องกันยาเสพติดของนักเรียนอาชีวศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร (ชลดา สมุทรพงษ์, 2541) อิทธิพลของการใช้ความน่ากลัวในภาพยนตร์โฆษณาต่อต้านโรคเอดส์ต่อกลุ่มผู้มีความเสี่ยงสูง (วินัส เจิดจรรยาพงศ์, 2541) อิทธิพลของสื่อสิ่งพิมพ์ที่มีต่อความรู้และทัศนคติเรื่องเพศศึกษาของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในโรงเรียนสหศึกษา : กรณีศึกษาโรงเรียนในอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ (ชาติวุฒิ วัจวล, 2542) การศึกษาพฤติกรรมการใช้และใช้ยาแก้ปวด ลดไข้ ผ่านสื่อโฆษณาทางโทรทัศน์ ของกลุ่มผู้ใช้แรงงานในเขตอุตสาหกรรม จังหวัดสระบุรี (ชรรมมาพร ต้นคณิต, 2543) ระบบสัญลักษณ์ทางเพศในละครโทรทัศน์ที่มีอิทธิพลต่อการมีพฤติกรรมเสี่ยงต่อการติดเชื้อเอชไอวี (นงลักษณ์ ยิ้มสรวล, 2544) การเปรียบเทียบผลการเปิดรับสื่อภาพยนตร์โฆษณารณรงค์ต่อต้านโรคเอดส์ที่ใช้ความกลัวและความเอื้ออาทรเป็นแรงจูงใจ (วิษุตา ชินกุลประสาน, 2544)

ปัจจัยที่เอื้อให้เกิดพฤติกรรม เป็นการศึกษาสิ่งที่เป็นปัจจัยที่ส่งผลให้ผู้รับสารหรือกลุ่มเป้าหมายเกิดพฤติกรรมต่าง ๆ ได้แก่ การศึกษาช่องทางการรับสารที่มีผลต่อการยอมรับการคุมกำเนิดแบบชั่วคราวและแบบถาวรของสตรีผู้รับบริการที่โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ (ทัศนาวดี สุขารมณ์, 2524) ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจเข้าร่วมกลุ่มโครงการกองทุนยาประจำหมู่บ้าน ตำบลลาดกระโทง อำเภอสนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา (สุนนา นาคพงศ์, 2524) ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบุคคล ความพึงพอใจในการ ติดต่อสื่อสาร และความพึงพอใจในการทำงานของอาจารย์แพทย์ คณะแพทยศาสตร์ โรงพยาบาลรามาริบัติ (สมศรี สานดิเกษม, 2528) ปัจจัยที่สัมพันธ์กับพฤติกรรมชะลอการรักษาของผู้ป่วยวัณโรคปอด (กรแก้ว กอพัฒนา, 2531) การศึกษาปัจจัยเอื้อให้เกิดพฤติกรรมเสี่ยงของลูกเรือประมงต่อการรับและแพร่เชื้อเอดส์ (พนิตนาฎ ลักณาโฆษิต, 2535) ปัจจัยด้านข่าวสารที่มีความสัมพันธ์กับ โภชนานิสัยของประชาชนในจังหวัดเลย (ปฤษฎางค์ จันทร์บุญเรือง, 2536) ความสัมพันธ์ระหว่างความเชื่อด้านสุขภาพค่านิยมทางสุขภาพกับพฤติกรรมในการป้องกันโรคเอดส์ของของพนักงานบริการในสถานเริงรมย์ ในเขตจังหวัดราชบุรี (รุ่งศรี ชุ่มทอง, 2537)

ปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับการใช้หน้ากากเสริมไอโอดีนในน้ำเพื่อป้องกันโรคขาดสารไอโอดีน อำเภอ บ้านตาก จังหวัดตาก (มงคล ปิยศิริวัฒน์, 2539) ปัจจัยทางสังคม พฤติกรรมการเปิดรับสื่อกับความรู้ และทัศนคติที่มีต่อการป้องกันการใช้น้ำดื่มของผู้ใช้แรงงานในสถานประกอบการอุตสาหกรรม ใน จังหวัดนนทบุรี (ถนอมนุช พิทักษ์โกศล, 2540) สภาพชีวิตของผู้เสพยาบ้าและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับ การเกิดพฤติกรรมการเสพยาบ้า (รัฐพล อินทวิชัย, 2540) ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการนำเด็กไปรับ วัคซีนโปลิโอในโครงการณรงค์ให้วัคซีนโปลิโอในเขตเมือง จังหวัดหนองคาย (อุไรศรี อะสันตาริ, 2541) ปัจจัยทางการสื่อสารการตลาดที่ก่อให้เกิดพฤติกรรมการบริโภคฟาสต์ฟู้ดของวัยรุ่นใน กรุงเทพมหานคร (ปองพรรณ พนมสารนรินทร์, 2541) ปัจจัยที่มีผลต่อการเรียกร้องสิทธิคุ้มครอง ผู้บริโภค (มรกต วัฒนะวิรุณ, 2541) ปัจจัยสื่อสารที่มีผลต่อการตัดสินใจเลิกยาบ้าของเยาวชนใน สถาบันการศึกษา (รุ่งทิพ สุนทรโททก, 2541) ความสัมพันธ์ระหว่างความเชื่อด้านสุขภาพเกี่ยวกับโรค เอดส์กับพฤติกรรม การป้องกันโรคเอดส์ของลูกเรือประมงในจังหวัดชลบุรี (มานพ เชื้อมทอง, 2542)

เนื้อหาของสื่อ เป็นการวิเคราะห์เนื้อหาของสื่อที่นำเสนอเรื่องการสื่อสารสุขภาพ ได้แก่ การศึกษาการเผยแพร่ข่าวสารเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภคด้านสาธารณสุขในหนังสือพิมพ์รายวัน ภาษาไทย (พรพรรณ ไม้สุพร, 2532) การวิเคราะห์เนื้อหาเรื่องโรคเอดส์ในหนังสือพิมพ์รายวัน ภาษาไทย (สิริวิมล ชาญเวชช์, 2532) การวิเคราะห์รายการสุขภาพอนามัยทางโทรทัศน์ที่มีต่อการ ส่งเสริมสุขภาพ (ลัดดา ประพันธ์พงษ์ชัย, 2535) สำมะโนการโฆษณา อาหาร ยา และเครื่องสำอาง ใน วิทยุกระจายเสียงทั่วประเทศ พ.ศ.2536 (วิโรจน์ ตั้งเจริญเสถียรและคณะ, 2536) การศึกษารูปแบบการ นำเสนอและเนื้อหาโรคเอดส์ในโฆษณาทางโทรทัศน์ของสำนักนายกรัฐมนตรี (วัชรินทร์ สุโรจนานนท์, 2538) โฆษณาผลิตภัณฑ์สุขภาพทางสื่อหนังสือพิมพ์และนิตยสารในรอบ 1 เดือน (ตุลาคม) พ.ศ.2539 (กุหลาบ สุขจิตร, 2539) การตรวจพิจารณาโฆษณาทางสื่อวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ของ สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา (เขาวเรศ อุปมายันต์, 2539) การสร้างต้นแบบสื่อสิ่งพิมพ์เพื่อ ช่วยผู้ป่วยโรค ยอมรับการรักษาครบถ้วนด้วยระบบยาระยะสั้น โรงพยาบาลทรวงอก (สำเนียง อรรถาเวช, 2541) และการวิเคราะห์เนื้อหาเรื่องเอดส์ในหนังสือพิมพ์รายวันของประเทศไทย (วัชรินทร์ กุลพิสิทธิ์เจริญ, 2542) การวิเคราะห์เนื้อหาเกี่ยวกับสุขภาพในนิตยสารเพื่อสุขภาพ : ศึกษากรณีนิตยสาร โกลด์หมอก ชีวิตดี และหมอชาวบ้าน (ฐฎิณภัฏร์ หลักชัยกุล, 2543) การศึกษาสื่อสิ่งพิมพ์เพื่อสุขภาพ (บุญเรือง นิยมหอมและคณะ, 2547) ผลของโปรแกรมแลกเปลี่ยนภาพเพื่อการสื่อสารต่อความสามารถ ในการสื่อความหมายของเด็กออทิสติกปฐมวัย (หอผู้ป่วยออทิสติกร่วมกับตึกหญิง 2 กลุ่มการพยาบาล สถาบันราชานุกูล, 2549)

ลักษณะการใช้สื่อ เป็นการศึกษาการใช้สื่อของผู้รับสาร ได้แก่ การเปิดรับสื่อมวลชนกับความรู้และทัศนคติต่อการทำแท้งของสตรีในชนบทประเทศไทย (ปัญญา ดาวจรัสแสง, 2527) การวิเคราะห์การใช้สื่อเพื่อการเผยแพร่ความรู้ด้านสุขภาพอนามัยสำหรับประชาชนของเจ้าหน้าที่ในโรงพยาบาลและสถานบริการสาธารณสุขในกรุงเทพมหานคร (บุญส่ง แจ่มสว่าง, 2528) การศึกษาการรับข่าวสารทางด้านสาธารณสุขจากสื่อพื้นบ้านประเภทหนังสือของประชาชนในเขตอำเภอเมืองจังหวัดนครศรีธรรมราช (ปาริชาติ ยุทธะพาทีกุล, 2537) การใช้สื่อเพื่อผ่อนคลายความเครียดของพยาบาลหน่วยอุบัติเหตุและฉุกเฉิน โรงพยาบาลตำรวจ (อำไพ นิยาย, 2538) การนำเสนอเรื่องเพศศึกษาทางสื่อวิทยุกระจายเสียง (ตรีสุขวีระเวสส์, 2539) และ การใช้สื่อสารมวลชนเพื่อจัดการภาวะวิกฤต : กรณีรณรงค์ต่อต้านการบริโภคผงชูรส (บุญศรี สุธรรมานรัตน์, 2540) การได้รับสื่อในการรณรงค์ป้องกันยาเสพติดของประชาชนจังหวัดขอนแก่น : ศึกษากลุ่มผู้ติดยาเสพติด (กิ่งแก้ว เกษโกวิท, 2540) การใช้สื่อทางไกลในการพัฒนาตนเองของบุคลากรสาธารณสุข (เบญจวรรณ ชิวะพันธ์, 2542) การใช้สื่อเพื่อส่งเสริมและป้องกันทันตสุขภาพของหน่วยงานของรัฐและหน่วยงานเอกชน (อรัญญา ลือประดิษฐ์, 2544) การศึกษาเรื่องผลกระทบของอินเทอร์เน็ตต่อสุขภาพจิตของผู้ใช้ในเขตอำเภอเมือง (ลักขณา พลอยเลื่อมแสง, 2544) การศึกษาปัญหาและความต้องการใช้สื่อด้านส่งเสริมสุขภาพของโรงพยาบาลชุมชน ในเขตการสาธารณสุข 6 (นันทิราพร แฉวไรสง, 2545) ความต้องการข่าวสาร การเปิดรับ และการใช้ประโยชน์ข่าวสารด้านสุขภาพจากเว็บไซต์สุขภาพของผู้ใช้อินเทอร์เน็ตในเขตกรุงเทพมหานคร (จริมา ทองสวัสดิ์, 2545)

พฤติกรรมการใช้สื่อสารกับปฏิกิริยาที่เกิดขึ้น ได้แก่ ความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดรับสารโฆษณาสินค้าประเภทนมทางโทรทัศน์กับพฤติกรรมการบริโภคสินค้าประเภทนมของเด็ก (กุลทรัพย์ อาลี, 2536) การเปิดรับข่าวสารเรื่องโรคเอดส์จากสื่อประเภทหนังสือพิมพ์รายวัน และความสัมพันธ์กับความตื่นตัวเรื่องโรคเอดส์ของนิสิตนักศึกษา ในระดับปริญญาตรี สาขาวิชา การสื่อสารของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และหอการค้าไทย (ธีรานูช เทพวัลย์, 2536) ผลของการให้การพยาบาลแบบประคับประคองโดยใช้หลักการให้คำปรึกษาต่อเจตคติและพฤติกรรมเกี่ยวกับสุขภาพอนามัยของหญิงมีครรภ์ที่ติดเชื้อเอดส์ (จรรยา จันทร์พ่อง, 2537) การศึกษาความสัมพันธ์ของการเปิดรับข่าวสารความรู้สุขภาพอนามัยด้านสาธารณสุขกับการรับบริการของผู้มารับบริการ โรงพยาบาลรามาชิตี (คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล) (ธีรกุล สถิตนิมานการ, 2537) ความสัมพันธ์ระหว่างการให้ฟรีเซนต์ร่าทางโทรทัศน์กับการตัดสินใจซื้อสินค้า ของวัยรุ่น : ศึกษาเฉพาะนักศึกษาสถาบันราชภัฏ (วิรุฬห์รัตน์ ผลทวี, 2539) การสื่อสารกับพฤติกรรมป้องกันโรคจากการทำงานของผู้ใช้แรงงานในเขตนิคมอุตสาหกรรมเหนือ (อมร เอี่ยมตาล, 2540) การสื่อสารผ่านเครือข่ายสังคม เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมตรวจมะเร็งปากมดลูกของสตรีอำเภอนาสาร จ.สุราษฎร์ธานี (ประสาร วงศ์วัฒนดิถ, 2540) พฤติกรรมการเปิดรับสื่อโฆษณากาแฟกระป๋อง เครื่องดื่มชูกำลังชนิดใหม่ ทางสื่อโทรทัศน์กับ

พฤติกรรมกรรมการบริโภคกาแฟกระป๋องของกลุ่มผู้ใช้แรงงานไทยในเขตกรุงเทพมหานคร (อำนาจ สุวดีพิงศ์, 2540) ความสัมพันธ์ของพฤติกรรมการสื่อสารในครอบครัวกับสุขภาพจิตของเด็กวัยรุ่น: ศึกษาเฉพาะกรณีโรงเรียนบางปะกอกวิทยาคม (เพลินพิศ จันทระศักดิ์, 2541) การเปิดรับข่าวสารที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อเครื่องสำอางในระบบขายตรง (กนกนาถ สง่าเนตร, 2541)

การรับรู้และพฤติกรรม เป็นการศึกษาการรับรู้ข่าวสารที่ปรากฏผ่านสื่อประเภทต่าง ๆ ที่ส่งผลต่อพฤติกรรมของผู้รับสาร ได้แก่ พฤติกรรมการรับข่าวสารกับคามรุนแรงทางสังคม (วิจิตร ระวิวงศ์ และสุรพล ปธานวนิช, 2523) การสำรวจการตัดสินใจร้ายแรงของอาชญากรรมโดยนักเรียน นิสิต นักศึกษาในกรุงเทพมหานคร (อุสา สุทธิสาคร, 2531) การศึกษาทัศนคติและการยอมรับของวัยรุ่นต่อสารสนเทศข่าวสารการป้องกันยาเสพติดผ่านนักร้อง – นักแสดง (อารีภักดิ์ เงินบำรุง, 2541) การรับรู้และทัศนคติของผู้บริโภคต่อภาพลักษณ์ของร้านเพื่อสุขภาพและความงาม ภูเก็ต (สิริกร สืบสิริ, 2543) และการเปิดรับข่าวสารและทัศนคติของนักศึกษาแพทย์ไทยในเขตกรุงเทพมหานครที่มีต่อการทำแท้ง (นันทวรรณ พงศ์อุดม, 2543) ศึกษาการรับรู้ของผู้บริโภคที่มีต่อการส่งเสริมการขายของผลิตภัณฑ์เครื่องดื่มบำรุงกำลัง : กรณีศึกษาเครื่องดื่ม Red Bull Extra (จรรยาพร เกตุแก้ว, 2544) การนำเสนอข้อมูลข่าวสาร ในหน้าหนังสือพิมพ์เกี่ยวกับใช้หัวदनกและการนำไปใช้ประโยชน์ของผู้ประกอบธุรกิจสัตว์ปีก (รัตนภรณ์ ทองอรุณนิกุล, 2547) การเปิดรับข่าวสารโครงการ “มาไม่ขับ” ทางสื่อโทรทัศน์ของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร (ศิริรัตน์ บุญถนอม, 2548)

ปฏิภริยาที่เกิดขึ้นกับการยอมรับนวัตกรรมกับอิทธิพลของสื่อประสิทธิภภาพของสื่อ เป็นการศึกษาอิทธิพลของสื่อหรือสารที่ปรากฏในสื่อที่ส่งผลต่อปฏิภริยาของผู้รับสาร ได้แก่ การศึกษาการเผยแพร่ข่าวสารด้านสาธารณสุขมูลฐานด้วยเอกสารเผยแพร่เรื่องอนามัยครอบครัวกับผลสัมฤทธิ์จากการให้เอกสารเผยแพร่ (ลักขณา มลธาดุผลิน, 2524) ผลกระทบของการสื่อสารระหว่างบุคคลต่อประชาชนในการเผยแพร่ความรู้ด้านการวางแผนครอบครัว (พนิดา อินทรลักษณ์, 2533) ปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับนวัตกรรม : ศึกษากรณีโครงการการมีส่วนร่วมของชุมชนในการเฝ้าระวังคุณภาพน้ำบริโภคในหมู่บ้าน ตำบลคูบัว อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี (เพลินพร ผิวงาม, 2533) การแพร่กระจายนวัตกรรมการแพทย์ทางเลือก “ชีวจิต” ในสังคมไทย: การศึกษาในแนวทัศนะแบบองค์รวม (ธัญญาวรรณ กาจนอลงกรณ์, 25341) การศึกษาสัมพันธ์ภาพระหว่างแหล่งข่าวสารกับผู้สื่อข่าวและความคิดเห็นต่อการนำเสนอเนื้อหาเรื่องเอดส์ในหนังสือพิมพ์รายวัน (อุษาสินี ธีวทอง, 2543) ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลพฤติกรรมการเปิดรับข่าวสาร การได้รับความรู้เรื่องเพศจากผู้ปกครอง และสภาพแวดล้อมของสถาบันกับการรับรู้พฤติกรรมทางเพศที่ปลอดภัยของนักศึกษาพยาบาลของรัฐ กรุงเทพมหานคร (สุปราณี แก้วกุดิน, 2543) การเสนอข่าวหนังสือพิมพ์กับการรับรู้

และปฏิกริยาตื่นตระหนกของผู้รับสารที่อยู่ในภาวะความเสี่ยงกรณีโอบอลด์ (พารนี ปีทมานนท์, 2544) การใช้ชุดการสอนเรื่องยาเสพติดจากสื่อหนังสือพิมพ์ (ทิพยา สพโชค, 2545)

ส่วนการวิจัยเรื่องอื่น ๆ ได้แก่ การศึกษารูปแบบการดำเนินชีวิตของผู้บริโภค ได้แก่ การศึกษารูปแบบการดำเนินชีวิตและพฤติกรรมผู้บริโภคผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร (ชนชญาณี จันทรวิวัฒน์กุล, 2542) ลักษณะการใช้สื่อหรือพฤติกรรมการสื่อสารกับประสิทธิผลของสื่อ ได้แก่ การศึกษาประสิทธิผลของคู่มือ “การดูแลตนเองก่อนและหลังผ่าตัด” ต่อระดับความรู้ ทศนคติ และความวิตกกังวลของผู้ป่วยก่อนผ่าตัด (เพ็ญพร ต่อสกุลแก้ว, 2541) นโยบายด้านสุขภาพ ได้แก่ การศึกษาเชิงนโยบายการสร้างนักสื่อสารสุขภาพและระบบการสื่อสารสุขภาพแห่งชาติ (มาลี บุญศิริพันธ์และคณะ, 2549) ความพึงพอใจของผู้รับสาร ได้แก่ ความพึงพอใจของผู้ป่วยต่อการสื่อสารระหว่างบุคคลของพยาบาลกับภาพลักษณ์ของโรงพยาบาล : ศึกษาเฉพาะกรณีโรงพยาบาลราชวิถี (อุไรรัตน์ ทองคำชื่นวิวัฒน์, 2541) ปัญหาการใช้สื่อ ได้แก่ การประเมินสภาพปัญหาที่ตรวจพบเกี่ยวกับการโฆษณาเครื่องมือแพทย์ และอุปกรณ์การแพทย์ในสื่อสิ่งพิมพ์ (สมเกียรติ วิทยารุ่งเรืองยศ, 2541) แนวทางการส่งสาร ได้แก่ แนวทางการให้ความรู้เรื่องสุขภาพอนามัยแก่หมอลำผีฟ้า (กฤตยา แสงวงเจริญ, 2537)

ลักษณะการใช้สื่อ หรือพฤติกรรมการสื่อสารกับปฏิกริยาที่เกิดขึ้นหรือการยอมรับวัฒนธรรมเป็นการศึกษาการใช้สื่อ หรือพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารของผู้รับสารที่ส่งผลต่อความเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ รวมทั้งการยอมรับวัฒนธรรมหรือความเปลี่ยนแปลงในด้านการสื่อสารสุขภาพของผู้รับสาร ได้แก่ การเปิดรับสื่อมวลชนกับจำนวนบุตรที่ต้องการของสตรีไทยในชนบท (ชเนศ เรืองณรงค์, 2529) การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการรับข่าวสารกับความเชื่อทางสุขภาพของผู้เข้าร่วมโครงการเลิกสูบบุหรี่ของสำนักอนามัยกรุงเทพมหานคร (อุลิสซา ชุตบุญธรรม, 2532) การเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับโรคเอดส์ผ่านสื่อพื้นบ้านเพลงซอ (นารินารด กิตติเกษมศิลป์, 2539) การได้รับสื่อในการรณรงค์การป้องกันยาเสพติดของประชาชนจังหวัดขอนแก่น : ศึกษากลุ่มนักศึกษาระดับอุดมศึกษา (มณีรัตน์ ภัทรจินดาและคณะ, 2540) ความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดรับข่าวสารกับการดูแลสุขภาพตนเองของสตรีวัยทอง (สิริพรรณ วินุลย์จันทร์, 2542) กระบวนการสื่อสารกับการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในการลด ละ เลิก ยาเสพติดของนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาและอาชีวศึกษา (ศศิพันธุ์ ไตรทาน, 2543) พฤติกรรมการอ่าน ความต้องการเนื้อหา รูปแบบและการนำไปใช้ประโยชน์จากนิตยสารแนวสุขภาพของพนักงานการสื่อสารแห่งประเทศไทย (นรากร สมบัติสวัสดิ์, 2546)

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเปิดรับสื่อ เป็นการศึกษาปัจจัยส่วนบุคคลและปัจจัยภายนอกของผู้รับสารที่มีผลต่อการเปิดรับสารประเภทต่าง ๆ ได้แก่ การศึกษาการยอมรับรายการโทรทัศน์เพื่อพัฒนาสุขภาพ

ของสมาชิกรายการโทรทัศน์ศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา (บุญทิวา นาคะตะ, 2523) การเปิดรับสื่อมวลชนเกี่ยวกับการวางแผนครอบครัวของสตรีในเขตเทศบาลเมืองขอนแก่น (นิตยา คำเมือง, 2525) การสื่อสารเพื่อการป้องกันยาเสพติดของกลุ่มผู้ใช้แรงงาน โรงงานอุตสาหกรรมในเขตกรุงเทพฯ ฯ และ ปริมาณผล (สรเทพ เรียงยุทธนาชีวิน, 2538) ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมกรเปิดรับสื่อโทรทัศน์รายการเกี่ยวกับสุขภาพอนามัยแม่เด็กเพื่อการใช้ประโยชน์และตอบสนองความต้องการข่าวสารของสตรีมีครรภ์ที่มารับบริการที่โรงพยาบาลราชวิถี (เพียรพร ว่องวิทวัส, 2538) การสำรวจความคิดเห็นและความต้องการเรียนรู้เรื่องสุขภาพผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตของวัยรุ่น (ศรีวิภา เลี้ยงพันธุ์สกุล นนทลี วีรัชย์ และนันทา อ่วมกุล, 2548)

ความต้องการของผู้รับสาร ได้แก่ การสำรวจความต้องการของชุมชนเกี่ยวกับบริการทางวิชาการด้านจิตวิทยา (นิพนธ์ สัมมาและสมชาย เตียวกุล, 2531) สภาพความต้องการและปัญหาการใช้สื่อเพื่อการเผยแพร่ความรู้ด้านสุขภาพอนามัยสำหรับประชาชน ของเจ้าหน้าที่ศูนย์บริการสาธารณสุข สังกัดกรุงเทพมหานคร (ปรารธนา มาลัยขวัญ, 2532) การศึกษาความต้องการสื่อเพื่อรับทราบข่าวสารและความรู้ด้านสุขภาพของผู้ป่วย และผู้พิการที่มารับบริการจากศูนย์ สิรินครเพื่อการฟื้นฟูสภาพทางการแพทย์แห่งชาติ (เกษมณี สายทิพย์วดี, 2538) การวิเคราะห์ความจำเป็นและความต้องการของการบริการข้อมูลข่าวสารสาธารณสุข (ศิริชัย ศิริกาเยและคณะ, 2541)

องค์ความรู้ด้านสุขภาพ ได้แก่ เอกสารทางวิชาการ การทบทวนองค์ความรู้และประเมินสถานการณ์เพื่อพัฒนา "ชุดโครงการวิจัยระบบข้อมูลข่าวสารเพื่อสุขภาพประชาชน" (ประกอบ คุปรัตน์, 2546) กระบวนทัศน์ใหม่ของการสื่อสารเพื่อสร้างเสริมสุขภาพของประชาสังคม (รังสิมานิลอบล, 2547) การสังเคราะห์องค์ความรู้ เรื่อง "การโฆษณาสารเคมีกำจัดศัตรูพืชโดยสื่อมวลชน" (พัฒนาพงศ์ จาติเกตุ, 2548) การพัฒนาฐานข้อมูลเพื่อส่งเสริมการวิจัยผลลัพธ์ทางสุขภาพ (ฉัตร ชัยญา คุณาพฤกษ์และสุภสิทธิ์ พรรณารุโณทัย, 2549)

เครือข่ายสุขภาพ ได้แก่ เครือข่ายสุขภาพเพื่อประชาชน (เครือข่ายสุขภาพเพื่อประชาชน, 2544) ความร่วมมือของพหุภาคีในการบูรณาการโครงการม้วนขึ้นสงกรานต์ เมื่อบ้านปลอดภัย ประจำปี 2546 (จิราณี ไชยนันท์และคณะ, 2546) แนวทางการส่งเสริมประชาสังคมเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาสุขภาพจิตในชุมชน (นรินทร์ แก้วมีศรีและคณะ, 2546) โครงการวิจัยเชิงปฏิบัติการ การส่งเสริมประชาคมสื่อมวลชนเพื่อสุขภาพ (พลเดช ปิ่นประทีปและยุทธคนัย สีดาหาล้า, 2547)

คุณสมบัติ / คุณลักษณะของสื่อ เป็นการศึกษาคุณสมบัติหรือลักษณะด้านต่าง ๆ ของสื่อประเภทต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารสุขภาพ ได้แก่ การวิเคราะห์เนื้อหาเกี่ยวกับโภชนาการของ

หนังสือพิมพ์รายวัน ไทย (จิตสุดา รูปงาม, 2537) ทิศทางของการดูแลสุขภาพในรายการสุขภาพทางโทรทัศน์ (นิภาพรรณ สุขศิริ, 2540) และเนื้อหาและวิธีการนำเสนอเรื่องสุขภาพอนามัยของสถานีวิทยุสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล (วรรณนิภา เมฆเมืองทอง, 2543)

ประสิทธิภาพของสื่อและกลยุทธ์การสื่อสาร เป็นการศึกษาคุณสมบัติของสื่อ 2 ลักษณะ คือ ประสิทธิภาพและกลยุทธ์ที่สื่อใช้ในการส่งสาร ได้แก่ การศึกษากลยุทธ์การประชาสัมพันธ์และประสิทธิผลในโครงการรณรงค์ “อ่านฉลาดก่อนซื้อ” ของสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา (เบญจพร วุฒิพันธุ์, 2540) และกลยุทธ์และประสิทธิผลของแผนการรณรงค์โฆษณา โครงการเสริมสร้างความตื่นตัวในการปกป้องสิทธิผู้บริโภค “อย.ปกป้องสิทธิ” (สุชัญญา ถิ่นสกุล, 2541)

4.2.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อค้นพบจากงานวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพ พ.ศ 2523-2550 สามารถจำแนกเครื่องมือหรือวิธีการที่ใช้ในการวิจัยได้ ดังนี้

เครื่องมือ หรือวิธีการที่ใช้ในการวิจัย	จำนวน	ร้อยละ
แบบสอบถาม	182	49.1
แบบสัมภาษณ์แบบเจาะลึก	82	22.1
แบบวิเคราะห์เนื้อหา	38	10.2
แบบทดสอบ	28	7.6
การสังเกต	14	3.8
การสนทนากลุ่ม	9	2.4
แบบประเมิน	8	2.2
การวิจัยเอกสาร	6	1.6
บทเรียนโปรแกรม	2	0.5
อื่น ๆ	2	0.5

ตารางที่ 7 แสดงจำนวนและร้อยละของงานวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพ พ.ศ 2523-2550 จำแนกตามเครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย

จากตารางที่ 7 แสดงจำนวนและร้อยละของงานวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพ พ.ศ 2523-2550 จำแนกตามเครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย พบว่า เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมากที่สุด คือ แบบสอบถาม

จำนวน 182 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 49.1 รองลงไป คือ แบบสัมภาษณ์แบบเจาะลึก จำนวน 82 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 22.1 แบบวิเคราะห์เนื้อหา จำนวน 38 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 10.2 แบบทดสอบ จำนวน 28 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 7.6 การสังเกต จำนวน 14 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 3.8 การสนทนากลุ่ม จำนวน 9 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 2.4 แบบประเมิน จำนวน 8 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 2.2 การวิจัยเอกสาร จำนวน 6 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 1.6 บทเรียนโปรแกรม จำนวน 2 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 0.5 และวิธีการอื่น ๆ ได้แก่ การอภิปรายกลุ่ม และการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม จำนวนทั้งสิ้น 2 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 0.5 โดยมีรายละเอียดของงานวิจัยที่ใช้เครื่องมือหรือวิธีการต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

แบบสอบถาม งานวิจัยที่ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือ มักเป็นการศึกษาเพื่อแสวงหาคำตอบในประเด็นต่อไปนี้

1. ทัศนคติ พฤติกรรมของผู้รับสารอันเนื่องจากการเปิดรับสื่อประเภทต่าง ๆ เช่น การศึกษา การยอมรับรายการ โทรทัศน์พัฒนาสุขภาพของสมาชิกรายการโทรทัศน์ศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา (บุญทิวา นาคะตะ, 2523) พฤติกรรมการรับข่าวสารกับความรุนแรงทางสังคม (วิจิตร ระวีวงศ์และสุรพล ปธานวนิช, 2523) การเผยแพร่ข่าวสารด้านสาธารณสุขมูลฐานด้วยเอกสารเผยแพร่เรื่องอนามัยครอบครัวกับผลสัมฤทธิ์จากการให้เอกสารเผยแพร่ (ลักขณา มนธาตุผลิน, 2524) การเปิดรับสื่อมวลชนเกี่ยวกับการวางแผนครอบครัวของสตรีในเขตเทศบาลเมืองขอนแก่น (นิตยา คำเมือง, 2525) การเปรียบเทียบพฤติกรรมการเปิดรับสื่อระหว่างกลุ่มมารดาของเด็กวัยก่อนเรียนที่มีภาวะปกติกับกลุ่มที่มีภาวะทุพโภชนาการในอาคารสงเคราะห์ดินแดง (วิทยา เทียนจวง, 2526) การศึกษาพฤติกรรมการสื่อสารเรื่องการทำหมันชายที่มารับบริการทำหมันชายที่สมาคมพัฒนาประชากรและชุมชน (อัจฉรา ราชวิบูลย์ผล, 2530) การเปิดรับข่าวสารกับความรู้และการป้องกันโรคเอดส์ในหญิงอาชีพพิเศษและชายรักร่วมเพศในเขตกรุงเทพมหานคร (กาญจณี หวังฉัตรอำนวย, 2530) การสำรวจการตัดสินใจความร้ายแรงของอาชญากรรมโดยนักเรียน นิสิต นักศึกษาในกรุงเทพมหานคร (อุสา สุทธิสาคร, 2531) การเปิดสื่อ ความรู้ ทัศนคติและพฤติกรรมในการป้องกันโรคเอดส์ของผู้ปกครองนักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 6 เขตกรุงเทพมหานคร (สุวรรณณี โพธิศรี, 2534) ความเกี่ยวพันของผู้บริโภค การตอบสนองต่อโฆษณา และความตั้งใจซื้อผลิตภัณฑ์ดูแลรักษาร่างกายของผู้บริโภคชาย (ณัฐจิภา ฌวรรณโณ, 2542) การศึกษาการรับรู้ของผู้บริโภคที่มีต่อการส่งเสริมการขายของผลิตภัณฑ์เครื่องดื่มบำรุงกำลัง : กรณีศึกษาเครื่องดื่ม Red Bull Extra (จรรยาพร เกตุแก้ว, 2544)

2. อิทธิพลของสื่อที่มีต่อผู้รับสาร เช่น อิทธิพลของสื่อกับการให้ความรู้การส่งเสริมเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ศึกษาเฉพาะกรณีศูนย์อนามัยแม่และเด็ก เขต 4 จังหวัดขอนแก่น (เพ็ญศรี วงศ์ศิริโรจน์กุล, 2524) รูปแบบของการติดต่อสื่อสารที่มีอิทธิพลต่อความรู้ ทัศนคติ และการปฏิบัติในการวางแผน

ครอบครัวของสตรีที่มารับบริการวางแผนครอบครัว (มนทิรา โลหพันธุ์, 2524) การแพร่กระจายข่าวสารสาธารณสุขในระดับหมู่บ้านเพื่อการพัฒนาสาธารณสุขมูลฐาน : ศึกษาเฉพาะกรณีการให้ภูมิคุ้มกันโรคในเขตอำเภอโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา (มันธนา หิมกร, 2525) อิทธิพลของโทรทัศน์ที่มีผลต่อการตัดสินใจบริโภคเครื่องดื่มบำรุงกำลังของพนักงานการทำเรือแห่งประเทศไทย เขตคลองเตย กรุงเทพมหานคร (ใจชนก บุรณะดิษ, 2533) การศึกษาผลของการสื่อสารรณรงค์ต่อต้านการเสพยาบ้าที่มีต่อเยาวชนกรุงเทพมหานคร (แหวดดา ธนบัตร, 2534) อิทธิพลของสื่อมวลชนต่อการเรียนรู้เรื่องการดูแลสุขภาพสภาพของตนเอง : ศึกษากรณีนิคมสารหมอบชาวบ้าน (บาทัน อิ่มสำราญ, 2538) อิทธิพลของสื่อที่มีผลต่อการบริโภคเกลือไอโอดีนตามโครงการรณรงค์จัดโรคขาดสารไอโอดีนเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เถลิงสิริราชสมบัติครบรอบ 50 ปี (มารศรี เตชะกำพูน, 2538) อิทธิพลของการสื่อสารในการป้องกันยาเสพติดของนักเรียนอาชีวศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร (ชลลดา สมุทรพงษ์, 2541) ความเกี่ยวพันของผู้บริโภค การตอบสนองต่อโฆษณา และความตั้งใจซื้อผลิตภัณฑ์ดูแลรักษาร่างกายของผู้บริโภคชาย (ณัฐฎิกา ฉนวนรณโณ, 2542) อิทธิพลของสื่อสิ่งพิมพ์ที่มีต่อความรู้และทัศนคติเรื่องเพศศึกษาของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในโรงเรียนสหศึกษา : กรณีศึกษาโรงเรียนในอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ (ชาติวุฒิ วัจนวล, 2542) การศึกษาพฤติกรรมการใช้และใช้ยาแก้ปวด ลดไข้ ผ่านสื่อโฆษณาทางโทรทัศน์ ของกลุ่มผู้ใช้แรงงานในเขตอุตสาหกรรม จังหวัดสระบุรี (ธรรมาพร ต้นคณิต, 2543) การเปรียบเทียบผลการเปิดรับสื่อภาพยนตร์โฆษณารณรงค์ต่อต้านโรคเอดส์ที่ใช้ความกลัวและความเอื้ออาทรเป็นแรงจูงใจ (วิษชุดา ชินกุลประสาน, 2544)

3. กลยุทธ์การใช้สื่อของผู้ส่งสาร เช่น กลยุทธ์การใช้สื่อเพื่อปลูกฝังโภชนาการแก่สตรีชนบทจังหวัดสุพรรณบุรี (ดวงทิพย์ วรรณธุ์, 2524) การใช้วิธี “โลกแคบ” ในการศึกษาพฤติกรรมการใช้สื่อสารของผู้ป่วยกามโรค กรณีศึกษา ณ ศูนย์กามโรคเขต 1 สระบุรี (เดือนใจ เทพสุวรรณ, 2528) การศึกษากลยุทธ์และประสิทธิผลของโครงการประชาสัมพันธ์เพื่อลดอุบัติเหตุจากรถจักรยานยนต์ (ทิพารัตน์ เด่นชัยประดิษฐ์, 2539) กลยุทธ์และประสิทธิผลของแผนการรณรงค์โฆษณาโครงการเสริมสร้างความตื่นตัวในการปกป้องสิทธิผู้บริโภค “อย.ปกป้องสิทธิ” (สุชญญา ลิ้มสกุล, 2541) กลยุทธ์การสื่อสารเพื่อพัฒนาสุขภาพจิตในชุมชนภาคเหนือ (จงจิต เทียมเทศ, 2542) กลยุทธ์การสื่อสารการตลาดเพื่อสังคมในโครงการป้องกันโรคเอดส์ของนักเรียนมัธยมศึกษาและอาชีวศึกษาจังหวัดราชบุรี (เนาวนิต ยิ้มวัน, 2543) รูปแบบการพัฒนาการสื่อสารสุขภาพและนักสื่อสารสุขภาพด้านสื่อสิ่งพิมพ์ (บุญเรือง เนียมหอม และกำพล ดำรงวงศ์, 2549) โครงการวิจัยและพัฒนาการสื่อสารสุขภาพของท้องถิ่น (ดวงพร คำนุณวัฒน์และคณะ, 2549)

4. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงความคิด พฤติกรรมของผู้รับสาร เช่น ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจเข้าร่วมกลุ่มโครงการกองทุนยาประจำหมู่บ้าน ตำบลลาดกระโทง อำเภอสยามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา (สุนนา นาคพงศ์, 2524) ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมกาเปิดรับสื่อโทรทัศน์รายการเกี่ยวกับสุขภาพอนามัยแม่เด็กเพื่อการใช้ประโยชน์และตอบสนองความต้องการข่าวสารของสตรีมีครรภ์ที่มารับบริการที่โรงพยาบาลราชวิถี (เพียรพร ว่องวิทวัส, 2538) ปัจจัยที่ส่งผลต่อการยอมรับการใช้ยาหยอดเสริมไอโอดีนในน้ำเพื่อป้องกันโรคขาดสารไอโอดีน อ.บ้านตาก จ.ตาก (มงคล ปิยศิริวัฒน์, 2539) ปัจจัยทางสังคม พฤติกรรมการเปิดรับสื่อเกี่ยวกับความรู้และทัศนคติที่มีต่อการป้องกันการไ้ยาบ้าของผู้ใช้แรงงานในสถานประกอบการอุตสาหกรรม ในจังหวัดนนทบุรี (ถนอมนุช พิทักษ์โกศล, 2540) ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการนำเด็กไปรับวัคซีนโปลิโอในโครงการณรงค์ให้วัคซีนโปลิโอในเขตเมือง จังหวัดหนองคาย (อุไรศรี อะสันตารี, 2541) การสำรวจความคิดเห็นและความต้องการเรียนรู้เรื่องสุขภาพผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตของวัยรุ่น (ศรีวิภา เลี้ยงพันธุ์สกุล นนทลิวีรัชย์ และนันทา อ่วมกุล, 2548)

5. ประสิทธิผลของสื่อ เช่น ประสิทธิผลของการใช้สื่อภาพพลิกเรื่องสุขภาพจิตกับผู้ป่วยนอกและญาติที่มารับบริการในโรงพยาบาลจิตเวชและโรงพยาบาลทั่วไป (อินทรี ปัทมินทร, 2531) ประสิทธิผลของสื่อการสอนเกี่ยวกับการไ้ยาของประชาชนในจังหวัดเชียงใหม่ (วัชรวิ คุณานุกวัฒน์ชัยเดช, 2532) ประสิทธิผลของการเผยแพร่ข่าวสารการคุ้มครองผู้บริโภคด้านสาธารณสุข ที่มีต่อความรู้และความตระหนักของประชาชนเกี่ยวกับความปลอดภัยในการบริโภคอาหาร : ศึกษาเฉพาะกรณีประชาชนในเขตจังหวัดนครปฐม (อังคณา มั่งมีทรัพย์, 2533) การศึกษาประสิทธิผลของสื่อสิ่งพิมพ์ที่มีเนื้อหาด้านประชากรศึกษานั่นหนักเรื่องสุขภาพอนามัยสำหรับประชาชนในเขตชนบท (กุลประภัสสร โกละกะ, 2535) การศึกษาเพื่อประเมินสื่อสุขภาพจิตศึกษาแผ่นพับพิมพ์สี (วัชรระพีงจันทร์และคณะ, 2537) ประสิทธิผลของโปรแกรมสุขภาพเพื่อป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงต่อการติดเชื้อโรคเอดส์ทางเพศสัมพันธ์ของนักศึกษาหญิงระดับอุดมศึกษาในกรุงเทพมหานคร (จันทร์วิภา ดิลกสัมพันธ์, 2538) การศึกษากลยุทธ์และประสิทธิผลของโครงการประชาสัมพันธ์เพื่อลดอุบัติเหตุจากรจากการดื่มสุรา (ทิพารัตน์ เด่นชัยประดิษฐ์, 2539) การใช้ชุดกิจกรรมการสอนความรู้ ความตระหนัก และทักษะชีวิตเพื่อป้องกันโรคเอดส์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 (ยุพิน ชัยราชา, 2540) ประสิทธิผลของการให้ความรู้ตามแผนความเชื่อด้านสุขภาพและการดูแลตนเองของสตรีมีครรภ์โรงพยาบาลปทุมธานี (จรัส พรหมสูงวงษ์, 2540) การประเมินผลโครงการผลิตและแผนการสื่อสารในการรณรงค์สุขภาพจิตครอบครัวของกรมสุขภาพจิตในปีงบประมาณ 2538 (วัชนี หัตถพนม, 2540) ประสิทธิผลของโฆษณาและประชาสัมพันธ์ของโครงการ “โรงเรียนสีขาว” ที่มีต่อนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร (ขวัญรักษ์ วชิรยนเสถียร, 2541) การพัฒนารูปแบบการเผยแพร่ความรู้และข่าวสารด้านสุขภาพทางวิทยุกระจายเสียงสำหรับประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร และ

ปริณทน (ถัดดา ปัยเศรมฐ์, 2541) การศึกษาเปรียบเทียบการรณรงค์ให้ความรู้เรื่องโรคเอดส์แก่เด็กอนุ
 หนวกโดยผ่านสื่อละครใบ้ และสื่อละครใบ้ประกอบภาษามือ (ทิตวัญญ์ ณรงค์แสง, 2542) การศึกษา
 ปัญหาและความต้องการในการใช้สื่อเพื่อเผยแพร่ความรู้ด้านสุขภาพอนามัยแก่ประชาชนของบุคลากร
 ทางด้านสาธารณสุขในโรงพยาบาลชุมชนจังหวัดขอนแก่น (พรพิมล กิตติวงศ์วิสุทธิ, 2542)
 ประสิทธิภาพของสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยาในการเผยแพร่ความรู้งานคุ้มครองผู้บริโภค
 (ชรรณณ์ อุทยานิก, 2543) ประสิทธิภาพของสื่อการสอนการป้องกันอุบัติเหตุจากการจราจรระหว่างภาพ
 พลิกและคู่มือการป้องกันอุบัติเหตุจากการจราจรของวัยรุ่นนอกระบบการศึกษา (มข.) (จุฬารัตน์ โสตะ
 และคณะ, 2543) ประสิทธิภาพของโครงการทูตเยาวชนต่อต้านยาเสพติดสัญจร (สิทธิพร มงคลชาติ,
 2544) ประสิทธิภาพของโครงการสนับสนุนและให้ความรู้เพื่อปรับปรุงการรับรู้สมรรถนะในการดูแล
 ตนเอง และภาวะการฉวยกุมโรคในผู้ป่วยเบาหวานประเภทที่ 2 ที่ควบคุมโรคไม่ได้ (สมจิต หนูเจริญ
 กุลและคณะ, 2544) ผลของการใช้โปรแกรมฝึกทักษะการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพต่อการสื่อสารใน
 ครอบครัว (จินินาฏ จิตดารมย์, 2545) การ ประเมินผลสื่อเพื่อการเรียนรู้ในการเจรจาต่อรองเพื่อ
 ช่วยเหลือผู้อยู่ในภาวะวิกฤตของเจ้าหน้าที่ตำรวจที่ปฏิบัติงานในเขตกรุงเทพมหานคร (อัจฉรา จรัส
 สิงห์, 2546) การจัดทำสื่อภาพและเสียงเพื่อส่งเสริมความรู้เกี่ยวกับการกระตุ้นพัฒนาการเด็กออทิสติก
 ด้วยเสียงเพลง (สุภารัตน์ พรหมกัณฑ์และคณะ, 2550)

แบบวิเคราะห์เนื้อหา เป็นงานวิจัยที่มุ่งวิเคราะห์เนื้อหาของสื่อประเภทต่าง ๆ โดยเฉพาะ
 การศึกษาเนื้อหาของสื่อมวลชนที่ส่งผลต่อการรับรู้และเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้รับสาร เช่น
 บทบาทของเครื่องบันทึกเสียงในการให้โภชนาการแก่มารดาในเขตชนบท ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
 (สุทธิลักษณ์ สมิตะศิริ, 2523) บทบาทของหนังสือพิมพ์ที่มีการพัฒนาแนวความคิดใหม่ : ศึกษาเฉพาะ
 กรณีการทำให้การทำแท้งถูกต้องตามกฎหมาย (อัญชลี จารุสมบัติ, 2526) การเผยแพร่ข่าวสารเกี่ยวกับ
 การคุ้มครองผู้บริโภคด้านสาธารณสุขในหนังสือพิมพ์รายวันภาษาไทย (พรพรรณ ไม้สุพร, 2532)
 กลยุทธ์ในการใช้สื่อประเภทละครเวทีเพื่อโน้มน้าวใจให้รักษาความสะอาดและสิ่งแวดล้อม : ศึกษา
 เฉพาะกรณีละคร เรื่อง “ดาวพิเศษตะลุยเมืองมอมแมม” (มารีสา แสนกุลศิริศักดิ์, 2532) การวิเคราะห์
 เนื้อหาเรื่องโรคเอดส์ในหนังสือพิมพ์รายวันภาษาไทย (สิริวิมล ชาญเวชช์, 2532) การวิเคราะห์
 รายการสุขภาพอนามัยทางโทรทัศน์ที่มีต่อการส่งเสริมสุขภาพ (ถัดดา ประพันธ์พงษ์ชัย, 2535) ความ
 วิดกกังวลอันเกิดจากการรณรงค์เรื่องโรคเอดส์ผ่านสื่อมวลชนช่วงปี พ.ศ. 2531-2534 : การศึกษาใน
 ทักษะแบบองค์รวม (อาภัสรา จันทรสุวรรณ, 2535) การวิเคราะห์กลยุทธ์และการนำเสนอความรู้เรื่อง
 ยาของรายการ “ยาน่ารู้” ทางโทรทัศน์ (บุญฤทธิ์ จิตเจริญโรจน์, 2536) สำมะโนการโฆษณาอาหาร
 ยา และเครื่องสำอาง ในวิทยุกระจายเสียงทั่วประเทศ พ.ศ. 2536 (วิโรจน์ ตั้งเจริญเสถียรและคณะ,
 2536) การวิเคราะห์เนื้อหาเกี่ยวกับโภชนาการของหนังสือพิมพ์รายวันไทย (จิตสุดา รูปงาม, 2537)
 การนำเสนอเรื่องเพศศึกษาทางสื่อวิทยุกระจายเสียง (ตรีบุษ วีระเวสส์, 2539) “กลยุทธ์การสื่อสาร

แนวคิดเกี่ยวกับสุขภาพ” ผ่านรูปแบบที่เป็นการ์ตูนของคุณประยูร จรรย์วามย์ (ยูทรินา จินดากุล, 2539) การใช้สื่อสารมวลชนเพื่อจัดการภาวะวิกฤติ : กรณีรณรงค์ต่อต้านการบริโภคผงชูรส (บุญศรี สุธรรมานูรัตน์, 2540) บทบาทของนิตยสารสตรีในการเผยแพร่ความรู้สุขภาพอนามัย (ลักขมี ไชยทองศรี, 2541) การสำรวจสถานการณ์เทคโนโลยีสารสนเทศด้านสาธารณสุขสำหรับประชาชน (ชำแก้ว หวานวารีและคณะ, 2541) กลยุทธ์การสื่อสารภาพยนตร์โฆษณาเพื่อรณรงค์ป้องกันโรคเอดส์ (ทวีชัย พงศ์มณีรัตน์, 2541) การวิเคราะห์การใช้การ์ตูนสื่อความหมายเพื่อการรณรงค์โรคเอดส์ (พ.ศ.2535-2539) (มณฑิร สุภโรจน์, 2541) การวิเคราะห์เนื้อหาเรื่องเอดส์ในหนังสือพิมพ์รายวันภาษาอังกฤษของประเทศไทยและสิงคโปร์ (นพรัตน์ ปทุมรังสี, 2541) กลยุทธ์การสื่อสารทางการตลาดของขนมขบเคี้ยว : กรณีศึกษาปลาสวรรค์ทาโร (รัชพงศ์ งามพิสัย, 2541) การบริการข่าวสารด้านการแพทย์และสาธารณสุขบนอินเทอร์เน็ต (สุวรรณมณฑิ อวัยวานนท์, 2542) การสร้างและการบริโภคสัญญาณในปรากฏการณ์ชีวิตและการทำหน้าที่ของสื่อมวลชน (ทัศนีย์ มีวรรณ, 2542) การวิเคราะห์เนื้อหาเรื่องโรคเอดส์ในหนังสือพิมพ์รายวันของประเทศไทย (วัชรินทร์ กุลพิสิทธิเจริญ, 2542) การบริโภคเชิงตรรกวิทยาในโฆษณาผลิตภัณฑ์อาหารเสริมเพื่อสุขภาพ (กาญจนาภรณ์ พลประทีป, 2543) การวิเคราะห์เนื้อหาเกี่ยวกับสุขภาพในนิตยสารเพื่อสุขภาพ : ศึกษากรณีนิตยสาร โกลด์หมอ ชีวิต และหมอชาวบ้าน (ฐฎิณฎฐ์ หลักชัยกุล, 2543) การศึกษาสัมพันธภาพระหว่างแหล่งข่าวสารกับผู้สื่อข่าวและความคิดเห็นต่อการนำเสนอเนื้อหาเรื่องเอดส์ในหนังสือพิมพ์รายวัน (อุษาสินี รุ่งทอง, 2543) บทบาทของนิตยสารในการให้ความรู้เรื่องเพศ (จิรชอุบล บุญยภักดิ์, 2543) เนื้อหาและวิธีการนำเสนอเรื่องสุขภาพอนามัยของสถานีวิทยุสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล (วรรณนิภา เมฆเมืองทอง, 2543) การใช้สื่อเพื่อส่งเสริมและป้องกันทันตสุขภาพของหน่วยงานของรัฐและหน่วยงานเอกชน (อรัญญา ลือประดิษฐ์, 2544) การประเมินผลโครงการประชาร่วมใจป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก เพื่อถวายเป็นพระราชกุศลในวโรกาสเฉลิมพระชนมพรรษา 72 ปี : กรณีศึกษาสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดนครราชสีมา (ธนวรรณ สชนเสาวภาคย์, 2544) การใช้สื่อเพื่อรณรงค์การไม่สูบบุหรี่ของมูลนิธิรณรงค์เพื่อการไม่สูบบุหรี่ (บุรณี อนันทวงศ์, 2544) ระบบสัญลักษณ์ทางเพศในละครโทรทัศน์ที่มีอิทธิพลต่อการมีพฤติกรรมเสี่ยงต่อการติดเชื้อเอชไอวี (นงลักษณ์ ยัมสรวล, 2544) การนำเสนอข้อมูลข่าวสารในหน้าหนังสือพิมพ์เกี่ยวกับไข้หวัดนกและการนำไปใช้ประโยชน์ของผู้ประกอบธุรกิจสัตว์ปีก (รัตนาภรณ์ ทองอรุณนิกุล, 2547) การรณรงค์การสวมหมวกนิรภัยในผู้ใช้รถจักรยานยนต์ และการคาดเข็มขัดนิรภัยในผู้ขับและผู้นั่งคอนหน้าของรถยนต์ในเขตเทศบาลขอนแก่น (ศิริกุล กุลเรียบและคณะ ดวงหัสดี, 2547) สถานภาพการดำเนินงานสื่อสารสุขภาพของหนังสือพิมพ์รายวัน (พนม คลีฉายาและคณะ, 2548) กระบวนการสื่อสารเพื่อการพัฒนาความรู้ด้าน "การแพทย์ทางเลือก" ของมูลนิธิสุขภาพไทย (ทรรคนวรรณ รณฤทธิวิชัย, 2548) การพัฒนาฐานข้อมูลเพื่อส่งเสริมการวิจัยผลลัพธ์ทางสุขภาพ (ณชร ชัยญาคุณาพฤกษ์และศุภสิทธิ์ พรรณนารุโณทัย, 2549) บทบาทของอินเทอร์เน็ตในการเผยแพร่ความรู้ด้านสุขภาพอนามัย (หนึ่งหทัย ขอผลกลาง, 2550)

แบบสัมภาษณ์แบบเจาะลึก เป็นการศึกษาวิจัยที่มุ่งทราบทัศนคติหรือการรับรู้ในเชิงลึกของผู้รับสาร ซึ่งมักเป็นการดำเนินการควบคู่ไปกับการใช้เครื่องมืออื่น ๆ เช่น การสังเกต หรือแบบสอบถาม ได้แก่ พฤติกรรมการรับข่าวสารกับความรุนแรงทางสังคม (วิจิตร ระวิวงศ์และสุพล ปธานวนิช, 2523) การศึกษาการเปิดรับสื่อมวลชนทางด้านอาหารและโภชนาการ : ศึกษาความสำคัญจากการเปิดรับข่าวสารของแม่ที่นำบุตรมารับบริการจากแผนกกุมารเวชศาสตร์ของโรงพยาบาลรามาธิบดี โรงพยาบาลพญาไท และศูนย์บริการสาธารณสุข (วันทนา ชาญวนิชวงศ์, 2524) ช่องทางการรับสารที่มีผลต่อการยอมรับการคุมกำเนิดแบบชั่วคราวและแบบถาวรของสตรีผู้รับบริการที่โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ (ทัศนาวดี สุขารมณ, 2524) พฤติกรรมของคนไข้ในการเสาะแสวงหาสารสนเทศเพื่อรับบริการทันตสุขภาพและทันตสุขศึกษาจากทันตแพทย์ในเขตกรุงเทพมหานคร (สุดารัตน์ ควรสถาพรทวี, 2528) การพฤติกรรมการสื่อสารและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการอยู่ร่วมกันระหว่างผู้ติดเชื้อเอดส์ในระยะเวลาที่ไม่มีอาการกับครอบครัว (เกศินี จุฑาวิจิตร, 2532) กลยุทธ์ในการใช้สื่อประเภทละครเวทีเพื่อโน้มน้าวใจให้รักษาความสะอาดและสิ่งแวดล้อม : ศึกษาเฉพาะกรณีละครเรื่อง “ตาวินเซตตะลุยเมืองมอมแมม” (มาริสสา แสนกุลศิริศักดิ์, 2532) การรับข่าวสารเกี่ยวกับยาฆ่าจากสื่อมวลชนของพนักงานขับรถ บริษัท ขนส่ง จำกัด (วริยา ชูวสิน, 2534) การศึกษาปัจจัยเอื้อให้เกิดพฤติกรรมเสี่ยงของลูกเรือประมงต่อการรับและแพร่เชื้อเอดส์ (พนิตนาฏ ถักนาโฆษิต, 2535) บทบาทของสำนักคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคในการควบคุมดูแลการโฆษณาทางสื่อมวลชน (ดวงฤดีรัตน์ โอพาร, 2535) การเปิดรับข่าวสารเรื่องโรคเอดส์จากสื่อประเภทหนังสือพิมพ์รายวัน และความสัมพันธ์กับความตื่นตัวเรื่องโรคเอดส์ของนิสิตนักศึกษา ในระดับปริญญาตรี สาขาวิชาการสื่อสารของจุฬาฯ ธรรมศาสตร์ และหอการค้าไทย (ธีรานุช เทพวัลย์, 2536) สื่อบุคคลกับแนวทางแก้ไขพฤติกรรมการใช้ยาเสพติด แก้ปวดไม่ถูกต้องในชุมชนแออัด (อายุวัฒน์ จุนสมพิศศิริ, 2536) กลวิธีการสร้างสื่อเพื่อส่งเสริมธุรกิจด้านการบริหารร่างกาย (อสุณา ภูมิศักดิ์, 2537) การสนับสนุนและส่งเสริมให้ผู้ป่วยที่ติดเชื้อเอดส์มีส่วนร่วมในการดูแลตนเอง (ดวงกมล วัตราคูล, 2537) แนวทางการให้ความรู้เรื่องสุขภาพอนามัยแก่หมอลำผีฟ้า (กฤตยา แสงวงเจริญ, 2537) ความสัมพันธ์ระหว่างความเชื่อด้านสุขภาพค่านิยมทางสุขภาพกับพฤติกรรมในการป้องกันโรคเอดส์ของพนักงานบริการในสถานเริงรมย์ ในเขตจังหวัดราชบุรี (รุ่งศรี ช่างทอง, 2537) การให้คำปรึกษารายบุคคลเพื่อส่งเสริมพฤติกรรมป้องกันการแพร่กระจายเชื้อของผู้ป่วยหลังคลอดที่ติดเชื้อ เอช ไอ วี โรงพยาบาลศิริราช (อรอุษา สติดยุทธการ, 2538) วิธีการสื่อสารระหว่างบุคคลเพื่อผ่อนคลายความวิตกกังวลต่อความตายของผู้ป่วยโรคเอดส์ (ชาคริต สุดสายเนตร, 2538) การรักษาพยาบาลแบบพื้นบ้าน : กรณีศึกษาหมอลำผีฟ้า บ้านหนองใหญ่ อำเภอแวงน้อย จังหวัดขอนแก่น (มาริโกะ กาโตะ, 2538) การนำเสนอเรื่องเพศศึกษาทางสื่อวิทยุกระจายเสียง (ตรีนุช วัระเวสส์, 2539) การเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับโรคเอดส์ผ่านสื่อพื้นบ้านเพลงขอ (นารีนารถ กิตติเกษมศิลป์, 2539) การสื่อสารในครอบครัวกับความรู้และทัศนคติเกี่ยวกับ

ยาบ้าของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ในเขตกรุงเทพมหานคร (ขวัญใจ ผลเจริญสุข, 2539) การตรวจพิจารณาโฆษณาทางสื่อวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ของสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา (เขาวเรศ อุปมายันต์, 2539) การศึกษากลยุทธ์การประชาสัมพันธ์และประสิทธิผลในโครงการรณรงค์ “อ่านฉลากก่อนซื้อ” ของสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา (เบญจพร วุฒิพันธ์, 2540) ทิศทางของการดูแลสุขภาพในรายการสุขภาพทางโทรทัศน์ (นิภาพรรณ สุขศิริ, 2540) สภาพชีวิตของผู้เสพยาบ้าและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการเกิดพฤติกรรมการเสพยาบ้า (รัฐพล อินทวิชัย, 2540) ความพึงพอใจของผู้ชมรายการสุขภาพกับการดูแลตนเอง (สุภาภรณ์ พรหมศิริราช, 2540) การประเมินผลโครงการผลิตและแผนการสื่อสารในการรณรงค์สุขภาพจิตครอบครัวของกรมสุขภาพจิตในปีงบประมาณ 2538 (วัชนี หัตถพนม, 2540) การใช้การสนทนากลุ่มในการให้ความรู้ตามแบบแผนความเชื่อด้านสุขภาพแก่บิดาเพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการป้องกันโรคอุจจาระร่วงของมารดาที่มีบุตรอายุต่ำกว่า 5 ปี อำเภอศรีสาคร จังหวัดนราธิวาส (ศุภลักษณ์ รัตนะ, 2540) พฤติกรรมการเปิดรับสื่อโฆษณาภาพเฟรกระป๋อง เครื่องดื่มชูกำลังชนิดใหม่ ทางสื่อโทรทัศน์กับพฤติกรรมการบริโภคกาแฟกระป๋องของกลุ่มผู้ใช้แรงงานไทยในเขตกรุงเทพมหานคร (อำนาจ สุวัตติพงษ์, 2540) บทบาทของนิตยสารสตรีในการเผยแพร่ความรู้ด้านสุขภาพอนามัย (ลักขมี ไชยทองศรี, 2541) กลยุทธ์และประสิทธิผลของแผนการรณรงค์โฆษณา โครงการเสริมสร้างความตื่นตัวในการปกป้องสิทธิ์ผู้บริโภค “อย.ปกป้องสิทธิ์” (สุชญญา ลิมสกุล, 2541) อิทธิพลของการใช้ความน่ากลัวในภาพยนตร์โฆษณาต่อต้านโรคเอดส์ต่อกลุ่มผู้มีความเสี่ยงสูง (วินัส เจิดจรรยาพงศ์, 2541) การใช้สื่อเพื่อดำเนินงานส่งเสริมสุขภาพของกรมอนามัย (นิยม ศิริวัฒน์, 2541) การพัฒนารูปแบบการเผยแพร่ความรู้และข่าวสารด้านสุขภาพทางวิทยุกระจายเสียงสำหรับ ประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล (ลักดา ปิยเศรษฐ์, 2541) การวิเคราะห์ความจำเป็นและความต้องการของการบริการข้อมูลข่าวสารสาธารณสุข (ศิริชัย ศิริเกษและคณะ, 2541) กลยุทธ์การสื่อสารเพื่อส่งเสริมความปลอดภัยทางการจราจรในจังหวัดภูเก็ต (มนตรี สุดสม, 2541) ปัจจัยสื่อสารที่มีผลต่อการตัดสินใจเลิกยาบ้าของเยาวชนในสถาบันการศึกษา (รุ่งทิพ สุนทรโรทก, 2541) พฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพของผู้นำศาสนาอิสลาม จังหวัดปัตตานี (กนกวรรณ จันทร์แดง, 2541) การศึกษาบทบาทของสื่อต่อการยอมรับโครงการสุขบัญญัติแห่งชาติ (กรกฤตย กิตติสุนทรพิศาล, 2541) บทบาทของนักจัดรายการวิทยุกระจายเสียงเกี่ยวกับการป้องกันโรคเอดส์ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือประเทศไทย (จารุวรรณ นิพพานนท์และสมชาย นาคะพันธุ์, 2541) การแพร่กระจายนวัตกรรมทางการแพทย์ทางเลือก “ชีวิต” ในสังคมไทย: การศึกษาในแนวทัศนะแบบองค์รวม (ชญญาวรรณ กาญจนอลงกรณ์, 2541) ความพึงพอใจของผู้ป่วยต่อการสื่อสารระหว่างบุคลากรของพยาบาลกับภาพลักษณ์ของโรงพยาบาล : ศึกษาเฉพาะกรณีโรงพยาบาลราชวิถี (อุไรรัตน์ ทองคำชื่นวิวัฒน์, 2541) กลยุทธ์การสื่อสารของเจ้าหน้าที่บำบัดฟื้นฟูกับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมฟื้นฟูของผู้เข้ารับการบำบัดฟื้นฟูเพื่อเลิกยาเสพติด (กนกรัตน์ วงศ์ลักษณ์พันธ์, 2542) การศึกษาเครือข่ายการสื่อสารของกลุ่มชีวิต (จารุณี พัทธพิมานสกุล, 2542) การวิเคราะห์เนื้อหาเรื่องโรคเอดส์

ในหนังสือพิมพ์รายวันของประเทศไทย (วัชรินทร์ กุลพิศิทธิเจริญ, 2542) ความสัมพันธ์ระหว่างความ
 เชื้อด้านสุขภาพเกี่ยวกับโรคเอดส์กับพฤติกรรมการป้องกันโรคเอดส์ของลูกเรือประมงในจังหวัดชลบุรี
 (มานพ เชื้อมทอง, 2542) การรับรู้และทัศนคติของผู้บริโภคต่อภาพลักษณ์ของร้านเพื่อสุขภาพและ
 ความงาม บู้ทส์ (สิริกร สืบศิริ, 2543) กลยุทธ์การสื่อสารในโครงการพัฒนาจิตและคุณภาพชีวิตที่มี
 ต่อการตัดสินใจเลิกยาเสพติดแบบฉับพลัน (กรินทร์ ทองลิ้ม, 2543) รูปแบบและประสิทธิผลของการ
 สื่อสารในการดำเนินงานตามแนวทางการสร้างเสริมสุขภาพคนทำงานในโรงงานอุตสาหกรรมขนาด
 ใหญ่ (สุทธิกา วงศ์ยะลา, 2543) การศึกษาสัมพันธ์ภาพระหว่างแหล่งข่าวสารกับผู้สื่อข่าวและความ
 คิดเห็นต่อการนำเสนอเนื้อหาเรื่องเอดส์ ในหนังสือพิมพ์รายวัน (อุษาสินี ริวทอง, 2543) การพัฒนา
 ระบบสุขภาพทางเลือกเพื่อการส่งเสริมสุขภาพสตรีวัยกลางคน : วิเคราะห์สถานการณ์ในภาคเหนือ
 อีสาน และได้ (ศิริพร จิรวัดน์กุลและคณะ, 2543) โครงการวิจัยเชิงปฏิบัติการ : การส่งเสริมประชาคม
 สื่อมวลชนเพื่อสุขภาพ (พลเดช ปิ่นประทีปและคณะ, 2543) การสื่อสารและเครือข่ายการณรงค์ “มา
 ไม่ขับ” (หริศสุดา ปิ่นทวนันท์, 2544) การใช้สื่อเพื่อส่งเสริมและป้องกันทันตสุขภาพของหน่วยงาน
 ของรัฐและหน่วยงานเอกชน (อรัญญา ลือประดิษฐ์, 2544) การรับรู้ความเสี่ยงและความรุนแรงของ
 โรคกระดูกพรุนในสตรีวัยหมดระดูที่มารับบริการที่คลินิกวัยทอง โรงพยาบาลมหาราช นครเชียงใหม่
 (นริศา ศรีบัณฑิตมงคล, 2544) กลยุทธ์การสื่อสารเพื่อฟื้นฟูจิตใจผู้ป่วยจิตเวช (จรัสพร กীরติเสวี,
 2544) การให้สุขศึกษาตามแนวนโยบายสุขบัญญัติแห่งชาติในรายการสุขภาพทางโทรทัศน์ (ดวงดาว
 พันธุ์พิกุล, 2544) บทบาทของสื่อโทรทัศน์ที่มีต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมให้เกื้อต่อสุขภาพ (ปริญญา ศรี
 อนันต์, 2544) กลยุทธ์การสื่อสารของทหารในโครงการฝึกอบรมเพื่อฟื้นฟูเยาวชนผู้ติดยาเสพติด
 (ปิยพัชกร์ สีนบัวทอง, 2544) ประสิทธิภาพการใช้สื่อเพื่อรณรงค์สิ่งแวดล้อมของกรมโรงงาน
 อุตสาหกรรม (ปิยรัตน์ วงศ์ทองเหลือง, 2544) การเสนอข่าวหนังสือพิมพ์กับการรับรู้และปฏิกิริยาต้น
 ตระหนกของผู้รับสารที่อยู่ในภาวะความเสี่ยงกรณีโคบอลด์ (พารณี ปัทมานนท์, 2544) การสื่อสารและ
 การสร้างประชาคมหมู่บ้านปลอดยาเสพติดในพื้นที่ทุ่งครุ (รจิตร์ เข้มศักดิ์สิทธิ์, 2544) การสื่อสาร
 การตลาดผลิตภัณฑ์สมุนไพรอภัยภูเบศรกับพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค (วารภรณ์
 โภคานันท์, 2544) การใช้สื่อเป็นกลไกหลักในการรณรงค์ด้านสุขภาพ : กรณีศึกษาการตลาดสมุนไพร
 (นิเทศศาสตร์ม.ธุรกิจบัณฑิต) (ฐาปนีย์ อรรถสถาน, 2544) ผลของการให้ความรู้เกี่ยวกับการดูแล
 สุขภาพในผู้ป่วยสูงอายุโรคเบาหวานโดยใช้ สื่อเพลงหมอลำเสริม (อมรรัตน์ ประเสริฐไทยเจริญ,
 2544) โครงการรณรงค์ให้ความรู้ ความเข้าใจแก่เด็กและเยาวชนเกี่ยวกับยาเสพติดศึกษาเฉพาะสถาน
 พินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนกลาง (สุธิดา ชิโนดม, 2545) ประสิทธิภาพของรูปแบบการเผยแพร่
 ข้อมูลข่าวสารด้านสุขภาพทางวิทยุกระจายเสียงต่อ การสร้างสุขภาพของประชาชนเขตอำเภอเมือง
 จังหวัดสุโขทัย ตามโครงการรณรงค์ปี แห่งการสร้างสุขภาพทั่วไทย พ.ศ. 2545 (ประการ เข้มแจ้ง,
 2545) การศึกษาปัญหาและความต้องการใช้สื่อด้านส่งเสริมสุขภาพของโรงพยาบาลชุมชน ในเขตการ
 สาธารณสุข 6 (นันทิราพร แฉวไชสง, 2545) ความร่วมมือของพหุภาคีในการบูรณาการ โครงการ

ม้วนขึ้นสงครามด้ เมื่อบ้านปลอดภัย ประจำปี 2546 (วิจารณ์ ไชยนันท์และคณะ, 2546) ศักยภาพของสื่อมวลชนในการสร้างเสริมสุขภาพ (ปาริชาติ สถาปิตานนท์และคณะ, 2546) แนวทางการส่งเสริมประชาสังคมเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาสุขภาพเสพติดในชุมชน (นรินทร์ แก้วมีศรีและคณะ, 2546) โครงการวิจัย เรื่อง การรับรู้และการเข้าถึงสื่อสาธารณสุขในจังหวัดเชียงราย (ปรีชา อุปโยคินและคณะ, 2547) โครงการวิจัยเชิงปฏิบัติการการส่งเสริมประชาคมสื่อมวลชนเพื่อสุขภาพ (พลเดช ปิ่นประทีปและยุทธคนัย สีดาหาล้า, 2547) การศึกษาสื่อสิ่งพิมพ์เพื่อสุขภาพ (บุญเรือง เนียมหอมและคณะ, 2547) การศึกษาการเผยแพร่ข้อมูลสุขภาพผ่านสื่ออินเทอร์เน็ต (สุกัญญา ประจุกุศลปและคณะ, 2547) กลยุทธ์การประชาสัมพันธ์และประสิทธิผลของโครงการอาหารปลอดภัย ของกระทรวงสาธารณสุข (พิริยภรณ์ แววจินดา, 2547) กระบวนการสื่อสารการรณรงค์ด้านสุขภาพ (วาสนา จันทร์สว่างและคณะ, 2548) สื่อวิทยุและสื่อโทรทัศน์เพื่อข่าวสารสุขภาพเพื่อประชาชน (สุกัญญา กลางณรงค์และคณะ, 2548) โครงการวิจัย สถานภาพการดำเนินงานสื่อสารสุขภาพของหนังสือพิมพ์รายวัน (พนมคณีฉายาและคณะ, 2548) ประสิทธิภาพของภาพกับคำเตือนบนซองบุหรี่ที่มีผลต่อพฤติกรรมการเลิกบุหรี่ของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร (กิตติศักดิ์ สุวัฒน์ธนากร, 2548) กระบวนการสื่อสารเพื่อการพัฒนาความรู้ด้าน "การแพทย์ทางเลือก" ของมูลนิธิสุขภาพไทย (ทรรศนวรรณ รัตนฤทธิวิชัย, 2548) รายงานสถานการณ์ความรุนแรงต่อผู้หญิงที่ปรากฏในสื่อมวลชนในรอบปี 2548 (จิตติมา ภาณุเตชะ, 2548) การเปิดรับข่าวสารโครงการ "เมาไม่ขับ" ทางสื่อโทรทัศน์ ของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร (ศิริรัตน์ บุญถนอม, 2548) การศึกษาเชิงนโยบายการสร้างนักสื่อสารสุขภาพและระบบการสื่อสารสุขภาพแห่งชาติ (มาลี บุญศิริพันธ์และคณะ, 2549) รูปแบบการพัฒนาการสื่อสารสุขภาพและนักสื่อสารสุขภาพด้านสื่อสิ่งพิมพ์ (บุญเรือง เนียมหอม และกำพล คำรงวงศ์, 2549)

แบบทดสอบ มักเป็นการทดสอบประสิทธิภาพของสื่อที่ใช้ในการสื่อสารสุขภาพ โดยใช่วิธีวิจัยเชิงทดลอง และทดสอบความรู้ของผู้รับสารกลุ่มเป้าหมายก่อนและหลังการเปิดรับสื่อ ได้แก่ การศึกษาประสิทธิผลของสื่อในการให้ความรู้เรื่องภูมิคุ้มกันโรคแก่มารดาหลังคลอด (วชิราภรณ์ เรืองไพบุลย์, 2527) การเผยแพร่ข่าวสารการวางแผนครอบครัวโดยสื่อไปรษณีย์ (กิติมา คำดา, 2523) จากการใช้เอกสารเผยแพร่ (ลักษณะ มนธาตุผลิน, 2524) ประสิทธิภาพของการให้ความรู้โดยใช้สื่อบุคคลและภาพพลิกต่อการเพิ่มความรู้และเปลี่ยนแปลงทัศนคติของหญิงมีครรภ์ที่มารับบริการ ณ โรงพยาบาลศิริราช (รุจิรารัตน์ ชูทองรัตน์, 2525) การศึกษาทดลองใช้สื่อผสมวิทยุ (Radio Forums) ในการให้สุขศึกษาแก่ชุมชน (ตำบลแซร์อ้อ) (เสาวนีย์ จันทวัฒน์, 2529) ประสิทธิภาพของการให้การศึกษาด้านสาธารณสุขมูลฐานแก่ครอบครัว โดยใช้หอกระจายข่าวสารอย่างมีระบบและแบบเรียนด้วยตนเอง (ธงชัย เล็กกัมพร, 2530) การศึกษาผลของการสื่อสารรณรงค์ต่อต้านการเสพยาบ้าที่มีต่อเยาวชนกรุงเทพมหานคร (แหวดดา ธนบัตร, 2534) การเปรียบเทียบสัมฤทธิผลในการเผยแพร่ข่าวสารเรื่องโรคท้องร่วงระหว่างเอกสารภาษาถิ่น (เขมรถิ่นไทย) กับภาษาไทยมาตรฐานในพื้นที่อำเภอท่าตูม

จังหวัดสุรินทร์ (ชิตาภา สุขพลา, 2535) ประสิทธิภาพของโปรแกรมสุขศึกษาร่วมกับแรงสนับสนุนทางสังคมจากแม่บ้านอาสาสมัครในการตรวจเต้านมด้วยตนเองของสตรีในชุมชนแออัดกรุงเทพมหานคร (วิมล คำสวัสดิ์, 2535) ผลสัมฤทธิ์ในการรับสารนิเทศด้านสุขภาพอนามัยจากการเผยแพร่สารนิเทศทางหอกระจายข่าวประจำหมู่บ้าน (ขวัญชนก ศิริพันธุ์เมือง, 2536) ประสิทธิภาพของโปรแกรมส่งเสริมสุขภาพต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้ป่วยโรคเบาหวาน ณ โรงพยาบาลพลพลพยุหเสนา จังหวัดกาญจนบุรี (ศุภวดี ลิ้มปพานนท์, 2537) ผลของการให้การพยาบาลแบบประคับประคองโดยใช้หลักการให้คำปรึกษาต่อเจตคติและพฤติกรรมเกี่ยวกับสุขภาพอนามัยของหญิงมีครรภ์ที่คิดเชื่อเอดส์ (จรรยา จันทร์ผ่อง, 2537) ประสิทธิภาพของการให้ความรู้เรื่องการฝึกออกกำลังกายและการสนับสนุนจากสมาชิกในครอบครัวในการส่งเสริมการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพของผู้สูงอายุ (จันทร์ฉาย ฉายากุล, 2538) ประสิทธิภาพของโปรแกรมสุขภาพศึกษาในพฤติกรรมการดูแลตนเองของผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูง โรงพยาบาลเจริญกรุงประชารักษ์ (ลัดดาวัลย์ ชานวิฑิตกุล, 2538) การเปรียบเทียบประสิทธิภาพของหนังสือการ์ตูนและจุลสารในการให้ความรู้เกี่ยวกับโรคเอดส์และทัศนคติที่มีต่อโรคเอดส์ (สมชัย จันดองจับจิต, 2539) ประสิทธิภาพของการใช้กิจกรรมดนตรีที่มีต่อผู้ป่วยจิตเวชเรื้อรังในกลุ่มงานฟื้นฟูสมรรถภาพ โรงพยาบาลศรีธัญญา (ศิริรัตน์วดี ปิยะศิลป์, 2540) การใช้ชุดกิจกรรมการสอนความรู้ความตระหนัก และทักษะชีวิตเพื่อการป้องกันโรคเอดส์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 (ยุพิน ชัยราชา, 2540) การสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติมเพื่อส่งเสริมสุขภาพที่ดีของวัยรุ่น เรื่อง สร้างเสน่ห์ด้วยการกินสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนบ้านยาวิ-ห้วยโป่ง จังหวัดเพชรบูรณ์ (อโนมา ไม้หอม, 2541) ประสิทธิภาพของคู่มือ “การดูแลตนเองก่อนและหลังผ่าตัด” ต่อระดับความรู้ ทัศนคติ และความวิตกกังวลของผู้ป่วยก่อนผ่าตัด (เพ็ญพร ต่อสกุลแก้ว, 2541) ประสิทธิภาพของเว็บไซต์โครงการณรงค์เพื่อการไม่สูบบุหรี่ (พิมพ์เพ็ญ ธนาคุณ, 2543) ผลของการศึกษาความเข้าใจและการสื่อสารระหว่างการใช้สื่อด้วยการเล่านิทานกับการควิทัศน์ในกลุ่มบุคคลปัญญาอ่อนระดับปานกลาง (สุธัญญา อภัยยานุกร, 2544) ผลของการให้ความรู้เรื่องโรคธาลัสซีเมียในหญิงตั้งครรภ์ที่เป็นพาหะโรคธาลัสซีเมียและคู่สมรส โดยใช้สื่อวีดิทัศน์ กระบวนการกลุ่มและใช้สื่อวีดิทัศน์ร่วมกับกระบวนการกลุ่ม (กอบกุล สุคนชวาริน, 2545) ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการสื่อสารของผู้ป่วยโรคจิตเภทและสมาชิกในครอบครัว ที่มารับบริการ ณ แผนกผู้ป่วยนอก โรงพยาบาลสวนสราญรมย์ (จุลพิร ชูวงศ์, 2546) การพัฒนาสื่อการเรียนการสอนด้วยบทเรียนโปรแกรมคอมพิวเตอร์ช่วยสอน ภาระงานวิชา 551492 การพยาบาลชุมชน 2 : การเยี่ยมบ้าน (ศิวพร อึ้งวัฒนาและคณะ, 2548) การทดลองใช้คู่มือการเรียนรู้ด้วยตนเอง ในการเสริมสร้างทักษะชีวิตเรื่องเพศของวัยรุ่น (คู่มือวัยรุ่น...รู้ทันรัก) (กรมสุขภาพจิต, 2549) ผลของโปรแกรมแลกเปลี่ยนภาพเพื่อการสื่อสารต่อความสามารถในการสื่อความหมายของเด็กออทิสติกปฐมวัย (หอผู้ป่วยออทิสติกร่วมกับตึกหญิง 2 กลุ่มการพยาบาล สถาบันราชานุกูล, 2549) ผลของการฝึกทักษะการสื่อสารต่อพฤติกรรมสื่อสารของผู้ป่วยจิตเภทชาย โรงพยาบาลจิตเวชขอนแก่นราชนครินทร์ (จิรารัตน์ พิมพ์ดีดและคณะ, 2550) ผลของการพัฒนา

โปรแกรมคอมพิวเตอร์ช่วยสอนเรื่องกลไกการคลอดต่อความรู้ของนักศึกษาพยาบาล (ปิยนุช ชูโต และคณะ, 2550)

การสนทนากลุ่ม มักดำเนินการควบคู่ไปกับการใช้เครื่องมือการวิจัยอื่น ๆ เช่น แบบสอบถาม และการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่เป็นข้อสรุปร่วมกันของผู้รับสารกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ การศึกษาปัจจัยเอื้อให้เกิดพฤติกรรมเสี่ยงของลูกเรือประมงต่อการรับและแพร่เชื้อเอชไอวี (พนิตนาฎ ลักณาโฆษิต, 2535) ผลสัมฤทธิ์ในการรับสารนิเทศด้านสุขภาพอนามัยจากการเผยแพร่สารนิเทศทางหอกระจายข่าวประจำหมู่บ้าน (ขวัญชนก ศิริพันธุ์เมือง, 2536) อิทธิพลของการใช้ความน่ากลัวในภาพยนตร์โฆษณาต่อต้านโรคเอดส์ต่อกลุ่มผู้มีความเสี่ยงสูง (วินัส เจิตจรรยาพงศ์, 2541) กลยุทธ์การสื่อสารของเจ้าหน้าที่บำบัดฟื้นฟูกับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมฟื้นฟูของผู้เข้ารับการบำบัดฟื้นฟูเพื่อเลิกยาเสพติด (กนกรัตน์ วงศ์ลักษณ์พันธ์, 2542) การรับรู้และทัศนคติของผู้บริโภคต่อภาพลักษณ์ของร้านเพื่อสุขภาพและความงาม บิวตี้ (ศิริกร สืบศิริ, 2543) กลยุทธ์การสื่อสารในโครงการพัฒนาจิตและคุณภาพชีวิตที่มีต่อการตัดสินใจเลิกยาเสพติดแบบฉับพลัน (ภรินทร ทองลิ้ม, 2543) การพัฒนาระบบสุขภาพทางเลือกเพื่อการส่งเสริมสุขภาพสตรีวัยกลางคน : วิเคราะห์สถานการณ์ในภาคเหนือ อีสาน และใต้ (ศิริพร จิรวัดน์กุลและคณะ, 2543) การศึกษาปฏิสัมพันธ์ระหว่างพิธีกรและวิทยากรรายการสุขภาพทางโทรทัศน์ในเชิงชาติพันธุ์วรรณนาแห่งการสื่อสาร (ปอรัรัมย์ ยอดเนตร, 2544) การให้การปรึกษาทางอินเทอร์เน็ต: ความรู้จากประสบการณ์ (สกาวัฒน์ พวงลัดดา, 2547)

การสังเกต มักดำเนินการควบคู่ไปกับการสนทนากลุ่มหรือการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก เพื่อให้ได้ข้อมูลด้านพฤติกรรม รูปแบบการใช้ชีวิต และปัจจัยภายนอกต่าง ๆ ที่ส่งผลต่อพฤติกรรมของผู้รับสาร ได้แก่ ผลของสื่ออารมณ์ขันต่อระดับความเครียดในผู้ป่วยบาดเจ็บกระดูกขาและได้รับการดึงถ่วงกระดูก (ผจงพร สุภาวิตา, 2534) การศึกษาปัจจัยเอื้อให้เกิดพฤติกรรมเสี่ยงของลูกเรือประมงต่อการรับและแพร่เชื้อเอชไอวี (พนิตนาฎ ลักณาโฆษิต, 2535) สื่อบุคคลกับแนวทางแก้ไขพฤติกรรมการใช้ยาเสพติดให้แก้ปวดไม่ถูกต้องในชุมชนแออัด (อายุวัฒน์ จุนสมพิศศิริ, 2536) การศึกษาพยาบาลแบบพื้นบ้าน : กรณีศึกษาหมอลำผีฟ้า บ้านหนองใหญ่ อำเภอเวียงน้อย จังหวัดขอนแก่น (มาริโกะ กาโตะ, 2538) การศึกษาเครือข่ายการสื่อสารของกลุ่มชีวิต (จารุณี พัชรพิมานสกุล, 2542) กลยุทธ์การสื่อสารในโครงการพัฒนาจิตและคุณภาพชีวิตที่มีต่อการตัดสินใจเลิกยาเสพติดแบบฉับพลัน (ภรินทร ทองลิ้ม, 2543) การพัฒนาระบบสุขภาพทางเลือกเพื่อการส่งเสริมสุขภาพสตรีวัยกลางคน : วิเคราะห์สถานการณ์ในภาคเหนือ อีสาน และใต้ (ศิริพร จิรวัดน์กุลและคณะ, 2543) การศึกษาปฏิสัมพันธ์ระหว่างพิธีกรและวิทยากรรายการสุขภาพทางโทรทัศน์ในเชิงชาติพันธุ์วรรณนาแห่งการสื่อสาร (ปอรัรัมย์ ยอดเนตร, 2544) การใช้ชุดการสอนเรื่องยาเสพติดจากสื่อหนังสือพิมพ์ (ทิพยา สพอโชค, 2545) ผลของการใช้โปรแกรมฝึกทักษะการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพต่อการสื่อสารในครอบครัว (จินิณา จิตตารมย์,

2545) แนวทางการส่งเสริมประชาสังคมเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดในชุมชน (นรินทร์ แก้วมีศรีและคณะ, 2546) ความร่วมมือของพหุภาคีในการบูรณาการโครงการม้วนขึ้นสงกรานต์ เมื่อบ้านปลอดภัย ประจำปี 2546 (วิจารณ์ ไชยนันท์และคณะ, 2546) การรณรงค์การสวมหมวกนิรภัยในผู้ใช้รถจักรยานยนต์ และการคาดเข็มขัดนิรภัยในผู้ขับและผู้นั่งตอนหน้าของรถยนต์ในเขตเทศบาลขอนแก่น (ศิริกุล กุลเรียบและคณิต ดวงหัตถ์, 2547) การศึกษาของการใช้ภาพสื่อสารเพื่อเตรียมความพร้อมสำหรับการตรวจสุขภาพช่องปากในเด็กก้อทิสติกปฐมวัย จำนวน 5 ราย (บุษกร เล็กเลิศศิริวงศ์และคณะ, 2550)

แบบประเมิน ได้แก่ การประเมินผลโครงการรณรงค์ให้ความรู้ในการเลือกซื้ออาหารและยา (ยงยุทธ ขจรธรรม, 2537) การประเมินสภาพปัญหาที่ตรวจพบเกี่ยวกับการโฆษณาเครื่องมือแพทย์และอุปกรณ์การแพทย์ในสื่อสิ่งพิมพ์ (สมเกียรติ วิทยารุ่งเรืองยศ, 2541) การสร้างต้นแบบสื่อสิ่งพิมพ์เพื่อช่วยผู้ป่วยวัยโรคยอมรับการรักษาครบถ้วนด้วยระบบยาระยะสั้น โรงพยาบาลทรวงอก (สำเนียง อรรถาเวช, 2541) การประเมินผลสื่อเผยแพร่ความรู้งานคุ้มครองผู้บริโภคด้านสาธารณสุขโดยสื่อสิ่งพิมพ์และสื่อสนับสนุนในท้องถิ่น (พัชณี เขยจรรรยา, 2542) ผลของการฝึกอานาปานสติกับการแก้ปัญหาแนวอริยสัจสี่ ต่อความเครียดของมารดาเด็กที่ป่วยด้วยโรคมะเร็ง (พรทิพย์ อุ่นนาคกุล, 2543) การพัฒนาระบบสนับสนุนการสื่อสารสุขภาพผ่านอินเทอร์เน็ต (สุกัญญา ประจุศิลป์และคณะ, 2549)

การวิจัยเอกสาร ได้แก่ การศึกษาและประชาสัมพันธ์กับการพัฒนาสาธารณสุขเพื่อบรรดสุขภาพดีถ้วนหน้า (ระเด่น หัตถ์, 2536) รายงานผลการวิจัยโฆษณาผลิตภัณฑ์สุขภาพทางสื่อหนังสือพิมพ์และนิตยสารในรอบ 1 เดือน (ตุลาคม) พ.ศ.2539 (กุลลาบ สุขจิตร, 2539) การโฆษณาบุหรี ฌ จุดขาย (วสันต์ ศิลปะสุวรรณและคณะ, 2543) การทบทวนองค์ความรู้และประเมินสถานการณ์เพื่อพัฒนา “ชุดโครงการวิจัยระบบข้อมูลข่าวสารเพื่อสุขภาพประชาชน” (ประกอบ คุปรัตน์, 2546) กระบวนทัศน์ใหม่ของการสื่อสารเพื่อสร้างเสริมสุขภาพของประชาสังคม (รังสิมานิโบล, 2547) การสังเคราะห์องค์ความรู้ เรื่อง “การโฆษณาสารเคมีกำจัดศัตรูพืชโดยสื่อมวลชน” (พัฒนพงศ์ จาคิเกตุ, 2547)

บทเรียนโปรแกรม ได้แก่ ผลของโปรแกรมส่งเสริมสุขภาพจิตต่อพฤติกรรมการดูแลตนเองด้านสุขภาพจิตของผู้สูงอายุ (จิตสมร วุฒิพงษ์, 2543) การสร้างบทเรียนโปรแกรม วิชาสุขภาพ เรื่อง การส่งเสริมสุขภาพจิต สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 (ประไพ ศรีวรรณวงษ์, 2545)

นอกจากนี้ เครื่องมือหรือวิธีการอื่น ๆ ที่นำมาใช้ในงานวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพ ได้แก่ การอภิปรายกลุ่ม จำนวน 1 เรื่อง ได้แก่ การศึกษาบทบาททางสังคมการแพทย์ของสถานีวิทยุ “จส.

100 MHz” ผ่านการโฆษณาผลิตภัณฑ์ “คอมฟอร์ด 100” (อรวรรณ ชัยเกษม, 2538) และ การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ได้แก่ การสื่อสารประเด็นยาเสพติดผ่านสื่อวิทยุกระจายเสียงโดยผู้สื่อสารที่เป็นเยาวชนผู้เคยติดยาเสพติด (ศิริพร เสร้กิตติกุล, 2544)

4.2.4 ประเภทของสื่อที่ศึกษา

จากการวิเคราะห์ข้อค้นพบจากงานวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพ พ.ศ 2523-2550 สามารถจำแนกประเภทของสื่อที่ศึกษาในงานวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพ ดังนี้

สื่อที่ศึกษา	จำนวน	ร้อยละ
ศึกษาหลากหลายสื่อ	108	33.0
ไม่ศึกษาสื่อ	52	15.9
สื่อกิจกรรม/โครงการรณรงค์	28	8.6
สื่อบุคคล	26	7.9
สื่อเฉพาะกิจ	24	7.3
สื่อโทรทัศน์	23	7.0
สื่อหนังสือพิมพ์	13	4.0
สื่อวิทยุกระจายเสียง	12	3.7
สื่อสิ่งพิมพ์	10	3.1
สื่อพื้นบ้าน	8	2.5
สื่อคอมพิวเตอร์	8	2.5
สื่อนิตยสาร	5	1.5
สื่ออินเทอร์เน็ต	5	1.5
อื่น ๆ	5	1.5

ตารางที่ 8 แสดงจำนวนและร้อยละของงานวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพ พ.ศ 2523-2550 จำแนกตามสื่อที่ศึกษาในงานวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพ

จากตารางที่ 8 แสดงจำนวนและร้อยละของงานวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพ พ.ศ 2523-2550 จำแนกตามสื่อที่ศึกษาในงานวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพ พบว่า มีการศึกษาสื่อหลากหลายประเภทมากที่สุดจำนวน 108 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 33.0 รองลงไป คือ ไม่ศึกษาสื่อจำนวน 52 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 15.9 สื่อกิจกรรม/โครงการรณรงค์จำนวน 28 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 8.6 สื่อบุคคลจำนวน 26

เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 7.9 สื่อเฉพาะกิจจำนวน 24 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 7.3 สื่อโทรทัศน์จำนวน 23 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 7.0 สื่อหนังสือพิมพ์จำนวน 13 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 4.0 สื่อวิทยุกระจายเสียงจำนวน 12 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 3.7 สื่อสิ่งพิมพ์จำนวน 10 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 3.1 สื่อพื้นบ้าน และ สื่อคอมพิวเตอร์จำนวนร้อยละ 8 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 2.5 สื่อนิตยสาร สื่ออินเทอร์เน็ต และสื่ออื่นๆ ได้แก่ ภาพยนตร์โฆษณา สื่อทางไกล และสื่อละคร จำนวนร้อยละ 5 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 1.5 โดยมี รายละเอียดของงานวิจัยที่ศึกษาสื่อประเภทต่าง ๆ ดังนี้

งานวิจัยที่ศึกษาหลากหลายประเภท มักเป็นการศึกษาใน 2 ลักษณะต่อไปนี้

1. ศึกษาสื่อมวลชนทุกแขนงโดยภาพรวม เช่น อิทธิพลของสื่อกับการให้ความรู้การส่งเสริมเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ศึกษาเฉพาะกรณีศูนย์อนามัยแม่และเด็ก เขต 4 จังหวัดขอนแก่น (เพ็ญศรี วงศ์ลี ไรจน์กุล, 2524) การเปิดรับสื่อมวลชนทางด้านอาหารและโภชนาการ : ศึกษาความสำคัญจากการเปิดรับข่าวสารของแม่ที่นำบุตรมารับบริการจากแผนกกุมารเวชศาสตร์ของโรงพยาบาลรามาศิบัติ โรงพยาบาลพญาไท และศูนย์บริการสาธารณสุข (วันทนา ชาญวนิชวงศ์, 2524) กลยุทธ์การใช้สื่อเพื่อปลูกฝังโภชนาการแก่สตรีชนบท จังหวัดสุพรรณบุรี (ดวงทิพย์ วรรณธุ์, 2524) การเปิดรับข่าวสารสาธารณสุขของหญิงมีครรภ์ที่มารับบริการในโรงพยาบาลราชวิถี (รัตนาภรณ์ หลายรัตน์, 2432) ความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดรับสื่อเกี่ยวกับโรคเอดส์กับความรู้ ทักษะคิด และพฤติกรรมในการป้องกันโรคเอดส์ของหญิงโสเภณี : กรณีศึกษาหน่วยควบคุมการโรค อำเภอลาดใหญ่ ศูนย์กามโรคเขต 12 สงขลา (กนกรัตน์ สุขวัฒน์, 2533) ทักษะคิดของผู้ป่วยยาเสพติดที่มีต่อการรับข่าวสารในเรื่องการบำบัดรักษา (ศักดิ์นา บุญเปี่ยม, 2533) ประสิทธิภาพของการเผยแพร่ข่าวสารการคุ้มครองผู้บริโภคด้านสาธารณสุขที่มีต่อความรู้และความตระหนักของประชาชนเกี่ยวกับความปลอดภัยในการบริโภคอาหาร : ศึกษาเฉพาะกรณีประชาชนในเขตจังหวัดนครปฐม (อังคณา มั่งมีทรัพย์, 2533) การเปิดรับข่าวสารของผู้ใช้แรงงานในโรงงานอุตสาหกรรม เขตอุตสาหกรรมนวนคร จังหวัดปทุมธานี ต่อการรณรงค์ป้องกันและควบคุมโรคเอดส์ (มนัส พูนินหลง, 2534) การรับข่าวสารเกี่ยวกับภัยมาจากสื่อมวลชนของพนักงานขับรถบริษัท ขนส่ง จำกัด (วริยา หิวสิน, 2534) ความวิตกกังวลอันเกิดจากการรณรงค์เรื่องโรคเอดส์ผ่านสื่อมวลชนช่วงปี พ.ศ. 2531-2534 : การศึกษาในทัศนะแบบองค์รวม (อาภัสรา จันทร์สุวรรณ, 2535) กลวิธีการสร้างสื่อเพื่อส่งเสริมธุรกิจด้านการบริหารร่างกาย (อสุณา ภูมิศักดิ์, 2537) การใช้สื่อเพื่อผ่อนคลายความเครียดของพยาบาลหน่วยอุบัติเหตุและฉุกเฉิน โรงพยาบาลตำรวจ (อำไพ นิยาย, 2538) พฤติกรรมการรับข่าวสารเรื่องยาฆ่าของครู โรงเรียนมัธยมศึกษา : ศึกษาเฉพาะกรณีโรงเรียนกรมสามัญ กลุ่มที่ 1 ในกรุงเทพฯ (ศิริพร เชิดวงศ์สุข, 2539) การใช้สื่อสารมวลชนเพื่อจัดการภาวะวิกฤติ : กรณีรณรงค์ต่อต้านการบริโภคผงชูรส (บุญศรี สุธรรมานรัตน์, 2540) พฤติกรรมการเปิดรับสื่อโฆษณาภาพปกป้อง เครื่องดื่มชูกำลังชนิดใหม่ ทางสื่อโทรทัศน์กับพฤติกรรมการบริโภค

กาแพะรป้องของกุ่มผู้ใ้แรงงานไทยในเขตกรุงเทพมหานคร (อำนาจ สุวัตติพงษ์, 2540) การใช้สื่อเพื่อดำเนินงานส่งเสริมสุขภาพของกรมอนามัย (นิยม ศิริวัฒน์, 2541) การบริโภคเชิงตรรกวิทยาในโฆษณาผลิตภัณฑ์อาหารเสริมเพื่อสุขภาพ (กาญจนภรณ์ พลประทีป, 2543) การเปิดรับข่าวสาร การใช้ประโยชน์ และความพึงพอใจต่อข้อมูลข่าวสารยาแก้ปวดลดไข้ที่โฆษณาผ่านสื่อมวลชนในเขตกรุงเทพมหานคร (จิตรา เอื้อจิตรบำรุง, 2543) การใช้สื่อเพื่อส่งเสริมและป้องกันทันตสุขภาพของหน่วยงานของรัฐและหน่วยงานเอกชน (อรัญญา ลือประดิษฐ์, 2544) ประสิทธิภาพการใช้สื่อเพื่อรณรงค์สิ่งแวดล้อมของกรมโรงงานอุตสาหกรรม (ปิยรัตน์ วงศ์ทองเหลือง, 2544) ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมกาเปิดรับสื่อรณรงค์เรื่องสุขภาพอนามัยและความสะอาดของผู้ประกอบอาชีพค้าขายอาหารริมบาทวิถีในเขตกรุงเทพมหานครกับความรู้ ทักษะคิ พฤติกรรมที่มีต่อการปรับปรุงด้านความสะอาด (พรวิไล แต่สุขะวัฒน์, 2544) เป็นต้น

2. ศึกษาเปรียบเทียบระหว่างสื่อมวลชนกับสื่ออื่น อาทิ สื่อเฉพาะกิจ และสื่อบุคคล เช่น ประสิทธิผลของการให้ความรู้โดยใช้สื่อบุคคลและภาพลิกต่อการให้ความรู้และเปลี่ยนแปลงทัศนคติของหญิงมีครรภ์ที่มารับบริการ ณ โรงพยาบาลศิริราช (รุจิรัตน์ ชูทองรัตน์, 2525) การเปิดรับสื่อมวลชนและการสื่อสารระหว่างบุคคลเกี่ยวกับการให้ความรู้เรื่องโรคเอดส์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในสถาบันการศึกษาของรัฐ เขตอำเภอเมือง เชียงใหม่ (กมลณัฐ พลวัน, 2535) การเปิดรับข่าวสารความรู้เรื่องสิ่งเสพติดและการป้องกันสิ่งเสพติดจากสื่อมวลชนและสื่อบุคคลของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ (วริศรา วราลักษณ์, 2537) เป็นต้น

งานวิจัยที่ไม่ศึกษาสื่อ เป็นงานวิจัยที่มุ่งศึกษารูปแบบการใช้ชีวิต หรือปัจจัยอื่น ๆ ที่ส่งผลต่อการเปิดทัศนคติหรือพฤติกรรมของกลุ่มเป้าหมายเป็นสำคัญ และเป็นการศึกษาบทบาทหรืออิทธิพลของการสื่อสาร โดยรวมที่มีได้มุ่งศึกษาไปที่ตัวสื่อประเภทใดประเภทหนึ่งโดยเฉพาะ เช่น ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบุคคล ความพึงพอใจในการติดต่อสื่อสาร และความพึงพอใจในการทำงานของอาจารย์แพทย์ คณะแพทยศาสตร์ โรงพยาบาลรามาชินดี (สมศรี ศานติเกษม, 2528) การสำรวจความต้องการของชุมชนเกี่ยวกับบริการทางวิชาการด้านจิตวิทยา (นิพนธ์ สัมมา และสมชาย เดียวกุล, 2531) ปัจจัยที่สัมพันธ์กับพฤติกรรมชะลอการรักษากของผู้ป่วยวัณโรคปอด (กรแก้ว กอพัฒนา, 2531) การศึกษาปัจจัยเอื้อให้เกิดพฤติกรรมเสี่ยงของลูกเรือประมงต่อการรับและแพร่เชื้อเอดส์ (พนิตนาถ ลัคนาโฆษิต, 2535) บทบาทของสำนักคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคในการควบคุมดูแลการโฆษณาทางสื่อมวลชน (ดวงฤดี รัตนโอพาร, 2535) ประสิทธิภาพของโปรแกรมสุขศึกษาร่วมกับแรงสนับสนุนทางสังคมจากแม่บ้านอาสาสมัครในการตรวจเต้านมด้วยตนเองของสตรีในชุมชนแออัดกรุงเทพมหานคร (วิมล คำสวัสดิ์, 2535) ความรู้ เจตคติ และพฤติกรรมที่เกี่ยวกับโรคเอดส์ของประชาชน เขตเทศบาลเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ (ชลธิชา เรืองยุทธการณ, 2536) ปัจจัยด้าน

ข่าวสารที่มีความสัมพันธ์กับโภชนาการของประชาชนในจังหวัดเลย (ปฤษฎางค์ จันทน์บุญเรือง, 2536) การสนับสนุนและส่งเสริมให้ผู้ป่วยที่ติดเชื้อเอชไอวีมีส่วนร่วมในการดูแลตนเอง (ดวงกมล วัตราคุดส์, 2537) การศึกษาความสัมพันธ์ของการเปิดรับข่าวสารความรู้สุขภาพอนามัยด้านสาธารณสุขกับการรับบริการของผู้มารับบริการ โรงพยาบาลรามาศิริ (คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล) (ธีรกุล สถิตนิมานการ, 2537) ความสัมพันธ์ระหว่างความเชื่อด้านสุขภาพค่านิยมทางสุขภาพกับพฤติกรรมในการป้องกันโรคเอดส์ของพนักงานบริการ ในสถานเริงรมย์ ในเขตจังหวัดราชบุรี (รุ่งศรี ชุ้งทอง, 2537) ประสิทธิภาพของโปรแกรมส่งเสริมสุขภาพต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้ป่วยโรคเบาหวาน ณ โรงพยาบาลพลพลพยุหเสนา จังหวัดกาญจนบุรี (ศุภวดี ลิ้มปานานนท์, 2537) ประสิทธิภาพของการให้ความรู้เรื่องการฝึกออกกำลังกายและการสนับสนุนจากสมาชิกในครอบครัว ในการส่งเสริมการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพของผู้สูงอายุ (จันทร์ฉาย ฉายากุล, 2538) ประสิทธิภาพของโปรแกรมสุขภาพศึกษาในพฤติกรรมการดูแลตนเองของผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูง โรงพยาบาลเจริญกรุงประชารักษ์ (ลัดดาวัลย์ ชานวิฑิตกุล, 2538) ประสิทธิภาพของโปรแกรมสุขภาพศึกษาเพื่อป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงต่อการติดเชื้อโรคเอดส์ทางเพศสัมพันธ์ของนักศึกษาหญิงระดับอุดมศึกษาในกรุงเทพมหานคร (จันทร์วิภา ดิลกสัมพันธ์, 2538) ความรู้และทัศนคติของผู้บริหารองค์การสื่อมวลชนต่อการโฆษณา (สุชาดา ประเสริฐ, 2539) ประสิทธิภาพของการให้ความรู้ตามแผนความเชื่อด้านสุขภาพและการดูแลตนเองของสตรีมีครรภ์ โรงพยาบาลปทุมธานี (จรัส พรหมสูงวงษ์, 2540) การสื่อสารกับพฤติกรรมการป้องกันโรคจากการทำงานของผู้ใช้แรงงานในเขตนิคมอุตสาหกรรมเหนือ (อมร เอี่ยมตาล, 2540) อิทธิพลของการสื่อสารในการป้องกันยาเสพติดของนักเรียนอาชีวศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร (ชลลดา สมุทรพงษ์, 2541) ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการนำเด็กไปรับวัคซีนโปลิโอในโครงการณรงค์ให้วัคซีนโปลิโอในเขตเมืองจังหวัดหนองคาย (อุไรศรี อะสันตารี, 2541) ความสัมพันธ์ของพฤติกรรมการสื่อสารในครอบครัวกับสุขภาพจิตของเด็กวัยรุ่น : ศึกษาเฉพาะกรณีโรงเรียนบางปะกอกวิทยาคม (เพ็ญพิศ จันทศักดิ์, 2541) การวิเคราะห์ความจำเป็นและความต้องการของการบริการข้อมูลข่าวสารสาธารณสุข (ศิริชัย ศิริกายะ และคณะ, 2541) การสำรวจสถานการณ์เทคโนโลยีสารสนเทศด้านสาธารณสุขสำหรับประชาชน (ชำแก้ว หวานวาริและคณะ, 2541) การสื่อสาร ความรู้ ทัศนคติและทักษะการปฏิเสธสิ่งเสพติดของนักเรียนมัธยมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร (จิตรรา ธนสารเสณี, 2541) การเปิดรับสื่อ ความรู้ ทัศนคติ และพฤติกรรมการยอมรับวิถีชีวิตตามหลักชีวิตของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร (ณัฐพรรณ ศรีมุข, 2541) ปัจจัยทางการสื่อสารการตลาดที่ก่อให้เกิดพฤติกรรมการบริโภคฟาสต์ฟู้ดของวัยรุ่นในกรุงเทพมหานคร (ปองพรรณ พนมสารนรินทร์, 2541) ปัจจัยที่มีผลต่อการเรียกร้องสิทธิคุ้มครองผู้บริโภค (มรกต วัฒนะวิรุณ, 2541) ปัจจัยสื่อสารที่มีผลต่อการตัดสินใจเลิกยาบ้าของเยาวชนในสถาบันการศึกษา (รุ่งทิพ สุนทโรทก, 2541) การเปิดรับข่าวสาร ความรู้ ทัศนคติเกี่ยวกับการป้องกันยาเสพติดของกลุ่มผู้ใช้แรงงานในโรงงานอุตสาหกรรมในจังหวัดสมุทรปราการ (เกยูร ชิวหากาญจน์, 2541) พฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพของผู้นำศาสนาอิสลาม จังหวัดปัตตานี (กนกวรรณ จันทร์แดง, 2541)

รูปแบบการดำเนินชีวิตและพฤติกรรมการบริโภคผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพของผู้บริโภคใน กรุงเทพมหานคร (ชนชญาณ์ จันทร์ธิวัตรกุล, 2542) การรับรู้และพฤติกรรมของคนไทยต่อการสูบบุหรี่ในที่สาธารณะ (เอมอร พุฒิปิติสุข, 2542) ความสัมพันธ์ระหว่างความเชื่อด้านสุขภาพเกี่ยวกับโรคเอดส์กับพฤติกรรม การป้องกันโรคเอดส์ของลูกเรือประมงในจังหวัดชลบุรี (มานพ เชื่อมทอง, 2542) การรับรู้และทัศนคติของผู้บริโภคต่อภาพลักษณ์ของร้านเพื่อสุขภาพและความงามบูทส์ (สิริกร สืบศิริ, 2543) การเปิดรับข่าวสารและทัศนคติของนักศึกษาแพทย์ไทยในเขตกรุงเทพมหานครที่มีต่อการทำแท้ง (นันทวรรณ พงศ์อุดม, 2543) การเปิดรับข่าวสาร ความรู้ ทัศนคติ และถาวรยอมรับการบริโภคสิ่งมีชีวิตที่ตัดต่อพันธุกรรม (GMOS) ของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร (ชนานันท์ คงธนาฤทธิ์, 2543) กระบวนการแสวงหาข้อมูลข่าวสารในการดูแลเด็กออทิสติก (ปิยะนารถ จันทราโชติวิทย์, 2543) การเปิดรับ ทัศนคติ และความต้องการข้อมูลข่าวสารของผู้ใช้บริการแผนกผู้ป่วยนอก โรงพยาบาลของรัฐในเขตกรุงเทพมหานคร (วันเพ็ญ ปรีดิยาธร, 2543) การเปิดรับข่าวสาร ความรู้ ทัศนคติ และการปฏิบัติตามกฎจราจรของประชาชนคนเดินเท้าในเขตกรุงเทพมหานคร (อรนุช งามขาว, 2543) การพัฒนาระบบสุขภาพทางเลือกเพื่อการส่งเสริมสุขภาพสตรีวัยกลางคน : วิเคราะห์สถานการณ์ในภาคเหนือ อีสาน และใต้ (ศิริพร จิรวัดน์กุลและคณะ, 2543) ผลของโปรแกรมส่งเสริมสุขภาพจิตต่อพฤติกรรมการดูแลตนเองด้านสุขภาพจิตของผู้สูงอายุ (จิตสมร วุฒิพงษ์, 2543) ผลของการฝึกอานาปานสติกับการแก้ปัญหาแนวอริยสัจสี่ ต่อความเครียดของมารดาเด็กที่ป่วยด้วยโรคมะเร็ง (พรทิพย์ อนันตกุล, 2543) การเปิดรับข่าวสาร ความรู้ และทักษะการปฏิเสธยาบ้าของนักเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดสระบุรี (นัฐภัทร สังข์ประเสริฐ, 2543) การรับรู้ความเสียงและความรุนแรงของโรคกระดูกพรุนในสตรีวัยหมดระดูที่มารับบริการที่คลินิกวัยทอง โรงพยาบาลมหาราชนครเชียงใหม่ (นริศา ศรีบัณฑิตมงคล, 2544) การให้สุขศึกษาตามแผนนโยบายสุขบัญญัติแห่งชาติในรายการสุขภาพทางโทรทัศน์ (ดวงดาว พันธุ์พิกุล, 2544) การรับรู้ข่าวสาร ทัศนคติ และความพึงพอใจในการใช้บริการของสถานีอนามัยเฉลิมพระเกียรติ 60 พรรษานวมินทราชินีกับสถานีอนามัยทั่วไป ในอำเภอไทรน้อย จังหวัดนนทบุรี (สุรพงศ์ แสงสำลี, 2544) ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการสื่อสารของผู้ป่วยโรคจิตเภท และสมาชิกในครอบครัวที่มารับบริการ ณ แผนกผู้ป่วยนอก โรงพยาบาลสวนสราญรมย์ (ชลีพร ชูวงศ์, 2546) กระบวนการสื่อสารเพื่อการพัฒนาความรู้ด้าน "การแพทย์ทางเลือก" ของมูลนิธิสุขภาพไทย (ทรรศนวรรณ รณฤทธิวิชัย, 2548) การศึกษาเชิงนโยบายการสร้างนักสื่อสารสุขภาพและระบบการสื่อสารสุขภาพแห่งชาติ (มาลี บุญศิริพันธ์และคณะ, 2549) การพัฒนาฐานข้อมูลเพื่อส่งเสริมการวิจัยผลลัพธ์ทางสุขภาพ (ณชร ชัยญาณคุณาภฤกษ์และสุกสิทธิ์ พรรณารุโณทัย, 2549) ผลของการฝึกทักษะการสื่อสารต่อพฤติกรรมการสื่อสารของผู้ป่วยจิตเภทชาย โรงพยาบาลจิตเวชขอนแก่นราชนครินทร์ (จิตรรัตน์ พิมพ์ดีและคณะ, 2550)

สื่อกิจกรรม มักเป็นการศึกษาบทบาท อิทธิพลและประสิทธิผลของสื่อกิจกรรมที่เป็นโครงการรณรงค์ต่าง ๆ โดยพบว่า เริ่มมีการศึกษาความสำคัญของสื่อกิจกรรมหรือโครงการรณรงค์ดังกล่าวนับจาก พ.ศ.2540 เป็นต้นไป ซึ่งเป็นช่วงที่หน่วยงานภาครัฐจัดกิจกรรมรณรงค์เพื่อสุขภาพจำนวนมาก งานวิจัยที่ศึกษาสื่อกิจกรรม ได้แก่ ปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับนวัตกรรม : ศึกษากรณีโครงการการมีส่วนร่วมของชุมชนในการเฝ้าระวังคุณภาพน้ำบริโภคในหมู่บ้าน ตำบลคูบัว อำเภอเมืองจังหวัดราชบุรี (เพลินพร ผิวงาม, 2533) ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการเปิดรับสื่อ ความรู้ทัศนคติ และพฤติกรรมในการรณรงค์เพื่อการไม่สูบบุหรี่ : ศึกษาเฉพาะกรณีข้าราชการ (เพ็ญจันทร์ สุทธิพิเชษฐกุล, 2534) การศึกษาผลของการสื่อสารรณรงค์ต่อต้านการเสพยาบ้าที่มีต่อเยาวชนกรุงเทพมหานคร (แหวดดา ธนบัตร, 2534) ความรู้และทัศนคติของเจ้าหน้าที่กรุงเทพมหานครเกี่ยวกับโครงการ “สะอาด เขียวสด ลดมลพิษ” (อักษร แจ่มศรี, 2534) การสุขศึกษาและประชาสัมพันธ์กับการพัฒนาสาธารณสุขเพื่อบรรลุสุขภาพดีถ้วนหน้า (ระเด่น หัสดี, 2536) การรับข่าวสาร การรณรงค์เพื่อการไม่สูบบุหรี่ของเยาวชน : ศึกษาเฉพาะกรณีสมาชิกชมรมเยาวชนปลอดสะอาด มูลนิธิหมอชาวบ้าน (สุชาดา เมธีคุณากรณ์, 2537) อิทธิพลของสื่อที่มีผลต่อการบริโภคเกลือไอโอดีนตามโครงการรณรงค์ขจัดโรคขาดสารไอโอดีนเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เถลิงสิริราชสมบัติครบรอบ 50 ปี (มารศรี เตชะกำพูน, 2538) การศึกษากลยุทธ์และประสิทธิผลของโครงการประชาสัมพันธ์เพื่อลดอุบัติเหตุจากรถจักรยานยนต์ (ทิพารัตน์ เค้นชัยประดิษฐ์, 2539) การศึกษาการเปิดรับข่าวสาร การจดจำสาร และการเลียนแบบพฤติกรรมต่อต้านยาเสพติดของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นในโครงการป้องกันยาเสพติดจังหวัดชัยภูมิ (ประภาวดี ชานีรนานนท์, 2540) กลยุทธ์และประสิทธิผลของแผนการรณรงค์โฆษณาโครงการเสริมสร้างความตื่นตัวในการปกป้องสิทธิ์ผู้บริโภค “อย.ปกป้องสิทธิ์” (สุชัญญา ถิมสกุล, 2541) ประสิทธิผลของการโฆษณาและประชาสัมพันธ์ของโครงการ “โรงเรียนสีขาว” ที่มีต่อนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร (จวีญ์รักษ์ วชิรยณเสถียร, 2541) กลยุทธ์การสื่อสาร ภาพยนตร์โฆษณาเพื่อรณรงค์ป้องกันโรคเอดส์ (ทวิชัย พงศ์มณีรัตน์, 2541) การรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับโครงการรณรงค์รัฐ ร่วมใจต้านภัยยาเสพติด ความรู้ ทัศนคติ และพฤติกรรมการป้องกันและต่อต้านยาเสพติด (ศิริวรรณ จุลวนิชรัตน์, 2542) การเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับ “โครงการน้ำประปาดื่มได้” ความรู้ ทัศนคติ และพฤติกรรมการบริโภคน้ำดื่มของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร (ฐัทธนา แสงอร่าม, 2542) การเปิดรับสาร ความรู้ ทัศนคติ และการมีส่วนร่วมในโครงการโรงเรียนสีขาวของครูและอาจารย์ระดับมัธยมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร (ช่อแก้ว สมประสงค์, 2542) กลยุทธ์การสื่อสารในโครงการพัฒนาจิตและคุณภาพชีวิตที่มีต่อการตัดสินใจเลิกยาเสพติดแบบฉับพลัน (กรินทร์ ทองลุ่ม, 2543) การสื่อสารและเครือข่ายรณรงค์ “เมาไม่ขับ” (หริสุดา ปิ่นทวนันท์, 2544) ประสิทธิผลของโครงการพูดเยาวชนต่อต้านยาเสพติดสัญจร (สิทธิศรมงคลชาติ, 2544) การประเมินผลโครงการประชาร่วมใจป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก เพื่อถว

เป็นพระราชกุศลในวโรกาสเฉลิมพระชนมพรรษา 72 ปี : กรณีศึกษาสำนักงานสาธารณสุขจังหวัด นครราชสีมา (ชนวรรณ สชนเสาวภาคย์, 2544) ประสิทธิภาพของโครงการสนับสนุนและให้ความรู้เพื่อปรับปรุงการรับรู้สมรรถนะในการดูแลตนเอง และภาวะการรับรู้ควบคุมโรคในผู้ป่วยเบาหวานประเภทที่ 2 ที่ควบคุมโรคไม่ได้ (สมจิต หนูเจริญกุลและคณะ, 2544) การศึกษาโครงการณรงค์ให้ความรู้ ความเข้าใจแก่เด็กและเยาวชนเกี่ยวกับยาเสพติดศึกษาเฉพาะสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนกลาง (สุธิดา ชิโนดม, 2545) ความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมในการเปิดรับข่าวสารของประชาชนชาวจังหวัด ปทุมธานีในโครงการ 30 บาทรักษาทุกโรค (สายฤดี วานิกานุกุล, 2545) การทบทวนองค์ความรู้และประเมินสถานการณ์เพื่อพัฒนา "ชุดโครงการวิจัยระบบข้อมูลข่าวสารเพื่อสุขภาพประชาชน" (ประกอบ คุปรัตน์, 2546) การเปิดรับข่าวสารความคิดเห็นและการมีส่วนร่วมต่อ "โครงการส่งเสริมกีฬาและการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ" โดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ของ นักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหง (วนิดา บัวจันทร์, 2548)

สื่อบุคคลหรือหน่วยงาน เป็นการศึกษาบทบาทและความสำคัญของสื่อประเภทพีเรียดเตอร์ ที่เป็นศิลปิน บุคคลที่มีชื่อเสียง หรือ หน่วยงาน หรือบุคคลทั่วไปที่มีบทบาทในการให้ความรู้ ความเข้าใจในประเด็นด้านการสื่อสารสุขภาพ ซึ่งมักเป็นโครงการณรงค์หรือกิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งสามารถจำแนกได้ ดังนี้

1. สื่อบุคคลทั่วไป ได้แก่ การศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจเข้าร่วมกลุ่มโครงการกองทุนยาประจำหมู่บ้าน ตำบลลาดกระโทง อำเภอสยามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา (สุนานา นาคพงศ์, 2524) การใช้วิธี "โลกแคบ" ในการศึกษาพฤติกรรมสื่อสารของผู้ป่วยกามโรค กรณีศึกษา ณ ศูนย์กามโรคเขต 1 สระบุรี (เดือนใจ เทพยสุวรรณ, 2528) The Effects of Informal Communication on Vasectomy Practive in Rural Areas of Thailand (Amara Soonthorndhada, 2529) กระบวนการสื่อสารกับการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในการลด ละ เลิก ยาเสพติดของนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาและอาชีวศึกษา (ศศิพันธุ์ ไตรทาน, 2543) การศึกษาเครือข่ายการสื่อสารของกลุ่มชีวิต (จารุณี พัทธพิมานสกุล, 2542) แนวทางการส่งเสริมประชาสังคมเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดในชุมชน (นรินทร์ แก้วมีศรีและคณะ, 2546) การสื่อสารและการสร้างประชาคมหมู่บ้านปลอดยาเสพติดในพื้นที่ทุ่งครุ (รจิตร์ เข้มศักดิ์สิทธิ์, 2544) Difficult doctor-patient communication : Opinions of Thai doctors and medical students (Nilchaikovit T. Saipanich R., 2543) การศึกษาปัญหาและความต้องการในการใช้สื่อเพื่อเผยแพร่ความรู้ด้านสุขภาพอนามัยแก่ประชาชนของบุคลากรทางด้านสาธารณสุขในโรงพยาบาลชุมชน จังหวัดขอนแก่น (พรพิมล กิตติวงศ์วิสุทธิ, 2542) ความพึงพอใจของผู้ป่วยต่อการสื่อสารระหว่างบุคคลของพยาบาลกับภาพลักษณ์ของโรงพยาบาล : ศึกษาเฉพาะกรณีโรงพยาบาลราชวิถี (อุไรรัตน์ ทองคำชื่นวิวัฒน์, 2541) การสื่อสารในครอบครัวกับ

ความรู้และทัศนคติเกี่ยวกับยาบ้าของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ในเขตกรุงเทพมหานคร (ขวัญใจ ผลเจริญสุข, 2539) วิธีการสื่อสารระหว่างบุคคลเพื่อผ่อนคลายความวิตกกังวลต่อความตายของผู้ป่วยโรคเอดส์ (ชาคริต สูดสายเนตร, 2538) การให้คำปรึกษารายบุคคลเพื่อส่งเสริมพฤติกรรมป้องกันการแพร่กระจายเชื้อของผู้ป่วยหลังคลอดที่ติดเชื้อ เอช ไอ วี โรงพยาบาลศิริราช (อรอุษา สถิตยุทธการ, 2538) ผลของการให้การพยาบาลแบบประคับประคองโดยใช้หลักการให้คำปรึกษาต่อเจตคติและพฤติกรรมเกี่ยวกับสุขภาพอนามัยของหญิงมีครรภ์ที่ติดเชื้อเอดส์ (จรรยา จันทร์ผ่อง, 2537) สื่อบุคคลกับแนวทางแก้ไขพฤติกรรมการใช้ยาเสพติดไม่ถูกต้องในชุมชนแออัด (อายุวัฒน์ จุนสมพิศศิริ, 2536) ผลกระทบของการสื่อสารระหว่างบุคคลต่อประชาชนในการเผยแพร่ความรู้ด้านการวางแผนครอบครัว (พนิดา อินทรลักษณ์, 2533)

2. นักร้อง นักแสดง พิธีกร ได้แก่ การศึกษาทัศนคติและการยอมรับของวัยรุ่นต่อการนำเสนอข่าวสารการป้องกันยาเสพติดผ่านนักร้อง-นักแสดง (อารีภักดิ์ เงินบำรุง, 2541) การศึกษาปฏิสัมพันธ์ระหว่างพิธีกรและวิทยากรรายการสุขภาพทางโทรทัศน์ในเชิงชาติพันธุ์วรรณาแห่งการสื่อสาร (ปอรัรัมย์ ยอดเนตร, 2544) ความสัมพันธ์ระหว่างการใช้ฟรีเซนต์ร่าทางโทรทัศน์กับการตัดสินใจซื้อสินค้า ของวัยรุ่น : ศึกษาเฉพาะนักศึกษาสถาบันราชภัฏ (วิรุฬห์รัตน์ ผลทวิ 2539)

3. สื่อหน่วยงานหรือบุคคลในหน่วยงาน ได้แก่ ประสิทธิภาพของสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยาในการเผยแพร่ความรู้งานคุ้มครองผู้บริโภค (ชรรณณ์ อุทยานิก, 2543) กลยุทธ์การสื่อสารของเจ้าหน้าที่บำบัดฟื้นฟูกับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมฟื้นฟูของผู้เข้ารับการบำบัดฟื้นฟูเพื่อเลิกยาเสพติด (กนกรัตน์ วงศ์ลักษณ์พันธ์, 2542) โครงการวิจัยเชิงปฏิบัติการการส่งเสริมประชาคมสื่อมวลชนเพื่อสุขภาพ (พลเดช ปิ่นประทีป และ ยุทธคนัย สีดาหาล้า, 2547) โครงการวิจัยเชิงปฏิบัติการ : การส่งเสริมประชาคมสื่อมวลชนเพื่อสุขภาพ (พลเดช ปิ่นประทีปและคณะ, 2543)

4. เครือข่ายสังคม ได้แก่ การสื่อสารผ่านเครือข่ายสังคมเพื่อส่งเสริมพฤติกรรมกรรมการตรวจมะเร็งปากมดลูกของสตรีอำเภอนาสาร จ.สุราษฎร์ธานี (ประสาร วงศ์วัฒนดิถ, 2540) การใช้การสนทนากลุ่มในการให้ความรู้ตามแบบแผนความเชื่อด้านสุขภาพแก่บิดาเพื่อส่งเสริมพฤติกรรมป้องกันโรคอุจจาระร่วงของมารดาที่มีบุตรอายุต่ำกว่า 5 ปีอำเภอศรีสาคร จังหวัดนราธิวาส (สุภลักษณ์ รัตนะ, 2540)) เครือข่ายสุขภาพเพื่อประชาชน (เครือข่ายสุขภาพเพื่อประชาชน, 2544)

สื่อเฉพาะกิจ งานวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพที่สนใจศึกษาบทบาทและความสำคัญของสื่อเฉพาะกิจ อาจสามารถจำแนกได้เป็นสื่อประเภทต่อไปนี้ เช่น

1. สไลด์ประกอบเสียงและภาพพลิก ได้แก่ ประสิทธิภาพของสื่อในการให้ความรู้เรื่องภูมิคุ้มกันโรคแก่มารดาหลังคลอด (วชิราภรณ์ เรื่องไพฑูริย์, 2527)
2. เครื่องบันทึกเสียง ได้แก่ บทบาทของเครื่องบันทึกเสียงในการให้โภชนศึกษาแก่มารดาในเขตชนบท ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (สุทธิลักษณ์ สมิตะสิริ, 2523)
3. สื่อไปรษณีย์ ได้แก่ การเผยแพร่ข่าวสารการวางแผนครอบครัวโดยสื่อไปรษณีย์ (กิติมา คำดา, 2523)
4. สื่อเอกสาร ได้แก่ การเผยแพร่ข่าวสารด้านสาธารณสุขมูลฐานด้วยเอกสารเผยแพร่เรื่องอนามัยครอบครัวกับผลสัมฤทธิ์จากการให้เอกสารเผยแพร่ (ลักษณ์ มณฑาคุณสิน, 2524) การเปรียบเทียบสัมฤทธิ์ผลในการเผยแพร่ข่าวสารเรื่องโรคท้องร่วงระหว่างเอกสารภาษาถิ่น (เขมรถิ่นไทย) กับภาษาไทยมาตรฐานในพื้นที่อำเภอท่าตูม จังหวัดสุรินทร์ (จิตาภา สุขพลำ, 2535) ประสิทธิภาพของคู่มือ "การดูแลตนเองก่อนและหลังผ่าตัด" ต่อระดับความรู้ ทักษะ และความวิตกกังวลของผู้ป่วยก่อนผ่าตัด (เพ็ญพร ต่อสกุลแก้ว, 2541) การทดลองใช้คู่มือการเรียนรู้ด้วยตนเองในการเสริมสร้างทักษะชีวิตเรื่องเพศของวัยรุ่น (คู่มือวัยรุ่น...รู้ทันรัก) (กรมสุขภาพจิต, 2549)
5. ภาพพลิก ได้แก่ ประสิทธิภาพของการใช้สื่อภาพพลิกเรื่องสุขภาพจิตกับผู้ป่วยนอกและญาติที่มาใช้บริการในโรงพยาบาลจิตเวชและโรงพยาบาลทั่วไป (อินทรี ปัทมินทร, 2531) ประสิทธิภาพของสื่อการสอนการป้องกันอุบัติเหตุจากการจราจรระหว่างภาพพลิกและคู่มือการป้องกันอุบัติเหตุจากการจราจรของวัยรุ่นนอกระบบการศึกษา (มข.) (จุฬารักษ์ โสตะและคณะ, 2543)
6. เสียงตามสาย ได้แก่ ประสิทธิภาพของสื่อเสียงตามสายที่มีต่อความรู้ ทักษะ และการปฏิบัติตนเกี่ยวกับการสุขาภิบาลอาหารของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองชลบุรี (นุกดา แก้วมณีโชค, 2531) การศึกษาพฤติกรรมการรับฟัง ความต้องการรูปแบบและเนื้อหาการเสียงตามสายในโรงพยาบาลของผู้ป่วยในโรงพยาบาลกระทรวงสาธารณสุขในเขตกรุงเทพมหานคร (วไลพร สวัสดิมงคล, 2538)
7. การ์ตูน/จุลสาร ได้แก่ การเปรียบเทียบประสิทธิภาพของหนังสือการ์ตูนและจุลสารในการให้ความรู้เกี่ยวกับโรคเอดส์และทัศนคติที่มีต่อโรคเอดส์ (สมชัย จันดองจับจิต, 2539) การวิเคราะห์การใช้การ์ตูนสื่อความหมายเพื่อการณรงค์โรคเอดส์ (พ.ศ.2535-2539) (มณฑิยา ศุภโรจน์, 2541) การศึกษา "กลยุทธ์การสื่อสารแนวคิดเกี่ยวกับสุขภาพ" ผ่านรูปแบบที่เป็นการ์ตูนของคุณประยูร จรรยาวงษ์ (ยุทธนา จินดากุล, 2539)
8. คนตรี ได้แก่ ประสิทธิภาพของการใช้กิจกรรมดนตรีที่มีต่อผู้ป่วยจิตเวชเรื้อรังในกลุ่มงานฟื้นฟูสมรรถภาพ โรงพยาบาลศรีธัญญา (ศิริรัตน์วีดี ปิยะศีล, 2540)
9. สื่ออารมณ์ขัน ได้แก่ ผลของสื่ออารมณ์ขันต่อระดับความเครียดในผู้ป่วยบาดเจ็บกระดูกขาและได้รับการดัดงวงกระดูก (ผจงพร สุภาวดี, 2534)
10. แผ่นพับพิมพ์สี ได้แก่ การศึกษาเพื่อประเมินสื่อสุขภาพจิตศึกษาแผ่นพับพิมพ์สี (วชิระเพ็งจันทร์และคณะ, 2537)

11. การโฆษณา ณ จุดขาย (Point of Purchase) ได้แก่ การโฆษณาบูทริ์ ณ จุดขาย (วสันต์ ศิลปะสุวรรณและคณะ, 2543)

12. สื่อครอบครัว ได้แก่ ผลของการใช้โปรแกรมฝึกทักษะการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพต่อการสื่อสารในครอบครัว (ชินินาฎ จิตตารมย์, 2545)

13. สื่อภาพ ได้แก่ ประสิทธิภาพของภาพกับคำเตือนบนซองบุหรี่ที่มีผลต่อพฤติกรรมการเลิกบุหรี่ ของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร (กิติศักดิ์ สุวัฒน์ธนากร, 2548) ผลของโปรแกรมแลกเปลี่ยนภาพเพื่อการสื่อสารต่อความสามารถในการสื่อความหมายของเด็กออทิสติกปฐมวัย (ห่อผู้ป่วยออทิสติก ร่วมกับ ด็กหญิง 2 กลุ่มการพยาบาล สถาบันราชานุกูล, 2549) การใช้ภาพสื่อสารเพื่อเตรียมความพร้อมสำหรับการตรวจสุขภาพ ช่องปากในเด็กออทิสติกปฐมวัย จำนวน 5 ราย (บุษกร เล็กเลิศศิริวงศ์และคณะ, 2550) การจัดทำสื่อภาพและเสียงเพื่อส่งเสริมความรู้เกี่ยวกับการกระตุ้นพัฒนาการเด็กออทิสติกด้วยเสียงเพลง (สุดารัตน์ พรหมกัณฑ์และคณะ, 2550)

สื่อโทรทัศน์ งานวิจัยที่ศึกษาสื่อโทรทัศน์ ได้แก่ การศึกษาการยอมรับรายการโทรทัศน์เพื่อพัฒนาสุขภาพของสมาชิกรายการโทรทัศน์ศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา (บุญทิพา นาคะตะ, 2523) การสำรวจความรู้ ทักษะคติ พฤติกรรมของประชาชนที่มีต่อ การใช้สื่อทางโทรทัศน์ของคณะกรรมการป้องกันอุบัติเหตุแห่งชาติ (กปอ.) เพื่อการรณรงค์ลดอุบัติเหตุบนท้องถนนในเขตกรุงเทพมหานคร (อภิศรา อิศรศักดิ์ ณ อยุธยา, 2531) อิทธิพลของโทรทัศน์ที่มีผลต่อการตัดสินใจบริโภคเครื่องดื่มบำรุงกำลังของพนักงานการทำเรือแห่งประเทศไทย เขตคลองเตย กรุงเทพมหานคร (ใจชนก บุรณะดิษฐ์, 2533) บทบาทของโฆษณาทางโทรทัศน์ต่อการตัดสินใจเลือกซื้อสินค้าของเด็กวัยรุ่น : ศึกษาเฉพาะเขตเทศบาลเมือง จังหวัดสุรินทร์ (วรินทรีย์ ธาณีวรรณ, 2534) การวิเคราะห์รายการสุขภาพอนามัยทางโทรทัศน์ที่มีต่อการส่งเสริมสุขภาพ (ลัดดา ประพันธ์พงษ์ชัย, 2535) การวิเคราะห์กลยุทธ์และการนำเสนอความรู้เรื่องยาของรายการ “ยาน่ารู้” ทางโทรทัศน์ (บุญฤทธิ กิจเจริญโรจน์, 2536) ความรู้และความคิดเห็นของแม่บ้านในชนบทที่มีต่อรายการละครโทรทัศน์เผยแพร่ความรู้ด้านอาหารและยาชุด “สวรรค์บ้านนา” กรณีศึกษา : อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา (วิศิษฐ์ ประวีณวงศ์วุฒิ และคณะ, 2536) ความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดรับสารโฆษณาสินค้าประเภทนมทางโทรทัศน์กับพฤติกรรมการบริโภคสินค้าประเภทนมของเด็ก (กุลทรัพย์ อาลี, 2536) การรับรู้และการจดจำภาพยนตร์โฆษณาทางโทรทัศน์ และพฤติกรรมการซื้อและใช้ยาแก้ปวดลดไข้ของกลุ่มผู้ใช้แรงงานในเขตกรุงเทพมหานคร (นิศากร ตันลาพูน, 2537) ความต้องการด้านเนื้อหาและการนำเสนอวิธีการนำเสนอวิธีการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ สำหรับหญิงทำงานนอกบ้านทางสื่อโทรทัศน์ (เบญจพร งามกริกโชติ, 2537) การศึกษารูปแบบการนำเสนอและเนื้อหาโรคเอดส์ในโฆษณาทางโทรทัศน์ของสำนักนายกรัฐมนตรี (วัชรินทร์ สุโรจนานนท์, 2538) ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการเปิดรับสื่อโทรทัศน์รายการเกี่ยวกับสุขภาพอนามัยแม่เด็กเพื่อการใช้ประโยชน์และตอบสนองความต้องการข่าวสารของสตรีมี

ครรภ์ที่มารับบริการที่โรงพยาบาลราชวิถี (เพียรพร ว่องวิฑูว์ส, 2538) การตรวจพิจารณาโฆษณาทางสื่อวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ของสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา (เยาวเรศ อุปมายันต์, 2539) ทิศทางของการดูแลสุขภาพในรายการสุขภาพทางโทรทัศน์ (นิภาพรรณ สุขศิริ, 2540) ความพึงพอใจของผู้ชมรายการสุขภาพกับการดูแลตนเอง (สุภาภรณ์ พรหมศิริราช, 2540) ประสิทธิภาพของการชมรายการโทรทัศน์ซูเปอร์บอยต่อการเปลี่ยนแปลงความรู้ และพฤติกรรมสุขภาพตามสุขบัญญัติ (เบญจมาศ สุรมิตรไมตรี, 2541) การศึกษาพฤติกรรมการซื้อและใช้ยาแก้ปวดลดไข้ผ่านสื่อโฆษณาทางโทรทัศน์ของกลุ่มผู้ใช้แรงงานในเขตอุตสาหกรรม จังหวัดสระบุรี (ธรรมาพร ตันลลิต, 2543) พฤติกรรมการเปิดรับชมรายการซัวร์ ชูรส ทางสถานีโทรทัศน์ช่อง 3 เพื่อการนำไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน (รัตนพร ไม้ตราวัฒนา, 2543) ระบบสัญลักษณ์ทางเพศในละครโทรทัศน์ที่มีอิทธิพลต่อการมีพฤติกรรมเสี่ยงต่อการติดเชื้อเอชไอวี (นงลักษณ์ ยัมสรवल, 2544) บทบาทของสื่อโทรทัศน์ที่มีต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมให้เกื้อต่อสุขภาพ (ปริญญา ศรีอนันต์, 2544) สื่อวิทยุและสื่อโทรทัศน์เพื่อข่าวสารสุขภาพเพื่อประชาชน (สุกัญญา กลางณรงค์และคณะ, 2548) การเปิดรับข่าวสารโครงการ “มาไม่ขับ” ทางสื่อโทรทัศน์ ของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร (ศิริรัตน์ บุญถนอม, 2548)

สื่อหนังสือพิมพ์ ได้แก่ บทบาทของหนังสือพิมพ์ที่มีต่อการพัฒนาแนวความคิดใหม่ : ศึกษาเฉพาะกรณีการทำให้การทำแท้งถูกต้องตามกฎหมาย (อัญชลี จารุสมบัติ, 2526) การเผยแพร่ข่าวสารเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภคด้านสาธารณสุขในหนังสือพิมพ์รายวันภาษาไทย (พรพรรณ ไม้สุพร, 2532) การวิเคราะห์เนื้อหาเรื่องโรคเอดส์ในหนังสือพิมพ์รายวันภาษาไทย (สิริวิมล ชาญเวชช์, 2532) การเปิดรับข่าวสารเรื่องโรคเอดส์จากสื่อประเภทหนังสือพิมพ์รายวัน และความสัมพันธ์กับความตื่นตัวเรื่องโรคเอดส์ของนิสิตนักศึกษา ในระดับปริญญาตรี สาขาวิชาการสื่อสารของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และหอการค้าไทย (ธีรานุช เทพวัลย์, 2536) การวิเคราะห์เนื้อหาเกี่ยวกับโภชนาการของหนังสือพิมพ์รายวันไทย (จิตสุดา รูปงาม, 2537) โฆษณาผลิตภัณฑ์สุขภาพทางสื่อหนังสือพิมพ์และนิตยสารในรอบ 1 เดือน (ตุลาคม) พ.ศ.2539 (กุหลาบ สุขจิตร, 2539) การวิเคราะห์เนื้อหาเรื่องเอดส์ในหนังสือพิมพ์รายวันภาษาอังกฤษของประเทศไทยและสิงคโปร์ (นพรัตน์ ปทุมรังษี, 2541) วิเคราะห์เนื้อหาเรื่องโรคเอดส์ในหนังสือพิมพ์รายวันของประเทศไทย (วัชรินทร์ กุลพิสิทธิ์เจริญ, 2542) การเสนอข่าวหนังสือพิมพ์กับการรับรู้และปฏิกิริยาตื่นตระหนกของผู้รับสารที่อยู่ในภาวะความเสี่ยงกรณีโคบอลต์ (พารณี ปัทมานนท์, 2544) การใช้ชุดการสอนเรื่องยาเสพติดจากสื่อหนังสือพิมพ์ (ทิพย์ยา สพโชค, 2545) การนำเสนอข้อมูลข่าวสารในหน้าหนังสือพิมพ์เกี่ยวกับไข้หวัดนกและการนำไปใช้ประโยชน์ของผู้ประกอบธุรกิจสัตว์ปีก (รัตนภรณ์ ทองอรุณนิกุล, 2547) สถานภาพการดำเนินงานสื่อสารสุขภาพของหนังสือพิมพ์รายวัน (พนม คลีฉายาและคณะ, 2548)

สื่อวิทยุกระจายเสียง วิทยานิพนธ์ที่ศึกษาสื่อวิทยุกระจายเสียง ได้แก่ พฤติกรรมการยอมรับสารต้านการป้องกันยาเสพติดทางวิทยุและโทรทัศน์ของประชาชนในเขตชุมชนแออัด คลองเตย (อรสา ปานขาว, 2526) การศึกษาทดลองใช้สื่อผสมวิทยุ (Radio Forums) ในการให้สุขศึกษาแก่ชุมชน (ตำบล แชร้ออ) (เสาวนีย์ จันทวัฒน์, 2529) สำมะโนการโฆษณา อาหาร ยา และเครื่องสำอาง ในวิทยุกระจายเสียงทั่วประเทศ พ.ศ.2536 (วิโรจน์ ตั้งเจริญเสถียรและคณะ, 2536) บทบาททางสังคม การแพทย์ของสถานีวิทยุ “จส.100 MHz” ผ่านการโฆษณาผลิตภัณฑ์ “คอมฟอร์ด 100” (อรรรรณชัยเกษม, 2538) การนำเสนอเรื่องเพศศึกษาทางสื่อวิทยุกระจายเสียง (ตรีนิษฐ วีระเวสส์, 2539) การตรวจพิจารณาโฆษณาทางสื่อวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ของสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา (เยาวเรศ อุปมายันต์, 2539) การพัฒนารูปแบบการเผยแพร่ความรู้และข่าวสารด้านสุขภาพทางวิทยุกระจายเสียงสำหรับ ประชาชนในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล (ลัดดา ปิยะเศรษฐ์, 2541) บทบาทของนักจัดรายการวิทยุกระจายเสียง เกี่ยวกับการป้องกันโรคเอดส์ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประเทศไทย (จารุวรรณ นิพพานนท์และสมชาย นาตะพันธุ์, 2541) เนื้อหาและวิธีการนำเสนอเรื่องสุขภาพอนามัยของสถานีวิทยุสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล (วรรณนิภา เมฆเมืองทอง, 2543) การสื่อสารประเด็นยาเสพติดผ่านสื่อวิทยุกระจายเสียงโดยผู้สื่อสารที่เป็นเยาวชนผู้เคยติดยาเสพติด (ศิริพร เสรีกิตติกุล, 2544) ประสิทธิภาพของรูปแบบการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารด้านสุขภาพทางวิทยุกระจายเสียงต่อการสร้างสุขภาพของประชาชนเขตอำเภอเมือง จังหวัดสุโขทัย ตาม โครงการรณรงค์ปี แห่งการสร้างสุขภาพทั่วไทย พ.ศ. 2545 (ประการ เข้มแข็ง, 2545) สื่อวิทยุและสื่อโทรทัศน์เพื่อข่าวสารสุขภาพเพื่อประชาชน (สุภิญญา กลางณรงค์และคณะ, 2548)

สื่อสิ่งพิมพ์ ได้แก่ การศึกษาประสิทธิภาพของสื่อสิ่งพิมพ์ที่มีเนื้อหาด้านประชากรศึกษา เน้นหนักเรื่องสุขภาพอนามัยสำหรับประชาชนในเขตชนบท (กุลประภัสสร โกละกะ, 2535) อิทธิพลของสื่อมวลชนต่อการเรียนรู้เรื่องการดูแลสุขภาพสุขภาพของตนเอง : ศึกษากรณีนิคมสารหมอชาวบ้าน (บาหยัน อิมสำราญ, 2538) การประเมินสภาพปัญหาที่ตรวจพบเกี่ยวกับการโฆษณาเครื่องมือแพทย์และอุปกรณ์การแพทย์ในสื่อสิ่งพิมพ์ (สมเกียรติ วิทยารุ่งเรืองยศ, 2541) การสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติมเพื่อส่งเสริมสุขภาพที่ดีของวัยรุ่น เรื่อง สร้างเสน่ห์ด้วยการกินสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนบ้านยาวิ-ห้วยโป่ง จังหวัดเพชรบูรณ์ (อโนมา ไม้หอม, 2541) การสร้างต้นแบบสื่อสิ่งพิมพ์เพื่อช่วยผู้ป่วยวัณโรค ยอมรับการรักษาครบถ้วนด้วยระบบยาระยะสั้น โรงพยาบาลทรวงอก (สำเนียง อรรธนาเวช, 2541) การประเมินผลสื่อเผยแพร่ความรู้งานคุ้มครองผู้บริโภคด้านสาธารณสุข โดยสื่อสิ่งพิมพ์และสื่อสนับสนุนในท้องถิ่น (พัชนี เขยจรธยา, 2542) อิทธิพลของสื่อสิ่งพิมพ์ที่มีต่อความรู้และทัศนคติเรื่องเพศศึกษาของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในโรงเรียนสหศึกษา : กรณีศึกษาโรงเรียนในอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ (ชาติวุฒิ วังวล, 2542) การสำรวจความรู้ ทัศนคติ และการเปิดรับข่าวสารเรื่องการดูแลสุขภาพแนวชีวิตจากสื่อสิ่งพิมพ์ของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร

(ณพสิริ ปุสฺสเด็จ, 2543) การศึกษาสื่อสิ่งพิมพ์เพื่อสุขภาพ (บุญเรือง เนียมหอมและคณะ, 2547) รูปแบบการพัฒนาการสื่อสารสุขภาพและนักสื่อสารสุขภาพด้านสื่อสิ่งพิมพ์ (บุญเรือง เนียมหอม และ คำพล คำรงค์วงศ์, 2549)

สื่อพื้นบ้าน งานวิจัยที่ศึกษาบทบาทและความสำคัญของสื่อพื้นบ้าน ประกอบด้วยสื่อท้องถิ่น และสื่อพื้นบ้านประจำภูมิภาคต่าง ๆ สามารถจำแนกได้เป็นประเภทต่าง ๆ ดังนี้

1. หอกระจายข่าว ได้แก่ ประสิทธิภาพของการให้การศึกษาด้านสาธารณสุขมูลฐานแก่ครอบครัว โดยใช้หอกระจายข่าวสารอย่างมีระบบและแบบเรียนด้วยตนเอง (ธงชัย เล็กกัมพร, 2530) การศึกษาหน้าที่ของหอกระจายข่าวในการให้ความรู้ความเข้าใจในด้านสาธารณสุขมูลฐานแก่ประชาชนในจังหวัดนครปฐม (ประไพพรรณ ธงอินเนตร, 2532) ผลสัมฤทธิ์ในการรับสารนิเทศด้านสุขภาพอนามัยจากการเผยแพร่สารนิเทศทางหอกระจายข่าวประจำหมู่บ้าน (ขวัญชนก ศิริพันธุ์เมือง, 2536)

2. หนังสือได้แก่ การศึกษาการรับข่าวสารทางด้านสาธารณสุขจากสื่อพื้นบ้านประเภทหนังสือของประชาชนในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช (ปาริชาติ ยุทธะพาทีกุล, 2537)

3. เพลงขอ ได้แก่ การศึกษาการเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับโรคเอดส์ผ่านสื่อพื้นบ้านเพลงขอ (นารีนารถ กิตติเกษมศิลป์, 2539)

4. หมอตำผีฟ้า ได้แก่ แนวทางการให้ความรู้เรื่องสุขภาพอนามัยแก่หมอตำผีฟ้า (กฤตยา แสงเจริญ, 2537) การรักษาพยาบาลแบบพื้นบ้าน : กรณีศึกษาหมอตำผีฟ้า บ้านหนองใหญ่ อำเภอเวียงน้อย จังหวัดขอนแก่น (มารีโกะ กาโด๊ะ, 2538)

สื่อคอมพิวเตอร์ ได้แก่ การใช้ชุดกิจกรรมการสอนความรู้ ความตระหนัก และทักษะชีวิตเพื่อการป้องกันโรคเอดส์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 (ยุพิน ชัยราชา, 2540) ผลกระทบของอินเทอร์เน็ตต่อสุขภาพจิตของผู้ใช้ในเขตอำเภอเมือง (ลักษณะ พลอยล้อมแสง, 2544) การสร้างบทเรียนโปรแกรม วิชาสุขศึกษา เรื่อง การส่งเสริมสุขภาพจิต สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 (ประไพ ศรีวรรณวงษ์, 2545) ความต้องการข่าวสาร การเปิดรับ และการใช้ประโยชน์ข่าวสารด้านสุขภาพจากเว็บไซต์สุขภาพของผู้ใช้อินเทอร์เน็ตในเขตกรุงเทพมหานคร (จริมา ทองสวัสดิ์, 2545) การให้การปรึกษาทางอินเทอร์เน็ต : ความรู้จากประสบการณ์ (สกาวรัตน์ พวงลัดดา, 2547) การพัฒนาสื่อการเรียนการสอนด้วยบทเรียนโปรแกรมคอมพิวเตอร์ช่วยสอน กระบวนวิชา 551492 การพยาบาลชุมชน 2 : การเยี่ยมบ้าน (ตีพร อึ้งวัฒนาและคณะ, 2548) การสำรวจความคิดเห็นและความต้องการเรียนรู้เรื่องสุขภาพผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตของวัยรุ่น (ศรีวิภา เลียงพันธุ์สกุล นนทลี วีรัชย์ และ

นันทา อ่วมกุล, 2548) ผลของการพัฒนาโปรแกรมคอมพิวเตอร์ช่วยสอนเรื่องกลไกการคลอต่อความรู้ของนักศึกษาพยาบาล (ปิยนุช ชูโต และคณะ, 2550)

สื่อนิตยสาร งานวิจัยที่ศึกษาสื่อนิตยสาร ได้แก่ โฆษณาผลิตภัณฑ์สุขภาพทางสื่อหนังสือพิมพ์และนิตยสารในรอบ 1 เดือน (ตุลาคม) พ.ศ.2539 (กุหลาบ สุขจิตร, 2539) บทบาทของนิตยสารสตรีในการเผยแพร่ความรู้ด้านสุขภาพอนามัย (ลักขมี ไชยทองศรี, 2541) บทบาทของนิตยสารในการให้ความรู้เรื่องเพศ (จิรอดุลย์ บุญยภักดิ์, 2543) พฤติกรรมการอ่าน ความต้องการเนื้อหา รูปแบบและการนำไปใช้ประโยชน์จากนิตยสารแนวสุขภาพของพนักงานการสื่อสารแห่งประเทศไทย (นรากร สมบัติสวัสดิ์, 2546)

สื่ออินเทอร์เน็ต ได้แก่ การบริการข่าวสารด้านการแพทย์และสาธารณสุขบนอินเทอร์เน็ต (สุวรรณมณฑ์ อวัยวานนท์, 2542) ประสิทธิภาพของเว็บไซต์โครงการรณรงค์เพื่อการไม่สูบบุหรี่ (พิมพ์เพ็ญ ธนาคุณ, 2543) การศึกษาการเผยแพร่ข้อมูลสุขภาพผ่านสื่ออินเทอร์เน็ต (สุกัญญา ประจุศิลป์และคณะ, 2547) การพัฒนาระบบสนับสนุนการสื่อสารสุขภาพผ่านอินเทอร์เน็ต (สุกัญญา ประจุศิลป์และคณะ, 2549) บทบาทของอินเทอร์เน็ตในการเผยแพร่ความรู้ด้านสุขภาพอนามัย (หนึ่งหทัย ขอฟลุกลาง, 2550)

ส่วนงานวิจัยที่ศึกษาสื่อประเภทอื่น ๆ ได้แก่ ภาพยนตร์โฆษณา จำนวน 2 เรื่อง คือ การศึกษาอิทธิพลของการใช้ความน่ากลัวในภาพยนตร์โฆษณาต่อต้านโรคเอดส์ต่อกลุ่มผู้มีความเสี่ยงสูง (วินัส เจตจรรยาพงศ์, 2541) การเปรียบเทียบผลการเปิดรับสื่อภาพยนตร์โฆษณารณรงค์ต่อต้านโรคเอดส์ที่ใช้ความกลัวและความเอื้ออาทรเป็นแรงจูงใจ (วิษุตา ชินกุลประสาน, 2544) และละครเวที จำนวน 1 เรื่อง คือ กลยุทธ์ในการใช้สื่อประเภทละครเวทีเพื่อโน้มน้าวใจให้รักษาความสะอาดและสิ่งแวดล้อม : ศึกษาเฉพาะกรณีละคร เรื่อง “ตาวีเศษตะลุยเมืองมอมแมม” (มารีสา แสนกุลศิริศักดิ์, 2532)

4.2.5 ประเด็นหรือหัวข้อที่ทำการศึกษา

จากการวิเคราะห์ข้อค้นพบจากงานวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพ พ.ศ 2523-2550 สามารถจำแนกประเด็นหรือหัวข้อที่ศึกษาในงานวิจัยได้ ดังนี้

ประเด็นหรือหัวข้อที่ทำการศึกษา	จำนวน	ร้อยละ
สุขภาพอนามัยทั่วไป	47	14.5
ยาเสพติด	44	13.5
โรคเอดส์	39	12
ข่าวสารสาธารณสุข	29	8.9
โภชนาการ	27	8.3
โรคภัยไข้เจ็บ	22	6.8
โรคจิต	16	4.9
การบริโภคผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพ	14	4.3
ยา	13	4
การวางแผนครอบครัว	12	3.7
การตั้งครรภ์/การเลี้ยงดูบุตร	11	3.4
หน่วยงาน/บุคลากรด้านสาธารณสุข	10	3.1
เพศ	7	2.2
อุบัติเหตุ	6	1.9
สภาพแวดล้อม	5	1.5
ทัศนศึกษา	3	0.9
เครือข่ายประชาสังคม	3	0.9
การทำแท้ง	2	0.6
อื่นๆ	15	4.6

ตารางที่ 9 แสดงจำนวนและร้อยละของงานวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพ พ.ศ 2523-2550 จำแนกตามประเด็นหรือหัวข้อที่ศึกษาในงานวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพ

จากตารางที่ 9 แสดงจำนวนและร้อยละของงานวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพ พ.ศ 2523-2550 จำแนกตามประเด็นหรือหัวข้อที่ศึกษาในงานวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพ พบว่า หัวข้อที่มีการศึกษามากที่สุด คือ สุขภาพอนามัยทั่วไปจำนวน 47 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 14.5 รองลงไป คือ ยาเสพติดจำนวน 44 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 13.5 โรคเอดส์ จำนวน 39 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 12 ข่าวสารสาธารณสุขจำนวน 29 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 8.9 โภชนาการ จำนวน 27 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 8.3 โรคภัยไข้เจ็บจำนวน 22 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 6.8 โรคจิต จำนวน 16 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 4.9 อื่นๆ ได้แก่ อาชญากรรม ความรุนแรง 2 เรื่อง จิตวิทยา สิ้นค้าทั่วไป อุปกรณ์การแพทย์ เครื่องสำอางค์ สิทธิของ

ผู้บริโภครวม 2 เรื่อง ครอบครัว ความรู้ทางการแพทย์ การแพทย์ทางเลือก ความรุนแรงทางเพศ การรณรงค์ จำนวน 15 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 4.6 การบริโภคผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพ จำนวน 14 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 4.3 ยา จำนวน 13 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 4 การวางแผนครอบครัว จำนวน 12 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 3.7 การตั้งครรภ์/การเลี้ยงดูบุตร จำนวน 11 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 3.4 หน่วยงาน/บุคลากรด้านสาธารณสุข จำนวน 10 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 3.1 เพศ จำนวน 7 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 2.2 อุบัติภัย จำนวน 6 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 1.9 สภาพแวดล้อม จำนวน 5 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 1.5 ทันตศึกษา และเครือข่ายประชาสังคม จำนวนหัวข้อละ 3 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 0.9 หัวข้อที่มีการศึกษาน้อยที่สุดคือ การทำแท้งจำนวน 2 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 0.6 โดยมีรายละเอียดของงานวิจัยที่ศึกษาหัวข้อต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

สุขภาพอนามัยทั่วไป งานวิจัยที่ศึกษาประเด็นด้านสุขภาพอนามัย ได้แก่ การศึกษาการยอมรับรายการโทรทัศน์เพื่อพัฒนาสุขภาพของสมาชิกรายการโทรทัศน์ศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา (บุญทิวา นาคะตะ, 2523) การศึกษาประสิทธิผลของสื่อในการให้ความรู้เรื่องภูมิคุ้มกันโรคแก่มารดาหลังคลอด (วชิราภรณ์ เรื่องไฟบูลย์, 2527) การศึกษาทดลองใช้สื่อผสมวิทยุ (Radio Forums) ในการให้สุขศึกษาแก่ชุมชน (ตำบลเข้ร้อ) (เสาวนีย์ จันทวัฒน์, 2529) สภาพความต้องการและปัญหาการใช้สื่อเพื่อการเผยแพร่ความรู้ด้านสุขภาพอนามัยสำหรับประชาชนของเจ้าหน้าที่ศูนย์บริการสาธารณสุขสังกัดกรุงเทพมหานคร (ปรารธนา มาลัยขวัญ, 2532) การวิเคราะห์รายการสุขภาพอนามัยทางโทรทัศน์ที่มีต่อการส่งเสริมสุขภาพ (ลัดดา ประพันธ์พงษ์ชัย, 2535) การศึกษาประสิทธิผลของสื่อสิ่งพิมพ์ที่มีเนื้อหาด้านประชากรศึกษานั้นหนักเรื่องสุขภาพอนามัยสำหรับประชาชนในเขตชนบท (กุลประภัสสร โกละกะ, 2535) ผลสัมฤทธิ์ในการรับสารนิเทศด้านสุขภาพอนามัยจากการเผยแพร่สารนิเทศทางหอกระจายข่าวประจำหมู่บ้าน (ขวัญชนก สิริพันธุ์เมือง, 2536) กลวิธีการสร้างสื่อเพื่อส่งเสริมธุรกิจด้านการบริหารร่างกาย (อสุณา ภูมิศักดิ์, 2537) แนวทางการให้ความรู้เรื่องสุขภาพอนามัยแก่หมอลำผีฟ้า (กฤตยา แสงเจริญ, 2537) ประสิทธิภาพของการให้ความรู้เรื่องการฝึกออกกำลังกายและการสนับสนุนจากสมาชิกในครอบครัว ในการส่งเสริมการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพของผู้สูงอายุ (จันทร์ฉาย ฉายากุล, 2538) อิทธิพลของสื่อมวลชนต่อการเรียนรู้เรื่องการดูแลรักษาสุขภาพของตนเอง : ศึกษากรณีนิตยสารหมอชาวบ้าน (บาทย์น อิ่มสำราญ, 2538) “กลยุทธ์การสื่อสารแนวคิดเกี่ยวกับสุขภาพ” ผ่านรูปแบบที่เป็นการ์ตูนของคุณประยูร จรรย์วามย์ (ยุทธนา จินดากุล, 2539) ทิศทางของการดูแลสุขภาพในรายการสุขภาพทางโทรทัศน์ (นิภาพรณ สุขศิริ, 2540) ความพึงพอใจของผู้ชมรายการสุขภาพกับการดูแลตนเอง (สุภาพรณ พรหมศิริราช, 2540) บทบาทของนิตยสารสตรีในการเผยแพร่ความรู้ด้านสุขภาพอนามัย (ลักขมิ ไชยทองศรี, 2541) การพัฒนารูปแบบการเผยแพร่ความรู้และข่าวสารด้านสุขภาพทางวิทยุกระจายเสียงสำหรับประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล (ลัดดา ปิยเศรษฐ์, 2541) พฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพของผู้นำศาสนา อิสลาม จังหวัดปัตตานี

(กนกวรรณ จันทร์แดง, 2541) การศึกษาบทบาทของสื่อต่อการยอมรับโครงการสุขบัญญัติแห่งชาติ (กรกฤตย กิตติสุนทรพิศาส, 2541) ประสิทธิภาพของการชมรายการโทรทัศน์ ซุปเปอร์บอย ต่อการเปลี่ยนแปลงความรู้ และพฤติกรรมสุขภาพตามสุขบัญญัติ (เบญจมาศ สุรมิตรไมตรี, 2541) ความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดรับข่าวสารกับการดูแลสุขภาพตนเองของสตรีวัยทอง (สิริพรรณ วิบูลย์จันทร์, 2542) เนื้อหาและวิธีการนำเสนอเรื่องสุขภาพอนามัยของสถานีวิทยุสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล (วรรณนิภา เมฆเมืองทอง, 2543) การพัฒนาระบบสุขภาพทางเลือกเพื่อการส่งเสริมสุขภาพสตรีวัยกลางคน : วิเคราะห์สถานการณ์ในภาคเหนือ อีสาน และใต้ (ศิริพร จิรวัดน์กุลและคณะ, 2543) ผลของโปรแกรมส่งเสริมสุขภาพจิตต่อพฤติกรรมการดูแลตนเองด้านสุขภาพจิตของผู้สูงอายุ (จิตสมร วุฒิพงษ์, 2543) การสำรวจความรู้ ทัศนคติ และการเปิดรับข่าวสารเรื่องการดูแลสุขภาพแนวชีวิตจากสื่อสิ่งพิมพ์ของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร (ณพลศิริ ปุสเสด็จ, 2543) การศึกษาปฏิสัมพันธ์ระหว่างพิธีกรและวิทยากรรายการสุขภาพทางโทรทัศน์ในเชิงชาติพันธุ์วรรณนาแห่งการสื่อสาร (เปอร์รี่ชม ยอดฉัตร, 2544) การให้สุขศึกษาตามแนวนโยบายสุขบัญญัติแห่งชาติในรายการสุขภาพทางโทรทัศน์ (ดวงดาว พันธุ์พิกุล, 2544) การรับรู้ข่าวสาร ทัศนคติ และความพึงพอใจในการใช้บริการของสถานีอนามัยเฉลิมพระเกียรติ 60 พรรษานวมินทราชินีกับสถานีอนามัยทั่วไป ในอำเภอไทรน้อย จังหวัดนนทบุรี (สุรพงษ์ แสงสำลี, 2544) ประสิทธิภาพของรูปแบบการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารด้านสุขภาพทางวิทยุกระจายเสียงต่อ การสร้างสุขภาพของประชาชนเขตอำเภอเมือง จังหวัดสุโขทัย ตามโครงการรณรงค์ปีแห่งการสร้างสุขภาพทั่วไทย พ.ศ. 2545 (ประการ เข้มแข็ง, 2545) การศึกษาปัญหาและความต้องการใช้สื่อด้านส่งเสริมสุขภาพของโรงพยาบาลชุมชน ในเขตการสาธารณสุข 6 (นันทิราพร แฉวไรสง, 2545) ความต้องการข่าวสาร การเปิดรับ และการใช้ประโยชน์ข่าวสารด้านสุขภาพจากเว็บไซต์สุขภาพของผู้ใช้อินเทอร์เน็ตในเขตกรุงเทพมหานคร (จริมา ทองสวัสดิ์, 2545) พฤติกรรมการอ่าน ความต้องการเนื้อหา รูปแบบและการนำไปใช้ประโยชน์จากนิตยสารแนวสุขภาพของพนักงานการสื่อสารแห่งประเทศไทย (นรากร สมบัติสวัสดิ์, 2546) ศักยภาพของสื่อมวลชนในการส่งเสริมสุขภาพ (ปาริชาติ สถาปิตานนท์และคณะ, 2546) การศึกษาสื่อสิ่งพิมพ์เพื่อสุขภาพ (บุญเรือง เนียมหอม และคณะ, 2547) กระบวนทัศน์ใหม่ของการสื่อสารเพื่อส่งเสริมสุขภาพของประชาสังคม (รังสิมานิโบล, 2547) กระบวนการสื่อสารการรณรงค์ด้านสุขภาพ (วาสนา จันทร์สว่างและคณะ, 2548) การสังเคราะห์องค์ความรู้ เรื่อง "การโฆษณาสารเคมีกำจัดศัตรูพืชโดยสื่อมวลชน" (พัฒน์พงศ์ จาติเกตุ, 2548) สื่อวิทยุและสื่อโทรทัศน์เพื่อข่าวสารสุขภาพเพื่อประชาชน (สุภิญญา กลางณรงค์และคณะ, 2548) โครงการวิจัย สถานภาพการดำเนินงานสื่อสารสุขภาพของหนังสือพิมพ์รายวัน (พนม คลี่ฉายา และคณะ, 2548) การสำรวจความคิดเห็นและความต้องการเรียนรู้เรื่องสุขภาพผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตของวัยรุ่น (ศิริวิภา เลี้ยงพันธุ์สกุล นนทลี วีรัชย์ และนันทา อ่วมกุล, 2548) การเปิดรับข่าวสารความคิดเห็นและการมีส่วนร่วมต่อ "โครงการส่งเสริมกีฬาและการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ" โดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ของนักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหง

(วนิดา บัวจันทร์, 2548) การศึกษาและพัฒนาการสื่อสารสุขภาพในกลุ่มแรงงานข้ามชาติ กรณีศึกษา กลุ่มแรงงานไทใหญ่ในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ (ขวัญชีวัน บัวแดงและคณะ, 2549) รูปแบบการพัฒนาการสื่อสารสุขภาพและนักสื่อสารสุขภาพด้านสื่อสิ่งพิมพ์ (บุญเรือง นิยมหอม และกำพล ดำรงค์วงศ์, 2549) การพัฒนาฐานข้อมูลเพื่อส่งเสริมการวิจัยผลลัพธ์ทางสุขภาพ (ฉัตร ชัยญาคุณาพฤกษ์ และศุภสิทธิ์ พรรณารุโณทัย, 2549) โครงการวิจัยและพัฒนาการสื่อสารสุขภาพของท้องถิ่น (ดวงพร คำานุณวัฒน์และคณะ, 2549) บทบาทของอินเทอร์เน็ตในการเผยแพร่ความรู้ด้านสุขภาพอนามัย (หนึ่งหทัย ขอผลกลาง, 2550)

ยาเสพติด งานวิจัยที่ศึกษายาเสพติด ได้แก่ พฤติกรรมการยอมรับสารด้านการป้องกันยาเสพติดทางวิทยุและโทรทัศน์ของประชาชนในเขตชุมชนแออัดคลองเตย (อรสา ปานขาว, 2526) การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการรับข่าวสารกับความเชื่อทางสุขภาพของผู้เข้าร่วม โครงการเลิกสูบบุหรี่ของสำนักงานอนามัยกรุงเทพมหานคร (อุติษา ชุตินุญชรรม, 2532) ทศนคติของผู้ป่วยยาเสพติดที่มีต่อการรับข่าวสารในเรื่องการบำบัดรักษา (ศักดิ์นา บุญเปี่ยม, 2533) ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการเปิดรับสื่อ ความรู้ ทศนคติ และพฤติกรรมในการรณรงค์เพื่อการไม่สูบบุหรี่ : ศึกษาเฉพาะกรณีข้าราชการ (เพ็ญจันทร์ สุทธิเชษฐกุล, 2534) การรับข่าวสารเกี่ยวกับยาม้าจากสื่อมวลชนของพนักงาน ขั้บรถ บริษัท ขนส่ง จำกัด (วริยา ฐวสิน, 2534) การศึกษาผลของการสื่อสารรณรงค์ต่อต้านการเสพยาบ้าที่มีต่อเยาวชนกรุงเทพมหานคร (แหวตนา ชนบัตร, 2534) การเปิดรับข่าวสารความรู้เรื่องสิ่งเสพติดและการป้องกันสิ่งเสพติดจากสื่อมวลชนและสื่อบุคคลของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ (วริศรา วราลักษณ์, 2537) การรับข่าวสารการรณรงค์เพื่อการไม่สูบบุหรี่ของเยาวชน : ศึกษาเฉพาะกรณีสมาชิกชมรมเยาวชนปลอดสะอาด มูลนิธิหมอชาวบ้าน(สุชาดา เมธิคุณาภรณ์, 2537) การสื่อสารเพื่อการป้องกันยาเสพติดของกลุ่มผู้ใช้แรงงาน โรงงานอุตสาหกรรมในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล (ศรเทพ เริงยุทธนาชีวิน, 2538) การสื่อสารในครอบครัวกับความรู้และทัศนคติเกี่ยวกับยาบ้าของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ในเขตกรุงเทพมหานคร (ขวัญใจ ผลเจริญสุข, 2539) พฤติกรรมการรับข่าวสารเรื่องยาม้าของครูโรงเรียนมัธยมศึกษา : ศึกษาเฉพาะกรณีโรงเรียนกรมสามัญ กลุ่มที่ 1 ในกรุงเทพ (ศิริพร เชิดวงศ์สุข, 2539) การศึกษากลยุทธ์และประสิทธิผลของโครงการประชาสัมพันธ์เพื่อลดอุบัติเหตุจากรถจักรยานยนต์ (ทิพารัตน์ เค้นชัยประดิษฐ์, 2539) ปัจจัยทางสังคม พฤติกรรมการเปิดรับสื่อเกี่ยวกับความรู้และทัศนคติที่มีต่อการป้องกันการใช้ยาบ้าของผู้ใช้แรงงานในสถานประกอบการอุตสาหกรรมในจังหวัดนนทบุรี (ถนอมนุช พิทักษ์โกศล, 2540) การเปิดรับข่าวสาร การจดจำสารและการเลียนแบบพฤติกรรมต่อต้านยาเสพติดของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นในโครงการป้องกันยาเสพติดจังหวัดชัยภูมิ (ประภาวดี ธานีรนานนนท์, 2540) สภาพชีวิตของผู้เสพยาบ้าและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการเกิดพฤติกรรมการเสพยาบ้า (รัฐพล อินทวิชัย, 2540) การศึกษาการได้รับสื่อในการรณรงค์ป้องกันยาเสพติดของประชาชนจังหวัดขอนแก่น : ศึกษากลุ่มผู้ติด

ยาเสพติด (กิ่งแก้ว เกษโกวิท, 2540) การได้รับสื่อในการรณรงค์การป้องกันยาเสพติดของประชาชน
 จังหวัดขอนแก่น : ศึกษากลุ่มนักศึกษาระดับอุดมศึกษา (มณีรัตน์ ภัทรจินดาและคณะ, 2540)
 พฤติกรรมการเปิดรับสื่อโฆษณาการป้องกัน เครื่องดื่มกึ่งแอลกอฮอล์ชนิดใหม่ ทางสื่อโทรทัศน์กับ
 พฤติกรรมการบริโภคกาแฟป้องกันของกลุ่มผู้ใช้แรงงานไทยในเขตกรุงเทพมหานคร (อำนาจ
 สุวัตติพงษ์, 2540) อิทธิพลของการสื่อสารในการป้องกันยาเสพติดของนักเรียนอาชีวศึกษาในเขต
 กรุงเทพมหานคร (ชลลดา สมุทรพงษ์, 2541) ทักษะคิดและการยอมรับของวัยรุ่นต่อการนำเสนอ
 ข่าวสารการป้องกันยาเสพติดผ่านนักร้อง-นักแสดง (อารีภักดี เงินบำรุง, 2541) ประสิทธิภาพของ
 โฆษณาและประชาสัมพันธ์ของโครงการ “โรงเรียนสีขาว” ที่มีต่อนักเรียนมัธยมศึกษาในเขต
 กรุงเทพมหานคร (ขวัญรัศมี วชิรชนเสถียร, 2541) การสื่อสาร ความรู้ ทักษะคิดและทักษะการปฏิเสธ
 สิ่งเสพติดของนักเรียนมัธยมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร (จิตรา ชนสารเสณี, 2541) ปัจจัยสื่อสารที่มี
 ผลต่อการตัดสินใจเลิกยาบ้าของเยาวชนในสถาบันการศึกษา (รุ่งทิพ สุนทรโรทก, 2541) การเปิดรับ
 ข่าวสาร ความรู้ ทักษะคิดเกี่ยวกับการป้องกันยาเสพติดของกลุ่มผู้ใช้แรงงานในโรงงานอุตสาหกรรมใน
 จังหวัดสมุทรปราการ (เกตุร ชิวหากาญจน์, 2541) กลยุทธ์การสื่อสารของเจ้าหน้าที่บำบัดฟื้นฟู กับ
 การมีส่วนร่วมในกิจกรรมฟื้นฟูของผู้เข้ารับการบำบัดฟื้นฟูเพื่อเลิกยาเสพติด (กนกรัตน์
 วงศ์ลักษณ์, 2542) การรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับโครงการรณรงค์-รัฐ ร่วมใจด้านยาเสพติด ความรู้
 ทักษะคิดและพฤติกรรมการป้องกันและต่อต้านยาเสพติด (ศิริวรรณ จุลวนิชรัตน์, 2542) การรับรู้และ
 พฤติกรรมของคนไทยต่อการสูบบุหรี่ในที่สาธารณะ (เอมอร พุทธิพิสิฐเชษฐ, 2542) การเปิดรับสาร
 ความรู้ ทักษะคิด และการมีส่วนร่วมในโครงการ โรงเรียนสีขาวของครูและอาจารย์ระดับมัธยมศึกษาในเขต
 กรุงเทพมหานคร (ช่อแก้ว สมประสงค์, 2542) กลยุทธ์การสื่อสารในโครงการพัฒนาจิตและคุณภาพ
 ชีวิตที่มีต่อการตัดสินใจเลิกยาเสพติดแบบฉับพลัน (ภรินทร ทองลิ้ม, 2543) กระบวนการสื่อสารกับ
 การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในการลด ละ เลิก ยาเสพติดของนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาและ
 อาชีวศึกษา (ศศิพันธุ์ ไตรทาน, 2543) ประสิทธิภาพของเว็บไซต์โครงการรณรงค์เพื่อการไม่สูบบุหรี่
 (พิมพ์เพ็ญ ธนาคุณ, 2543) การโฆษณาบุหรี่ ณ จุดขาย (วสันต์ ศิลปะสุวรรณและคณะ, 2543) การ
 เปิดรับข่าวสาร ความรู้ และทักษะการปฏิเสธยาบ้าของนักเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดสระบุรี (นัฐภัทร
 สังข์ประเสริฐ, 2543) การใช้สื่อเพื่อรณรงค์การไม่สูบบุหรี่ของมูลนิธิรณรงค์เพื่อการไม่สูบบุหรี่ (บุรณี
 อนันทวงศ์, 2544) การสื่อสารประเด็นยาเสพติดผ่านสื่อวิทยุกระจายเสียงโดยผู้สื่อสารที่เป็นเยาวชน
 ผู้เคยติดยาเสพติด (ศิริพร เสรีกิตติกุล, 2544) การสื่อสารและเครือข่ายการรณรงค์ “เมาไม่ขับ”
 (หริสุดา ปิ่นทวนันท์, 2544) กลยุทธ์การสื่อสารของทหารในโครงการฝึกอบรมเพื่อฟื้นฟูเยาวชนผู้
 ติดยาเสพติด (ปิยพัชร์ สันบัวทอง, 2544) การรับรู้และทัศนคติเกี่ยวกับการโฆษณาบุหรี่ ณ จุดขายของ
 ประชาชน จังหวัดชลบุรี (ปรารธนา สถิตวิภาวีและคณะ, 2544) การศึกษาโครงการรณรงค์ให้ความรู้
 ความเข้าใจแก่เด็กและเยาวชนเกี่ยวกับยาเสพติดศึกษาเฉพาะสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน
 กลาง (สุธิดา ชีโนดม, 2545) การใช้ชุดการสอนเรื่องยาเสพติดจากสื่อหนังสือพิมพ์ (ทิพย์ยา สพโชค,

2545) แนวทางการส่งเสริมประชาสังคมเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในชุมชน (นรินทร์ แก้วมีศรีและคณะ, 2546) และประสิทธิผลของภาพกับคำเตือนบนซองบุหรี่ที่มีผลต่อพฤติกรรมการเลิกบุหรี่ของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร (กิตติศักดิ์ สุวัฒน์ธนากร, 2548)

โรคเอดส์ งานวิจัยที่ศึกษาโรคเอดส์ ได้แก่ การเปิดรับข่าวสารกับความรู้และการป้องกันโรคเอดส์ในหญิงอาชีพพิเศษและชายรักร่วมเพศในเขตกรุงเทพมหานคร (กาญจน์ หวังถิรอำนาจ, 2530) การศึกษาพฤติกรรมการสื่อสารและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการอยู่ร่วมกันระหว่างผู้ติดเชื้อเอดส์ในระยะที่ไม่มีอาการกับครอบครัว (เกษินี จุฑาวิจิตร, 2532) การวิเคราะห์เนื้อหาเรื่องโรคเอดส์ในหนังสือพิมพ์รายวันภาษาไทย (ศิริวิมล ชาญเวช, 2532) การเปิดรับและการยอมรับข่าวสารเรื่องโรคเอดส์ของนักเรียนและนิสิตนักศึกษาในกรุงเทพมหานคร (อุไรวรรณ ภูวิจิตรสุทิน, 2533) ความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดรับสื่อเกี่ยวกับโรคเอดส์กับความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมในการป้องกันโรคเอดส์ของหญิงโสเภณี : กรณีศึกษาหน่วยควบคุมกามโรค อำเภอหาดใหญ่ ศูนย์กามโรคเขต 12 สงขลา (กนกรัตน์ สุขวัฒน์, 2533) การเปิดรับสื่อ ความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมในการป้องกันโรคเอดส์ของผู้ปกครองนักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 6 เขตกรุงเทพมหานคร (สุวรรณิ โปษศิริ, 2534) การเปิดรับข่าวสารของผู้ใช้แรงงานในโรงงานอุตสาหกรรม เขตอุตสาหกรรมนวนคร จังหวัดปทุมธานีต่อการรณรงค์ป้องกันและควบคุมโรคเอดส์ (มนัส พูนินหลง, 2534) การศึกษาปัจจัยเอื้อให้เกิดพฤติกรรมเสี่ยงของลูกเรือประมงต่อการรับและแพร่เชื้อเอดส์ (พนิตนาฎ ถักนาโหมจิต, 2535) ความวิตกกังวลอันเกิดจากการรณรงค์เรื่องโรคเอดส์ผ่านสื่อมวลชนช่วงปี พ.ศ.2531-2534 : การศึกษาในทัศนะแบบองค์รวม (อาภัสรา จันท์สุวรรณ, 2535) การเปิดรับสื่อมวลชนและการสื่อสารระหว่างบุคคลเกี่ยวกับความรู้เรื่องโรคเอดส์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในสถาบันการศึกษาของรัฐ เขตอำเภอเมือง เชียงใหม่ (กมลฉัตร พลวัน, 2535) การเปรียบเทียบการรับรู้ ทักษะ และพฤติกรรมเสี่ยงต่อโรคเอดส์ของแรงงานในเขตนิคมอุตสาหกรรมบางชันและเขตนิคม อุตสาหกรรมภาคเหนือ (ศิริรัตน์ มลิณทานุช, 2535) พฤติกรรมการสื่อสารกับพฤติกรรมดูแลตนเองในกลุ่มผู้รับบริการตรวจกามโรค และโรคเอดส์ (อรุณ มะหนิ, 2536) ความรู้ เจตคติ และพฤติกรรมที่เกี่ยวกับโรคเอดส์ของประชาชนเขตเทศบาลเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ (ชลธิชา เรืองบุทธิการณ, 2536) ความรู้ การรับข้อมูลและพฤติกรรมเกี่ยวกับโรคเอดส์ : โครงการสำรวจประสิทธิผลของการสื่อสารเรื่องโรคเอดส์ต่อพฤติกรรมและค่านิยม (อรพินท์ พิทักษ์มหาเกตุ, 2536) การเปิดรับข่าวสารเรื่องโรคเอดส์จากสื่อประเภทหนังสือพิมพ์รายวัน และความสัมพันธ์กับความตื่นตัวเรื่องโรคเอดส์ของนิสิตนักศึกษา ในระดับปริญญาตรี สาขาวิชาการสื่อสารของจุฬาฯ ธรรมศาสตร์ และหอการค้าไทย (ธีรานุช เทพวัลย์, 2536) การศึกษาความคิดเห็นของนักศึกษาระดับปริญญาตรีสังกัดสถาบันเทคโนโลยีราชมงคลในเขตกรุงเทพมหานครเกี่ยวกับผลที่ได้จากการใช้สื่อเพื่อการรณรงค์ป้องกันโรคเอดส์ (เกียรติศักดิ์ พันธุ์ลำเจียก, 2536) ผลของการให้การพยาบาลแบบประคับประคองโดยใช้หลักการให้คำปรึกษาต่อเจตคติ

และพฤติกรรมเกี่ยวกับสุขภาพอนามัยของหญิงมีครรภ์ที่ติดเชื้อเอชไอวี (จรรยา จันทร์ผ่อง, 2537) การสนับสนุนและส่งเสริมให้ผู้ป่วยที่ติดเชื้อเอชไอวีมีส่วนร่วมในการดูแลตนเอง (ดวงกมล วัตราคุลย์, 2537) ความสัมพันธ์ระหว่างความเชื่อด้านสุขภาพค่านิยมทางสุขภาพกับพฤติกรรมในการป้องกันโรคเอชไอวีของพนักงานบริการในสถานเริงรมย์ ในเขตจังหวัดราชบุรี (รุ่งศรี ยุ่งทอง, 2537) ประสิทธิภาพของโปรแกรมสุขศึกษาเพื่อป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงต่อการติดเชื้อโรคเอชไอวีทางเพศสัมพันธ์ของนักศึกษาหญิงระดับอุดมศึกษาในกรุงเทพมหานคร (จันทร์วิภา คิลกสัมพันธ์, 2538) วิธีการสื่อสารระหว่างบุคคลเพื่อผ่อนคลายความวิตกกังวลต่อความตายของผู้ป่วยโรคเอชไอวี (ชาคริต ศึกษานนทร, 2538) การศึกษารูปแบบการนำเสนอและเนื้อหาโรคเอชไอวีในโฆษณาทางโทรทัศน์ของสำนักนายกรัฐมนตรี (วัชรินทร์ สุโรจนานนท์, 2538) การเปิดรับสื่อ ความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมในการป้องกันโรคเอชไอวีของหญิงมีครรภ์ที่มาฝากครรภ์ที่โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ (วินิตา ชวนางกูร, 2539) การเปรียบเทียบประสิทธิผลของหนังสือการ์ตูนและจุลสารในการให้ความรู้เกี่ยวกับโรคเอชไอวีและทักษะชีวิตที่มีต่อโรคเอชไอวี (สมชัย จันลองจับจิต, 2539) การเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับโรคเอชไอวีผ่านสื่อพื้นบ้านเพลงขอ (นารินารถ กิตติเกษมศิลป์, 2539) การใช้ชุดกิจกรรมการสอนความรู้ ความตระหนัก และทักษะชีวิตเพื่อการป้องกันโรคเอชไอวี สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 (ยุพิน ชัยราชา, 2540) อิทธิพลของการใช้ความน่ากลัวในภาพยนตร์โฆษณาต่อต้านโรคเอชไอวีต่อกลุ่มผู้มีความเสี่ยงสูง (วินัส เจิดจรรยาพงศ์, 2541) กลยุทธ์การสื่อสารภาพยนตร์โฆษณาเพื่อรณรงค์ป้องกันโรคเอชไอวี (ทวีชัย พงศ์มณีรัตน์, 2541) การวิเคราะห์การใช้การ์ตูนสื่อความหมายเพื่อการรณรงค์โรคเอชไอวี (พ.ศ.2535-2539) (มณฑิยา สุภโรจน์, 2541) การวิเคราะห์เนื้อหาเรื่องเอชไอวีในหนังสือพิมพ์รายวันภาษาอังกฤษของประเทศไทยและสิงคโปร์ (นพรัตน์ ปทุมรังษี, 2541) บทบาทของนักจัดรายการวิทยุกระจายเสียงเกี่ยวกับการป้องกันโรคเอชไอวีในภาคตะวันออกเฉียงเหนือประเทศไทย (จารุวรรณ นิพพานนท์และสมชาย นาคะพันธุ์, 2541) การวิเคราะห์เนื้อหาเรื่องโรคเอชไอวีในหนังสือพิมพ์รายวันของประเทศไทย (วัชรินทร์ กุลพิสิทธิ์เจริญ, 2542) การเปิดรับสื่อ ความรู้ แรงจูงใจในการป้องกันโรคเอชไอวีของผู้มารับบริการ ณ ศูนย์บริการสาธารณสุข ในกรุงเทพมหานคร (ชัชกริทธิ์ เวฬุวนารักษ์, 2542) ความสัมพันธ์ระหว่างความเชื่อด้านสุขภาพเกี่ยวกับโรคเอชไอวีกับพฤติกรรมในการป้องกันโรคเอชไอวีของลูกเรือประมงในจังหวัดชลบุรี (มานพ เชื้อมทอง, 2542) การศึกษาเปรียบเทียบการรณรงค์ให้ความรู้เรื่องโรคเอชไอวีแก่เด็กหูหนวกโดยผ่านสื่อละครใบ้ และสื่อละครใบ้ประกอบภาษามือ (ทิตวัญญ์ ณรงค์แสง, 2542) กลยุทธ์การสื่อสารการตลาดเพื่อสังคมในโครงการป้องกันโรคเอชไอวีของนักเรียนมัธยมศึกษาและอาชีวศึกษา จังหวัดราชบุรี (เนาวนิต ยิ้มวัน, 2543) การศึกษาสัมพันธ์ภาพระหว่างแหล่งข่าวสารกับผู้ที่ข่าวและความคิดเห็นต่อการนำเสนอเนื้อหาเรื่องเอชไอวี ในหนังสือพิมพ์รายวัน (อุษาสินี ธีรทอง, 2543) ระบบสัญลักษณ์ทางเพศในละครโทรทัศน์ที่มีอิทธิพลต่อการมีพฤติกรรมเสี่ยงต่อการติดเชื้อเอชไอวี (นงลักษณ์ ยิ้มสรวล, 2544) การเปรียบเทียบผลการเปิดรับสื่อภาพยนตร์โฆษณา

รณรงค์ต่อต้านโรคเอดส์ที่ใช้ความกลัวและความเชื่ออาทรเป็นแรงจูงใจ (วิชชุตา ชินกุลประสาน, 2544)

ข่าวสารสาธารณสุข งานวิจัยที่ศึกษาข่าวสารสาธารณสุข ได้แก่ การศึกษาการเผยแพร่ข่าวสารด้านสาธารณสุขมูลฐานด้วยเอกสารเผยแพร่เรื่องอนามัยครอบครัวกับผลสัมฤทธิ์จากการให้เอกสารเผยแพร่ (ลักขณา มนธาตุผลิน, 2524) การแพร่กระจายข่าวสารสาธารณสุขในระดับหมู่บ้านเพื่อการพัฒนาสาธารณสุขมูลฐาน : ศึกษาเฉพาะกรณีการให้ภูมิคุ้มกันโรคในเขตอำเภอโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา (มันธนา หิมกร, 2525) การวิเคราะห์การใช้สื่อเพื่อการเผยแพร่ความรู้ด้านสุขภาพอนามัยสำหรับประชาชนของเจ้าหน้าที่ในโรงพยาบาลและสถานบริการสาธารณสุขในกรุงเทพมหานคร (บุญส่ง แจ่มสว่าง, 2528) ประสิทธิภาพของการให้การศึกษาด้านสาธารณสุขมูลฐานแก่ครอบครัว โดยใช้หอกระจายข่าวสารอย่างมีระบบและแบบเรียนด้วยตนเอง (ชงชัย เล็กกัมพร, 2530) การเผยแพร่ข่าวสารเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภคด้านสาธารณสุขในหนังสือพิมพ์รายวันภาษาไทย (พรพรรณ ไม้สุพร, 2532) หน้าที่ของหอกระจายข่าวในการให้ความรู้ความเข้าใจในด้านสาธารณสุขมูลฐานแก่ประชาชน ในจังหวัดนครปฐม (ประไพพรรณ ธงอินเนตร, 2532) การรับข่าวสารทางด้านสาธารณสุขจากสื่อพื้นบ้านประเภทหนังสือของประชาชนในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช (ปาริชาติ ยุทธะพาทีกุล, 2537) ความสัมพันธ์ของการเปิดรับข่าวสารความรู้สุขภาพอนามัยด้านสาธารณสุขกับการรับบริการของผู้มารับบริการ โรงพยาบาลรามาริบัติ (คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล) (ธีรกุล สถิตนิมานการ, 2537) การศึกษาพฤติกรรมมารับฟังความต้องการรูปแบบและเนื้อหารายการเสียงตามสายในโรงพยาบาลของผู้ป่วยในโรงพยาบาลสาธารณสุขในเขตกรุงเทพมหานคร (วไลพร สวัสดิมงคล, 2538) ความต้องการสื่อเพื่อรับทราบข่าวสารและความรู้ด้านสุขศึกษาของผู้ป่วย และผู้พิการที่มารับบริการจากศูนย์สิรินธรเพื่อการฟื้นฟูสมรรถภาพทางการแพทย์แห่งชาติ (เกษมณี สายทิพย์วดี, 2538) ปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับการใช้น้ำหยดเสริมไอโอดีนในน้ำเพื่อป้องกันโรคขาดสารไอโอดีน อ.บ้านตาก จ.ตาก (มงคล ปิยศิริวัฒน์, 2539) การศึกษากลยุทธ์การประชาสัมพันธ์และประสิทธิผลในโครงการรณรงค์ “อ่านฉลากก่อนซื้อ” ของสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา (เบญจพร วุฒิพันธุ์, 2540) กลยุทธ์และประสิทธิผลของแผนการรณรงค์โฆษณาโครงการเสริมสร้างการตื่นตัวในการปกป้องสิทธิผู้บริโภค “อย.ปกป้องสิทธิ” (สุ��ัญญา ลิมสกุล, 2541) การสื่อสารเพื่อดำเนินงานส่งเสริมสุขภาพของกรมอนามัย (นิยม ศิริวัฒน์, 2541) การวิเคราะห์ความจำเป็นและความต้องการของการบริการข้อมูลข่าวสารสาธารณสุข (ศิริชัย ศิริเกษและคณะ, 2541) การสำรวจสถานการณ์เทคโนโลยีสารสนเทศด้านสาธารณสุขสำหรับประชาชน (ชำแก้ว หวานวาริและคณะ, 2541) การรับรู้ข้อมูลข่าวสารด้านสุขภาพของประชาชน (เบญจมาศ สุรมิตรไมตรี, 2542) การบริการข่าวสารด้านการแพทย์และสาธารณสุขบนอินเทอร์เน็ต (สุวรรณมณฑท์ อวัยวานนท์, 2542) ประสิทธิภาพของสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยาในการเผยแพร่ความรู้งานคุ้มครองผู้บริโภค (ชรรณณ์ อุทยานิก, 2543) การเปิดรับข่าวสาร ความรู้ ทัศนคติ

และการยอมรับการบริโภคสิ่งมีชีวิตที่ตัดต่อพันธุกรรม (GMOS) ของประชาชนในเขต กรุงเทพมหานคร (ชนานันท์ คงชนาฤทธิ์, 2543) การเปิดรับ ทักษะคิด และความต้องการข้อมูลข่าวสารของผู้ใช้บริการแผนกผู้ป่วยนอกโรงพยาบาลของรัฐในเขตกรุงเทพมหานคร (วันเพ็ญ ปรีดิยาธร, 2543) การวิเคราะห์เนื้อหาเกี่ยวกับสุขภาพในนิตยสารเพื่อสุขภาพ : ศึกษากรณีนิตยสารไกล่หมอ ชิวจิต และหมอชาวบ้าน (ฐฎิณัฐร์ หลักชัยกุล, 2543) การทบทวนองค์ความรู้และประเมินสถานการณ์เพื่อพัฒนา “ชุดโครงการวิจัยระบบข้อมูลข่าวสารเพื่อสุขภาพประชาชน” (ประกอบ คุปรัตน์, 2546) การรับรู้และการเข้าถึงสื่อสาธารณสุขในจังหวัดเชียงราย (ปรีชา อุปโยคินและคณะ, 2547) การส่งเสริมประชาคมสื่อมวลชนเพื่อสุขภาพ (พลเดช ปิ่นประทีปและยุทธคนัย สีดาหาล้า, 2547) การศึกษาการเผยแพร่ข้อมูลสุขภาพผ่านสื่ออินเทอร์เน็ต (สุกัญญา ประจุศิลป์และคณะ, 2547) การนำเสนอข้อมูลข่าวสารในหน้าหนังสือพิมพ์เกี่ยวกับใช้วัคซีนและการนำไปใช้ประโยชน์ของผู้ประกอบการธุรกิจสัตว์ปีก (รัตนาภรณ์ ทองอรุณนิกุล, 2547) การพัฒนาระบบสนับสนุนการสื่อสารสุขภาพผ่านอินเทอร์เน็ต (สุกัญญา ประจุศิลป์และคณะ, 2549)

โภชนาการ งานวิจัยที่ศึกษาประเด็นด้านโภชนาการ ได้แก่ การศึกษาบทบาทของเครื่องบันทึกเสียงในการให้โภชนศึกษาแก่มารดาในเขตชนบท ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (สุทธิลักษณ์ สมิตะศิริ, 2523) การเปิดรับสื่อมวลชนทางด้านอาหารและโภชนาการ : ศึกษาความสำนึกจากการเปิดรับข่าวสารของแม่ที่นำบุตรมารับบริการจากแผนกกุมารเวชศาสตร์ของโรงพยาบาลรามาศิบัติ โรงพยาบาลพญาไท และศูนย์บริการสาธารณสุข (วันทนา ชาญวนิชวงศ์, 2524) กลยุทธ์การใช้สื่อเพื่อปลูกฝังโภชนาการแก่สตรีชนบท จังหวัดสุพรรณบุรี (ดวงทิพย์ วรรณรัตน์, 2524) การเปรียบเทียบพฤติกรรมการเปิดรับสื่อระหว่างกลุ่มมารดาของเด็กวัยก่อนเรียนที่มีภาวะปกติกับกลุ่มที่มีภาวะทุพโภชนาการในอาคารสงเคราะห์ดินแดง (วิทยา เทียนจวง, 2526) ประสิทธิภาพของสื่อเสียงตามสายที่มีต่อความรู้ ทักษะคิด และการปฏิบัติตนเกี่ยวกับการสุขาภิบาลอาหารของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองชลบุรี (มุกดา แก้วมณีโชค, 2531) ปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับนวัตกรรม : ศึกษากรณีโครงการการมีส่วนร่วมของชุมชนในการเฝ้าระวังคุณภาพน้ำบริโภคในหมู่บ้าน ตำบลคูบัว อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี (เพลินพร ผิวงาม, 2533) ประสิทธิภาพของการเผยแพร่ข่าวสารการคุ้มครองผู้บริโภคด้านสาธารณสุขที่มีต่อความรู้และความตระหนักของประชาชนเกี่ยวกับความปลอดภัยในการบริโภคอาหาร : ศึกษาเฉพาะกรณีประชาชนในเขตจังหวัดนครปฐม (อังคณา มั่งมีทรัพย์, 2533) ความรู้และความคิดเห็นของแม่บ้านในชนบทที่มีต่อรายการละครโทรทัศน์เผยแพร่ความรู้ด้านอาหารและยา ชุด “สวรรค์บ้านนา” กรณีศึกษา : อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา (วิศิษฎ์ ประวีณวงศ์วุฒิ และคณะ, 2536) สำมะโนการโฆษณา อาหาร ยา และเครื่องสำอางในวิทยุกระจายเสียงทั่วประเทศ พ.ศ.2536 (วิโรจน์ ตั้งเจริญเสถียร และคณะ, 2536) ความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดรับสารโฆษณาสินค้าประเภทนมทางโทรทัศน์กับพฤติกรรมการบริโภคสินค้าประเภทนมของเด็ก (กุลทรัพย์ อาลี, 2536) ปัจจัยด้านข่าวสารที่มี

ความสัมพันธ์กับโภชนาการของประชาชนในจังหวัดเลย (ปฤษฎางค์ จันทร์บุญเรือง, 2536) การวิเคราะห์เนื้อหาเกี่ยวกับโภชนาการของหนังสือพิมพ์รายวันไทย (จิตสุดา รูปงาม, 2537) การประเมินผลโครงการรณรงค์ให้ความรู้ในการเลือกซื้ออาหารและยา (ขงยุทธ ขจรธรรม, 2537) อิทธิพลของสื่อที่มีผลต่อการบริโภคเกลือ ไอโอดีนตามโครงการรณรงค์ขจัดโรคขาดสารไอโอดีนเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เถลิงศิริราชสมบัติครบรอบ 50 ปี (มารศรี เตชะกำพูน, 2538) อิทธิพลของการสื่อสารทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการบริโภคอาหารจานด่วน (Fast-Food) ประเภทแฮมเบอร์เกอร์ของเยาวชนในเขตกรุงเทพมหานคร (นลินี เสาวภาคย์, 2539) การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้การโฆษณาขนมกับพฤติกรรมการบริโภคขนมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น (จินดา บุญช่วย ก่อกุลและคณะ, 2540) การสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติมเพื่อส่งเสริมสุขภาพที่ดีของวัยรุ่น เรื่อง สร้างเสน่ห์ด้วยการกินสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนบ้านยาวิ-ห้วยโป่ง จังหวัดเพชรบูรณ์ (อโนมา ไม้หอม, 2541) ทักษะคิดของวัยรุ่นที่มีต่อรูปแบบการนำเสนอภาพยนตร์โฆษณาสินค้าประเภทขนมขบเคี้ยว (เกียรตินิยม สว่างเจริญ, 2541) ปัจจัยทางการสื่อสารการตลาดที่ก่อให้เกิดพฤติกรรมการบริโภคฟาสต์ฟู้ดของวัยรุ่นในกรุงเทพมหานคร (ปองพรรณ พนมสารรินทร์, 2541) กลยุทธ์การสื่อสารทางการตลาดของขนมขบเคี้ยว : กรณีศึกษาปลาสวรรค์ทาโร (รัชพงศ์ งามพิสัย, 2541) การสร้างและบริโภคสัญญาณชีวิตจิตและการทำหน้าที่ของสื่อมวลชน (ทัศนีย์ มีวรรณ, 2542) การศึกษาเครือข่ายการสื่อสารของกลุ่มชีวิตจิต (จารุณี พัทธพิมานสกุล, 2542) การเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับ “โครงการน้ำประปาดื่มได้” ความรู้ ทักษะคิด และพฤติกรรมการบริโภคน้ำดื่มของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร (ฐัทธนา แสงอร่าม, 2542) รูปแบบและประสิทธิผลของการสื่อสารในการดำเนินงานตามแนวทางการสร้างเสริมสุขภาพคนทำงานในโรงงานอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ (สุทธิภา วงศ์ยะลา, 2543) ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการเปิดรับสื่อรณรงค์เรื่องสุขภาพอนามัยและความสะอาดของผู้ประกอบอาชีพค้าขายอาหารริมบาทวิถีในเขตกรุงเทพมหานครกับความรู้ ทักษะคิด พฤติกรรมที่มีต่อการปรับปรุงด้านความสะอาด (พรวิไล แต่สุขะวัฒน์, 2544) พฤติกรรมการเปิดรับสื่อมวลชน ความรู้ และทักษะคิดที่มีต่ออาหารและโภชนาการของหญิงวัยกลางคนในเขตกรุงเทพมหานคร (จันทิมา ฉัตรชัยพลรัตน์, 2544) กลยุทธ์การประชาสัมพันธ์และประสิทธิผลของโครงการอาหารปลอดภัย ของกระทรวงสาธารณสุข (พิริยาภรณ์ แววจินดา, 2547)

โรคภัยไข้เจ็บ งานวิจัยที่ศึกษาโรคภัยไข้เจ็บทั่วไป ได้แก่ การศึกษากามโรค การใช้วิธี “โลกแคบ” ในการศึกษาพฤติกรรมการสื่อสารของผู้ป่วยกามโรค กรณีศึกษา ณ ศูนย์กามโรคเขต 1 สระบุรี (เดือนใจ เทพยสุวรรณ, 2528) ปัจจัยที่สัมพันธ์กับพฤติกรรมชะลอการรักษาของผู้ป่วยวัณโรคปอด (กรแก้ว กอพัฒนา, 2531) ผลของสื่ออารมณ์ขันต่อระดับความเครียดในผู้ป่วยบาดเจ็บกระดูกขาและได้รับการดัดง้างกระดูก (ผจงพร สุภาวิตา, 2534) การเปรียบเทียบสัมฤทธิ์ผลในการเผยแพร่ข่าวสารเรื่องโรคท้องร่วงระหว่างเอกสารภาษาถิ่น (เขมรถิ่นไทย) กับภาษาไทยมาตรฐานใน

พื้นที่อำเภอท่าตูม จังหวัดสุรินทร์ (ชิตาภา สุขพลา, 2535) ประสิทธิภาพของโปรแกรมสุขภาพ ร่วมกับแรงสนับสนุนทางสังคมจากแม่บ้านอาสาสมัครในการตรวจเต้านมด้วยตนเองของสตรีใน ชุมชนแออัดกรุงเทพมหานคร (วิมล คำสวัสดิ์, 2535) ประสิทธิภาพของโปรแกรมส่งเสริมสุขภาพต่อ การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้ป่วยโรคเบาหวาน ณ โรงพยาบาลพลพหลพยุหะเสนา จังหวัด กาญจนบุรี (ศุภวดี สิมปพานนท์, 2537) ประสิทธิภาพของโปรแกรมสุขภาพในพฤติกรรม การดูแลตนเองของผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูง โรงพยาบาลเจริญกรุงประชารักษ์ (ลัดดาวัลย์ ชานวิทิตกุล, 2538) การรักษาพยาบาลแบบพื้นบ้าน : กรณีศึกษาหมอลำผีฟ้า บ้านหนองใหญ่ อำเภอเวียงน้อย จังหวัดขอนแก่น (มารีโกะ กาไต้ะ, 2538) การสื่อสารกับพฤติกรรม การป้องกันโรคจากการทำงาน ของผู้ใช้แรงงานในเขตนิคมอุตสาหกรรมเหมือ (อมร เข็มตาต, 2540) การสื่อสารผ่านเครือข่ายสังคม เพื่อส่งเสริมพฤติกรรม การตรวจมะเร็งปากมดลูกของสตรีอำเภอนาสาร จ.สุราษฎร์ธานี (ประสาร วงศ์ วัฒนศิริ, 2540) การใช้การสนทนากลุ่มในการให้ความรู้ตามแบบแผนความเชื่อด้านสุขภาพแก่บิดา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรม การป้องกันโรคอุจจาระร่วงของมารดาที่มีบุตรอายุต่ำกว่า 5 ปีอำเภอศรีสาคร จังหวัดนราธิวาส (ศุภลักษณ์ รัตนะ, 2540) ประสิทธิภาพของคู่มือ “การดูแลตนเองก่อนและหลังผ่าตัด” ต่อระดับความรู้ที่ทัศนคติ และความวิตกกังวลของผู้ป่วยก่อนผ่าตัด (เพ็ญพร ต่อสกุลแก้ว, 2541) การ สร้างต้นแบบสื่อสิ่งพิมพ์เพื่อช่วยผู้ป่วยวัยโรคยอมรับการรักษาครบถ้วนด้วยระบบยาระยะสั้น โรงพยาบาลทรวงอก (สำเนียง อรรถาเวช, 2541) การเปิดรับสื่อความรู้ ทัศนคติกับการตรวจมะเร็ง เต้านมของสตรีในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา (นันทพร อติเรกโชติกุล, 2542) ผลของการ ฝึกอานาปานสติกับการแก้ปัญหาแนวอริยสังคีตต่อความเครียดของมารดาเด็กที่ป่วยด้วยโรค มะเร็ง (พรทิพย์ อนันตกุล, 2543) การรับรู้ความเสี่ยงและความรุนแรงของโรคระดูกพวงในสตรีวัยหมด ระดูที่มารับบริการที่คลินิกวัยทอง โรงพยาบาลมหาราชนครเชียงใหม่ (นริศ ศรีบัณฑิตมงคล, 2544) การประเมินผล โครงการประชาร่วมใจป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกเพื่อถวายเป็นพระราชกุศล ในวโรกาสเฉลิมพระชนมพรรษา 72 ปี : กรณีศึกษาสำนักงานสาธารณสุข จังหวัดนครราชสีมา (ชนวรรณ สธนเสาวภาคย์, 2544) ประสิทธิภาพของโครงการสนับสนุนและให้ความรู้เพื่อปรับปรุง การรับรู้สมรรถนะในการดูแลตนเอง และภาวะการควบคุมโรคในผู้ป่วยเบาหวานประเภทที่ 2 ที่ ควบคุมโรคไม่ได้ (สมจิต หนูเจริญกุลและคณะ, 2544) ผลของการให้ความรู้เกี่ยวกับการดูแลสุขภาพ ในผู้ป่วยสูงอายุโรคเบาหวานโดยใช้สื่อเพลงหมอลำเสริม (อมรรัตน์ ประเสริฐไทยเจริญ, 2544) ความรู้ ทัศนคติ และพฤติกรรม การเปิดรับข่าวสารของประชาชนชาวจังหวัดปทุมธานีในโครงการ 30 บาทรักษาทุกโรค (สายอุดี วานิกานุกุล, 2545) ผลของการให้ความรู้เรื่องโรคธาลัสซีเมียในหญิง ตั้งครรภ์ที่เป็นพาหะโรคธาลัสซีเมียและคู่สมรส โดยใช้สื่อวีดิทัศน์ กระบวนการกลุ่มและใช้สื่อ วีดิทัศน์ร่วมกับกระบวนการกลุ่ม (กอบกุล สุคนชวาริน, 2545) การรับรู้เกี่ยวกับโรคติดต่อที่เป็น ปัญหาใหม่ ของนักเรียนอาชีวศึกษาในเขต 1 (มนจิรา ถมั่งรักษ์สัตย์, 2545) การนำเสนอข้อมูลข่าวสาร

ในหน้าหนังสือพิมพ์เกี่ยวกับไข้หวัดนกและการนำไปใช้ประโยชน์ของผู้ประกอบธุรกิจสัตว์ปีก (รัตนภรณ์ ทองอรุณนิกุล, 2547)

โรคจิต งานวิจัยที่ศึกษาเรื่องโรคจิต ได้แก่ ประสิทธิภาพของการใช้สื่อภาพพลิกเรื่อง สุขภาพจิตกับผู้ป่วยนอกและญาติที่มารับบริการในโรงพยาบาลจิตเวชและโรงพยาบาลทั่วไป (อินทิรา ปัทมินทร, 2531) การศึกษาเพื่อประเมินสื่อสุขภาพจิตศึกษาแผ่นพับพิมพ์สี (วชิระ เฟิงจันทร์และคณะ, 2537) การใช้สื่อเพื่อผ่อนคลายความเครียดของพยาบาลหน่วยอุบัติเหตุและฉุกเฉิน โรงพยาบาลตำรวจ (อำไพ นิยาย, 2538) ประสิทธิภาพของการใช้กิจกรรมดนตรีที่มีต่อผู้ป่วยจิตเวชเรื้อรังในกลุ่มงานฟื้นฟูสมรรถภาพโรงพยาบาลศรีธัญญา (ศิริรัตน์วดี ปิยะศีล, 2540) การประเมินผลโครงการผลิตและแผนการสื่อในการรณรงค์สุขภาพจิตครอบครัวของกรมสุขภาพจิตในปีงบประมาณ 2538 (วัชณี หัตถพนม, 2540) ความสัมพันธ์ของพฤติกรรมการสื่อสารในครอบครัวกับสุขภาพจิตของเด็กวัยรุ่น: ศึกษาเฉพาะกรณีโรงเรียนบางปะกอกวิทยาคม (เพลินพิศ จันทร์ศักดิ์, 2541) กลยุทธ์การสื่อสารเพื่อพัฒนาสุขภาพจิตในชุมชนภาคเหนือ (จงจิต เทียมเทศ, 2542) ผลกระทบของอินเทอร์เน็ตต่อสุขภาพจิตของผู้ใช้ในเขตอำเภอเมือง (ลักษณะ พลอยเลื่อมแสง, 2544) ผลของการศึกษาความเข้าใจและการสื่อภาษาระหว่างการใช้สื่อด้วยการเล่านิทานกับการดูวิดีโอในกลุ่มบุคคลปัญญาอ่อนระดับปานกลาง (สุธัญญา อภัยยานุกร, 2544) กลยุทธ์การสื่อสารเพื่อฟื้นฟูจิตใจผู้ป่วยจิตเวช (จรัสพร กิรติเสวี, 2544) การสร้างบทเรียน โปรแกรมวิชาสุขศึกษา เรื่อง การส่งเสริมสุขภาพจิต สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 (ประไพ ศรีวรรณวงษ์, 2545) ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการสื่อสารของผู้ป่วยโรคจิตเภท และสมาชิกในครอบครัว ที่มารับบริการ ณ แผนกผู้ป่วยนอก โรงพยาบาลสวนสราญรมย์ (จุฬิพร ชวงค์, 2546) การประเมินผลสื่อเพื่อการเรียนรู้ในการเจรจาต่อรองเพื่อช่วยเหลือผู้อยู่ในภาวะวิกฤต ของเจ้าหน้าที่ตำรวจที่ปฏิบัติงานในเขตกรุงเทพมหานคร (อัจฉรา จรัสสิงห์, 2546) การให้การปรึกษาทางอินเทอร์เน็ต : ความรู้จากประสบการณ์ (สกาวัฒน์ พวงลัดดา, 2547) ผลของการฝึกทักษะการสื่อสารต่อพฤติกรรมสื่อสารของผู้ป่วยจิตเภทชายโรงพยาบาลจิตเวชขอนแก่นราชนครินทร์ (จิรารัตน์ พิมพ์ดีด และคณะ, 2550) การจัดทำสื่อภาพและเสียงเพื่อส่งเสริมความรู้เกี่ยวกับการกระตุ้นพัฒนาการเด็กออทิสติกด้วยเสียงเพลง (สุภารัตน์ พรหมกัณฑ์และคณะ, 2550)

อื่นๆ งานวิจัยที่ศึกษาประเด็นอื่น ๆ สามารถจำแนกได้ดังนี้

1. อาชญากรรม ความรุนแรง ได้แก่ พฤติกรรมการรับข่าวสารกับความรุนแรงทางสังคม (วิจิตร ระวิวงศ์และสุรพล ปธานวนิช, 2523) การสำรวจการตัดสินใจความร้ายแรงของอาชญากรรมโดยนักเรียน นิสิต นักศึกษาในกรุงเทพมหานคร (อุสา สุทธิสาคร, 2531)
2. จิตวิทยา ได้แก่ การสำรวจความต้องการของชุมชนเกี่ยวกับบริการทางวิชาการด้านจิตวิทยา (นิพนธ์ สัมมาและสมชาย เตียวกุล, 2531)

3. สินค้าทั่วไป ได้แก่ บทบาทของโฆษณาทางโทรทัศน์ต่อการตัดสินใจเลือกซื้อสินค้าของเด็กวัยรุ่น : ศึกษาเฉพาะเขตเทศบาลเมือง จังหวัดสุรินทร์ (วรินทร์ย์ ธาณีวรรณ, 2534)
4. อุปกรณ์การแพทย์ ได้แก่ การประเมินสภาพปัญหาที่ตรวจพบเกี่ยวกับการโฆษณาเครื่องมือแพทย์ และอุปกรณ์การแพทย์ในสื่อสิ่งพิมพ์ (สมเกียรติ วิทยารุ่งเรืองยศ, 2541)
5. เครื่องสำอาง ได้แก่ การเปิดรับข่าวสารที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อเครื่องสำอางในระบบขายตรง (กนกนาถ สว่างเนตร, 2541)
6. ผู้บริโภค ได้แก่ ปัจจัยที่มีผลต่อการเรียกร้องสิทธิคุ้มครองผู้บริโภค (มรกต, วัฒนะวิรุณ, 2541)
7. ชีวจิต ได้แก่ การเปิดรับสื่อ ความรู้ ทัศนคติ และพฤติกรรมกรยอมรับวิถีชีวิตตามหลักชีวจิตของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร (ณัฐพรณ ศรีมุข, 2541) การแพร่กระจายนวัตกรรมทางการแพทย์ทางเลือก “ชีวจิต” ในสังคมไทย : การศึกษาในแนวทัศนยะแบบองค์รวม (ธัญญาวรรณ กาญจนอลงกรณ์, 2541) การสร้างและการบริโภคสัจจะในปรากฏการณ์ชีวจิตและการทำหน้าที่ของสื่อมวลชน (ทัศนีย์ มีวรรณ, 2542)
8. ครอบครัว ได้แก่ ผลของการใช้โปรแกรมฝึกทักษะการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพต่อการสื่อสารในครอบครัว (ชินินาฏ จิตดารมย์, 2545)
9. ความรู้ทางการแพทย์ ได้แก่ การพัฒนาสื่อการเรียนการสอนด้วยบทเรียนโปรแกรมคอมพิวเตอร์ช่วยสอน กระบวนวิชา 551492 การพยาบาลชุมชน 2 : การเยี่ยมบ้าน (ศิวพร อึ้งวัฒนา และคณะ, 2548)
10. การแพทย์ทางเลือก ได้แก่ กระบวนการสื่อสารเพื่อการพัฒนาความรู้ด้าน “การแพทย์ทางเลือก” ของมูลนิธิสุขภาพไทย (ทรรศนวรรณ รณฤทธิวิชัย, 2548)
11. ความรุนแรงทางเพศ ได้แก่ รายงานสถานการณ์ความรุนแรงต่อผู้หญิงที่ปรากฏในสื่อมวลชนในรอบปี 2548 (จิตติมา ภาณุเตชะ, 2548)
12. การรณรงค์ ได้แก่ การเปิดรับข่าวสารโครงการ “เมาไม่ขับ” ทางสื่อโทรทัศน์ของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร (ศิริรัตน์ บุญถนอม, 2548)

การบริโภค/การใช้ผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพ งานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับการบริโภคหรือการใช้ผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพ ได้แก่ การศึกษาบทบาททางสังคมการแพทย์ของสถานีวิทยุ “จส.100 MHz” ผ่านการโฆษณาผลิตภัณฑ์ “คอมฟอร์ด 100” (อรรวรรณ ชัยเกษม, 2538) ความสัมพันธ์ระหว่างการใช้ฟรีเซมเตอร์ดาราทางโทรทัศน์กับการตัดสินใจซื้อสินค้า ของวัยรุ่น : ศึกษาเฉพาะนักศึกษาสถาบันราชภัฏ (วิรุฬห์รัตน์ ผลทวี, 2539) โฆษณาผลิตภัณฑ์สุขภาพทางสื่อหนังสือพิมพ์และนิตยสารในรอบ 1 เดือน (ตุลาคม) พ.ศ.2539 (กุหลาบ สุขจิตร, 2539) การใช้สื่อสารมวลชนเพื่อจัดการภาวะวิกฤติกรณีรณรงค์ต่อต้านการบริโภคผงชูรส (บุญศรี สุธรรมมานุรัตน์, 2540) พฤติกรรมกรเปิดรับสื่อ

โฆษณาภาพแฟกระป๋อง เครื่องดื่มชูกำลังชนิดใหม่ ทางสื่อโทรทัศน์กับพฤติกรรมกรรมการบริโภคกาแฟ กระป๋องของกลุ่มผู้ใช้แรงงานไทยในเขตกรุงเทพมหานคร (อำนาจ สุวัตติพงษ์, 2540) การแสวงหา ข่าวสารทัศนคติ และพฤติกรรมกรรมการบริโภคผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร (อัญชนะ วิชยาภัย บุนนาค, 2540) การเปิดรับข่าวสาร ความรู้ ทัศนคติ และพฤติกรรมกรรมการบริโภค ข่าวกล้องของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร (ศศิวิมล ตามไท, 2542) รูปแบบการดำเนินชีวิตและ พฤติกรรมการบริโภคผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร (ชนชญาณ์ จันทร์ธวัตร กุล, 2542) ความเกี่ยวพันของผู้บริโภค การตอบสนองต่อโฆษณา และความตั้งใจซื้อผลิตภัณฑ์ดูแล รักษาร่างกายของผู้บริโภคชาย (ณัฐจิภา ฉนวนรณ โฉน, 2542) รูปแบบการดำเนินชีวิตและพฤติกรรมการ บริโภคผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร (ชนชญาณ์ จันทร์ธวัตรกุล, 2542) การ รับรู้และทัศนคติของผู้บริโภคต่อภาพลักษณ์ของร้านเพื่อสุขภาพและความงาม บู้ทส์ (สิริกร สืบศิริ, 2543) การบริโภคเชิงตรรกวิทยาในโฆษณาผลิตภัณฑ์อาหารเสริมเพื่อสุขภาพ (กาญจนาภรณ์ พลประทีป, 2543) การรับรู้ของผู้บริโภคที่มีต่อการส่งเสริมการขายของผลิตภัณฑ์เครื่องดื่มบำรุงกำลัง : กรณีศึกษาเครื่องดื่ม Red Bull Extra (จรรยาพร เกตุแก้ว, 2544) การใช้สื่อเป็นกลไกหลักในการ รณรงค์ด้านสุขภาพ : กรณีศึกษาการตลาดสมุนไพร (นิเทศศาสตร์ ม.ธุรกิจบัณฑิต) (ฐาปนีย์ อรรถสถาน, 2544) พฤติกรรมการรับสารผ่านสื่อ โฆษณาผลิตภัณฑ์เสริมอาหารเพื่อการลดน้ำหนักของผู้หญิงในเขตกรุงเทพมหานคร (พัทธนรินทร์ สมัยรัฐ, 2547)

ยา/การฉีดวัคซีน งานวิจัยที่ศึกษาเรื่องยาและวัคซีน ได้แก่ ประสิทธิภาพของสื่อการสอน เกี่ยวกับการใช้ยาของประชาชนในจังหวัดเชียงใหม่ (วัชรีย์ คุณานันต์ชัยเดช, 2532) การวิเคราะห์ กลยุทธ์และการนำเสนอความรู้เรื่องยาของรายการ “ยาน่ารู้” ทางโทรทัศน์ (บุญฤทธิ์ กิจเจริญโรจน์, 2536) สื่อบุคคลกับแนวทางแก้ไขพฤติกรรมการใช้ยาผิดใช้แก้ปวดไม่ถูกต้องในชุมชนแออัด (อายุวัฒน์ จุนสมพิศศิริ, 2536) การรับรู้และการจดจำภาพยนตร์โฆษณาทางโทรทัศน์ และพฤติกรรมการซื้อและใช้ยาแก้ปวดลดไข้ของกลุ่มผู้ใช้แรงงานในเขตกรุงเทพมหานคร (นิศากร ตันลาพูน, 2537) การรับรู้ข่าวสารเรื่องยาชุดของประชาชน : กรณีศึกษาอำเภอศรีสมเด็จ จังหวัดร้อยเอ็ด (วุฒินันท์ ตปนียากร, 2538) การตรวจพิจารณาโฆษณาทางสื่อวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ของ สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา (เยาวเรศ อุปมายันต์, 2539) ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการนำเด็กไป รับวัคซีนโปลิโอในโครงการรณรงค์ให้วัคซีนโปลิโอในเขตเมือง จังหวัดหนองคาย (อุไรศรี อะสันตารี, 2541) พฤติกรรมการซื้อและใช้ยาแก้ปวด ลดไข้ ผ่านสื่อโฆษณาทางโทรทัศน์ของกลุ่มผู้ใช้ แรงงานในเขตอุตสาหกรรม จังหวัดสระบุรี (ธรรมมาพร ตันถนิต, 2543) การเปิดรับข่าวสาร การใช้ ประโยชน์ และความพึงพอใจต่อข้อมูลข่าวสารยาแก้ปวดลดไข้ที่โฆษณาผ่านสื่อมวลชนในเขต กรุงเทพมหานคร (จิตรา เอื้อจิตร์บำรุง, 2543) การสื่อสารการตลาดผลิตภัณฑ์สมุนไพรอภัยภูเบศรกับ พฤติกรรมการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค (วราภรณ์ โภกานันท์, 2544)

การวางแผนครอบครัว งานวิจัยที่ศึกษาการวางแผนครอบครัว ได้แก่ การศึกษาการเผยแพร่ข่าวสารการวางแผนครอบครัวโดยสื่อไปรษณีย์ (กิติมา คำดา, 2523) ช่องทางการรับสารที่มีผลต่อการยอมรับการคุมกำเนิดแบบชั่วคราวและแบบถาวรของสตรีผู้รับบริการที่โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ (ทัศนาวดี สุขารมณ, 2524) รูปแบบของการติดต่อสื่อสารที่มีอิทธิพลต่อความรู้ ทัศนคติ และการปฏิบัติในการวางแผนครอบครัวของสตรีที่มาใช้บริการวางแผนครอบครัว (มนทิรา โลหพันธ์, 2524) การศึกษาเปรียบเทียบบทบาทของสื่อมวลชนที่มีผลต่อความรู้ ทัศนคติ และการปฏิบัติด้านการวางแผนครอบครัว ระหว่างเขตพื้นที่ที่มีปัญหาด้านความมั่นคง กับเขตพื้นที่ไม่มีปัญหาความมั่นคง (สมทรง พานรัตน์, 2525) การสื่อสารเพื่อการเจริญพันธุ์ : ศึกษาเฉพาะกรณีสตรีที่มีบุตรยาก (ชารินี รอดสน, 2527) การเปิดรับสื่อมวลชนกับจำนวนบุตรที่ต้องการของสตรีไทยในชนบท (ธเนศ เรืองณรงค์, 2529) *The Effects of Informal Communication on Vasectomy Practice in Rural Areas of Thailand* (Amara Soonthornhdada, 2529) การศึกษาพฤติกรรมการสื่อสารเรื่องการทำหมันชายที่สมาคมพัฒนาประชากรและชุมชน (อัจฉรา รัชวีบุญผล, 2530) ผลกระทบของการสื่อสารระหว่างบุคคลต่อประชาชนในการเผยแพร่ความรู้ด้านการวางแผนครอบครัว (พนิดา อินทรลักษณ์, 2533) การเปิดรับสาร ความรู้ และทัศนคติต่อการทำแท้งของนักศึกษาระดับอาชีวศึกษา ในเขตกรุงเทพมหานคร (ธีรภรณ์ สุวรรณดี, 2537) การเปิดรับข่าวสารและทัศนคติของนักศึกษาแพทย์ไทยในเขตกรุงเทพมหานครที่มีต่อการทำแท้ง (นันทวรรณ พงศ์อุดม, 2543)

การตั้งครรภ์/การเลี้ยงดูบุตร งานวิจัยที่ศึกษาการตั้งครรภ์ เลี้ยงดูบุตร ได้แก่ การศึกษาอิทธิพลของสื่อกับการให้ความรู้การส่งเสริมเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ศึกษาเฉพาะกรณีศูนย์อนามัยแม่และเด็ก เขต 4 จังหวัดขอนแก่น (เพ็ญศรี วงศ์ศิริโรจน์กุล, 2524) ประสิทธิภาพของการให้ความรู้โดยใช้สื่อบุคคลและภาพพลิกต่อการเพิ่มความรู้ และเปลี่ยนแปลงทัศนคติของหญิงมีครรภ์ที่มาใช้บริการ ณ โรงพยาบาลศิริราช (รุจิรัตน์ ชูทองรัตน์, 2525) การเปิดรับข่าวสารสาธารณสุขของหญิงมีครรภ์ที่มาใช้บริการในโรงพยาบาลราชวิถี (รัตนาภรณ์ หลายรัตน์, 2532) ความต้องการด้านเนื้อหาและการนำเสนอวิธีการนำเสนอวิธีการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ สำหรับหญิงทำงานนอกร้านทางสื่อโทรทัศน์ (เบญจพร งามกริกโชติ, 2537) การให้คำปรึกษารายบุคคลเพื่อส่งเสริมพฤติกรรมป้องกันการแพร่กระจายเชื้อของผู้ป่วยหลังคลอดที่ติดเชื้อ เอช ไอ วี โรงพยาบาลศิริราช (อรอุษา สถิตยุทธการ, 2538) ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการเปิดรับสื่อโทรทัศน์รายการเกี่ยวกับสุขภาพอนามัยแม่เด็กเพื่อการใช้ประโยชน์และ ตอบสนองความต้องการข่าวสารของสตรีมีครรภ์ที่มาใช้บริการที่โรงพยาบาลราชวิถี (เพ็ชรพร ว่องวิทวัส, 2538) ประสิทธิภาพของการให้ความรู้ตามแผนความเชื่อด้านสุขภาพและการดูแลตนเองของสตรีมีครรภ์โรงพยาบาลปทุมธานี (จรัส พรหมสูงวงษ์, 2540) กระบวนการแสวงหาข้อมูล

ข่าวสารในการดูแลเด็กออทิสติก (ปิยะนารถ จันทราโชติวิทย์, 2543) ผลของ โปรแกรมแลกเปลี่ยนภาพ เพื่อการสื่อสารต่อความสามารถในการสื่อความหมายของเด็กออทิสติกปฐมวัย (หอผู้ป่วยออทิสติก ร่วมกับคึกคึก 2 กลุ่มการพยาบาล สถาบันราชานุกูล, 2549) ผลของการพัฒนาโปรแกรมคอมพิวเตอร์ ช่วยสอนเรื่องกลไกการคลอต่อความรู้ของนักศึกษาพยาบาล (ปิยนุช ชูโต และคณะ, 2550) การใช้ ภาพสื่อสารเพื่อเตรียมความพร้อมสำหรับการตรวจสุขภาพช่องปากในเด็กออทิสติกปฐมวัย จำนวน 5 ราย (บุษกร เล็กเลิศศิริวงศ์และคณะ, 2550)

หน่วยงาน/บุคลากรด้านสาธารณสุข งานวิจัยที่ศึกษาเรื่องหน่วยงาน/บุคลากรด้านสาธารณสุข ได้แก่ การศึกษาเชิงนโยบายการสร้างนักสื่อสารสุขภาพและระบบการสื่อสารสุขภาพแห่งชาติ (มาลี บุญศิริพันธ์และคณะ, 2549) ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบุคคล ความพึงพอใจในการ ติดต่อสื่อสาร และความพึงพอใจในการทำงานของอาจารย์แพทย์ คณะแพทยศาสตร์ โรงพยาบาลรามธิบดี (สมศรี ศานติเกษม, 2528) บทบาทของสำนักคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคในการควบคุมดูแลการ โฆษณา ทางสื่อมวลชน (ดวงฤดี รัตนโอฬาร, 2535) ความรู้และทัศนคติของผู้บริหารองค์การสื่อมวลชนต่อ การโฆษณา (สุชาดา ประเสริฐ, 2539) ความพึงพอใจของผู้ป่วยต่อการสื่อสารระหว่างบุคคลของ พยาบาลกับภาพลักษณ์ของโรงพยาบาล : ศึกษาเฉพาะกรณีโรงพยาบาลราชวิถี (อุไรรัตน์ ทองคำชื่น วิวัฒน์, 2541) การประเมินผลสื่อเผยแพร่ความรู้แก่กลุ่มครอบครัวโรคด้านสาธารณสุขโดยสื่อสิ่งพิมพ์ และสื่อสนับสนุนในท้องถิ่น (พัชนี เขยจรรยา, 2542) ปัญหาและความต้องการในการใช้สื่อเพื่อ เผยแพร่ความรู้ด้านสุขภาพอนามัยแก่ประชาชนของบุคลากรทางด้านสาธารณสุขในโรงพยาบาลชุมชน จังหวัดขอนแก่น (พรพิมล กิตติวงศ์วิสุทธิ, 2542) การใช้สื่อทางไกลในการพัฒนาตนเองของบุคลากร สาธารณสุข (เบญจวรรณ ชีวะะพันธ์, 2542) Difficult doctor-patient communication : Opinions of Thai doctors and medical students (Nilchaikovit T. Saipanich R., 2543)

เพศ งานวิจัยที่ศึกษาเรื่องเพศ ได้แก่ การศึกษาการนำเสนอเรื่องเพศศึกษาทางสื่อ วิทยุกระจายเสียง (ตรีนิช วีระเวสส์, 2539) อิทธิพลของสื่อสิ่งพิมพ์ที่มีต่อความรู้และทัศนคติเรื่อง เพศศึกษาของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในโรงเรียนสหศึกษา : กรณีศึกษาโรงเรียนในอำเภอ เมือง จังหวัดเชียงใหม่ (ชาติวุฒิ วัจวล, 2542) บทบาทของนิตยสารในการให้ความรู้เรื่องเพศ (จิรอดุลย์ บุญยภักดิ์, 2543) พฤติกรรมการเปิดรับชมรายการซุส ทางสถานีโทรทัศน์ช่อง 3 เพื่อ การนำไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน (รัตนพร ไม้ตราวัฒนา, 2543) ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัย ส่วนบุคคลพฤติกรรมการเปิดรับข่าวสาร การได้รับความรู้เรื่องเพศจากผู้ปกครอง และสภาพแวดล้อม ของสถาบันกับการรับรู้พฤติกรรมทางเพศที่ปลอดภัยของนักศึกษาพยาบาลของรัฐ กรุงเทพมหานคร (สุปราณี แก้วกุดัน, 2543) การเปิดรับข่าวสาร ความรู้ ทัศนคติ และการสื่อสารเรื่องเพศศึกษาของ ผู้ปกครองนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในเขตกรุงเทพมหานคร (สุวรรณ หงส์ศรีสุวรรณ,

2544) การทดลองใช้คู่มือการเรียนรู้ด้วยตนเองในการเสริมสร้างทักษะชีวิตเรื่องเพศของวัยรุ่น (คู่มือวัยรุ่น...รู้ทันรัก) (กรมสุขภาพจิต, 2549)

อุบัติเหตุ ได้แก่ การสำรวจความรู้ ทักษะคติ พฤติกรรมของประชาชนที่มีต่อการใช้สื่อทางโทรทัศน์ของคณะกรรมการป้องกันอุบัติเหตุแห่งชาติ (กปอ.) เพื่อการรณรงค์ลดอุบัติเหตุบนท้องถนนในเขตกรุงเทพมหานคร (อภิศรา อิศรศักดิ์ ณ อยุธยา, 2531) กลยุทธ์การสื่อสารเพื่อส่งเสริมความปลอดภัยทางการจราจรในจังหวัดภูเก็ต (มนตรี สุตสม, 2541) การเปิดรับข่าวสาร ความรู้ ทักษะคติ และการปฏิบัติตามกฎจราจรของประชาชนคนเดินเท้าในเขตกรุงเทพมหานคร (อรนุช งามขาว, 2543) ประสิทธิภาพของสื่อการสอนการป้องกันอุบัติเหตุจากการจราจรระหว่างภาพพลิกและคู่มือการป้องกันอุบัติเหตุจากการจราจรของวัยรุ่นนอกระบบการศึกษา (มข.) (จุฬารัตน์ โสตะและคณะ, 2543) ความร่วมมือของพหุภาคีในการบูรณาการโครงการม่วนชื่นสงกรานต์ เมื่อบ้านปลอดภัย ประจำปี 2546 (วิจารณ์ ไชยนันท์และคณะ, 2546) การรณรงค์การสวมหมวกนิรภัยในผู้ใช้รถจักรยานยนต์ และการคาดเข็มขัดนิรภัยในผู้ขับและผู้นั่งตอนหน้าของรถยนต์ในเขตเทศบาลขอนแก่น (ศิริกุล กุลเรียบและคณะ คณิต ดวงหัตถ์, 2547)

สภาพแวดล้อม ได้แก่ กลยุทธ์ในการใช้สื่อประเภทละครเวทีเพื่อโน้มน้าวใจให้รักษาความสะอาดและสิ่งแวดล้อม : ศึกษาเฉพาะกรณีละคร เรื่อง “คำวิเศษตะลุยเมืองมอมแมม” (มาริสตา แสนกุลศิริศักดิ์, 2532) บทบาทของสื่อโทรทัศน์ที่มีต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมให้เกื้อต่อสุขภาพ (ปริญญา ศรีอนันต์, 2544) ประสิทธิภาพการใช้สื่อเพื่อรณรงค์สิ่งแวดล้อมของกรมโรงงานอุตสาหกรรม (ปิยรัตน์ วงศ์ทองเหลือง, 2544) การเสนอข่าวหนังสือพิมพ์กับการรับรู้และปฏิกิริยาตื่นตระหนกของผู้รับสารที่อยู่ในภาวะความเครียด โคออลด์ (พารณี ปัทมานนท์, 2544)

ทันตสุขภาพ งานวิจัยที่ศึกษาด้านทันตสุขภาพ ได้แก่ พฤติกรรมของคนไข้ในการเสาะแสวงหาสารสนเทศเพื่อรับบริการทันตสุขภาพและทันตสุขภาพจากทันตแพทย์ในเขตกรุงเทพมหานคร (สุภารัตน์ ควรสถาพรทวี, 2528) การใช้สื่อเพื่อส่งเสริมและป้องกันทันตสุขภาพของหน่วยงานของรัฐและหน่วยงานเอกชน (อรัญญา ลือประดิษฐ์, 2544)

เครือข่ายประชาสังคม งานวิจัยที่ศึกษาเครือข่ายประชาสังคม ได้แก่ โครงการวิจัยเชิงปฏิบัติการ : การส่งเสริมประชาคมสื่อมวลชนเพื่อสุขภาพ (พลเดช ปิ่นประทีปและคณะ, 2543) เครือข่ายสุขภาพเพื่อประชาชน (เครือข่ายสุขภาพเพื่อประชาชน, 2544) การสื่อสารและการสร้างประชาคมหมู่บ้านปลอดภัยเสพติดในพื้นที่ทุ่งครุ (รจิตร์ เข้มศักดิ์สิทธิ์, 2544)

การทำแท้ง งานวิจัยที่ศึกษาเรื่องการทำแท้ง ได้แก่ บทบาทของหนังสือพิมพ์ที่มีการพัฒนาแนวความคิดใหม่ : ศึกษาเฉพาะกรณีการทำแท้งที่ถูกต้องตามกฎหมาย (อัญชติ จารุสมบัติ, 2526) การเปิดรับสื่อมวลชนกับความรู้และทัศนคติต่อการทำแท้งของสตรีในชนบทประเทศไทย (ปัญญา ดาวจรัสแสง, 2527).

4.2.6 แนวคิดทฤษฎีที่ใช้ในการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อค้นพบจากงานวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพ พ.ศ 2523-2550 สามารถจำแนกแนวคิดทฤษฎีที่ถูกนำมาใช้ในงานวิจัยได้ ดังนี้

แนวคิด / ทฤษฎีที่ใช้ในงานวิจัย	จำนวน	ร้อยละ
ทฤษฎีที่ว่าด้วยการสื่อสาร	26	29.2
การเลือกและพฤติกรรมกรรมการเปิดรับข่าวสาร	20	22.5
ประสิทธิภาพของสื่อมวลชนและสื่อบุคคล	14	15.7
ทัศนคติ	14	15.7
นวัตกรรม	10	11.2
ความรู้ ทัศนคติ และพฤติกรรม (KAP)	10	11.2
การเรียนรู้	10	11.2
การสื่อสารเพื่อการพัฒนา	9	10.1
การสื่อสารระหว่างบุคคล	8	9
การรณรงค์ทางการสื่อสาร	7	7.9
การสื่อสารสาธารณสุข	6	6.7
แนวคิดทั่วไปเกี่ยวกับการสื่อสาร	49	55.1
แนวคิดเกี่ยวกับจิตวิทยา	19	21.3
แนวคิดเกี่ยวกับสุขภาพ โรคภัยไข้เจ็บ	14	15.7
แนวคิดเกี่ยวกับสื่อประเภทต่าง ๆ	12	13.5
แนวคิดเกี่ยวกับการวิจัย	1	1.1
แนวคิดอื่น ๆ	24	27

ตารางที่ 10 แสดงจำนวนและร้อยละของงานวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพ พ.ศ 2523-2550 จำแนกตามแนวคิดทฤษฎีที่ใช้ในงานวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพ

จากตารางที่ 10 แสดงจำนวนและร้อยละของงานวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพ พ.ศ 2523-2550 จำแนกตามแนวคิดทฤษฎีที่ใช้ในงานวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพ พบว่า ทฤษฎีที่นำมาใช้มากที่สุด คือ ทฤษฎีที่ว่าด้วยการสื่อสาร คิดเป็นร้อยละ 29.2 การเลือกและพฤติกรรมกาเปิดรับข่าวสาร คิดเป็นร้อยละ 22.5 ประสิทธิภาพของสื่อมวลชนและสื่อบุคคล และทัศนคติ คิดเป็นร้อยละ 15.7 นวัตกรรม การเรียนรู้ และความรู้ ทัศนคติ และพฤติกรรม (KAP) คิดเป็นร้อยละ 11.2 การสื่อสารเพื่อการพัฒนา คิดเป็นร้อยละ 10.1 การสื่อสารระหว่างบุคคล คิดเป็นร้อยละ 9 การรณรงค์ทางการสื่อสาร คิดเป็นร้อยละ 7.9 การสื่อสารสาธารณสุขคิดเป็นร้อยละ 6.7 ทั้งนี้ มีแนวคิดปลีกย่อยที่นำมาอ้างอิงในงานวิจัยเกี่ยวกับการสื่อสารสุขภาพซึ่งสามารถจำแนกได้เป็น 4 กลุ่ม คือ แนวคิดทั่วไปเกี่ยวกับการสื่อสาร คิดเป็นร้อยละ 55.1 แนวคิดอื่น ๆ คิดเป็นร้อยละ 27 แนวคิดเกี่ยวกับจิตวิทยา คิดเป็นร้อยละ 21.3 แนวคิดเกี่ยวกับสุขภาพ หรือ โรคภัยไข้เจ็บ คิดเป็นร้อยละ 15.7 แนวคิดเกี่ยวกับสื่อประเภทต่าง ๆ คิดเป็นร้อยละ 13.5 และแนวคิดเกี่ยวกับงานวิจัยคิดเป็นร้อยละ 1.1 โดยมีรายละเอียดของงานวิจัยที่ใช้แนวคิดทฤษฎีต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

ทฤษฎีที่ว่าด้วยการสื่อสาร เช่น การศึกษาประสิทธิผลของสื่อในการให้ความรู้เรื่องภูมิคุ้มกันโรคแก่มารดาหลังคลอด (วชิราภรณ์ เรื่องไพบูลย์, 2527) ความสัมพันธ์ระหว่างการรับข่าวสารกับความเชื่อทางสุขภาพของผู้เข้าร่วมโครงการเลิกสูบบุหรี่ของสำนักอนามัยกรุงเทพมหานคร (อุติชยา ชุตบุญธรรม, 2532) การเปิดรับสื่อมวลชนและการสื่อสารระหว่างบุคคลเกี่ยวกับความรู้เรื่องโรคเอดส์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในสถาบันการศึกษาของรัฐ เขตอำเภอเมือง เชียงใหม่ (กมลณัฐ์ พลวัน, 2535) การเปิดรับสื่อ ความรู้ ทัศนคติ และพฤติกรรมในการป้องกันโรคเอดส์ของผู้ปกครองนักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 6 เขตกรุงเทพมหานคร (สุวรรณิ โปธิศรี, 2534) พฤติกรรมการสื่อสารกับพฤติกรรมดูแลตนเองในกลุ่มผู้รับบริการตรวจกามโรคและโรคเอดส์ (อรุณ มะหณี, 2536) การรับข่าวสารทางด้านสาธารณสุขจากสื่อพื้นบ้านประเภทหนังตะลุงของประชาชนในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช (ปาริชาติ ยูทธะพาทีกุล, 2537) การเปิดรับสื่อ ความรู้ ทัศนคติ และพฤติกรรมการป้องกันโรคเอดส์ของหญิงมีครรภ์ที่มาฝากครรภ์ที่โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ (วินิตา ชวนางกูร, 2539) การเปรียบเทียบประสิทธิผลของหนังสือการ์ตูนและจุลสารในการให้ความรู้เกี่ยวกับโรคเอดส์และทัศนคติที่มีต่อโรคเอดส์ (สมชัย จันลองจับจิต, 2539) การเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับโรคเอดส์ผ่านสื่อพื้นบ้านเพลงขอ (นารีนารด กิตติเกษมศิลป์, 2539) อิทธิพลของการสื่อสารในการป้องกันยาเสพติดของนักเรียนอาชีวศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร (ชลลดา สมุทรพงษ์, 2541) อิทธิพลของการใช้ความน่ากลัวในภาพยนตร์โฆษณาต่อต้านโรคเอดส์ต่อกลุ่มผู้มีความเสี่ยงสูง (วินัส เจิตจรรยาพงศ์, 2541) ประสิทธิภาพของการใช้เครื่องมือ “การดูแลตนเองก่อนและหลังผ่าตัด” ต่อระดับความรู้ ทัศนคติ และความวิตกกังวลของผู้ป่วยก่อนผ่าตัด (เพ็ญพร ต่อสกุลแก้ว, 2541) การเปิดรับข่าวสาร ความรู้ ทัศนคติและพฤติกรรมการบริโภคข้าวกล้องของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร (ศศิวิมล ตามไท, 2542) การเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับ “โครงการน้ำประปาดื่มได้”

ความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมกรบรโภคน้ำดื่มของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร (จุฑาณา แสงอร่าม, 2542) กลยุทธ์การสื่อสารการตลาดเพื่อสังคมในโครงการป้องกันโรคเอดส์ของนักเรียนมัธยมศึกษาและอาชีวศึกษาจังหวัดราชบุรี (เนาวนิต บั้มวัน, 2543) กระบวนการสื่อสารกับการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในการลด ละ เลิก ยาเสพติดของนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาและอาชีวศึกษา (ศศิพันธุ์ ไตรทาน, 2543)

การเลือกและพฤติกรรมกรเปิดรับข่าวสาร ได้แก่ การศึกษาการเปิดรับและการยอมรับข่าวสารเรื่องโรคเอดส์ของนักเรียนและนิสิตนักศึกษาในกรุงเทพมหานคร (อุไรวรรณ ภูวิจิตรสุทิน, 2533) การเปรียบเทียบสัมฤทธิ์ผลในการเผยแพร่ข่าวสารเรื่องโรคท้องร่วงระหว่างเอกสารภาษาถิ่น (เขมรถิ่นไทย) กับภาษาไทยมาตรฐานในพื้นที่อำเภอท่าตูม จังหวัดสุรินทร์ (ชิดาภา สุขพลา, 2535) การเปิดรับข่าวสารความรู้เรื่องสิ่งเสพติดและการป้องกันสิ่งเสพติดจากสื่อมวลชนและสื่อบุคคลของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ (วิศิรา วราลักษณ์, 2537) การรับข่าวสารทางด้านสาธารณสุขจากสื่อพื้นบ้านประเภทหนังสือของประชาชนในเขตอำเภอเมืองจังหวัดนครศรีธรรมราช (ปาริชาติ ยุทธะพาทีกุล, 2537) การเปิดรับสื่อ ความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมกรป้องกันโรคเอดส์ของหญิงมีครรภ์ที่มาฝากครรภ์ที่โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ (วนิดา ชวนางกูร, 2539) การศึกษากลยุทธ์การประชาสัมพันธ์และประสิทธิผลในโครงการรณรงค์ “อ่านฉลาดก่อนซื้อ” ของสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา (เบญจพร วุฒิพันธุ์, 2540) ปัจจัยทางสังคม พฤติกรรมกรเปิดรับสื่อ กับความรู้และทักษะที่มีต่อการป้องกันการใช้จ่ายของผู้ใช้แรงงานในสถานประกอบการอุตสาหกรรม ในจังหวัดนนทบุรี (ถนอมนุช พิทักษ์โกศล, 2540) การเปิดรับข่าวสาร การจดจำสาร และการเลียนแบบพฤติกรรมต่อต้านยาเสพติดของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นในโครงการป้องกันยาเสพติดจัดตั้งเฮย์โน (ประภาวดี ธาณีนานนท์, 2540) อิทธิพลของการสื่อสารในการป้องกันยาเสพติดของนักเรียนอาชีวศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร (ชลลดา สมุทรพงศ์, 2541) ทักษะและการยอมรับของวัยรุ่นต่อการนำเสนอข่าวสารการป้องกันยาเสพติดผ่านนักร้อง-นักแสดง (อารีภักดิ์ เงินบำรุง, 2541) ประสิทธิผลของโฆษณาและประชาสัมพันธ์ของโครงการ “โรงเรียนสีขาว” ที่มีต่อนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร (ขวัญรัศมี วชิรชนเสถียร, 2541) การเปิดรับข่าวสาร ความรู้ ทักษะ และ พฤติกรรมกรบรโภคข่าวกลัองของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร (ศศิวิมล ตามไท, 2542) การรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับโครงการราษฎร-รัฐ ร่วมใจด้านยาเสพติด ความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมกรป้องกันและต่อต้านยาเสพติด (ศิริวรรณ จุลวนิชรัตน, 2542) การเปิดรับสื่อ ความรู้ แรงจูงใจในการป้องกันโรคเอดส์ของผู้มารับบริการ ณ ศูนย์บริการสาธารณสุข ในกรุงเทพมหานคร (ชัชวีร์ภรณ์ เวฬุวนารักษ์, 2542) การเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับ “โครงการน้ำประปาดื่มได้” ความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมกรบรโภคน้ำดื่มของประชาชนในเขต

กรุงเทพมหานคร (ัฐธนา แสงอร่าม, 2542) ประสิทธิภาพของสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา ในการเผยแพร่ความรู้ด้านคุ้มครองผู้บริโภค (ธรรณ อุตยานิก, 2543)

ประสิทธิภาพของสื่อมวลชนและสื่อบุคคล ได้แก่ การศึกษาอิทธิพลของสื่อกับการให้ความรู้ การส่งเสริมเลี้ยงดูลูกด้วยนมแม่ ศึกษาเฉพาะกรณีศูนย์อนามัยแม่และเด็ก เขต 4 จังหวัดขอนแก่น (เพ็ญศรี วงศ์สิโรจน์กุล, 2542) กลยุทธ์การใช้สื่อเพื่อปลูกฝังโภชนาการแก่สตรีชนบท จังหวัด สุพรรณบุรี (ดวงทิพย์ วรรณัฐ, 2524) การเปรียบเทียบพฤติกรรมมารับสื่อระหว่างกลุ่มมารดาของเด็กวัยก่อนเรียนที่มีภาวะปกติกับกลุ่มที่มีภาวะทุพโภชนาการในอาคารสงเคราะห์ดินแดง (วิทยา เทียนจวง, 2526) ประสิทธิภาพของการใช้สื่อภาพพลิกเรื่องสุขภาพจิตกับผู้ป่วยนอกและญาติที่มารับบริการ ในโรงพยาบาลจิตเวชและโรงพยาบาลทั่วไป (อินทรี ปัทมินทร, 2531) การเปิดรับสื่อ ความรู้ ทักษะและพฤติกรรมในการป้องกันโรคเอดส์ของผู้ปกครองนักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 6 เขต กรุงเทพมหานคร (สุวรรณ โปธิศรี, 2534) การเปิดรับข่าวสารความรู้เรื่องสิ่งเสพติดและการป้องกัน สิ่งเสพติดจากสื่อมวลชนและสื่อบุคคลของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัด กระทรวงศึกษาธิการ (วิศรา วรรณลักษณ์, 2537) ปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับการใช้หยดเสริมไอโอดีน ในน้ำเพื่อป้องกันโรคขาดสารไอโอดีน อ.บ้านตาก จ.ตาก (มงคล ปิยศิริวัฒน์, 2539) ปัจจัยทางสังคม พฤติกรรมการเปิดรับสื่อ กับความรู้และทัศนคติที่มีต่อการป้องกันการใช้จ่ายของผู้ใช้แรงงานใน สถานประกอบการอุตสาหกรรม ในจังหวัดนนทบุรี (ถนอมนุช พิทักษ์โกศล, 2540) ทัศนคติและการยอมรับของวัยรุ่นต่อการนำเสนอข่าวสารการป้องกันยาเสพติดผ่านนักร้อง-นักแสดง (อารีภักดิ์ เงินบำรุง, 2541) การเปิดรับข่าวสาร ความรู้ทัศนคติและพฤติกรรมการบริโภคข่าวกล้องของประชาชนใน เขตกรุงเทพมหานคร (ศศิวิมล ตามไท, 2542) การรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับโครงการราษฎร์-รัฐ ร่วมใจ ด้านภัยยาเสพติด ความรู้ ทัศนคติ และพฤติกรรมในการป้องกันและต่อต้านยาเสพติด (ศิริวรรณ จุลวนิ ชรตนา, 2542) การเปิดรับสื่อ ความรู้ แรงจูงใจในการป้องกันโรคเอดส์ของผู้มารับบริการ ณ ศูนย์บริการสาธารณสุข ในกรุงเทพมหานคร (ชัชวีร์ วัฒนารักษ์, 2542) ความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดรับข่าวสารกับการดูแลสุขภาพตนเองของสตรีวัยทอง (สิริพรรณ วัฒนชัยจันทร์, 2542) กลยุทธ์ การสื่อสารการตลาดเพื่อสังคมในโครงการป้องกันโรคเอดส์ของนักเรียนมัธยมศึกษาและอาชีวศึกษา จังหวัดราชบุรี (เนาวนิต ยิ้มวัน, 2543)

ทัศนคติ ได้แก่ การศึกษาการเปิดรับสื่อมวลชนทางด้านอาหารและโภชนาการ : ศึกษาความ สำคัญจากการเปิดรับข่าวสารของแม่ที่นำบุตรมารับบริการจากแผนกกุมารเวชศาสตร์ของโรงพยาบาล รามาธิบดี โรงพยาบาลพญาไท และศูนย์บริการสาธารณสุข (วันทนา ชาญวนิชวงศ์, 2524) การ เปิดรับสื่อ ความรู้ ทักษะและพฤติกรรมในการป้องกันโรคเอดส์ของผู้ปกครองนักเรียนระดับ มัธยมศึกษาปีที่ 6 เขตกรุงเทพมหานคร (สุวรรณ โปธิศรี, 2534) การเปิดรับสื่อ ความรู้ และทัศนคติ

ต่อการทำแท้งของนักศึกษาระดับอาชีวศึกษา ในเขตกรุงเทพมหานคร (ธีรภรณ์ สุวรรณดี, 2537) การสื่อสารเพื่อการป้องกันยาเสพติดของกลุ่มผู้ใช้แรงงานโรงงานอุตสาหกรรมในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล (ศรเทพ เริงยุทธานาชิวิน, 2538) การเปิดรับสื่อ ความรู้ ทักษะ และพฤติกรรม การป้องกันโรคเอดส์ของหญิงมีครรภ์ที่มาฝากครรภ์ที่โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ (วินิดา ชวนางกูร, 2539) ประสิทธิภาพของการใช้กิจกรรมดนตรีที่มีต่อผู้ป่วยจิตเวชเรื้อรังในกลุ่มงานฟื้นฟูสมรรถภาพโรงพยาบาลศรีธัญญา (ศิริต้นวดี ปิยะศีล, 2540) อิทธิพลของการสื่อสารในการป้องกันยาเสพติดของนักเรียนอาชีวศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร (ชลลดา สมุทรพงษ์, 2541) ประสิทธิภาพของคู่มือ “การดูแลตนเองก่อนและหลังผ่าตัด” ต่อระดับความรู้ ทักษะ และความรู้ความวิตกกังวลของผู้ป่วยก่อนผ่าตัด (เพ็ญพร ต่อสกุลแก้ว, 2541) กลยุทธ์การสื่อสารของเจ้าหน้าที่บำบัดฟื้นฟูกับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมฟื้นฟูของผู้เข้ารับการบำบัดฟื้นฟูเพื่อเลิกยาเสพติด (กนกรัตน์ วงศ์ลักษณ์พันธ์, 2542) การรับรู้และทัศนคติของผู้บริโภคต่อภาพลักษณ์ของร้านเพื่อสุขภาพและความงาม บิวตี้ (สิริกร สืบสิริ, 2543) การเปิดรับข่าวสารและทัศนคติของนักศึกษาแพทย์ไทยในเขตกรุงเทพมหานครที่มีต่อการทำแท้ง (นันทวรรณ พงศ์อุดม, 2543) ประสิทธิภาพของสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยาในการเผยแพร่ความรู้งานคุ้มครองผู้บริโภค (ธรรณ อูทยานิก, 2543)

นวัตกรรม ได้แก่ การศึกษาการเผยแพร่ข่าวสารการวางแผนครอบครัวโดยสื่อไปรษณีย์ (กิติมา คำดา, 2523) ช่องทางการรับสารที่มีผลต่อการยอมรับการคุมกำเนิดแบบชั่วคราวและแบบถาวรของสตรีผู้รับบริการที่โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ (ทัศนาวดี สุขารมณ์, 2524) การเปิดรับสื่อมวลชนเกี่ยวกับการวางแผนครอบครัวของสตรีในเขตเทศบาลเมืองขอนแก่น (นิตยา คำเมือง, 2525) การสื่อสารเพื่อการเจริญพันธุ์ : ศึกษาเฉพาะกรณีสตรีที่มีบุตรยาก (ธารินี รอดสน, 2527) พฤติกรรมการสื่อสารเรื่องการทำหมันชายของผู้รับบริการชายที่สมาคมพัฒนาประชากรและชุมชน (อัจฉรา ธวัชวิบูลย์ผล, 2530) การเปิดรับและการยอมรับข่าวสารเรื่องโรคเอดส์ของนักเรียนและนิสิตนักศึกษาในกรุงเทพมหานคร (อุไรวรรณ ภูวิจิตรสุทิน, 2533) การสื่อสารเพื่อการป้องกันยาเสพติดของกลุ่มผู้ใช้แรงงานโรงงานอุตสาหกรรมในเขตกรุงเทพฯและปริมณฑล (ศรเทพ เริงยุทธานาชิวิน, 2538) บทบาททางสังคมการแพทย์ของสถานีวิทยุ “จส.100 MHz” ผ่านการโฆษณาผลิตภัณฑ์ “คอมฟอร์ต 100” (อรวรรณ ชัยเกษม, 2538) ปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับการใช้น้ำหยดเสริมไอโอดีนในน้ำเพื่อป้องกันโรคขาดสารไอโอดีน อ.บ้านตาก จ.ตาก (มงคล ปิยสิริวัฒน์, 2539) ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการนำเด็กไปรับวัคซีนโปลิโอในโครงการณรงค์ให้วัคซีนโปลิโอในเขตเมือง จังหวัดหนองคาย (อุไรศรี อะสันตารี, 2541) การเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับ “โครงการน้ำประปาดื่มได้” ความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมการบริโภคน้ำดื่มของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร (จัทธนา แสงอร่าม, 2542)

การเรียนรู้ ได้แก่ การศึกษาประสิทธิผลของสื่อในการให้ความรู้เรื่องภูมิคุ้มกันโรคแก่ มารดาหลังคลอด (วชิราภรณ์ เรื่องไพบูลย์, 2527) ความสามารถและสัมฤทธิ์ผลที่เกิดจากการเรียนรู้ การเผยแพร่ข่าวสารด้านสาธารณสุขมูลฐานด้วยเอกสารเผยแพร่เรื่องอนามัยครอบครัวกับผลสัมฤทธิ์ จากการให้เอกสารเผยแพร่ (ลักขณา มนธาตุพลิน, 2524) การเปิดรับสื่อมวลชนทางด้านอาหารและ โภชนาการ : ศึกษาความสำคัญจากการเปิดรับข่าวสารของแม่ที่นำบุตรมารับบริการจากแผนกกุมารเวช ศาสตร์ของโรงพยาบาลรามารชิบดี โรงพยาบาลพญาไท และศูนย์บริการสาธารณสุข (วันทนา ชาญวนิชวงศ์, 2544) การเปิดรับสาร ความรู้ และทัศนคติต่อการทำแท้งของนักศึกษาระดับอาชีวศึกษา ในเขตกรุงเทพมหานคร (ธีรภรณ์ สุวรรณดี, 2537) การสื่อสารเพื่อป้องกันยาเสพติดของกลุ่มผู้ใช้ แรงงาน โรงงานอุตสาหกรรมในเขตกรุงเทพฯและปริมณฑล (ศรเทพ เริงยุทธนาชีวิน, 2538) การ เปิดรับข้อมูลข่าวสาร การจดจำสาร และการแลกเปลี่ยนพฤติกรรมต่อต้านยาเสพติดของนักเรียน มัธยมศึกษาตอนต้นในโครงการป้องกันยาเสพติดจังหวัดชัยภูมิ (ประภาวดี ธานีรณานนท์, 2540) ประสิทธิภาพของการให้ความรู้โดยใช้สื่อบุคคลและภาพพลิกต่อการเพิ่มความรู้ และเปลี่ยนแปลง ทัศนคติของหญิงมีครรภ์ที่มารับบริการ ณ โรงพยาบาลศิริราช (รุจิรารัตน์ ชูทองรัตน์, 2525) ประสิทธิภาพของการใช้สื่อภาพพลิกเรื่องสุขภาพจิตกับผู้ป่วยนอกและญาติที่มารับบริการใน โรงพยาบาลจิตเวชและโรงพยาบาลทั่วไป (อินทรีรา ปัทมินทร, 2531) ประสิทธิภาพของการใช้กิจกรรม ดนตรีที่มีต่อผู้ป่วยจิตเวชเรื้อรังในกลุ่มงานฟื้นฟูสมรรถภาพ โรงพยาบาลศรีธัญญา (ศิริรัตน์วีดี ปิยะศีล, 2540) ประสิทธิภาพของกลุ่ม “การดูแลตนเองก่อนและหลังผ่าตัด” ต่อระดับความรู้ ทัศนคติ และความ วิตกกังวลของผู้ป่วยก่อนผ่าตัด (เพ็ญพร ต่อสกุล, 2541)

ความรู้ ทัศนคติ และพฤติกรรม (KAP) ได้แก่ การศึกษาการเปิดรับสื่อ ความรู้ ทัศนคติ และ พฤติกรรมในการป้องกันโรคเอดส์ของผู้ปกครองนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 เขต กรุงเทพมหานคร (สุวรรณี โพธิศรี, 2534) การเปิดรับสื่อ ความรู้ ทัศนคติ และพฤติกรรมในการป้องกัน โรคเอดส์ของหญิงมีครรภ์ที่มาฝากครรภ์ที่โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ (วนิดา ชวนางกูร, 2539) ปัจจัยทาง สังคม พฤติกรรม การเปิดรับสื่อ กับความรู้และทัศนคติที่มีต่อการป้องกันการใช้อายูบ้าของผู้ใช้ แรงงานในสถานประกอบการอุตสาหกรรม ในจังหวัดนนทบุรี (ถนอมนุช พิทักษ์โกศล, 2540) ประสิทธิภาพของโฆษณาและประชาสัมพันธ์ของโครงการ “โรงเรียนสีขาว” ที่มีต่อนักเรียนชั้น มัธยมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร (ขวัญรัชย์ วชิรยนเสถียร, 2541) การเปิดรับข่าวสาร ความรู้ ทัศนคติ และพฤติกรรมการบริโภคข้าวกล้องของประชาชนในกรุงเทพมหานคร (ศศิวิมล ตามไท, 2542) การรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับโครงการราษฎร์-รัฐ ร่วมใจด้านภัยยาเสพติด ความรู้ ทัศนคติ และ พฤติกรรมการป้องกันและต่อต้านยาเสพติด (ศิริวรรณ จุลวนิชรัตนนา, 2542) การเปิดรับข่าวสาร เกี่ยวกับ “โครงการน้ำประปาดื่มได้” ความรู้ ทัศนคติ และพฤติกรรมการบริโภคน้ำดื่มของประชาชน ในเขตกรุงเทพมหานคร (รัฐธนา แสงอร่าม, 2542) ความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดรับข่าวสารกับการ

ดูแลสุขภาพตนเองของสตรีวัยทอง (สิริพรรณ วิบูลย์จันทร์, 2542) กลยุทธ์การสื่อสารในโครงการพัฒนาจิตและคุณภาพชีวิตที่มีต่อการตัดสินใจเลิกยาเสพติดแบบจับปล้น (กรินทร์ ทองถ่ม, 2543) กระบวนการสื่อสารกับการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในการ ลด ละ เลิก ยาเสพติดของนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาและอาชีวศึกษา (ศศิพันธ์ ไตรทาน, 2543) การใช้สื่อเพื่อรณรงค์การไม่สูบบุหรี่ของมูลนิธิรณรงค์เพื่อการไม่สูบบุหรี่ (บุรณี อนันตวงศ์, 2544)

การสื่อสารเพื่อการพัฒนา ได้แก่ การศึกษาการยอมรับรายการโทรทัศน์เพื่อสุขภาพของสมาชิกรายการโทรทัศน์ศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา (บุญทิวา นาคะตะ, 2523) หน้าที่ของหอกระจายข่าวในการให้ความรู้ความเข้าใจด้านสาธารณสุขมูลฐานแก่ประชาชน ในจังหวัดนครปฐม (ประไพพรรณ ธงอินเนตร, 2532) การเผยแพร่ข่าวสารเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภคด้านสาธารณสุขในหนังสือพิมพ์รายวันภาษาไทย (พรพรรณ ไม้สุพร, 2532) การเปรียบเทียบสัมฤทธิ์ผลในการเผยแพร่ข่าวสารเรื่องโรคท้องร่วงระหว่างเอกสารภาษาถิ่น (เขมรถิ่นไทย) กับภาษาไทยมาตรฐานในพื้นที่อำเภอท่าตูม จังหวัดสุรินทร์ (ชิตภา สุขพล่า, 2535) การวิเคราะห์เนื้อหาเกี่ยวกับโภชนาการของหนังสือพิมพ์รายวันไทย (จิตสุดา รูปงาม, 2537) การรับข่าวสารทางด้านสาธารณสุขจากสื่อพื้นบ้านประเภทหนังสือของประชาชนในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช (ปาริชาติ บุทธะพาทีกุล, 2537) การเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับโรคเอดส์ผ่านสื่อพื้นบ้านเพลงขอ (นารินารถ กิตติเกษมศิลป์, 2539) บทบาทของนิตยสารสตรีในการเผยแพร่ความรู้ด้านสุขภาพอนามัย (ลักษมี ไชยทองศรี, 2541) กลยุทธ์การสื่อสารการตลาดเพื่อสังคมในโครงการป้องกันโรคเอดส์ของนักเรียนมัธยมศึกษาและอาชีวศึกษา จังหวัดราชบุรี (เนาวนิต ยิ้มวัน, 2543)

การสื่อสารระหว่างบุคคล ได้แก่ พฤติกรรมการสื่อสาร และปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการอยู่ร่วมกันระหว่างผู้ติดเชื้อเอดส์ในระยะที่ไม่มีอาการกับครอบครัว (เกศินี จุฑาวิจิตร, 2532) การศึกษาเอื้อให้เกิดพฤติกรรมเสี่ยงของลูกเรือประมงต่อการรับและแพร่เชื้อเอดส์ (พนิตนาฏ ลักณา โหมยิต, 2535) การเปิดรับสื่อมวลชนและการสื่อสารระหว่างบุคคลเกี่ยวกับความรู้เรื่อง โรคเอดส์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในสถาบันการศึกษาของรัฐ เขตอำเภอเมือง เชียงใหม่ (กมลณัฐ พลวัน, 2535) การเปิดรับสาร ความรู้ ทัศนคติต่อการทำแท้งของนักศึกษาในระดับอาชีวศึกษา ในเขตกรุงเทพมหานคร (ธีรภรณ์ สุวรรณดี, 2537) การเปิดรับข่าวสารความรู้เรื่องสิ่งเสพติดและการป้องกันสิ่งเสพติดจากสื่อมวลชนและสื่อบุคคลของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ (วรศราราลักษณ์, 2537) การสื่อสารเพื่อการป้องกันยาเสพติดของกลุ่มผู้ใช้แรงงาน โรงงานอุตสาหกรรมในเขตกรุงเทพฯและปริมณฑล (ศรเทพ เริงยุทธนาชีวิน, 2538) สภาพชีวิตของผู้เสพยาบ้าและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการเกิดพฤติกรรมกาเสพติดยาบ้า (รัฐพล อินทวิชัย, 2540) กลยุทธ์การสื่อสารของเจ้าหน้าที่บำบัดฟื้นฟู กับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมฟื้นฟูของผู้เข้ารับการบำบัดฟื้นฟูเพื่อเลิกยาเสพติด

(กนกรัตน์ วงศ์ลักษณ์พันธ์, 2542) การเปิดรับข่าวสารและทัศนคติของนักศึกษาแพทย์ไทยใน กรุงเทพมหานครที่มีต่อการทำแท้ง (นันทวรรณ พงศ์อุตม, 2543)

การรณรงค์ทางการสื่อสาร ได้แก่ การยอมรับรายการโทรทัศน์เพื่อพัฒนาสุขภาพของสมาชิกรายการโทรทัศน์เทคโนโลยีทางการศึกษา (บุญทิวา นาคะตะ, 2523) ความสัมพันธ์ระหว่าง การรับข่าวสารกับความเชื่อทางสุขภาพของผู้ร่วมโครงการเลิกบุหรี่ของสำนักอนามัยกรุงเทพมหานคร (อุติษา ชุตบุญธรรม, 2532) การวิเคราะห์กลยุทธ์และการนำเสนอความรู้เรื่องยาของรายการ “ยานำรู้” ทางโทรทัศน์ (บุญฤทธิ์ กิจเจริญโรจน์, 2536) บทบาททางสังคมการแพทย์ของสถานีวิทยุ “จส.100 MHz” ผ่านการโฆษณาผลิตภัณฑ์ “คอมฟอร์ด” “อ่านฉลากก่อนซื้อ” ของสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา (เบญจพร วุฒิพันธุ์, 2540) ปัจจัยทางสังคม พฤติกรรมการเปิดรับสื่อกับความรู้และทัศนคติที่มีต่อการป้องกันการใช้ยาบ้าของผู้ใช้แรงงานในสถานประกอบการอุตสาหกรรมในจังหวัดนนทบุรี (ธนอมนุช พิทักษ์โลก, 2540) การใช้สื่อเพื่อรณรงค์ “เมาไม่ขับ” (หริสุดา ปิ่นทวนันท์, 2544)

การสื่อสารสาธารณสุข ได้แก่ การเปิดรับสื่อมวลชนและการสื่อสารระหว่างบุคคลเกี่ยวกับความรู้เรื่องโรคเอดส์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในสถาบันศึกษาของรัฐ เขตอำเภอเมือง เชียงใหม่ (กมลฉัฐ พลวัน, 2535) พฤติกรรมการรับฟัง ความต้องการรูปแบบและเนื้อหารายการเสียงตามสายในโรงพยาบาลของผู้ป่วยในโรงพยาบาลกระทรวงสาธารณสุขในเขตกรุงเทพมหานคร (วไลพร สวัสดิมงคล, 2538) ปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับการใช้ยาหยดเสริมไอโอดีนในน้ำเพื่อป้องกันโรคขาดสารไอโอดีน อ.บ้านตาก จ.ตาก (มงคล ปิยศิริวัฒน์, 2539) “กลยุทธ์การสื่อสารแนวคิดเกี่ยวกับสุขภาพ” ผ่านรูปแบบที่เป็นการ์ตูนของคุณประยูร จรรยาวงศ์ (ยุทธนา จินดากุล, 2539) ทิศทางของการดูแลสุขภาพในรายการสุขภาพทางโทรทัศน์ (นิภาพรณ สุขศิริ, 2540) การวิเคราะห์การใช้การ์ตูนสื่อความหมายเพื่อการรณรงค์โรคเอดส์ (พ.ศ.2535-2539) (มณฑิธร สุภโรจน์, 2541) การวิเคราะห์เนื้อหาเรื่องโรคเอดส์ในหนังสือพิมพ์รายวันของประเทศไทย (วัชรินทร์ กุลพิสิทธิเจริญ, 2542)

แนวคิดทั่วไปเกี่ยวกับการสื่อสาร สามารถจำแนกแนวคิดทั่วไปเกี่ยวกับการสื่อสาร ที่นำมาอ้างอิงในงานวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพ ได้ ดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับการสื่อสาร เช่น การใช้วิธี “โลกแคบ” ในการศึกษาพฤติกรรมการสื่อสารของผู้ป่วยโรค ภูมิศึกษา ณ ศูนย์กามโรคเขต 1 สระบุรี (เดือนใจ เพทยสุวรรณ, 2528) ผลของการสื่อสาร ประสิทธิภาพของการสื่อภาพพลิกเรื่องสุขภาพจิตกับผู้ป่วยนอกและญาติที่มาใช้บริการในโรงพยาบาลจิตเวชและโรงพยาบาลทั่วไป (อินทรีรา ปัทมินทร, 2531) การศึกษาปัจจัยเอื้อให้เกิดพฤติกรรมเสี่ยงของลูกเรือประมงต่อการรับและแพร่เชื้อเอดส์ (พนิตนาฏ ลักณาโฆษิต, 2535) การ

สื่อสารประเด็นยาเสพติดผ่านสื่อวิทยุกระจายเสียงโดยผู้สื่อสารที่เป็นเยาวชนผู้เคยติดยาเสพติด (ศิริพร เสรีกิตติกุล, 2544) การสื่อสารและเครือข่ายการรณรงค์“เมาไม่ขับ” (หริสุดา ปันทวนันท์, 2544)

2. องค์ประกอบของกระบวนการสื่อสาร เช่น ประสิทธิภาพของสื่อในการให้ความรู้เรื่องภูมิคุ้มกันโรคแก่มารดาหลังคลอด (วชิราภรณ์ เรื่อง โพนุลย์, 2527) ทิศทางของการดูแลสุขภาพในรายการสุขภาพทางโทรทัศน์ (นิภาพรรณ สุขศิริ, 2540) กลยุทธ์การสื่อสารในโครงการพัฒนาจิตและคุณภาพชีวิตที่มีต่อการตัดสินใจเลิกยาเสพติดแบบฉบับปล้น (กรินทร์ ทองลิ้ม, 2543)

3. ผู้นำความคิด เช่น การเผยแพร่ข่าวสารการวางแผนครอบครัวโดยสื่อไปรษณีย์ (กิติมา คำดา, 2523)

4. ลักษณะของสื่อบุคคลและสื่อมวลชน เช่น อิทธิพลของสื่อกับการให้ความรู้การส่งเสริมเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ศึกษาเฉพาะกรณีศึกษาศูนย์อนามัยแม่และเด็ก เขต 4 จังหวัดขอนแก่น (เพ็ญศรี วงศ์ศิริโรจน์กุล, 2524)

5. แนวคิดเกี่ยวกับผู้ส่งสาร เช่น ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจเข้าร่วมกลุ่มโครงการกองทุนยาประจำหมู่บ้าน ตำบลลาดกระโทง อำเภอสยามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา (สุมนา นาคพงค์, 2524)

6. ทฤษฎีพฤติกรรมนิยม เช่น ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจเข้าร่วมกลุ่มโครงการกองทุนยาประจำหมู่บ้าน ตำบลลาดกระโทง อำเภอสยามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา (สุมนา นาคพงค์, 2524)

7. อิทธิพลของสื่อต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของบุคคล เช่น การแพร่กระจายข่าวสารสาธารณสุขในระดับหมู่บ้านเพื่อการพัฒนาสาธารณสุขมูลฐาน : ศึกษาเฉพาะกรณีการให้ภูมิคุ้มกันโรคในเขตอำเภอโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา (มันชนา หิมกร, 2525) สภาพชีวิตของผู้เสพยาบ้าและปัจจัยเกี่ยวข้องกับการเกิดพฤติกรรมการเสพยาบ้า (รัฐพล อินทวิชัย, 2540) ทศนคติและการยอมรับของวัยรุ่นต่อการนำเสนอข่าวสารการป้องกันยาเสพติดผ่านนักร้อง-นักแสดง (อารีภักดิ์ เงินบำรุง, 2541)

8. ผลของการสื่อสาร เช่น ประสิทธิภาพของการให้ความรู้โดยใช้สื่อบุคคลและภาพพจน์ต่อการเพิ่มความรู้ และเปลี่ยนแปลงทัศนคติของหญิงมีครรภ์ที่มารับบริการ ณ โรงพยาบาลศิริราช (รุจิรา รัตน์ ชูทองรัตน์, 2525) ประสิทธิภาพของการใช้สื่อภาพพจน์เรื่องสุขภาพจิตกับผู้ป่วยนอกและญาติที่มาใช้บริการในโรงพยาบาลจิตเวชและโรงพยาบาลทั่วไป (อินทิรา ปัทมินทร, 2531) ความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดรับข่าวสารกับการดูแลสุขภาพตนเองของสตรีวัยทอง (ศิริพรรณ วิบูลย์จันทร์, 2542)

9. แบบจำลองการสื่อสาร เช่น การเปิดรับสื่อมวลชนเกี่ยวกับการวางแผนครอบครัวของสตรีในเขตเทศบาลเมืองขอนแก่น (นิตยา คำเมือง, 2525) ประสิทธิภาพของการใช้สื่อภาพพจน์เรื่องสุขภาพจิตกับผู้ป่วยนอกและญาติที่มาใช้บริการในโรงพยาบาลจิตเวชและโรงพยาบาลทั่วไป (อินทิรา

ปีที่มิตร, 2531) การวิเคราะห์เนื้อหาเรื่องโรคเอดส์ในหนังสือพิมพ์รายวันของประเทศไทย (วัชรพร กุลพิลิตธิเจริญ, 2542)

10. บทบาทของการสื่อสาร เช่น การเผยแพร่ข่าวสารเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภคด้านสาธารณสุขในหนังสือพิมพ์รายวันภาษาไทย (พรพรรณ ไม้สุพร, 2532) การวิเคราะห์รายการสุขภาพอนามัยทางโทรทัศน์ที่มีต่อการส่งเสริมสุขภาพ (ลัดดา ประพันธ์พงษ์ชัย, 2535) ทศนคติและการยอมรับของวัยรุ่นต่อการนำเสนอข่าวสารการป้องกันยาเสพติดผ่านนักร้อง-นักแสดง (อารีภักดิ์ เงินบำรุง, 2541) บทบาทของนิตยสารในการให้ความรู้เรื่องเพศ (จิรอดุลย์ บุญยภักดิ์, 2543) การใช้สื่อเพื่อรณรงค์การไม่สูบบุหรี่ของมูลนิธิรณรงค์เพื่อการไม่สูบบุหรี่ (บุรณี อนันตวงศ์, 2544)

11. สื่อมวลชนกับสังคม เช่น การวิเคราะห์เนื้อหาเรื่องโรคเอดส์ในหนังสือพิมพ์รายวันของประเทศไทย (วัชรพร กุลพิลิตธิเจริญ, 2542) ระบบสัญลักษณ์ทางเพศในละครโทรทัศน์ที่มีอิทธิพลต่อการมีพฤติกรรมเสี่ยงต่อการติดเชื้อเอชไอวี (นงลักษณ์ ยิ้มสรวล, 2544)

12. สื่อมวลชนกับสุขภาพ เช่น การวิเคราะห์เนื้อหาเรื่องโรคเอดส์ในหนังสือพิมพ์รายวันของประเทศไทย (วัชรพร กุลพิลิตธิเจริญ, 2542)

13. สื่อมวลชนกับโรคเอดส์ เช่น การวิเคราะห์เนื้อหาเรื่องโรคเอดส์ในหนังสือพิมพ์รายวันของประเทศไทย (วัชรพร กุลพิลิตธิเจริญ, 2542)

14. สื่อมวลชนกับความรู้เรื่องเพศ เช่น บทบาทของนิตยสารในการให้ความรู้เรื่องเพศ (จิรอดุลย์ บุญยภักดิ์, 2543)

15. การสื่อสารเพื่อการวางแผนครอบครัว เช่น การเปิดรับสื่อมวลชนเกี่ยวกับการวางแผนครอบครัวของสตรีในเขตเทศบาลเมืองขอนแก่น (นิตยา คำเมือง, 2525)

16. แบบจำลองภาวะผู้เข้าของการสื่อสาร ได้แก่ การสื่อสารเพื่อการเจริญพันธุ์: ศึกษาเฉพาะกรณีสตรีที่มีบุตรยาก (ธารินี รอดสน, 2527) การใช้วิธี “โลกแคบ” ในการศึกษาพฤติกรรมการสื่อสารของผู้ป่วยกามโรค กรณีศึกษา ณ ศูนย์กามโรค 1 สระบุรี (เดือนใจ เทพสุวรรณ, 2528)

17. พลังของความสัมพันธ์ ความคล้ายคลึงกันของผู้ร่วมสื่อสาร ได้แก่ การสื่อสารเพื่อการเจริญพันธุ์: ศึกษาเฉพาะกรณีสตรีที่มีบุตรยาก (ธารินี รอดสน, 2527) การศึกษาพฤติกรรมการสื่อสารเรื่องการทำหมันชายของผู้รับบริการทำหมันชายที่สมาคมพัฒนาประชากรและชุมชน (อัจฉรา ธวัชวิบูลย์ผล, 2530) การเปิดรับสื่อ ความรู้ ทศนคติ และพฤติกรรมในการป้องกันโรคเอดส์ของผู้ปกครองนักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 6 เขตกรุงเทพมหานคร (สุวรรณิ โปธิศรี, 2534) การเปิดรับสื่อความรู้ ทศนคติ และพฤติกรรมในการป้องกันโรคเอดส์ของหญิงมีครรภ์ที่มาฝากครรภ์ที่โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ (วินิดา ชวานางกูร, 2539)

18. การแสวงหาสารสนเทศเกี่ยวกับสุขภาพ / การเจ็บป่วย เช่น การใช้วิธี “โลกแคบ” ในการศึกษาพฤติกรรมการสื่อสารของผู้ป่วยกามโรค กรณีศึกษา ณ ศูนย์กามโรคเขต 1 สระบุรี (เดือนใจ เทพสุวรรณ, 2528) พฤติกรรมของคนไข้แสวงหาสารสนเทศเพื่อรับบริการทันตสุขภาพและทันตสุข

ศึกษาจากทันตแพทย์ในเขตกรุงเทพมหานคร (สุดารันต์ ควบสถาพรทวี, 2528) ประสิทธิภาพของการใช้สื่อภาพพลิกเรื่องสุขภาพจิตกับผู้ป่วยนอกและญาติที่มาใช้บริการในโรงพยาบาลจิตเวชและโรงพยาบาลทั่วไป (อินทรา ปัทมินทร, 2531) การเปิดรับสื่อความรู้ ทัศนคติ และพฤติกรรมในการป้องกันโรคเอดส์ของผู้ปกครองนักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 6 เขตกรุงเทพมหานคร (สุวรรณิ โปธิศรี, 2534) การเปิดรับสื่อความรู้ ทัศนคติ และพฤติกรรมในการป้องกันโรคเอดส์ของหญิงมีครรภ์ที่มาฝากครรภ์ที่โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ (วินิดา ชวนางกูร, 2539) การเปิดรับข่าวสารและทัศนคติของนักศึกษาแพทย์ไทยในเขตกรุงเทพมหานครที่มีต่อการทำแท้ง (นันทวรรณ พงศ์อุดม, 2543) การแสวงหาข่าวสาร ทัศนคติ และพฤติกรรมการบริโภคผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร (อัญชนะณี วิชยาภัย บุนนาค, 2540)

19. พฤติกรรมการสื่อสาร การศึกษาพฤติกรรมการสื่อสาร ได้แก่ ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการอยู่ร่วมกันระหว่างผู้ติดเชื้อเอดส์ในระยะที่ไม่มีอาการกับครอบครัว (เกศินี จุฑาวิจิตร, 2532) ประสิทธิภาพของการใช้สื่อภาพพลิกเรื่องสุขภาพจิตผู้ป่วยนอกและญาติที่มาใช้บริการในโรงพยาบาลจิตเวชและโรงพยาบาลทั่วไป (อินทรา ปัทมินทร, 2531) การรับข่าวสารด้านสาธารณสุขจากสื่อพื้นบ้านประเภทหนังสือของประชาชนในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช (ปาริชาติ ยุทธะพาทีกุล, 2537) ประสิทธิภาพของการใช้กิจกรรมดนตรีที่มีต่อผู้ป่วยจิตเวชเรื้อรังในกลุ่มงานฟื้นฟูสมรรถภาพโรงพยาบาลศรีธัญญา (ศิริรัตน์ดี ปิยะสีล, 2540) ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการนำเด็กไปรับวัคซีน โปลิโอในโครงการรณรงค์ให้วัคซีน โปลิโอในเขตเมือง จังหวัดหนองคาย (อุไรศรี อะสนันตารี, 2541) ความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดรับข่าวสารกับการดูแลสุขภาพตนเองของสตรีวัยทอง (สิริพรรณ วิบูลย์จันทร์, 2542)

20. ทฤษฎีการสื่อสารเพื่อการโน้มน้าวใจ ได้แก่ กลยุทธ์การสื่อสารในโครงการพัฒนาจิตและคุณภาพชีวิตที่มีต่อการตัดสินใจเลิกยาเสพติดแบบฉับพลัน (กรินทร์ ทองลิ้ม, 2543)

21. การสื่อสารกลุ่ม ได้แก่ กลยุทธ์การสื่อสารของเจ้าหน้าที่บำบัดฟื้นฟูกับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมฟื้นฟูของผู้เข้ารับการบำบัดฟื้นฟูของผู้เข้ารับการบำบัดฟื้นฟูเพื่อเลิกยาเสพติด (กนกรัตน์ วงศ์ลักษณ์พันธ์, 2542)

22. การสื่อสารในครอบครัว ได้แก่ การศึกษาพฤติกรรมการสื่อสาร และปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการอยู่ร่วมกันระหว่างผู้ติดเชื้อเอดส์ในระยะที่ไม่มีอาการกับครอบครัว (เกศินี จุฑาวิจิตร, 2532) การเปิดรับข่าวสารความรู้เรื่องสิ่งเสพติดและการป้องกันสิ่งเสพติดจากสื่อมวลชนและสื่อบุคคลของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ (วริศรา วราลักษณ์, 2537)

23. การสื่อสารกับลูกค้า (Customer Communication) ได้แก่ การรับรู้และทัศนคติของผู้บริโภคต่อภาพลักษณ์ของร้านเพื่อสุขภาพและความงาม บิวตี้ (สิริกร สืบสิริ, 2543)

25. ทฤษฎีว่าด้วยอิทธิพลของสื่อ ได้แก่ การเปิดรับและการยอมรับข่าวสารโรคเอดส์ของนักเรียนและนิสิตนักศึกษาในกรุงเทพมหานคร (อุไรวรรณ ภู่วิจิตรสุทิน, 2533) การศึกษาปัจจัยเอื้อ

ให้เกิดพฤติกรรมเสี่ยงของลูกเรือประมงต่อการรับและแพร่เชื้อเอชไอวี (พนิตนาฎ ลักณา โฆษิต, 2535) การเปิดรับสื่อ ความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมในการป้องกัน โรคเอดส์ของผู้ปกครองนักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 6 เขตกรุงเทพมหานคร (สุวรรณิ โปธิศรี, 2534) การเปิดรับสาร ความรู้ และทัศนคติต่อการทำแท้งของนักศึกษาระดับอาชีวศึกษา ในเขตกรุงเทพมหานคร (ธีรภรณ์ สุวรรณดี, 2537) การวิเคราะห์เนื้อหาเกี่ยวกับโภชนาการของหนังสือพิมพ์รายวันไทย (จิตศุดา รูปงาม, 2537)

27. การวิเคราะห์ผู้รับสาร ได้แก่ การเปรียบเทียบสัมฤทธิ์ผลในการเผยแพร่ข่าวสารเรื่องโรคท้องร่วงระหว่างเอกสารภาษาถิ่น (เขมรถิ่นไทย) กับภาษาไทยมาตรฐานในพื้นที่อำเภอท่าตูม จังหวัดสุรินทร์ (จิตภา สุขพล่า, 2535) อิทธิพลของการสื่อสารในการป้องกันยาเสพติดของนักเรียนอาชีวศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร (ชลลดา สมุทรพงษ์, 2541) ประสิทธิภาพของสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยาในการเผยแพร่ความรู้แก่ผู้บริโภค (ธีรภรณ์ อุทยานิก, 2543)

28. การกำหนดวาระของข่าวสาร (Agenda-setting) เช่น การวิเคราะห์รายการสุขภาพอนามัยทางโทรทัศน์ที่มีการส่งเสริมสุขภาพ (ลัดดา ประพันธ์พงษ์ชัย, 2535) การวิเคราะห์เนื้อหาเกี่ยวกับโภชนาการของหนังสือพิมพ์รายวันของประเทศไทย (วัชรินทร์ กุลพิสิทธิเจริญ, 2542)

29. การวิเคราะห์วาทกรรม ได้แก่ เนื้อหาและวิธีการนำเสนอเรื่องสุขภาพอนามัยของสถานีวิทยุสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล (วรรณนิภา เมฆเมืองทอง, 2543) การศึกษาปฏิสัมพันธ์ระหว่างพิธีกรและวิทยากรรายการสุขภาพทางโทรทัศน์ในเชิงชาติพันธุ์วรรณาแห่งการสื่อสาร (ปอรัรัมย์ ยอดเนตร, 2544)

30. ความวิตกกังวลอันเกิดจากข้อมูลข่าวสาร (Information Anxiety) ได้แก่ ความวิตกกังวลอันเกิดจากการรณรงค์เรื่องโรคเอดส์ผ่านสื่อมวลชนช่วงปี พ.ศ. 2531-2534 : การศึกษาในทัศนะแบบองค์รวม (อาภัสรา จันท์สุวรรณ, 2535)

31. การสื่อสารกับการป้องกันยาเสพติด ได้แก่ การสื่อสารเพื่อการป้องกันยาเสพติดของกลุ่มผู้ใช้แรงงานโรงงานอุตสาหกรรมในเขตกรุงเทพฯและปริมณฑล (ศรเทพ เริงยุทธนาชีวิน, 2538) การเปิดรับข่าวสาร การจดจำสาร และการเลียนแบบพฤติกรรมต่อต้านยาเสพติดของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ในโครงการป้องกันยาเสพติดจัสท์เซย์โน (ประภาวดี ธานีรณานนท์, 2540)

32. การใช้ประโยชน์และความพึงพอใจ (Uses and Gratification) เช่น การศึกษาพฤติกรรม การรับฟัง ความต้องการรูปแบบและเนื้อหารายการเสียงตามสายในโรงพยาบาลของผู้ป่วยในโรงพยาบาลกระทรวงสาธารณสุขในเขตกรุงเทพมหานคร (วไลพร สวัสดิ์มงคล, 2538) บทบาทของนิตยสารสตรีในการเผยแพร่ความรู้ด้านสุขภาพอนามัย (ลักษมี ไชยทองศรี, 2541) การเปิดรับข่าวสาร และทัศนคติของนักศึกษาแพทย์ไทยในกรุงเทพมหานครที่มีต่อการทำแท้ง (นันทวรรณ พงศ์อุดม, 2543)

33. การรับรู้อรรถประโยชน์จากสื่อ (Perceived Utility of Media) ได้แก่ บทบาทของนิตยสารสตรีในการเผยแพร่ความรู้ด้านสุขภาพอนามัย (ลักษมี ไชยทองศรี, 2541)

34. ทฤษฎีหน้าที่นิยม ได้แก่ การสร้างและบริโภคสัญลักษณ์ในปรากฏการณ์ชีวิตและการทำหน้าที่ของสื่อมวลชน (ทักษิณีย์ มีวรรณ, 2542)
35. ทฤษฎีความคาดหวังจากสื่อ ได้แก่ การศึกษาพฤติกรรมการรับฟัง ความต้องการรูปแบบและเนื้อหารายการเสียงตามสายในโรงพยาบาลของผู้ป่วยในโรงพยาบาลกระทรวงสาธารณสุขในเขตกรุงเทพมหานคร (วไลพร สวัสดิ์มงคล, 2538)
36. ทฤษฎีปรากฏการณ์นิยม (Phenomenology) ได้แก่ การนำเสนอเรื่องเพศศึกษาทางสื่อวิทยุกระจายเสียง (ตรีนิษฐา วีระเวสส์, 2539)
37. ทฤษฎีชาติพันธุ์วรรณาแห่งการสื่อสาร ได้แก่ การศึกษาปฏิสัมพันธ์ระหว่างพิธีกรและวิทยากรรายการสุขภาพทางโทรทัศน์ในเชิงชาติพันธุ์วรรณาแห่งการสื่อสาร (ปอรรริชฌม ยอดเนตร, 2544)
38. ลำดับขั้นของผลกระทบ (Hierarchy of Effects) ได้แก่ การศึกษากลยุทธ์การประชาสัมพันธ์และประสิทธิผลในโครงการรณรงค์ “อ่านฉลากก่อนซื้อ” ของสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา (เบญจพร วุฒิพันธุ์, 2540)
39. แนวคิดเกี่ยวกับอุปสรรคของการสื่อสาร ได้แก่ ปัจจัยทางสังคม พฤติกรรมการเปิดรับสื่อกับความรู้และทัศนคติที่มีต่อการป้องกันการไ้ช้ยาบ้าของผู้ใช้แรงงานในสถานประกอบการอุตสาหกรรม ในจังหวัดนนทบุรี (ถนอมนุช พิทักษ์โฏกศล, 2540)
40. การเลียนแบบข้อมูลข่าวสารจากสื่อ ได้แก่ การเปิดรับข่าวสาร การจดจำสาร และการเลียนแบบพฤติกรรมต่อต้านยาเสพติดของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นในโครงการป้องกันยาเสพติดจังหวัดชัยภูมิ (ประภาวดี ชานีรนานนท์, 2540)
41. การจดจำข้อมูลข่าวสารจากสื่อ ได้แก่ การเปิดรับข่าวสาร การจดจำสาร และการเลียนแบบพฤติกรรมต่อต้านยาเสพติดของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นในโครงการป้องกันยาเสพติดจังหวัดชัยภูมิ (ประภาวดี ชานีรนานนท์, 2540)
42. แนวคิดการให้ข้อมูลอย่างเป็นระบบ ได้แก่ การสร้างและบริโภคสัญลักษณ์ในปรากฏการณ์ชีวิตและการทำหน้าที่ของสื่อมวลชน (ทักษิณีย์ มีวรรณ, 2542)
43. แผนการโฆษณาเพื่อการประชาสัมพันธ์ ได้แก่ ประสิทธิภาพของโฆษณาและประชาสัมพันธ์ของโครงการ “โรงเรียนสีขาว” ที่มีต่อนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร (ขวัญรัศมี วิชิรยณเสถียร, 2541)
44. ความคิดสร้างสรรค์ ได้แก่ กลยุทธ์สื่อสารภาพยนตร์โฆษณาเพื่อรณรงค์ป้องกันโรคเอดส์ (ทวิชัย พงศ์มณีรัตน์, 2541)
45. ทฤษฎีสัญญาวิทยา (Semiotic Theory) ได้แก่ กลยุทธ์การสื่อสารภาพยนตร์โฆษณาเพื่อรณรงค์ป้องกันโรคเอดส์ (ทวิชัย พงศ์มณีรัตน์, 2541) การวิเคราะห์การใช้การ์ตูนสื่อความหมายเพื่อการรณรงค์โรคเอดส์ (พ.ศ. 2535-2539) (มณฑิเรศ สุภโรจน์, 2541) การสร้างและบริโภคสัญลักษณ์ในปรากฏการณ์ชีวิตและการทำหน้าที่ของสื่อมวลชน (ทักษิณีย์ มีวรรณ, 2542)

46. กลยุทธ์การใช้สื่อมวลชน ได้แก่ การใช้สื่อเพื่อดำเนินงานส่งเสริมสุขภาพของกรมอนามัย (นิยม ศิริวัฒน์, 2541)

47. การโยยหาอดีต ได้แก่ กลยุทธ์การสื่อสารในโครงการพัฒนาจิตและคุณภาพชีวิตที่มีต่อการตัดสินใจเลิกยาเสพติดแบบฉับพลัน (ภรินทร ทองลัม, 2543)

48. กระบวนการทัศน์การเล่าเรื่อง ได้แก่ กลยุทธ์การสื่อสารในโครงการพัฒนาจิตและคุณภาพชีวิตที่มีอิทธิพลต่อการมีพฤติกรรมเสี่ยงต่อการติดเชื้อเอชไอวี (นงลักษณ์ ยิ้มสรวล, 2544)

แนวคิดอื่น ๆ สามารถจำแนกแนวคิดที่นำมาอ้างอิงในงานวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพได้ ดังนี้

1. แนวคิด ทฤษฎีการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ได้แก่ ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจเข้าร่วมกลุ่มโครงการกองทุนประจำหมู่บ้าน ตำบลลาดกระทิง อำเภอสนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา (สุมนา นาคพงศ์, 2524)

2. ทฤษฎีการตัดสินใจและกิจกรรมทางสังคม (Theory of decision-making and social action) ได้แก่ ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจเข้าร่วมกลุ่มโครงการกองทุนยาประจำหมู่บ้าน ตำบลลาดกระทิง อำเภอสนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา (สุมนา นาคพงศ์, 2524)

3. แนวคิดเกี่ยวกับกลุ่ม ได้แก่ ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจเข้าร่วมโครงการกองทุนยาประจำหมู่บ้าน ตำบลลาดกระทิง อำเภอสนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา (สุมนา นาคพงศ์, 2524) การเปิดรับข่าวสารความรู้เรื่องยาเสพติดและการป้องกันสิ่งเสพติดจากสื่อมวลชนและสื่อบุคคลของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ (วริศรา วราลักษณ์, 2537) กลยุทธ์การสื่อสารในโครงการพัฒนาจิตและคุณภาพชีวิตที่มีต่อการตัดสินใจเลิกยาเสพติดแบบฉับพลัน (ภรินทร ทองลัม, 2543) กระบวนการสื่อสารกับการเปลี่ยนพฤติกรรมในการลด ละ เลิก ยาเสพติดของนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาและอาชีวศึกษา (ศศิพันธุ์ ไตรทาน, 2543)

4. การหล่อหลอมทางวัฒนธรรม ได้แก่ ระบบสัญลักษณ์ทางเพศในละคร โทรทัศน์ที่มีอิทธิพลต่อการมีพฤติกรรมเสี่ยงต่อการติดเชื้อเอชไอวี (นงลักษณ์ ยิ้มสรวล, 2532)

5. พฤติกรรมสังคม ได้แก่ การศึกษาพฤติกรรมการสื่อสาร และปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการอยู่ร่วมกันระหว่างผู้ติดเชื้อเอดส์ในระยะที่มีอาการกับครอบครัว (เกศินี จุฑาวิจิตร, 2532)

6. ทฤษฎีความผูกพันทางสังคม ได้แก่ การศึกษาปัจจัยเอื้อให้เกิดพฤติกรรมเสี่ยงของลูกเรือประมงต่อการรับและเผยแพร่เชื้อเอดส์ (พนิตนาฎ ลักณาโฆษิต, 2535)

7. ความทันสมัย (Modernization) ได้แก่ การศึกษาปัจจัยเอื้อให้เกิดพฤติกรรมเสี่ยงของลูกเรือประมงต่อการรับและเผยแพร่เชื้อเอดส์ (พนิตนาฎ ลักณาโฆษิต, 2535)

8. ทฤษฎีสถานการณ์สร้างผู้นำ (Situation Theory of Leadership) ได้แก่ ความวิตกกังวลอันเกิดจากการรณรงค์เรื่องโรคเอดส์ผ่านสื่อมวลชนช่วงปี พ.ศ.2531-2534 : ศึกษาในทัศนะแบบองค์รวม (อาภัสรา จันทร์สุวรรณ, 2535)

9. ภาวะผู้นำ ได้แก่ กระบวนการสื่อสารกับการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในการลด ละ เลิก ยาเสพติดของนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาและอาชีวศึกษา (ศศิพันธ์ ไตรทาน, 2543)
10. แนวคิดเรื่องการต่อรอง ได้แก่ ความวิตกกังวลอันเกิดจากการรณรงค์เรื่องโรคเอดส์ผ่านสื่อมวลชนช่วงปี พ.ศ.2531-2534 : การศึกษาในทักษะแบบองค์รวม (อาทิตย์รา จันทร์สุวรรณ, 2535) กลยุทธ์การสื่อสารในโครงการพัฒนาจิตและคุณภาพชีวิตที่มีต่อการตัดสินใจเลิกยาเสพติดแบบฉบับปล้น (กรินทร์ ทองลิ้ม, 2543)
11. แนวคิดในลักษณะองค์รวม (Holistic Approach) ได้แก่ ความวิตกกังวลอันเกิดจากการรณรงค์เรื่องโรคเอดส์ผ่านสื่อมวลชนช่วงปี พ.ศ.2531-2534 : การศึกษาในทักษะแบบองค์รวม (อาทิตย์รา จันทร์สุวรรณ, 2535)
12. ภาวะวิกฤตและประชาสัมพันธ์เพื่อแก้ไขภาวะวิกฤต ได้แก่ การใช้สื่อสารมวลชนเพื่อจัดการภาวะวิกฤต : กรณีรณรงค์ต่อต้านการบริโภคผงชูรส (บุญศรี สุธรรมนุรัตน์, 2540)
13. ทฤษฎีการสมาคมที่แตกต่าง (Differential Association Theory) ได้แก่ สภาพชีวิตของผู้เสพยาบ้าและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการเกิดพฤติกรรมเสพยาบ้า (รัฐพล อินทวิชัย, 2540)
14. ทฤษฎีการสนับสนุนทางสังคม สภาพชีวิตของผู้เสพยาบ้าและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการเกิดพฤติกรรมเสพยาบ้า (รัฐพล อินทวิชัย, 2540)
15. ทฤษฎีอาชญาวิทยาว่าด้วยเรื่องสถาบันที่ทำให้เกิดอาชญากรรม ได้แก่ สภาพชีวิตของผู้เสพยาบ้า และปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการเกิดพฤติกรรมเสพยาบ้า (รัฐพล อินทวิชัย, 2540)
16. ทักษะชีวิตและทักษะการปฏิเสธ ได้แก่ อิทธิพลของการสื่อสารในการป้องกันยาเสพติดของนักเรียนอาชีวศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร (ชลดา สมุทรพงษ์, 2541)
17. แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม ได้แก่ อิทธิพลของการสื่อสารในการป้องกันยาเสพติดของนักเรียนอาชีวศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร (ชลดา สมุทรพงษ์, 2541)
18. แนวคิดด้านการตลาด/ การตลาดเพื่อสังคม (Social Marketing) ได้แก่ การใช้สื่อเพื่อดำเนินงานส่งเสริมสุขภาพอนามัย (นิคม ศิริวัฒน์, 2541) การรับรู้และทัศนคติของผู้บริโภคต่อภาพลักษณ์ของร้านเพื่อสุขภาพและความงาม บู้ทส์ (สิริกร สืบศิริ, 2543) เนื้อหาและวิธีการนำเสนอเรื่องสุขภาพอนามัยของสถานีวิทยุสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล (วรรณนิภา เมฆเมืองทอง, 2543) กลยุทธ์การสื่อสารการตลาดเพื่อสังคมในโครงการป้องกันโรคเอดส์ของนักเรียนมัธยมศึกษาและอาชีวศึกษา จังหวัดชลบุรี (เนาวนิต ยิ้มวัน, 2543) กลยุทธ์การสื่อสารการตลาดเพื่อสังคมในโครงการป้องกันโรคเอดส์ของนักเรียนมัธยมศึกษาและอาชีวศึกษา จังหวัดราชบุรี (เนาวนิต ยิ้มวัน, 2543)
19. การบริโภคในเชิงตรรกะวิทยา ได้แก่ การสร้างและบริโภคสัญญาณในปรากฏการณ์ชีวิตและการทำหน้าที่ของสื่อมวลชน (ทัศนีย์ มีวรรณ, 2542)
20. แนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรมผู้บริโภค ได้แก่ รูปแบบการดำเนินชีวิตและพฤติกรรมผู้บริโภคผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร (ชนชญาณี จันทร์ชิวตรกุล, 2542)

ประสิทธิผลของสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยาในการเผยแพร่ความรู้งานคุ้มครองผู้บริโภค ผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร (อัญชนะณี วิชยาภย์ นุนนาค, 2542)

21. แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบการดำรงชีวิต ได้แก่ รูปแบบการดำเนินชีวิตและพฤติกรรมกรรมการบริโภคในกรุงเทพมหานคร (ชนชญาณ์ จันทร์ธีวัตรกุล, 2542)

22. เทคนิคการสอนของพระพุทธเจ้า ได้แก่ กลยุทธ์การสื่อสารในโครงการพัฒนาจิตและคุณภาพชีวิตที่มีต่อการตัดสินใจเลือกยาเสพติดแบบฉบับปล้น (กรินทร์ ทองลิ้ม, 2543)

23. เทคโนโลยีและเทคนิคการสอน ได้แก่ กลยุทธ์การสื่อสารในโครงการพัฒนาจิตและคุณภาพชีวิตต่อการตัดสินใจเลือกยาเสพติดแบบฉบับปล้น (กรินทร์ ทองลิ้ม, 2543)

24. ภาษาแสดงความสุภาพของบราวน์และเลวินสัน ได้แก่ การศึกษาปฏิสัมพันธ์ระหว่างพิธีกรและวิทยากรรายการสุขภาพทางโทรทัศน์ในเชิงชาติพันธุ์วรรณาแห่งการสื่อสาร (ปอรัรัมย์ ยอดเนตร, 2544)

แนวคิด ทฤษฎีด้านจิตวิทยา สามารถจำแนกแนวคิดทางด้านจิตวิทยาที่นำมาอ้างอิงในงานวิจัยที่เกี่ยวกับการสื่อสารสุขภาพได้ ดังนี้

1. ความสำนึก ได้แก่ การเปิดรับสื่อมวลชนทางด้านอาหารและโภชนาการ : ศึกษาความสำนึกจากการเปิดรับข่าวสารของแม่ที่นำบุตรมารับบริการจากแผนกกุมารเวชศาสตร์ของโรงพยาบาลรามาริบัติ โรงพยาบาลไท และศูนย์บริการสาธารณสุข (วันทนา ชาญวนิชวงศ์, 2524)

2. การสื่อสารเพื่อโน้มน้าวจิตใจ ได้แก่ การศึกษากลยุทธ์การประชาสัมพันธ์และประสิทธิผลในโครงการรณรงค์ “อ่านฉลากก่อนซื้อ” ของสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา (เบญจพร วุฒิพันธ์, 2540)

3. การรับรู้ ได้แก่ ประสิทธิผลของการใช้กิจกรรมดนตรีที่มีต่อผู้ป่วยจิตเวชเรื้อรังในกลุ่มงานฟื้นฟูสมรรถภาพ โรงพยาบาลศรีธัญญา (ศิริรัตน์ วิริยะศิลป์, 2540) การรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับโครงการราษฎร-รัฐ ร่วมใจด้านภัยยาเสพติด ความรู้ ทักษะคติ และพฤติกรรมกรรมการป้องกันและต่อต้านยาเสพติด (ศิริวรรณ จุลนิชรัตน์, 2542) การรับรู้และทัศนคติของผู้บริโภคต่อภาพลักษณ์ของร้านเพื่อสุขภาพและความงาม บิวตี้ (ศิริกร สืบศิริ, 2543)

4. แนวคิดจิตวิทยาสังคม ได้แก่ ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจเข้าร่วมกลุ่มโครงการกองทุนยาประจำหมู่บ้าน ตำบลลาดกระทิง อำเภอสนามชัย จังหวัดฉะเชิงเทรา (สุนานาคพงค์, 2524) อิทธิพลของการใช้ความน่ากลัวในภาพยนตร์โฆษณาต่อต้านโรคเอดส์ต่อกลุ่มผู้มีความเสี่ยงสูง (วินัส เจิดจรรยาพงศ์, 2541)

5. ความคิดวิตกกังวล ได้แก่ ประสิทธิผลของการให้ความรู้โดยใช้สื่อบุคคลและภาพพลิกต่อการเพิ่มความรู้ และเปลี่ยนแปลงทัศนคติของหญิงมีครรภ์ที่มาใช้บริการ ณ โรงพยาบาลศิริราช

(จุจิวรัตน์ ชูทองรัตน์, 2525) ประสิทธิภาพของกลุ่มชื่อ “การดูแลตนเองก่อนและหลังผ่าตัด” ต่อระดับความรู้ ทักษะคติและความวิตกกังวลของผู้ป่วยก่อนผ่าตัด (เพ็ญพร ต่อสกุลแก้ว, 2541)

6. แนวคิดเกี่ยวกับความรู้ ได้แก่ การเปิดรับสื่อ ความรู้ แรงจูงใจในการป้องกันโรคเอดส์ของผู้มารับบริการ ณ ศูนย์บริการสาธารณสุข ในกรุงเทพมหานคร (ชัชวีร์ภรณ์ เวฬวนารักษ์, 2542)

7. ทฤษฎีการจูงใจ ได้แก่ การศึกษาปัจจัยเอื้อให้เกิดพฤติกรรมเสี่ยงของลูกเรือประมงต่อการรับและแพร่เชื้อเอดส์ (พนิคนาฎ ลักคณา โฆษิต, 2535) สภาพชีวิตของผู้เสพยาบ้าและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับกรณีเกิดพฤติกรรมการเสพยาบ้า (รัฐพล อินทวิชัย, 2540) การเปิดสื่อ ความรู้ แรงจูงใจในการป้องกันโรคเอดส์ของผู้มารับบริการ ณ ศูนย์บริการสาธารณสุข ในกรุงเทพมหานคร (ชัชวีร์ภรณ์ เวฬวนาลักษณ์, 2542)

8. การโน้มน้าวใจ ได้แก่ กระบวนการสื่อสารกับการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในการลด ละเลิก ยาเสพติดของนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาและอาชีวศึกษา (ศศิพันธุ์ ไตรทาน, 2543)

9. ทฤษฎีสัญชาตญาณ ได้แก่ ความวิตกกังวลอันเกิดจากการรณรงค์เรื่องโรคเอดส์ผ่านสื่อมวลชนช่วงปี พ.ศ.2531-2534 : การศึกษาในทัศนะแบบองค์รวม (อาภัสรา จันทร์สุวรรณ, 2535)

10. ทฤษฎีความแตกต่างระหว่างบุคคล ได้แก่ การเปิดรับสื่อ ความรู้ ทักษะคติ และพฤติกรรมในการป้องกันโรคเอดส์ของผู้ปกครองนักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 6 เขตกรุงเทพมหานคร (สุวรรณิ โปธิศรี, 2534) การเปิดรับสาร ความรู้ และทัศนคติต่อการทำแท้งของนักศึกษาระดับอาชีวศึกษา ในเขตกรุงเทพมหานคร (ธีรภรณ์ สุวรรณดี, 2537)

11. การรับรู้ ได้แก่ การเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับโรคเอดส์ผ่านสื่อพื้นบ้านเพลงซอ (นารีนารถ กิตติเกษมศิลป์, 2539)

12. แนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรม ได้แก่ การศึกษากลยุทธ์การประชาสัมพันธ์และประสิทธิภาพในโครงการรณรงค์ “อ่านฉลากก่อนซื้อ” ของสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา (เบญจพร วุฒิพันธ์, 2540)

13. แนวคิดเกี่ยวกับความตระหนัก (Awareness) ได้แก่ การศึกษากลยุทธ์การประชาสัมพันธ์และประสิทธิภาพในโครงการรณรงค์ “อ่านฉลากก่อนซื้อ” ของสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา (เบญจพร วุฒิพันธ์, 2540) ประสิทธิภาพของสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยาในการเผยแพร่ความรู้งานคุ้มครองผู้บริโภค (ชรรภรณ์ อุทยานิก, 2543) การใช้สื่อเพื่อรณรงค์การไม่สูบบุหรี่ของมูลนิธิรณรงค์เพื่อการไม่สูบบุหรี่ (บุรณี อนันตวงศ์, 2544)

14. พฤติกรรมเบี่ยงเบนทางจิต ได้แก่ ประสิทธิภาพของการใช้กิจกรรมดนตรีที่มีต่อผู้ป่วยจิตเวชเรื้อรังในกลุ่มงานฟื้นฟูสมรรถภาพ โรงพยาบาลศรีธัญญา (ศิริรัตน์วดี ปิยะศิลป์, 2540)

15. แนวคิดเกี่ยวกับคุณภาพชีวิต ได้แก่ สภาพชีวิตของผู้เสพยาบ้าและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการเกิดพฤติกรรมการเสพยาบ้า (รัฐพล อินทวิชัย, 2540)

16. จิตวิทยาวัยรุ่น ได้แก่ อิทธิพลของการสื่อสารในการป้องกันยาเสพติดของนักเรียนอาชีวศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร (ชลดา สมุทรพงษ์, 2541) ทำสนคดีและการยอมรับของวัยรุ่นต่อการนำเสนอข่าวสารการป้องกันยาเสพติดผ่านนักร้อง-นักแสดง (อารีภักดิ์ เงินบำรุง, 2541) กลยุทธ์การสื่อสารในโครงการพัฒนาจิตและคุณภาพชีวิตที่มีต่อการตัดสินใจเลิกยาเสพติดแบบจับปล้น (ภริณทร ทองลิ้ม, 2543) กระบวนการสื่อสารกับการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในการลด ละ เลิก ยาเสพติดของนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาและอาชีวศึกษา (ศศิพันธ์ ไตรทาน, 2543)

17. พฤติกรรมการเลียนแบบ ได้แก่ ทำสนคดีและการยอมรับของวัยรุ่นต่อการนำเสนอข่าวสารการป้องกันยาเสพติดผ่านนักร้อง-นักแสดง (อารีภักดิ์ เงินบำรุง, 2541)

18. แนวคิดเกี่ยวกับการส่งเสริมสุขภาพ (Health Promotion) ได้แก่ การใช้สื่อเพื่อดำเนินงานส่งเสริมสุขภาพของกรมอนามัย (นิยม สิริวัฒน์, 2541)

19. ความสนใจ (Interest) ได้แก่ การเปิดรับข่าวสารและทัศนคติของนักศึกษาแพทย์ไทยในเขตกรุงเทพมหานครที่มีต่อการทำแท้ง (นันทวรรณ พงศ์อุดม, 2543)

แนวคิดเกี่ยวกับสุขภาพ หรือโรคร้ายไข้เจ็บ สามารถจำแนก แนวคิดเกี่ยวกับสุขภาพหรือโรคร้ายไข้เจ็บที่นำมาอ้างอิงในงานวิจัยที่เกี่ยวกับการสื่อสารสุขภาพได้ ดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ได้แก่ อิทธิพลของสื่อกับการให้ความรู้การส่งเสริมเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ศึกษาเฉพาะกรณีศูนย์อนามัยแม่และเด็ก เขต 4 จังหวัดขอนแก่น (เพ็ญศรี วงศ์สิโรจน์กุล, 2524)

2. แนวคิดเกี่ยวกับโภชนาการ ได้แก่ การเปิดรับสื่อมวลชนทางด้านอาหารและโภชนาการ : ศึกษาความสำคัญจากการเปิดรับข่าวสารของแม่ที่นำบุตรมารับบริการจากแผนกกุมารเวชศาสตร์ของโรงพยาบาลรามาริบัติ โรงพยาบาลพญาไท และศูนย์บริการสาธารณสุข (วันทนา ชาญวนิชวงศ์, 2524) การเปรียบเทียบพฤติกรรมการเปิดรับสื่อระหว่างกลุ่มมารดาของเด็กวัยก่อนเรียนที่มีภาวะปกติกับกลุ่มที่มีภาวะทุพโภชนาการในอาคารสงเคราะห์ดินแดง (วิทยา เทียนจวง, 2526) ปัญหาโภชนาการในเด็กก่อนวัยเรียน (สุทธิลักษณ์ สมิตะสิริ, 2523)

3. แนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรมอนามัย ได้แก่ การแพร่กระจายข่าวสารสาธารณสุขในระดับหมู่บ้านเพื่อการพัฒนาสาธารณสุขมูลฐาน : ศึกษาเฉพาะกรณีการให้ภูมิคุ้มกันโรคในเขตอำเภอโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา (มันชนา หิมกร, 2525) การเปิดรับข่าวสารกับความรู้และการป้องกันโรคเอดส์ในหญิงอาชีพพิเศษและชายรักร่วมเพศในเขตกรุงเทพมหานคร (กาญจน์ หวังดิธอานวย, 2530) การศึกษาปัจจัยเอื้อให้เกิดพฤติกรรมเสี่ยงของลูกเรือประมงต่อการรับและแพร่เชื้อเอดส์ (พนิตนาฏ ลัดดาโฆษิต, 2535) การวิเคราะห์รายการสุขภาพอนามัยทางโทรทัศน์ที่มีต่อการส่งเสริมสุขภาพ (ลัดดา ประพันธ์พงษ์ชัย, 2535) บทบาทของนิตยสารสตรีในการเผยแพร่ความรู้ด้านสุขภาพอนามัย (ลักษมี ไชยทองศรี, 2541) รูปแบบการดำเนินชีวิตและพฤติกรรมการบริโภคผลิตภัณฑ์เพื่อ

สุขภาพของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร (ชนชาญณี จันทรชิวัตกรกุล, 2542) ความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดรับข่าวสารกับการดูแลและสุขภาพตนเองของสตรีวัยทอง (สิริพรรณ วิบูลย์จันทร์, 2542)

4. แนวคิดเกี่ยวกับการทำแท้ง ได้แก่ การเปิดรับข่าวสารและทัศนคติของนักศึกษาแพทย์ไทยในเขตกรุงเทพมหานครที่มีต่อการทำแท้ง (นันทวรรณ พงศ์อุดม, 2543)

5. ทฤษฎีความเชื่อเรื่องสุขภาพ ได้แก่ ความสัมพันธ์ระหว่างการรับข่าวสารกับความเชื่อทางสุขภาพของผู้ร่วมโครงการเลิกสูบบุหรี่ของสำนักอนามัยกรุงเทพมหานคร (อุติษา ชูบุญธรรม, 2532) การศึกษาปัจจัยเอื้อให้เกิดพฤติกรรมเสี่ยงของลูกเรือประมงต่อการรับและแพร่เชื้อเอชดี (พนิตนาฏ ถักนาโฆษิต, 2535)

6. แนวคิดเกี่ยวกับโรคเอดส์ ได้แก่ การเปิดรับสื่อ ความรู้ ทัศนคติ และพฤติกรรมในการป้องกันโรคเอดส์ของผู้ปกครองนักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 6 เขตกรุงเทพมหานคร (สุวรรณี โพธิศรี, 2534) พฤติกรรมการสื่อสารกับพฤติกรรมการดูแลตนเองในกลุ่มผู้รับบริการตรวจหาโรคและโรคเอดส์ (อรุณ มะหนิ, 2536) การเปิดรับสื่อ ความรู้ ทัศนคติ และพฤติกรรมการป้องกันโรคเอดส์ของหญิงมีครรภ์ที่มาฝากครรภ์ที่โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ (วินิดา ชวนางกูร, 2539) การเปรียบเทียบประสิทธิผลของหนังสือการ์ตูนและจุลสารในการให้ความรู้เกี่ยวกับโรคเอดส์และทัศนคติที่มีต่อโรคเอดส์ (สมชัย จันลองจับจิต, 2539) การเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับโรคเอดส์ผ่านสื่อพื้นบ้านเพลงซอ (นาฎินารถ กิตติเกษมศิลป์, 2539) การวิเคราะห์เนื้อหาเรื่องโรคเอดส์ในหนังสือพิมพ์รายวันของประเทศไทย (วัชรพร กุลพิสิทธิเจริญ, 2542)

7. ทฤษฎีเกี่ยวกับการดูแลตนเอง พฤติกรรมการสื่อสารกับพฤติกรรมการดูแลตนเองในกลุ่มผู้รับบริการตรวจหาโรคและโรคเอดส์ (อรุณ มะหนิ, 2536)

8. แนวคิดเกี่ยวกับยาเสพติด ได้แก่ ปัจจัยทางสังคม พฤติกรรมการเปิดรับสื่อเกี่ยวกับความรู้และทัศนคติที่มีต่อการป้องกันการใช้ยาบ้าของผู้ใช้แรงงานในสถานประกอบการอุตสาหกรรม ในจังหวัดนนทบุรี (ถนอมนุช พิทักษ์โกศล, 2540) การเปิดรับข่าวสาร การจดจำสาร และการเลียนแบบพฤติกรรมต่อต้านยาเสพติดของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นในโครงการป้องกันยาเสพติดจังหวัดชัยภูมิ (ประภาวดี ชานีรนานนท์, 2540) การรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับโครงการรณรงค์-รัฐ ร่วมใจต้านภัยยาเสพติด ความรู้ ทัศนคติ และพฤติกรรมการป้องกันและต่อต้านยาเสพติด (ศิริวรรณ จุลวนิชรัตนนา, 2542)

9. ทัศนะทางการแพทย์กับแบบแผนการเจ็บป่วยของคนไทย ได้แก่ ทิศทางของการดูแลสุขภาพในรายการสุขภาพทางโทรทัศน์ (นิภาพรรณ สุขศิริ, 2540)

10. แนวคิดเกี่ยวกับการผ่าตัด ได้แก่ ประสิทธิภาพของคู่มือ “การดูแลตนเองก่อนและหลังผ่าตัด” ต่อระดับความรู้ ทัศนคติ และความกังวลของผู้ป่วยก่อนผ่าตัด (เพ็ญพร ต่อสกุลแก้ว, 2541)

11. แนวคิดเกี่ยวกับชุมชนบำบัด ได้แก่ กลยุทธ์การสื่อสารของเจ้าหน้าที่บำบัดฟื้นฟู กับ การมีส่วนร่วมในกิจกรรมฟื้นฟูของผู้เข้ารับบำบัดฟื้นฟูเพื่อเลิกยาเสพติด (กนกรัตน์ วงศ์ลักษณ์พันธ์, 2542)

12. แนวคิดเกี่ยวกับการบริโภคข้าวของคนไทย ได้แก่ การเปิดรับข่าวสาร ความรู้ ทัศนคติ และ พฤติกรรมการบริโภคข้าวกล้องของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร (ศศิวิมล ตามไท, 2542)

13. แนวคิดเกี่ยวกับความรู้เกี่ยวกับอาหารเสริม ได้แก่ รูปแบบการดำเนินชีวิตและพฤติกรรมการบริโภคผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร (ชนชญาณี จันทร์ชิวัตร์กุล, 2542)

14. แนวคิดเกี่ยวกับระบบแพทย์แผนไทยและการแพทย์สมัยใหม่ ได้แก่ การศึกษาปฏิสัมพันธ์ระหว่างพิธีกรและวิทยากรรายการสุขภาพทางโทรทัศน์ในเชิงชาติพันธุ์วรรณาแห่งการสื่อสาร (ปอรรร์รัมย์ ยอดเกษตร, 2544)

แนวคิดเกี่ยวกับสื่อประเภทต่าง ๆ สามารถจำแนกแนวคิดที่นำมาอ้างอิงในงานวิจัยที่เกี่ยวกับการสื่อสารสุขภาพได้ ดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับเครื่องบันทึกเสียง ได้แก่ บทบาทของเครื่องบันทึกเสียงในการให้โภชนศึกษาแก่มารดาในเขตชนบท ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (สุทธิลักษณ์ สมิตะสิริ, 2523)

2. แนวคิดเกี่ยวกับหนังสือพิมพ์ ได้แก่ การเผยแพร่ข่าวสารเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภคด้านสาธารณสุขในหนังสือพิมพ์รายวันภาษาไทย (พรพรรณ ไม้สุพร, 2532) การวิเคราะห์เนื้อหาเกี่ยวกับโภชนาการของหนังสือพิมพ์รายวัน (จิตสุตา รุ่งงาม, 2537) การวิเคราะห์เนื้อหาเรื่องโรคเอดส์ในหนังสือพิมพ์รายวันของประเทศไทย (วัชรพร กุลพิสิทธิ์เจริญ, 2542)

3. แนวคิดเกี่ยวกับนิตยสาร ได้แก่ บทบาทของนิตยสารสตรีในการเผยแพร่ความรู้ด้านสุขภาพอนามัย (ลักษมี ไชยทองศรี, 2541) ของนิตยสารในการให้ความรู้เรื่องเพศ (จิรอดุลย์ บุญยภักดิ์, 2543)

4. แนวคิดเกี่ยวกับการผลิตเอกสารคู่มือ ได้แก่ ประสิทธิภาพของคู่มือ “การดูแลตนเองก่อนและหลังผ่าตัด” ต่อระดับความรู้ ทัศนคติ และความวิตกกังวลของผู้ป่วยก่อนผ่าตัด (เพ็ญพร ต่อสกุล, 2541)

5. แนวคิดเกี่ยวกับการประชาสัมพันธ์ ได้แก่ การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภคด้านสาธารณสุขในหนังสือพิมพ์รายวันภาษาไทย (พรพรรณ ไม้สุพร, 2532) ปัจจัยทางสังคม พฤติกรรมการเปิดรับสื่อ กับความรู้และทัศนคติที่มีต่อการป้องกันการใช้ยาสูบของผู้ใช้แรงงานในสถานประกอบการอุตสาหกรรม ในจังหวัดนนทบุรี (ถนอมนุช พิทักษ์โกศล, 2540) การสื่อสารและเครือข่ายการรณรงค์ “มาไม่ขับ” (หริสุตา ปิ่นทวนันท์, 2544)

6. แนวคิดเกี่ยวกับการโฆษณา ได้แก่ กลยุทธ์การสื่อสารภาพยนตร์โฆษณาเพื่อรณรงค์ป้องกันโรคเอดส์ (ทวีชัย พงศ์มณีรัตน์, 2541)

7. แนวคิดเกี่ยวกับระบบการกระจายเสียง/วิทยุกระจายเสียง ได้แก่ หน้าที่ของหอกระจายข่าวในการให้ความรู้ความเข้าใจด้านสาธารณสุขมูลฐานแก่ประชาชน ในจังหวัดนครปฐม (ประไพพรรณ ธงอินเนตร, 2532) การศึกษาพฤติกรรมการรับฟัง ความต้องการรูปแบบและเนื้อหา

รายการเสียงตามสายในโรงพยาบาลของผู้ป่วยในโรงพยาบาล กระทรวงสาธารณสุขในเขต กรุงเทพมหานคร (วไลพร สวัสดิ์มงคล, 2538)

8. แนวคิดเกี่ยวกับการสื่อและการใช้สื่อ ได้แก่ การศึกษาพฤติกรรมการรับฟัง ความต้องการ รูปแบบและเนื้อหารายการเสียงตามสายในโรงพยาบาลของผู้ป่วยในโรงพยาบาล กระทรวงสาธารณสุข ในเขตกรุงเทพมหานคร (วไลพร สวัสดิ์มงคล, 2538) การใช้สื่อเพื่อรณรงค์การไม่สูบบุหรี่ของมูลนิธิ รณรงค์เพื่อการไม่สูบบุหรี่ (บุรณี อนันตวงศ์, 2544)

9. แนวคิดเกี่ยวกับการ์ตูน ได้แก่ การเปรียบเทียบประสิทธิผลของหนังสือการ์ตูนและจุดสาร ในการให้ความรู้เกี่ยวกับโรคเอดส์และทัศนคติต่อโรคเอดส์ (สมชัย จันดองจับจิต, 2539) กลยุทธ์การ สื่อสารแนวคิดเกี่ยวกับสุขภาพ ผ่านรูปแบบที่เป็นการ์ตูนของคุณประยูร จรรยาวงษ์ (ยุทธนา จินดากุล, 2539) การวิเคราะห์การใช้การ์ตูนสื่อความหมายเพื่อการรณรงค์โรคเอดส์ (พ.ศ.2535-2539) (มณฑิยา สุภโรจน์, 2541)

10. แนวคิดเกี่ยวกับจุดสาร ได้แก่ การเปรียบเทียบประสิทธิผลของหนังสือการ์ตูนและ จุดสารในการให้ความรู้เกี่ยวกับโรคเอดส์และทัศนคติที่มีต่อโรคเอดส์ (สมชัย จันดองจับจิต, 2539)

11. แนวคิดเกี่ยวกับเพลงขอ ได้แก่ การเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับโรคเอดส์ผ่านสื่อพื้นบ้าน เพลงขอ (นารีนารถ กิตติเกษมศิลป์, 2539)

12. แนวคิดเกี่ยวกับเพลง/ดนตรี ได้แก่ ประสิทธิภาพของการใช้กิจกรรมดนตรีที่มีต่อผู้ป่วย จิตเวชเรื้อรังในกลุ่มงานฟื้นฟูสมรรถภาพ โรงพยาบาลศรีธัญญา (ศิริรัตน์ดี ปิยะศิลป์, 2540) กลยุทธ์การ สื่อสารใน โครงการพัฒนาจิตและคุณภาพชีวิตที่มีต่อการตัดสินใจเลิกยาเสพติดแบบจับปล้น (กรินทร์ ทองลั่น, 2543)

แนวคิดเกี่ยวกับการวิจัย ได้แก่ แนวคิดเรื่องการวิเคราะห์เนื้อหา การเผยแพร่ข่าวสารเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภคด้านสาธารณสุขในหนังสือพิมพ์รายวันภาษาไทย (พรพรรณ ไม้สุพร, 2532) การ วิเคราะห์รายการสุขภาพอนามัยทางโทรทัศน์ที่มีต่อการส่งเสริมสุขภาพ (ลัดดา ประพันธ์พงษ์ชัย, 2535) บทบาทของนิตยสารสตรีในการเผยแพร่ความรู้ด้านสุขภาพอนามัย (ลักษมี ไชยทองศรี, 2541) การวิเคราะห์เนื้อหาเรื่องโรคเอดส์ในหนังสือพิมพ์รายวันของประเทศไทย (วัชรินทร์ กุลพิสิทธิ์ เจริญ, 2542)

สรุปผลการวิเคราะห์ข้อค้นพบจากงานวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพ

เมื่อสำรวจประเภทของการวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพในงานวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพ พ.ศ 2523-2550 พบว่า การวิจัยประเภทที่มีมากที่สุด คือ การวิจัยเชิงบรรยาย รองลงไป คือ การวิจัยเชิงทดลอง ซึ่งมักเป็นการทดสอบประสิทธิภาพและการรับรู้ของผู้รับสาร โดยมีการวิจัยประเภทอื่น ๆ ได้แก่ การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม และการวิจัยเชิงประวัติศาสตร์ งานวิจัยส่วนใหญ่ เป็นวิทยานิพนธ์หรือการค้นคว้าอิสระ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษา มีเพียงส่วนน้อยที่เป็นงานวิจัยที่ดำเนินการโดยนักวิชาการ หรือผู้ปฏิบัติงานด้านการสื่อสารสุขภาพ หรือด้านสาธารณสุข

เครื่องมือในการวิจัยที่นักวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพที่ใช้ในงานวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพมากที่สุด คือ แบบสอบถาม ซึ่งนิยมนำมาใช้ในการวิจัยนับแต่แรกเริ่มของการดำเนินการศึกษาวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพ โดยมักศึกษาในประเด็นทัศนคติ พฤติกรรมของผู้รับสารอิทธิพลของสื่อที่มีต่อผู้รับสาร กลยุทธ์การใช้สื่อของผู้ส่งสาร ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงความคิด พฤติกรรมของผู้รับสาร และ ประสิทธิภาพของสื่อ สำหรับเครื่องมืออื่นที่นำมาใช้ในลำดับรองลง ไป คือ แบบวิเคราะห์เนื้อหา และแบบสัมภาษณ์แบบเจาะลึก การสนทนากลุ่ม การสังเกต และวิธีการอื่น ๆ ได้แก่ การอภิปรายกลุ่ม และการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ซึ่งพบว่า เครื่องมือนอกจากแบบทดสอบถามยังคงมีจำนวนน้อย แสดงว่า งานวิจัยส่วนใหญ่ ยังคงนิยมใช้การวิจัยเชิงปริมาณ โดยเป็นการวิจัยเชิงสำรวจในสัดส่วนที่สูงกว่างานวิจัยเชิงคุณภาพมาก

สำหรับสื่อที่ศึกษาในงานวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพ พ.ศ 2523-2550 พบว่า นักวิจัยนิยมศึกษาสื่อหลากหลายประเภท ซึ่งมักเป็นการศึกษาสื่อมวลชนทุกแขนง โดยภาพรวม หรือศึกษาเปรียบเทียบระหว่างสื่อมวลชนกับสื่ออื่น รองลงไป คือ ศึกษาเฉพาะกิจ ได้แก่ แผ่นพับ คู่มือ ภาพพลิก จุลสาร การ์ตูน สื่อบุคคลหรือหน่วยงาน โดยพบว่า ตั้งแต่ พ.ศ 2540 เป็นต้นมา เริ่มมีความสนใจต่อการศึกษาสื่อกิจกรรมหรือโครงการมากขึ้น ทั้งนี้ งานวิจัยที่ไม่ได้ศึกษาสื่อเป็นงานวิจัยที่มุ่งศึกษารูปแบบการใช้ชีวิต หรือปัจจัยอื่น ที่ส่งผลต่อการเปิดทัศนคติหรือพฤติกรรมของกลุ่มเป้าหมายเป็นสำคัญ และพบว่า มีงานวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพจำนวนน้อยที่ศึกษาสื่ออินเทอร์เน็ต ทั้งที่เป็นสื่อที่มีความสำคัญและมีบทบาทมากขึ้นต่อการเป็นแหล่งข้อมูลและการติดต่อสื่อสารด้านต่าง ๆ

หัวข้อเกี่ยวกับการสื่อสารสุขภาพที่มีผู้ศึกษามากที่สุดในงานวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพ พ.ศ 2523-2550 พบว่า มักเป็นประเด็นที่อยู่ในความสนใจของสาธารณชนรัฐบาลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้ความสำคัญ และมีการกล่าวถึงตามสื่อมวลชนอย่างกว้างขวาง ได้แก่ โรคเอดส์ รองลงไป คือ ยาเสพติด

คิด รวมทั้งประเด็นด้านสุขภาพอนามัยอื่น ๆ ตามกระแสความสนใจของสาธารณชนในขณะนั้น เช่น การบริโภคผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพและความงาม

แนวคิดทฤษฎีที่ใช้ในงานวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพ พ.ศ 2523-2550 พบว่า แนวคิด ทฤษฎีที่นำมาใช้มากที่สุดตามลำดับ ได้แก่ คือ ทฤษฎีที่ว่าด้วยการสื่อสาร การเลือกและพฤติกรรมในการเปิดรับข่าวสารประสิทธิภาพของสื่อมวลชนและสื่อบุคคล และทัศนคติ นวัตกรรม การเรียนรู้ และ ความรู้ ทัศนคติ และพฤติกรรม (KAP) นอกจากนั้น แนวคิดทฤษฎีที่นำมาใช้อ้างอิงในงานวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพ ในลำดับรองลงไป สามารถจำแนกได้ 5 กลุ่ม คือ แนวคิดเกี่ยวกับสื่อประเภทต่าง ๆ ที่นำมาใช้ในการวิเคราะห์ในงานวิจัย แนวคิดเกี่ยวกับสุขภาพ หรือ โรคภัยไข้เจ็บ แนวคิดทั่วไปเกี่ยวกับสื่อสาร แนวคิดเกี่ยวกับการวิจัยและแนวคิดอื่น ๆ ทั้งนี้ พบว่า ทฤษฎีที่นำมาอ้างอิงในงานวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพ มักเป็นทฤษฎีที่นำมาจากงานวิจัยเดิมที่มีเนื้อหาคล้ายกันที่เคยมีผู้นำมาใช้ในการสรุปหรืออภิปรายผลการวิจัย ทำให้ขาดการพัฒนาในด้านองค์ความรู้เกี่ยวกับงานวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพ

เมื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบระหว่างวิทยานิพนธ์ด้านการสื่อสารสุขภาพที่ดำเนินการโดยนิสิต นักศึกษา และงานวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพที่ดำเนินการโดยนักวิชาการในสถาบันอุดมศึกษาหรือผู้ปฏิบัติงานด้านสาธารณสุข อาจสามารถเปรียบเทียบได้ดังนี้

ประเด็น	วิทยานิพนธ์	งานวิจัย
จำนวน	83.3	16.7
สาขาวิชาที่ดำเนินการวิจัย	นิเทศศาสตร์ / สื่อสารมวลชน	สาธารณสุขศาสตร์
ประเด็นที่มุ่งศึกษา	การรับรู้ ทัศนคติ และ พฤติกรรมของผู้รับสาร	การพัฒนากระบวนการข้อมูลข่าวสาร ด้านสาธารณสุข

ตารางที่ 11 แสดงการเปรียบเทียบจำนวน สาขาวิชาที่ดำเนินการวิจัย ประเด็นที่มุ่งศึกษา ระหว่าง วิทยานิพนธ์และงานวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพของไทย

จากตารางที่ 11 แสดงการเปรียบเทียบจำนวน สาขาวิชาที่ดำเนินการวิจัย ประเด็นที่มุ่งศึกษา ระหว่างวิทยานิพนธ์และงานวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพของไทย พบว่า งานวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพของไทย มักเป็นงานวิจัยที่มาจากการศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษา โดยปรากฏงานวิจัยที่ดำเนินการโดยนักวิชาการหรือผู้ปฏิบัติงานด้านสาธารณสุขจำนวนไม่มากนัก ในด้านสาขาวิชา พบว่า วิทยานิพนธ์ที่ศึกษาด้านการสื่อสารสุขภาพของไทย ดำเนินการโดยนักศึกษาในสาขาวิชา นิเทศศาสตร์หรือสื่อสารมวลชน ในขณะที่งานวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพ กลับพบว่า ดำเนินการโดยนักวิชาการหรือผู้ปฏิบัติงานด้านสาธารณสุข เป็นส่วนใหญ่ ด้านประเด็นที่ใช้ในการศึกษา พบว่า

วิทยานิพนธ์ด้านการสื่อสารสุขภาพให้ความสำคัญต่อการศึกษองค์ประกอบของการสื่อสาร โดยเน้น
ศึกษาการรับรู้ ทักษะคิดและพฤติกรรม ในขณะที่งานวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพ ให้ความสำคัญต่อ
การพัฒนาระบบข้อมูลข่าวสารเพื่อแก้ไขปัญหาสาธารณสุขหรือปัญหาด้านสุขภาพอนามัยของ
ประชาชนเป็นสำคัญซึ่งสะท้อนการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ปฏิบัติด้านสาธารณสุขที่มุ่งเน้นการใช้
เทคโนโลยีสารสนเทศในการสื่อสารและพัฒนาระบบข้อมูลเพื่อการให้บริการด้านสุขภาพอนามัยแก่
ประชาชน

บทที่ 5

พัฒนาการและแนวโน้มของการวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพ

การวิจัยเรื่อง “พัฒนาการและแนวโน้มของการวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพในประเทศไทย” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพัฒนาการของการวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพของไทยในลักษณะสัมพันธ์กับบริบททางสังคม ศึกษาพัฒนาการของบทบาทและความสำคัญของการสื่อสารที่มีต่อการพัฒนาสุขภาพผ่านเนื้อหาในงานวิจัยของไทย และศึกษาวิเคราะห์แนวโน้มของการวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพของไทยระหว่าง พ.ศ. 2523 - 2550 เป็นการวิจัยเชิงบรรยาย (Descriptive Research) โดยการวิเคราะห์เอกสาร เพื่อวิเคราะห์รายละเอียดที่พบในงานวิจัย โดยนำเสนอพัฒนาการและแนวโน้มของการวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพ ดังนี้

6.1 พัฒนาการของการวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพ

6.2 แนวโน้มของการวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพ

โดยมีรายละเอียด ดังนี้

6.1 พัฒนาการของการวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพ

จากการวิเคราะห์ข้อค้นพบจากงานวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพ พ.ศ. 2523-2550 สามารถจำแนกพัฒนาการของการวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพโดยวิเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี และประเด็นที่ศึกษาได้ โดยสามารถสรุปภาพรวมเป็นยุคสมัยได้ดังตารางต่อไปนี้

ยุคที่	พ.ศ	จำนวนงานวิจัย (เรื่อง)	จำนวนวิทยานิพนธ์ (เรื่อง)	ประเด็นเด่นที่ ศึกษา	แนวคิดทฤษฎีหลัก ที่ใช้
1	2523-2529	1	27	สื่อและพฤติกรรม ผู้รับสาร	นวัตกรรม
2	2530-2536	4	52	โรคเอดส์	การเลือกและ พฤติกรรม เปิดรับข่าวสาร
3	2537-2540	7	57	สื่อทุกประเภท	การเลือกและ พฤติกรรมเปิดรับ ข่าวสาร
4	2541-2544	13	105	โครงการ/กิจกรรม รณรงค์	การเลือกและ พฤติกรรมเปิดรับ ข่าวสาร
5	2545-2550	28	23	การแสวงหาองค์ ความรู้และ กระบวนการ ประชาสังคม	ความรู้ ทักษะ และพฤติกรรม / นวัตกรรม

ตารางที่ 12 แสดงจำนวนและร้อยละของงานวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพ พ.ศ 2523-2550 จำแนกตามประเด็นที่ศึกษาและแนวคิดทฤษฎีหลักที่ใช้

จากตารางที่ 12 แสดงจำนวนและร้อยละของงานวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพ พ.ศ 2523-2550 จำแนกตามประเด็นที่ศึกษาและแนวคิดทฤษฎีหลักที่ใช้ โดยมีรายละเอียดแต่ละยุคสมัย ดังนี้

ยุคที่ 1 การศึกษาประสิทธิผลหรือบทบาทของสื่อโดยใช้แนวคิดทั่วไปเกี่ยวกับการสื่อสาร (พ.ศ.2523-2529)

การศึกษาวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพในยุคแรกของงานวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพส่วนใหญ่เป็นงานวิจัยประเภทวิทยานิพนธ์ในด้านนิเทศศาสตร์ โดยพบว่า งานวิจัยส่วนใหญ่เป็นของนิสิตสาขาวิชานิเทศศาสตร์พัฒนาการ คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โดยดำเนินไปใน 2 ประเด็น คือ

1. การศึกษาสื่อ งานวิจัยที่ศึกษาบทบาทและประสิทธิผลของสื่อ มีจำนวนทั้งสิ้น 6 เรื่อง คือ

1.1 บทบาทของเครื่องบันทึกเสียงในการให้โภชนศึกษาแก่มารดาในเขตชนบทภาค ตะวันออกเฉียงเหนือ (สุทธิลักษณ์ สมิตะสิริ, 2523)

1.2 ประสิทธิผลของการให้ความรู้โดยใช้สื่อบุคคลและภาพพลิกต่อการเพิ่มความรู้อ และเปลี่ยนแปลงทัศนคติของหญิงมีครรภ์ที่มารับบริการ ณ โรงพยาบาลศิริราช (รุจิรัตน์ ชูทองรัตน์, 2525)

1.3 บทบาทของหนังสือพิมพ์ที่มีการพัฒนาแนวความคิดใหม่ : ศึกษาเฉพาะกรณีการทำ ให้การทำแท้งถูกต้องตามกฎหมาย (อัญชลี จารุสมบัติ, 2526)

1.4 ประสิทธิผลของสื่อในการให้ความรู้เรื่องภูมิคุ้มกันโรคแก่มารดาหลังคลอด : ศึกษา เฉพาะกรณีโรงพยาบาลราชวิถี (วชิราภรณ์ เรืองไพบลีย์, 2527)

1.5 The Effects of Informal Communication on Vasectomy Proactive in Rural Areas of Thailand (Amara Soonthornhdada, 2529)

1.6 การศึกษาทดลองใช้สื่อผสมวิทยุ (Radio Forums) ในการให้สุขศึกษาแก่ชุมชน (ตำบลแซร์อ้อ) (เสาวนีย์ จันทวัฒน์, 2529)

2. การศึกษาผู้รับสาร งานวิจัยที่ศึกษาการเปิดรับสารและพฤติกรรมของผู้รับสาร มี จำนวนทั้งสิ้น 5 เรื่อง คือ

2.1 การศึกษาเปรียบเทียบพฤติกรรมการเปิดรับสื่อระหว่างกลุ่มมารดาของเด็กวัยก่อน เรียนที่มีภาวะปกติกับกลุ่มที่มีภาวะทุพโภชนาการในอาคารสังเคราะห์ดินแดง (วิทยา เทียนจวง, 2526)

2.2 พฤติกรรมการยอมรับสารด้านการป้องกันยาเสพติดทางวิทยุและโทรทัศน์ของ ประชาชนในเขตชุมชนแออัดคลองเตย (อรสา ปานขาว, 2526)

2.3 การสื่อสารเพื่อการเจริญพันธุ์ : ศึกษาเฉพาะกรณีสตรีที่มีบุตรยาก (ชารินทร์ รอดสน, 2527)

2.4 การใช้วิธี “โลกแคบ” ในการศึกษาพฤติกรรมการสื่อสารของผู้ป่วยกามโรค กรณีศึกษา ณ ศูนย์กามโรคเขต 1 สระบุรี (เดือนใจ เทพยสุวรรณ, 2528)

2.5 พฤติกรรมของคนไข้ในการเสาะแสวงหาสารสนเทศเพื่อรับบริการทันตสุขภาพและ ทันตสุขศึกษาจากทันตแพทย์ในเขตกรุงเทพมหานคร (สุदारัตน์ ควรสถาพรทวี, 2528)

การศึกษาสื่อในงานวิจัยที่เกี่ยวกับการสื่อสารสุขภาพ พบว่า ผู้วิจัยมักให้ความสำคัญต่อบทบาทของสื่อ และประสิทธิผลของสื่อในการทำหน้าที่ให้ความรู้ด้านการสื่อสารสุขภาพแก่กลุ่ม

เป้าหมาย ส่วนในด้านการศึกษาผู้รับสาร ผู้วิจัยมักศึกษาพฤติกรรม的开รับสื่อ และการยอมรับสารที่ได้รับจากสื่อประเภทต่าง ๆ ทั้งนี้ จะพบว่า กลุ่มเป้าหมายที่ดำเนินการศึกษามักเป็นกลุ่มเล็ก ๆ และเฉพาะเจาะจง จนอาจมีข้อจำกัดในการนำไปอ้างอิงหรือสร้างเป็นข้อสรุปทั่วไปได้

แนวคิด ทฤษฎีที่ใช้อ้างอิงในยุคที่ 1

ในยุคแรกของการวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพ อาจจำแนกแนวคิดทฤษฎีได้เป็น 4 กลุ่ม คือ

1. แนวคิดทั่วไปเกี่ยวกับการสื่อสาร เช่น สื่อกับการพัฒนา สื่อกับการรณรงค์ นวัตกรรม ผู้นำความคิด ประสิทธิภาพของสื่อ ทฤษฎีพฤติกรรมนิยม แนวคิดเกี่ยวกับผู้ส่งสาร การเปลี่ยนแปลงทัศนคติและพฤติกรรม กระบวนการติดต่อสื่อสาร แบบจำลองการเข้าสู่ของการสื่อสาร การแสวงหาสารสนเทศเกี่ยวกับการเจ็บป่วย

2. แนวคิดเกี่ยวกับสื่อที่นำมาศึกษาในงานวิจัย ได้แก่ การนำเครื่องบันทึกเสียงไปใช้ในงานสาธารณสุข

3. แนวคิดด้านสาธารณสุข ได้แก่ ปัญหาด้านโภชนาการของเด็กก่อนวัยเรียน การเผยแพร่ข่าวสารเกี่ยวกับการวางแผนครอบครัว ความรู้ความเข้าใจด้านอาหารและโภชนาการ ภาวะโภชนาการ พฤติกรรมอนามัย การเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ทฤษฎีเกี่ยวกับความวิตกกังวล การสื่อความหมายในงานสาธารณสุข

4. แนวคิดเชิงจิตวิทยา ได้แก่ แนวคิดเรื่องการเรียนรู้ แนวคิดเรื่องทัศนคติ และแนวคิดเกี่ยวกับความสำนึก

ทั้งนี้ พบว่า แนวคิดด้านการสื่อสารมวลชนที่ได้รับการนำมาใช้มากที่สุดในยุคนี้ คือ การนำแนวคิดเกี่ยวกับนวัตกรรม ซึ่งนำมาใช้อธิบายการยอมรับแนวทางปฏิบัติใหม่ๆ ในยุคนั้น เช่น การเผยแพร่ข่าวสารการวางแผนครอบครัวโดยใช้สื่อไปรษณีย์ การคุมกำเนิด

จากการศึกษาแนวคิดทฤษฎีที่ได้รับการอ้างอิงในงานวิจัยยุคนี้ พบว่า แนวคิดที่นำมาอ้างอิง มักเป็นแนวคิดเกี่ยวกับประเด็นสุขภาพหรือสาธารณสุข โดยแนวคิดด้านการสื่อสารที่นำมาใช้ ยังคงเป็นแนวคิดหรือหลักการกว้าง ๆ เกี่ยวกับการสื่อสาร มิได้ยกทฤษฎีใดทฤษฎีหนึ่งมาอธิบายอย่างชัดเจน

ยุคที่ 2 ยุคแห่งการศึกษาโรคเอดส์ (พ.ศ. 2530-2536)

ในช่วงเวลาดังกล่าว ซึ่งเป็นช่วงที่มีการค้นพบผู้ป่วยโรคเอดส์คนแรกของประเทศไทย ส่งผลต่อความสนใจศึกษาเรื่องโรคเอดส์เป็นจำนวนมาก โดยพบว่า จากจำนวนงานวิจัย 56 เรื่อง

(งานวิจัย 4 เรื่อง และวิทยานิพนธ์ 52 เรื่อง) ปราชญ์วิทยานิพนธ์เกี่ยวกับโรคเอดส์ถึง 16 เรื่อง คิดเป็น 30.6 % ของวิทยานิพนธ์ด้านการสื่อสารสุขภาพในช่วงนั้น ได้แก่

1. การศึกษาการเปิดรับข่าวสารกับความรู้และและการป้องกันโรคเอดส์ในหญิงอาชีพพิเศษและชายรักร่วมเพศในเขตกรุงเทพมหานคร (กาญจณี หวังถิรอำนาจ, 2530)
2. การศึกษาพฤติกรรมกรรมการสื่อสาร และปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการอยู่ร่วมกันระหว่างผู้ติดเชื้อเอดส์ในระยะที่ไม่มีอาการกับครอบครัว (เกศินี จุฑาวิจิตร, 2532)
3. การวิเคราะห์เนื้อหาเรื่องโรคเอดส์ในหนังสือพิมพ์รายวันภาษาไทย (ศิริวิมล ชาญเวช , 2532)
4. การเปิดรับและการยอมรับข่าวสารเรื่องโรคเอดส์ของนักเรียนและนิสิตนักศึกษาในกรุงเทพมหานคร (อุไรวรรณ ภูวิจิตรสุทิน, 2533)
5. ความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดรับสื่อเกี่ยวกับโรคเอดส์กับความรู้ ทักษะคติ และพฤติกรรมในการป้องกันโรคเอดส์ของหญิงโสเภณี : กรณีศึกษาหน่วยควบคุมกามโรค อำเภอหาดใหญ่ ศูนย์กามโรคเขต 12 สงขลา (กนกรัตน์ ตูจวัจนะ, 2533)
6. การเปิดรับสื่อ ความรู้ ทักษะคติ และพฤติกรรมในการป้องกันโรคเอดส์ของผู้ปกครองนักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 6 เขตกรุงเทพมหานคร (สุวรรณิ โปธิศรี, 2534)
7. การเปิดรับข่าวสารของผู้ใช้แรงงานในโรงงานอุตสาหกรรม เขตอุตสาหกรรมนวนคร จังหวัดปทุมธานี ต่อการรณรงค์ป้องกันและควบคุมโรคเอดส์ (มนัส ฟูอินหลง, 2534)
8. การศึกษาปัจจัยเอื้อให้เกิดพฤติกรรมเสี่ยงของลูกเรือประมงต่อการรับและแพร่เชื้อเอดส์ (พนิตนาฏ ลีลนาโฆษิต, 2535)
9. ความวิตกกังวลอันเกิดจากการรณรงค์เรื่องโรคเอดส์ผ่านสื่อมวลชนช่วงปี พ.ศ.2531-2534 : การศึกษาในทัศนะแบบองค์รวม (อาภัสรา จันทร์สุวรรณ, 2535)
10. การเปิดรับสื่อมวลชนและการสื่อสารระหว่างบุคคลเกี่ยวกับความรู้เรื่องโรคเอดส์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในสถาบันการศึกษาของรัฐ เขตอำเภอเมือง เชียงใหม่ (กมลฉัตร พลวัน, 2535)
11. การเปรียบเทียบการรับรู้ ทักษะคติ และพฤติกรรมเสี่ยงต่อโรคเอดส์ของแรงงานในเขตนิคมอุตสาหกรรมบางชันและเขตนิคมอุตสาหกรรมภาคเหนือ (ศิริรัตน์ มิลินทานุช, 2535)
12. พฤติกรรมการสื่อสารกับพฤติกรรมกาดูแลตนเองในกลุ่มผู้รับบริการตรวจกามโรค และโรคเอดส์ (อรุณ มะหนิ, 2536)
13. ความรู้ เจตคติ และพฤติกรรมที่เกี่ยวกับโรคเอดส์ของประชาชน เขตเทศบาลเมือง เชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ (ชลธิชา เรืองยุทธการณิ, 2536)
14. ความรู้ การรับข้อมูลและพฤติกรรมเกี่ยวกับโรคเอดส์: โครงการสำรวจประสิทธิผลของการสื่อสารเรื่องโรคเอดส์ต่อพฤติกรรม และค่านิยม (อรพินทร์ พิทักษ์มหาเกตุ, 2536)

15. การเปิดรับข่าวสารเรื่องโรคเอดส์จากสื่อประเภทหนังสือพิมพ์รายวันและความสัมพันธ์กับความตื่นตัวเรื่องโรคเอดส์ของนิสิตนักศึกษา ในระดับปริญญาตรี สาขาวิชาการสื่อสารของจุฬาฯ ธรรมศาสตร์ และหอการค้าไทย (ธีรานุช เทพวัลย์, 2536)

16. การศึกษาความคิดเห็นของนักศึกษาระดับปริญญาตรีสังกัดสถาบันเทคโนโลยีราชมงคลในเขตกรุงเทพมหานครเกี่ยวกับผลที่ได้จากการใช้สื่อเพื่อการรณรงค์ป้องกันโรคเอดส์ (เกียรติศักดิ์ พันธุ์ลำเจียก, 2536)

นอกจากประเด็นด้านการศึกษาโรคเอดส์ งานวิจัยที่ดำเนินการศึกษาในช่วงนี้เป็นงานวิจัยที่ศึกษาการเปิดรับข่าวสาร ประสิทธิภาพของสื่อ บทบาทหน้าที่ของสื่อ และการเปิดรับข่าวสารที่ส่งผลต่อความเปลี่ยนแปลงทางทัศนคติ และพฤติกรรม (KAP)

แนวคิดทฤษฎีที่ใช้อ้างอิง

แนวคิดทฤษฎีที่นำมาใช้อ้างอิงประกอบการศึกษาวิจัยในช่วงนี้ ประกอบด้วยแนวคิดดังต่อไปนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับการสื่อสาร ได้แก่ นวัตกรรม ความคล้ายคลึงและความแตกต่าง พลังของความผูกพัน อิทธิพลของสื่อที่มีการต่อการเปลี่ยนแปลงทัศนคติและพฤติกรรม แนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการสื่อสาร แบบจำลองการสื่อสาร การสื่อสารในการรณรงค์ บทบาทของการสื่อสาร สื่อมวลชนกับการพัฒนา การสื่อสารระหว่างบุคคล การสื่อสารในครอบครัว ทฤษฎีอิทธิพลของการสื่อสารพฤติกรรม การเปิดรับสาร การกำหนดวาระของข่าวสาร (Agenda-setting) ความวิตกกังวลจากข้อมูลข่าวสาร (Information Anxiety) การสื่อสารในงานสาธารณสุข การวิเคราะห์ผู้รับสาร ความรู้ ทัศนคติ การแพร่กระจายสารสนเทศของสื่อมวลชน
2. แนวคิดเกี่ยวกับสุขภาพและการสาธารณสุข ได้แก่ แนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรมอนามัย ทฤษฎีความเชื่อทางสุขภาพ ทฤษฎีเกี่ยวกับการดูแลตนเอง โรคเอดส์
3. แนวคิดเกี่ยวกับสื่อที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แนวคิดเกี่ยวกับหนังสือพิมพ์ ระบบการกระจายเสียง
4. แนวคิดเกี่ยวกับจิตวิทยา ได้แก่ ทฤษฎีการเรียนรู้ ทัศนคติ ทฤษฎีการจูงใจ ทฤษฎีสัญชาตญาณ
5. แนวคิดเกี่ยวกับการวิจัย ได้แก่ การวิเคราะห์เนื้อหา
6. แนวคิดอื่น ๆ ได้แก่ ทฤษฎีความผูกพันทางสังคม ความทันสมัย แนวคิดเกี่ยวกับการเจรจาต่อรอง ทฤษฎีสถานการณ์สร้างผู้นำ (Situation Theory of Leadership)

ในยุคนี้ พบว่าการศึกษาวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพเริ่มขยายตัวไปในสาขาวิชาอื่น นอกเหนือจากสาขาวิชานิติศาสตร์พัฒนาการ ได้แก่ สาขาวิชาการสื่อสารมวลชน โดยปรากฏวิทยานิพนธ์จำนวน 3 เรื่องที่ดำเนินการโดยนิสิตสาขาวิชาการสื่อสารมวลชน นอกจากนั้น เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยยังขยายขอบเขตจากการใช้แบบสอบถาม เป็นการวิเคราะห์เนื้อหาสื่อ และการวิจัยเชิงทดลอง

ยุคที่ 3 การสำรวจสื่อที่หลากหลาย (พ.ศ 2537-2540)

ในช่วงระหว่าง พ.ศ 2537-2540 เป็นช่วงที่มีการดำเนินการศึกษาสื่อเฉพาะประเภท จำนวนมากกว่าช่วงอื่น ๆ โดยพบว่า ปรากฏงานวิจัยที่ศึกษาสื่อแทบทุกประเภทในช่วงนี้ ทั้งนี้ จากงานวิจัยจำนวน 64 เรื่อง (งานวิจัย 7 เรื่องและวิทยานิพนธ์ 57 เรื่อง) ปรากฏว่ามีการศึกษาสื่อเฉพาะประเภท ถึง 32 เรื่อง (คิดเป็น 50 % จากงานวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพที่ศึกษาในยุคนี้) ได้แก่

1. สื่อหนังสือพิมพ์ ได้แก่
 - 1.1 การวิเคราะห์เนื้อหาเกี่ยวกับโฆษณาการของหนังสือพิมพ์รายวัน ไทย (จิตสุดา รูปงาม, 2537)
 - 1.2 โฆษณาผลิตภัณฑ์สุขภาพทางสื่อหนังสือพิมพ์และนิตยสารในรอบ 1 เดือน (ตุลาคม) พ.ศ.2539 (กุหลาบ สุขจิตร, 2539)
2. สื่อพื้นบ้าน ได้แก่
 - 2.1 การรับข่าวสารทางด้านสาธารณสุขจากสื่อพื้นบ้านประเภทหนังตะลุงของประชาชนในเขต อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช (ปาริชาติ ยูทระพาทีกุล, 2537)
 - 2.2 แนวทางการให้ความรู้เรื่องสุขภาพอนามัยแก่หมอลำผีฟ้า (กฤตยา แสงวงเจริญ, 2537)
 - 2.3 การรักษาพยาบาลแบบพื้นบ้าน : กรณีศึกษาหมอลำผีฟ้า บ้านหนองใหญ่ อำเภอเวียงน้อย จังหวัดขอนแก่น (มารีโกะ กาโตะ, 2538)
 - 2.4 การเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับโรคเอดส์ผ่านสื่อพื้นบ้านเพลงขอ (นารินารด กิตติเกษม ศิลป์, 2539)
3. สื่อบุคคล ได้แก่
 - 3.1 การเปิดรับข่าวสารความรู้เรื่องสิ่งเสพติดและการป้องกันสิ่งเสพติดและการป้องกันสิ่งเสพติดจากสื่อมวลชนและสื่อบุคคลของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ (วริศรา วราลักษณ์, 2537)

3.2 ผลของการให้การพยาบาลแบบประคับประคองโดยใช้หลักการให้คำปรึกษาต่อเจตคติและพฤติกรรมเกี่ยวกับสุขภาพอนามัยของหญิงมีครรภ์ที่ติดเชื้อเอชไอวี (จรรยา จันทร์พ่อง, 2537)

3.3 วิธีการสื่อสารระหว่างบุคคลเพื่อผ่อนคลายความวิตกกังวลต่อความตายของผู้ป่วยโรคเอดส์ (ชาคริต สุดสายเนตร, 2538)

3.4 การให้คำปรึกษารายบุคคลเพื่อส่งเสริมพฤติกรรมป้องกันการแพร่กระจายเชื้อของผู้ป่วยหลังคลอดที่ติดเชื้อ เอช ไอ วี โรงพยาบาลศิริราช (อรอุษา สถิตยอุทการ, 2538)

3.5 การสื่อสารในครอบครัวกับความรู้และทัศนคติเกี่ยวกับยาบ้าของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ในเขตกรุงเทพมหานคร (ขวัญใจ ผลเจริญสุข, 2539)

3.6 ความสัมพันธ์ระหว่างการใช้พีซีเอนเตอร์ดาราทางโทรศัพท์กับการตัดสินใจซื้อสินค้าของวัยรุ่น: ศึกษาเฉพาะนักศึกษาสถาบันราชภัฏ (วิรุฬห์รัตน์ ผลทวี, 2539)

3.7 การสื่อสารผ่านเครือข่ายสังคม เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการตรวจมะเร็งปากมดลูกของสตรีอำเภอหนองสาหร่าย จ.สุราษฎร์ธานี (ประสาร วงศ์วัฒนดิถ, 2540)

4. สื่อเฉพาะกิจ ได้แก่

4.1 เสียงตามสาย ได้แก่ การศึกษาพฤติกรรมการรับฟัง ความต้องการรูปแบบและเนื้อหารายการเสียงตามสายในโรงพยาบาลของผู้ป่วยในโรงพยาบาลกระทรวงสาธารณสุขในเขตกรุงเทพมหานคร (วไลพร สวัสดิมงคล, 2538)

4.2 สื่อการ์ตูนและจุลสาร ได้แก่ การเปรียบเทียบประสิทธิผลของหนังสือการ์ตูนและจุลสารในการให้ความรู้เกี่ยวกับโรคเอดส์และทัศนคติที่มีต่อโรคเอดส์ (สมชัย จันทองจับจิต, 2539)

4.3 สื่อการ์ตูน ได้แก่ กลยุทธ์การสื่อสารแนวคิดเกี่ยวกับสุขภาพผ่านรูปแบบที่เป็นการ์ตูนของคุณประยูร จรรยาวงษ์ (ยุทธนา จินดากุล, 2539)

4.4 สื่อดนตรี ได้แก่ ประสิทธิภาพของการใช้กิจกรรมดนตรีที่มีต่อผู้ป่วยจิตเวชเรื้อรังในกลุ่มงานฟื้นฟูสมรรถภาพ โรงพยาบาลศรีธัญญา (ศิริรัตน์ ปิยะศิลป์, 2540)

4.5 แผ่นพับพิมพ์สี ได้แก่ การศึกษาเพื่อประเมินสื่อสุขภาพจิตศึกษาแผ่นพับพิมพ์สี (วชิระ เพ็งจันทร์และคณะ, 2537)

5. สื่อวิทยุ ได้แก่

5.1 บทบาททางสังคมการแพทย์ของสถานีวิทยุ “จส.100 MHz” ผ่านการโฆษณาผลิตภัณฑ์ “คอมฟอร์ด 100” (อรวรรณ ชัยเกษม, 2538)

5.2 การนำเสนอเรื่องเพศศึกษาทางสื่อวิทยุกระจายเสียง (ตรีนิษฐา วีระเวสส์, 2539)

5.3 การตรวจพิจารณาโฆษณาทางสื่อวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ของสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา (เขาวเรศ อุปมายันต์, 2539)

6. สื่อโทรทัศน์ ได้แก่

6.1 การรับรู้และการจดจำภาพยนตร์โฆษณาทางโทรทัศน์ และพฤติกรรมการซื้อและใช้ยาแก้ปวดคลอไซ์ของกลุ่มผู้ใช้แรงงานในเขตกรุงเทพมหานคร (นิศากร ตัณลาพุด, 2537)

6.2 ความต้องการด้านเนื้อหาและการนำเสนอวิธีการวิธีการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ สำหรับหญิงทำงานนอกบ้านทางสื่อโทรทัศน์ (เบญจพร งามกริกโชติ, 2537)

6.3 รูปแบบการนำเสนอและเนื้อหาโรคเอดส์ในโฆษณาทางโทรทัศน์ของสำนักนายกรัฐมนตรี (วัชรินทร์ สุโรจนานนท์, 2538)

6.4 ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการเปิดรับสื่อโทรทัศน์รายการเกี่ยวกับสุขภาพอนามัยแม่เด็ก เพื่อการใช้ประโยชน์และตอบสนองความต้องการข่าวสารของสตรีมีครรภ์ที่มารับบริการที่โรงพยาบาลราชวิถี (เพียรพร ว่องวิวัฒน์, 2538)

6.5 การตรวจพิจารณาโฆษณาทางสื่อวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ของสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา (เขาวเรศ อุปมายันต์, 2539)

6.6 ทิศทางของการดูแลสุขภาพในรายการสุขภาพทางโทรทัศน์ (นิภาพรรณ สุขศิริ, 2540)

6.7 ความพึงพอใจของผู้ชมรายการสุขภาพกับการดูแลตนเอง (สุภาภรณ์ พรหมดิราษ, 2540)

7. สื่อกิจกรรม โดยเฉพาะกิจกรรมรณรงค์ของภาครัฐ ได้แก่

7.1 การศึกษาการรับข่าวสาร การรณรงค์เพื่อการไม่สูบบุหรี่ของเยาวชน : ศึกษาเฉพาะกรณีสมาชิกชมรมเยาวชนปลอดสะอาด มูลนิธิหมอชาวบ้าน (สุชาดา เมธีคุณาภรณ์, 2537)

7.2 อิทธิพลของสื่อที่มีผลต่อการบริโภคเกลือไอโอดีนตามโครงการรณรงค์จัดโรคขาดสารไอโอดีนเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เถลิงสิริราชสมบัติครบรอบ 50 ปี (มารศรี เตชะกำพูน, 2538)

7.3 การศึกษากลยุทธ์และประสิทธิผลของโครงการประชาสัมพันธ์เพื่อลดอุบัติเหตุจากรถจักรยานยนต์ (ทิพารัตน์ เต็นชัยประดิษฐ์, 2539)

7.4 การศึกษาการเปิดรับข่าวสาร การจดจำสาร และการเลียนแบบพฤติกรรมต่อต้านยาเสพติดของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นในโครงการป้องกันยาเสพติดจัดสัปดาห์ (ประภาวดี ธานีรณานนท์, 2540)

แนวคิดทฤษฎีที่ใช้อ้างอิง

ประกอบด้วยแนวคิด 5 กลุ่ม คือ

1. แนวคิดเกี่ยวกับการสื่อสาร ได้แก่ ทฤษฎีอิทธิพลของการสื่อสาร สื่อมวลชนกับการพัฒนา การกำหนดวาระของข่าวสาร (agenda-setting) พฤติกรรมการเปิดรับสาร อิทธิพลของการสื่อสารในครอบครัว ทฤษฎีการสื่อสาร พฤติกรรมการสื่อสาร การสื่อสารระหว่างบุคคล นวัตกรรม การสื่อสารและการใช้สื่อ การสื่อสารในงานสาธารณสุข การสื่อสารในการรณรงค์ การแพร่กระจายสารสนเทศของสื่อมวลชน ความคล้ายคลึงและความแตกต่าง พลังของความผูกพัน ทฤษฎีปรากฏการณ์นิยม แบบจำลองการดูเข้าของการสื่อสาร ลำดับประสิทธิผล การสื่อสารเพื่อการโน้มน้าวใจ การแสวงหาและจัดจำข้อมูลข่าวสารจากสื่อ องค์ประกอบของการสื่อสาร
2. แนวคิดเกี่ยวกับสุขภาพและการสาธารณสุข ได้แก่ แนวคิดเกี่ยวกับการคุมกำเนิด แนวคิดเกี่ยวกับยาเสพติด โรคเอดส์ ทัศนะทางการแพทย์กับแบบแผนการแพทย์ของคนไทย
3. แนวคิดเกี่ยวกับสื่อที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แนวคิดเกี่ยวกับหนังสือพิมพ์ การผลิตรายการวิทยุกระจายเสียง แนวคิดเกี่ยวกับการ์ตูนและจุลสาร เพลงขอ แนวคิดเกี่ยวกับการประชาสัมพันธ์ แนวคิดเกี่ยวกับดนตรี
4. แนวคิดเกี่ยวกับจิตวิทยา ได้แก่ แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้ แนวคิดเกี่ยวกับความตระหนัก แนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรม แนวคิดเกี่ยวกับการรับรู้ แนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรมเบี่ยงเบนทางจิต และแนวคิดเกี่ยวกับทัศนคติ

ยุคที่ 4 การสำรวจกิจกรรมเพื่อสุขภาพและการตลาดเพื่อสังคม (พ.ศ 2541-2544)

ในช่วงระหว่าง พ.ศ 2541-2544 นับว่าเป็นช่วงที่มีการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับการสื่อสารสุขภาพมากที่สุด คือ ในระยะเวลาเพียง 4 ปี มีงานวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพจำนวนทั้งสิ้น 35 เรื่อง (คิดเป็น 35.3 % ของงานวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพทั้งหมดนับจาก พ.ศ 2523) นอกจากนั้น ยังมี การศึกษาค้นคว้าโดยนิสิต นักศึกษาสาขาวิชาอื่นๆ นอกเหนือจากสาขาวิชานิตเวชศาสตร์พัฒนาการที่เป็นสาขาวิชาหลักที่ศึกษาด้านการสื่อสารสุขภาพ โดยสาขาวิชาที่ศึกษาด้านการสื่อสารสุขภาพ ในยุคสมัยนี้ ได้แก่

1. สาขาวิชาการสื่อสารมวลชน จำนวน 17 เรื่อง ได้แก่
 - 1.1 การใช้สื่อเพื่อดำเนินงานส่งเสริมสุขภาพของกรมอนามัย (นิยม ศิริวัฒน์, 2541)
 - 1.2 ความพึงพอใจของผู้ป่วยต่อการสื่อสารระหว่างบุคคลของพยาบาลกับภาพลักษณ์ของโรงพยาบาล : ศึกษาเฉพาะกรณีโรงพยาบาลราชวิถี (อุไรรัตน์ ทองคำชื่นวิวัฒน์, 2541)

1.3 การบริการข่าวสารด้านการแพทย์และสาธารณสุขบนอินเทอร์เน็ต (สวรรณมณฑ์ อวัยวานนท์, 2542)

1.4 อิทธิพลของสื่อสิ่งพิมพ์ที่มีต่อความรู้และทัศนคติเรื่องเพศศึกษาของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในโรงเรียนสหศึกษา : กรณีศึกษาโรงเรียนในอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ (ชาติวุฒิ วัจวล, 2542)

1.5 การบริโภคเชิงตรรกวิทยาในโฆษณาผลิตภัณฑ์อาหารเสริมเพื่อสุขภาพ (กาญจนาภรณ์ พลประทีป, 2543)

1.6 การวิเคราะห์เนื้อหาเกี่ยวกับสุขภาพในนิตยสารเพื่อสุขภาพ : ศึกษากรณีนิตยสารใกล้หมอ ชีวิต และหมอชาวบ้าน (ฐฎิณัฎฐ์ หลักชัยกุล, 2543)

1.7 พฤติกรรมการเปิดรับชมรายการซัวร์ส ทางสถานีโทรทัศน์ช่อง 3 เพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน (รัตนาพร ไม้ตราวัฒนา, 2543)

1.8 การศึกษาสัมพันธภาพระหว่างแหล่งข่าวสารกับผู้สื่อข่าว และความคิดเห็นต่อการนำเสนอเนื้อหาเรื่องเอดส์ ในหนังสือพิมพ์รายวัน (อุษาสินี ริวทอง, 2543)

1.9 การเปิดรับข่าวสาร การใช้ประโยชน์ และความพึงพอใจต่อข้อมูลข่าวสารยาแก้ปวดลดไข้ที่โฆษณาผ่านสื่อมวลชนในเขตกรุงเทพมหานคร (จิตรา เอื้อจิตรบำรุง, 2543)

1.10 เนื้อหาและวิธีการนำเสนอเรื่องสุขภาพอนามัยของสถานีวิทยุสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล (วรรณนิภา เมฆเมืองทอง, 2543)

1.11 การใช้สื่อเพื่อส่งเสริมและป้องกันทันตสุขภาพของหน่วยงานของรัฐและหน่วยงานเอกชน (อรัญญา ลือประดิษฐ์, 2544)

1.12 การให้สุศึกษาตามแนวนโยบายสุขภาพบัญญัติแห่งชาติในรายการสุขภาพทางโทรทัศน์ (ดวงดาว พันธุ์พิกุล, 2544)

1.13 บทบาทของสื่อโทรทัศน์ที่มีต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมให้เกื้อต่อสุขภาพ (ปริญญา ศรีอนันต์, 2544)

1.14 ประสิทธิภาพการใช้สื่อเพื่อรณรงค์สิ่งแวดล้อมของกรมโรงงานอุตสาหกรรม (ปิยรัตน์ วงศ์ทองเหลือ, 2544)

1.15 ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการเปิดรับสื่อรณรงค์เรื่องสุขภาพอนามัยและความสะอาดของผู้ประกอบอาชีพค้าขายอาหารริมบาทวิถีในเขตกรุงเทพฯ กับความรู้ ทัศนคติ พฤติกรรมที่มีต่อการปรับปรุงด้านความสะอาด (พรวิไล แต่สุขะวัฒน์, 2544)

1.16 การใช้สื่อเพื่อรณรงค์การไม่สูบบุหรี่ของมูลนิธิรณรงค์เพื่อการไม่สูบบุหรี่ (บุรณีนันทวงศ์, 2544)

1.17 การสื่อสารประเด็นยาเสพติดผ่านสื่อวิทยุกระจายเสียงโดยผู้สื่อสารที่เป็นเยาวชนผู้เคยติดยาเสพติด (ศิริพร เสรีกิตติกุล, 2544)

1.18 ระบบสัญลักษณ์ทางเพศในละครโทรทัศน์ที่มีอิทธิพลต่อการมีพฤติกรรมเสี่ยงต่อการติดเชื้อเอชไอวี (นงลักษณ์ ชัยสวัสดิ์, 2544)

2. สาขาวิชาการโฆษณา จำนวน 4 เรื่อง

2.1 ประสิทธิภาพของโฆษณาและประชาสัมพันธ์ของโครงการ “โรงเรียนสีขาว” ที่มีต่อนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร (ขวัญลักษณ์ วชิรยนเสถียร, 2541)

2.2 กลยุทธ์และประสิทธิผลของแผนการรณรงค์โฆษณา โครงการเสริมสร้างความตื่นตัวในการปกป้องสิทธิผู้บริโภค “อย.ปกป้องสิทธิ” (สุชญญา จันทร์วัตรกุล, 2541)

2.3 รูปแบบการดำเนินชีวิตและพฤติกรรมผู้บริโภคผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร (ชนชญาณี จันทร์วัตรกุล, 2542)

2.4 การรับรู้และทัศนคติของผู้บริโภคต่อภาพลักษณ์ของร้านเพื่อสุขภาพและความงามบูทส์ (สิริกร สืบศิริ, 2543)

3. สาขาวิชาสารสนเทศ จำนวน 2 เรื่อง ได้แก่

3.1 การศึกษาปฏิสัมพันธ์ระหว่างพิธีกรและวิทยากรรายการสุขภาพทางโทรทัศน์ในเชิงชาติพันธุ์วรรณนาแห่งการสื่อสาร (ปอรัรัมย์ ยอดเดม, 2544)

3.2 การเสนอข่าวหนังสือพิมพ์กับการรับรู้และปฏิภิกิริยาต้นตระหนักของผู้รับสารที่อยู่ในภาวะความเสี่ยงกรณีโคบอลด์ (พารณี ปัทมานนท์, 2544)

เมื่อวิเคราะห์งานวิจัยระหว่าง พ.ศ 2541-2544 พบว่า ส่วนใหญ่จะเป็นการศึกษาวิเคราะห์กิจกรรม โครงการ หรือปัจจัยที่มีบทบาทต่อกิจกรรมรณรงค์เพื่อสุขภาพที่เกิดขึ้นในช่วงระยะเวลาของงานวิจัย โดยพบว่า มีงานวิจัยที่ศึกษากิจกรรม โครงการรณรงค์ดังกล่าว จำนวนทั้งสิ้น 11 เรื่อง ได้แก่

1. กลยุทธ์และประสิทธิผลของแผนการรณรงค์โฆษณาโครงการเสริมสร้างความตื่นตัวในการปกป้องสิทธิผู้บริโภค “อย.ปกป้องสิทธิ” (สุชญญา ถิมสกุล, 2541)

2. ประสิทธิภาพของการโฆษณาและประชาสัมพันธ์ของโครงการ “โรงเรียนสีขาว” ที่มีต่อนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร (ขวัญรักษ์ วชิรยนเสถียร, 2541)

3. กลยุทธ์การสื่อสารภาพยนตร์โฆษณาเพื่อรณรงค์ป้องกันโรคเอดส์ (ทวีชัย พงศ์มณีรัตน์, 2541)

4. การรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับโครงการราษฎร์-รัฐ ร่วมใจต้านภัยยาเสพติด ความรู้ ทัศนคติ และพฤติกรรมในการป้องกันและต่อต้านยาเสพติด (ศิริวรรณ จุลวนิชรัตนา, 2542)

5. การเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับ “โครงการน้ำประปาดื่มได้” ความรู้ ทักษะ และ พฤติกรรมการบริโภคน้ำดื่มของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร (ฐัทธนา แสงอร่าม, 2542)
6. การเปิดรับสาร ความรู้ ทักษะ และการมีส่วนร่วมในโครงการโรงเรียนสีขาวของครูและ อาจารย์ระดับมัธยมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร (ช่อแก้ว สมประสงค์, 2542)
7. กลยุทธ์การสื่อสารในโครงการพัฒนาจิตและคุณภาพชีวิตที่มีต่อการตัดสินใจเลือกยา เสพติดแบบฉีดยา (กรินทร์ ทองลิ้ม, 2543)
8. การสื่อสารและเครือข่ายรณรงค์ “มาไม่ขับ” (หริสุดา ปัทมทนต์, 2544)
9. ประสิทธิภาพของโครงการทูตเยาวชนต่อต้านยาเสพติดสัญจร (สิทธิศร มงคลชาติ, 2544)
10. การประเมินผลโครงการประชาร่วมใจป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก เพื่อถวาย เป็นพระราชกุศลในวโรกาสเฉลิมพระชนมพรรษา 72 ปี : กรณีศึกษา สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด นครราชสีมา (ชนวรรณ สชนเสาวภาคย์, 2544)
11. ประสิทธิภาพของโครงการสนับสนุนและให้ความรู้เพื่อปรับปรุงการรับรู้สมรรถนะ ในการดูแล ตนเอง และภาวะการควบคุมโรคในผู้ป่วยเบาหวานประเภทที่ 2 ที่ควบคุมโรคไม่ได้ (สมจิต หนูเจริญกุลและคณะ, 2544)

แนวคิดทฤษฎีที่ใช้อ้างอิง

งานวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพในช่วงนี้ ใช้แนวคิดทฤษฎีซึ่งสามารถจำแนกได้ 6 กลุ่ม ประกอบด้วย

1. แนวคิดเกี่ยวกับการสื่อสาร ได้แก่ นวัตกรรม พฤติกรรมการสื่อสารของผู้รับสาร การ เลือกและเปิดรับสาร สื่อมวลชนกับการพัฒนา สื่อมวลชนกับสังคม สื่อมวลชนกับสุขภาพ แบบจำลองผู้เฝ้าประตู การใช้ประโยชน์และความพึงพอใจ (Uses and Gratification) การรับรู้ ประโยชน์จากสื่อ (Perceived Utility of Media) อิทธิพลของสื่อ สัญลักษณ์ (Semiology) การตลาดเพื่อสังคม (Social Marketing) กลยุทธ์การใช้สื่อมวลชน ทฤษฎีเกี่ยวกับผู้ส่งสาร การ สื่อสารในงานสาธารณสุข การสื่อสารระหว่างบุคคล การสื่อสารในกลุ่ม การโหยหาอดีต ทฤษฎี หน้าที่นิยม แนวคิดการให้ข้อมูลอย่างเป็นระบบ แนวคิดเกี่ยวกับสื่อมวลชน สื่อบุคคล และสื่อ เฉพาะกิจ กระบวนทัศน์การเล่าเรื่อง ทฤษฎีชาติพันธุ์เชิงสัญลักษณ์ การสร้างภาพเหมารวม (Stereotype) เครือข่ายการสื่อสาร การสื่อสารแบบมีส่วนร่วม อิทธิพลของการสื่อสาร
2. แนวคิดเกี่ยวกับสุขภาพและการสาธารณสุข ได้แก่ แนวคิดเกี่ยวกับยาเสพติด การ ผ่าตัด ทักษะด้านสุขภาพ ชุมชนบำบัด การฟื้นฟูสภาพโดยสมบูรณ์ของบุคคล พฤติกรรมสุขภาพ

ความรู้เรื่องอาหารเสริม พฤติกรรมการดูแลตนเอง แนวคิดเกี่ยวกับโรคเอดส์ ระบบการแพทย์แผนไทยและสมัยใหม่

3. แนวคิดเกี่ยวกับสื่อที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แนวคิดเกี่ยวกับนิตยสาร แนวคิดเกี่ยวกับแผนการโฆษณาเพื่อการประชาสัมพันธ์ ความคิดสร้างสรรค์ การผลิตคู่มือการดูแลสุขภาพ แนวคิดเกี่ยวกับการ์ตูน บทบาทหน้าที่ของหนังสือพิมพ์ การประชาสัมพันธ์ การผลิตรายการวิทยุกระจายเสียง แนวคิดเกี่ยวกับเพลง Popular Media

4. แนวคิดเกี่ยวกับจิตวิทยา ได้แก่ ทักษะชีวิตและทักษะการปฏิเสธ แนวคิดเรื่องการมีส่วนร่วม จิตวิทยาวัยรุ่น พฤติกรรมการเลียนแบบ ความรู้และการตระหนัก (knowledge) ทักษะจิต ทฤษฎีจิตวิทยาสังคม ความวิตกกังวล การรับรู้ การจูงใจ ความสนใจ การโน้มน้ำหนัก

5. แนวคิดเกี่ยวกับการวิจัย ได้แก่ การวิเคราะห์เนื้อหา

6. แนวคิดอื่น ๆ ได้แก่ แนวคิดเกี่ยวกับการบริโภคข้าวของคนไทย รูปแบบการดำเนินชีวิต พฤติกรรมผู้บริโภค พฤติกรรมการซื้อ แนวคิดเกี่ยวกับการค้าปลีก การส่งเสริมการขาย การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมไทยที่เกี่ยวกับปรากฏการณ์ทำแท้ง เทคนิคการสอนของพระพุทธเจ้า กระบวนการกลุ่ม เทคโนโลยีและเทคนิคการสอน การเจรจาต่อรอง ภาวะผู้นำ ภาษาแสดงคุณภาพของบราวน์และเลวินสัน การหล่อหลอมทางวัฒนธรรม

ก

แนวคิดทฤษฎีส่วนใหญ่ที่ปรากฏในยุคนี้ ยังคงเป็นแนวคิดชุดเดียวกับแนวคิดในช่วงยุคก่อน ๆ โดยปรากฏแนวคิดเพิ่มขึ้น คือ แนวคิดในเชิงการตลาด เนื่องจากมีงานวิจัยจำนวนหนึ่งที่ศึกษากระบวนการทางการตลาดของการสื่อสารสุขภาพ เช่น กลยุทธ์การสื่อสารการตลาดเพื่อสังคม ในโครงการป้องกันโรคเอดส์ของนักเรียนมัธยมศึกษาและอาชีวศึกษา จังหวัดราชบุรี (เนาวนิต ยิ้มวัน, 2543) รูปแบบการดำเนินชีวิตและพฤติกรรมการบริโภค ผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพของผู้บริโภค ในกรุงเทพมหานคร (ชนชญาน์ จันทร์ธวัตรกุล, 2542) การรับรู้และทัศนคติของผู้บริโภคต่อภาพลักษณ์ของร้านเพื่อสุขภาพ และความงาม บู้ทส์ (สิริกร สืบสิริ, 2543) นอกจากนั้น ยังปรากฏแนวคิดอื่น ๆ นอกเหนือจากแนวคิดด้านการสื่อสารและประเด็นสุขภาพ เพื่อตอบสนองความหลากหลายในการศึกษา เช่น แนวคิดเกี่ยวกับการบริโภคข้าวของคนไทย รูปแบบการดำเนินชีวิต การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมไทย เทคนิคการสอนของพระพุทธเจ้า กระบวนการกลุ่ม เทคโนโลยีและเทคนิคการสอน การเจรจาต่อรอง ภาวะผู้นำ ภาษาแสดงคุณภาพ บราวน์และเลวินสัน และการหล่อหลอมทางวัฒนธรรม เป็นต้น

ยุคที่ 5 การศึกษาเทคโนโลยีสื่อและประสิทธิผลของโครงการของหน่วยงานด้านสาธารณสุข (พ.ศ.2545-2550)

นับจาก พ.ศ 2545-2550 พบว่า งานวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพหันมาให้ความสำคัญกับความพยายามเสนอแนวคิด ตั้งแต่วิธีความรู้ ถอดบทเรียน และเสนอกระบวนการทัศน์ด้านการสื่อสารสุขภาพ โดยให้ความสำคัญกับเทคโนโลยีสารสนเทศมากขึ้น โดยมีงานวิจัยจำนวนมากให้ความสำคัญต่อการพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อระบบการบริการสาธารณสุข ทั้งนี้ สามารถจำแนกลักษณะงานวิจัยที่ปรากฏในช่วงนี้เป็น 6 กลุ่ม ได้แก่

1. งานวิจัยที่ศึกษาสื่อเก่า ทั้งที่เป็นงานวิจัยที่ศึกษาสื่ออิเล็กทรอนิกส์ และงานวิจัยที่ศึกษาสื่อสิ่งพิมพ์ เช่น วิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ นิตยสาร ประกอบด้วยงานวิจัยจำนวน 11 เรื่อง ได้แก่

1.1 ประสิทธิภาพของรูปแบบการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารด้านสุขภาพทางวิทยุกระจายเสียงต่อการสร้างสุขภาพของประชาชนเขตอำเภอเมือง จังหวัดสุโขทัย ตามโครงการรณรงค์ปีแห่งการสร้างสุขภาพทั่วไทย พ.ศ. 2545 (ประการ เข้มแข็ง, 2545)

1.2 การศึกษาปัญหาและความต้องการใช้สื่อด้านส่งเสริมสุขภาพของโรงพยาบาลชุมชน ในเขตการสาธารณสุข 6 (นันทิราพร แดวไชยสง, 2545)

1.3 การรับรู้เกี่ยวกับโรคติดต่อที่เป็นปัญหาใหม่ ของนักเรียนอาชีวศึกษาในเขต 1 (มนจิรา ถม้งรัมย์สัตว์, 2545)

1.4 พฤติกรรมการอ่าน ความต้องการเนื้อหา รูปแบบและการนำไปใช้ประโยชน์จากนิตยสารแนวสุขภาพของพนักงานการสื่อสารแห่งประเทศไทย (นรากร สมบัติสวัสดิ์, 2546)

1.5 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการสื่อสารของผู้ป่วยโรคจิตเภท และสมาชิกในครอบครัว ที่มารับบริการ ณ แผนกผู้ป่วยนอก โรงพยาบาลสวนสราญรมย์ (สุสิทธิ์ ชูวงศ์, 2546)

1.6 การศึกษาสื่อสิ่งพิมพ์เพื่อสุขภาพ (บุญเรือง เนียมหอมและคณะ, 2547)

1.7 พฤติกรรมการรับสารผ่านสื่อโฆษณาผลิตภัณฑ์เสริมอาหารเพื่อการลดน้ำหนัก ของผู้หญิงในเขตกรุงเทพมหานคร (พัทธนินทร์ สมัยรัฐ, 2547)

1.8 การรับรู้และการเข้าถึงสื่อสาธารณสุขในจังหวัดเชียงราย (ปรีชา อุปโยคินและคณะ, 2547)

1.9 สื่อวิทยุและสื่อโทรทัศน์เพื่อข่าวสารสุขภาพเพื่อประชาชน (สุกัญญา กลางณรงค์และคณะ, 2548)

1.10 สถานภาพการดำเนินงานสื่อสารสุขภาพของหนังสือพิมพ์รายวัน (พนม คลีฉายาและคณะ, 2548)

1.11 รายงานสถานการณ์ความรุนแรงต่อผู้หญิงที่ปรากฏในสื่อมวลชนในรอบปี 2548 (จิตติมา ภาณุเดชะ, 2548)

2. งานวิจัยที่ศึกษาสื่อใหม่ ได้แก่ อินเทอร์เน็ต ประกอบด้วยงานวิจัยจำนวน 5 เรื่อง ได้แก่

2.1 ความต้องการข่าวสาร การเปิดรับ และการใช้ประโยชน์ข่าวสารด้านสุขภาพจากเว็บไซต์สุขภาพของผู้ใช้อินเทอร์เน็ตในเขตกรุงเทพมหานคร (จริมา ทองสวัสดิ์, 2545)

2.2 การให้การปรึกษาทางอินเทอร์เน็ต: ความรู้จากประสบการณ์ (สกาวัฒน์ พวงลัดดา, 2547)

2.3 การสำรวจความคิดเห็นและความต้องการเรียนรู้เรื่องสุขภาพผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตของวัยรุ่น (ศรีวิภา เลี้ยงพันธุ์สกุล นนทลี วีรัชย์ และนนทา อ่วมกุล, 2548)

2.4 บทบาทของอินเทอร์เน็ตในการเผยแพร่ความรู้ด้านสุขภาพอนามัย (หนึ่งหทัย ขอผลกลาง, 2550)

2.5 การพัฒนาระบบสนับสนุนการสื่อสารสุขภาพผ่านอินเทอร์เน็ต (สุกัญญา ประจุศิลป์ และคณะ, 2549)

3. งานวิจัยที่ศึกษาสื่อเพื่อการเรียนรู้และฝึกทักษะ เป็นการศึกษาวิจัยรูปแบบ แนวทางการพัฒนาสื่อเพื่อให้ความรู้ ป้องกัน รักษา และบำบัดโรคภัยไข้เจ็บ ประกอบด้วยงานวิจัยจำนวน 12 เรื่อง ได้แก่

3.1 ผลของการให้ความรู้เรื่องโรคทาลัสซีเมียในหญิงตั้งครรภ์ที่เป็นพาหะโรคทาลัสซีเมียและคู่สมรสโดยใช้สื่อวีดิทัศน์ กระบวนการกลุ่มและใช้สื่อวีดิทัศน์ร่วมกับกระบวนการกลุ่ม (กอบกุล สุคนธวาริน, 2545)

3.2 การสร้างบทเรียนโปรแกรมวิชาสุขศึกษาเรื่องการส่งเสริมสุขภาพจิตสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 (ประไพ ศรีวรรณวงษ์, 2545)

3.3 การใช้ชุดการสอนเรื่องยาเสพติดจากสื่อหนังสือพิมพ์ (ทิพยา สพโชค, 2545)

3.4 ผลของการใช้โปรแกรมฝึกทักษะการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพต่อการสื่อสารในครอบครัว (ชินินาถุ จิตดารมย์, 2545)

3.5 การประเมินผลสื่อเพื่อการเรียนรู้ในการเจรจาต่อรองเพื่อช่วยเหลือผู้อยู่ในภาวะวิกฤตของเจ้าหน้าที่ตำรวจที่ปฏิบัติงานในเขตกรุงเทพมหานคร (อัจฉรา จรัสสิงห์, 2546)

3.6 การพัฒนาสื่อการเรียนการสอนด้วยบทเรียน โปรแกรมคอมพิวเตอร์ช่วยสอน กระบวนวิชา 551492 การพยาบาลชุมชน 2 : การเยี่ยมบ้าน (ศิวพร อึ้งวัฒนาและคณะ, 2548)

3.7 การทดลองใช้คู่มือการเรียนรู้ด้วยตนเอง ในการเสริมสร้างทักษะชีวิตเรื่องเพศของวัยรุ่น(คู่มือวัยรุ่น...รู้ทันรัก) (กรมสุขภาพจิต , 2549)

3.8 ผลของโปรแกรมแลกเปลี่ยนภาพเพื่อการสื่อสารต่อความสามารถในการสื่อสารของเด็กออทิสติกปฐมวัย (หอผู้ป่วยออทิสติกร่วมกับตึกหญิง 2 กลุ่มการพยาบาล สถาบันราชานุกูล, 2549)

3.9 ผลของการพัฒนาโปรแกรมคอมพิวเตอร์ช่วยสอนเรื่องกลไกการคลอต่อความรู้ของนักศึกษาพยาบาล (ปิยนุช ชูโต และคณะ, 2550)

3.10 การศึกษาของการใช้ภาพสื่อสารเพื่อเตรียมความพร้อมสำหรับการตรวจสุขภาพ ช่องปากในเด็กออทิสติกปฐมวัย จำนวน 5 ราย (บุษกร เล็กเลิศศิริวงศ์และคณะ, 2550)

3.11 ผลของการฝึกทักษะการสื่อสารต่อพฤติกรรมสื่อสารของผู้ป่วยจิตเภทชาย โรงพยาบาลจิตเวชขอนแก่นราชนครินทร์ (จิรารัตน์ พิมพ์ดีดและคณะ, 2550)

3.12 การจัดทำสื่อภาพและเสียงเพื่อส่งเสริมความรู้เกี่ยวกับการกระตุ้นพัฒนาการเด็กออทิสติกด้วยเสียงเพลง (สุดารัตน์ พรหมกัณฑ์และคณะ, 2550)

4. งานวิจัยที่ศึกษาการสร้างและสังเคราะห์องค์ความรู้ จำนวน 10 เรื่อง ได้แก่

4.1 ศักยภาพของสื่อมวลชนในการสร้างเสริมสุขภาพ (ปาริชาติ สถาปิตานนท์และคณะ, 2546)

4.2 การทบทวนองค์ความรู้และประเมินสถานการณ์เพื่อพัฒนา "ชุดโครงการวิจัยระบบข้อมูลข่าวสารเพื่อสุขภาพประชาชน" (ประกอบ กุปรัตน์, 2546)

4.3 ความร่วมมือของพหุภาคีในการบูรณาการโครงการม้วนขึ้นสงกรานต์ เมื่อบ้านปลอดภัย ประจำปี 2546 (วิจารณ์ ไชยนันท์และคณะ, 2546)

4.4 แนวทางการส่งเสริมประชาสังคมเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดในชุมชน (นรินทร์ แก้วมีศรีและคณะ, 2546)

4.5 กระบวนทัศน์ใหม่ของการสื่อสารเพื่อสร้างเสริมสุขภาพของประชาสังคม (รังสิมานิโบล, 2547)

4.6 โครงการวิจัยเชิงปฏิบัติการ การส่งเสริมประชาคมสื่อมวลชนเพื่อสุขภาพ (พลเดช ปิ่นประทีปและยุทธคนัย สีดาหาล้า, 2547)

4.7 กระบวนการสื่อสารเพื่อการพัฒนาความรู้ด้าน "การแพทย์ทางเลือก" ของมูลนิธิสุขภาพไทย (ทรรศนวรรณ รัตนฤทธิวิชัย, 2548)

4.8 การสังเคราะห์องค์ความรู้ เรื่อง "การโฆษณาสารเคมีกำจัดศัตรูพืชโดยสื่อมวลชน" (พัฒน์พงษ์ จาติเกตุ, 2548)

4.9 การพัฒนาฐานข้อมูลเพื่อส่งเสริมการวิจัยผลลัพธ์ทางสุขภาพ (ฉัตร ชัยญาคุณาพฤกษ์ และศุภสิทธิ์ พรธรรมา โนนทัย, 2549)

4.10 โครงการวิจัยและพัฒนาการสื่อสารสุขภาพของท้องถิ่น (ดวงพร คำบุญวัฒน์และคณะ, 2549)

ทั้งนี้ พบว่า งานวิจัยที่มุ่งศึกษาการสร้างและสังเคราะห์องค์ความรู้ มักดำเนินการโดยนักวิชาการด้านการสื่อสารสุขภาพที่สังกัดสถาบันอุดมศึกษาหรือสังกัดหน่วยงานด้านสาธารณสุข ในขณะที่ไม่ปรากฏวิทยานิพนธ์ที่ศึกษาในประเด็นดังกล่าว

5. งานวิจัยที่ศึกษาการสร้างเครือข่ายประชาคมเพื่อการสื่อสารสุขภาพ เป็นการศึกษาบทบาทของเครือข่าย การมีส่วนร่วมขององค์กรภาคประชาชน รวมทั้งแนวทางการสร้างความเข้มแข็งให้กับกระบวนการประชาสังคม ประกอบด้วยงานวิจัยจำนวน 3 เรื่อง ได้แก่

5.1 ความร่วมมือของพหุภาคีในการบูรณาการโครงการม่วนขึ้นสงกรานต์ เมื่อบ้านปลอดภัย ประจำปี 2546 (วิจารณ์ ไชยนันท์และคณะ, 2546)

5.2 การศึกษาและพัฒนาการสื่อสารสุขภาพในกลุ่มแรงงานข้ามชาติ กรณีศึกษากลุ่มแรงงานไทใหญ่ในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ (ขวัญชีวัน บัวแดงและคณะ, 2549)

5.3 รูปแบบการพัฒนาการสื่อสารสุขภาพและนักสื่อสารสุขภาพด้านสื่อสิ่งพิมพ์ (บุญเรือง เนียมหอม และกำพล ดำรงค์วงศ์, 2549)

6. งานวิจัยที่ศึกษาโครงการรณรงค์ และโครงการของภาครัฐ งานวิจัยที่ศึกษาโครงการโดยมากเป็นการศึกษาการรับรู้ ความเข้าใจ ทักษะ และศึกษากลยุทธ์การดำเนินการของโครงการรณรงค์ต่าง ๆ ของภาครัฐ รวมทั้งศึกษาแนวนโยบายในการดำเนินโครงการดังกล่าว ประกอบด้วยงานวิจัยจำนวน 9 เรื่อง ได้แก่

6.1 การศึกษาโครงการรณรงค์ให้ความรู้ ความเข้าใจแก่เด็กและเยาวชนเกี่ยวกับยาเสพติด ศึกษาเฉพาะสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนกลาง (สุริดา ชิโนคม, 2545)

6.2 ความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารของประชาชนชาวจังหวัดปทุมธานีในโครงการ 30 บาทรักษาทุกโรค (สายฤดี วานิกานุกุล, 2545)

6.3 การเปิดรับข่าวสารความคิดเห็นและการมีส่วนร่วมต่อ “โครงการส่งเสริมกีฬาและการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ” โดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ของนักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหง (วนิดา บัวจันทร์, 2548)

6.4 การรณรงค์การสวมหมวกนิรภัยในผู้ใช้รถจักรยานยนต์ และการคาดเข็มขัดนิรภัยในผู้ขับและผู้นั่งตอนหน้าของรถยนต์ในเขตเทศบาลขอนแก่น (ศิริกุล กุลเรียบและคณะ, 2547)

6.5 กลยุทธ์การประชาสัมพันธ์และประสิทธิผลของโครงการอาหารปลอดภัยของกระทรวงสาธารณสุข (พริยาภรณ์ แววจินดา, 2547)

6.6 กระบวนการสื่อสารการรณรงค์ด้านสุขภาพ (วาสนา จันทร์สว่างและคณะ, 2548)

6.7 ประสิทธิภาพของภาพกับคำเตือนบนซองบุหรี่ที่มีผลต่อพฤติกรรมการเลิกบุหรี่ของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร (กิตติศักดิ์ สุวัฒน์ธนากร, 2548)

6.8 การเปิดรับข่าวสารโครงการ “เมาไม่ขับ” ทางสื่อโทรทัศน์ของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร (ศิริรัตน์ บุญถนอม, 2548)

6.9 การศึกษาเชิงนโยบายการสร้างนักสื่อสารสุขภาพและระบบการสื่อสารสุขภาพแห่งชาติ (มาลี บุญศิริพันธ์และคณะ, 2549)

แนวคิดทฤษฎีที่ใช้อ้างอิง

งานวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพในช่วงนี้ ใช้แนวคิดทฤษฎีซึ่งสามารถจำแนกได้ 6 กลุ่ม ประกอบด้วย

1. แนวคิดเกี่ยวกับการสื่อสาร ได้แก่ ทฤษฎีการแพร่กระจายนวัตกรรม พฤติกรรมการสื่อสารของผู้รับสาร การเลือกและเปิดรับสาร การสื่อสารเพื่อการพัฒนา การสื่อสารแบบมีส่วนร่วม การสนับสนุนทางสังคม แนวคิดเรื่องสื่อท้องถิ่นกับการสื่อสารสุขภาพ แนวคิดเกี่ยวกับการรณรงค์ แนวคิดเครือข่ายการสื่อสาร การจัดองค์กรและการสื่อสารในองค์กร การโฆษณา การสปอนเซอร์ ทฤษฎีการสื่อสาร การเขียนเพื่อการสื่อสาร ทฤษฎีด้านศักยภาพของสื่อมวลชนและการสร้างเสริมสุขภาพ อันได้แก่ การเรียกร่องผ่านสื่อ (Media Advocacy) และการกำหนดวาระโดยสื่อ (Agenda-setting) แนวคิดสื่อท้องถิ่นเพื่อการพัฒนา ทฤษฎีโครงสร้างและหน้าที่ของสื่อมวลชน การสื่อสารเพื่อพัฒนางานสาธารณสุข การใช้ประโยชน์และความพึงพอใจ (Uses and Gratification) อิทธิพลของสื่อ การตลาดเพื่อสังคม (Social Marketing) กลยุทธ์การใช้สื่อมวลชน ทฤษฎีเกี่ยวกับผู้ส่งสาร ทฤษฎีการสื่อสาร การสื่อสารในงานสาธารณสุข การสื่อสารระหว่างบุคคล การสื่อสารในกลุ่ม แนวคิดเกี่ยวกับหน้าที่ของสื่อมวลชน ทฤษฎีหน้าที่นิยม แนวคิดเกี่ยวกับการสื่อสารมวลชน สื่อบุคคล และสื่อเฉพาะกิจ การสร้างภาพเหมารวม (Stereotype) เครือข่ายการสื่อสาร

2. แนวคิดเกี่ยวกับสุขภาพและการสาธารณสุข ได้แก่ แนวคิดเกี่ยวกับสุขภาพ แนวคิดเกี่ยวกับสุขภาพของทฤษฎีการแพทย์แผนไทย แนวคิดเกี่ยวกับสุขภาพด้านชีวิต แนวคิดเกี่ยวกับการส่งเสริมสุขภาพ ความต้องการการดูแลสุขภาพของประชาชน PRECEDE Framework (กระบวนการวิเคราะห์เพื่อวางแผนดำเนินงานด้านสาธารณสุข) สิทธิ 10 ประการของคนไทยด้าน

สุขภาพ วิชาการการพิทักษ์สิทธิผู้ที่ไม่สูบบุหรี่ในประเทศไทย กฎหมายเกี่ยวกับบุหรี่ ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับโรคเอดส์ การสอนและการให้ความรู้เรื่องสุขภาพ กลไกการคลอด การส่งเสริมสุขภาพอนามัย การป้องกันและควบคุมโรค การรักษาพยาบาล การฟื้นฟูสภาพผู้ป่วย ระบบการแพทย์แผนไทยและสมัยใหม่

3. แนวคิดเกี่ยวกับสื่อที่ใช้ในการวิจัย (โดยเฉพาะสื่อใหม่) ได้แก่ แนวคิด/ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต การออกแบบและพัฒนาเว็บไซต์ ความน่าเชื่อถือของเว็บไซต์สุขภาพอนามัยและองค์ประกอบการพิจารณาเว็บไซต์ทางด้านสุขภาพ แนวคิดเกี่ยวกับสื่อสิ่งพิมพ์ แนวคิดเกี่ยวกับนิตยสาร แนวคิดเกี่ยวกับแผนการโฆษณาเพื่อการประชาสัมพันธ์ ความคิดสร้างสรรค์ บทบาทหน้าที่ของหนังสือพิมพ์ การประชาสัมพันธ์ การผลิตรายการวิทยุกระจายเสียง

4. แนวคิดเกี่ยวกับจิตวิทยา ได้แก่ ความรู้และการตระหนัก (Knowledge) ทักษะจิต ทฤษฎีจิตวิทยาสังคม ความวิตกกังวล การรับรู้ การเรียนรู้และกระบวนการเรียนรู้ ทฤษฎีการจูงใจ และการเสริมแรง ความสนใจ การโน้มน้าวใจ ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ เจตคติ และพฤติกรรมที่เกี่ยวกับโรคเอดส์ ทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อการออกแบบ CAI ทฤษฎีพฤติกรรมนิยม แนวคิดการเรียนรู้นำตนเอง ความเชื่อ ทักษะจิต และสถานการณ์เสี่ยงต่อการมีเพศสัมพันธ์

5. แนวคิดเกี่ยวกับการวิจัย ได้แก่ แนวคิดเรื่องการวิจัยและพัฒนา

6. แนวคิดอื่น ๆ ได้แก่ แนวคิดการสร้างเสริมศักยภาพ แนวคิดเรื่องการมีส่วนร่วม ทฤษฎีระบบ (Systems Theory) การสอนด้วยวิธีทัศน์ การสอนด้วยกระบวนการกลุ่ม รูปแบบโปรแกรมคอมพิวเตอร์ช่วยสอน แนวคิดเกี่ยวกับการฝึกอบรมบนเว็บไซต์ พฤติกรรมผู้บริโภค

แนวคิดทฤษฎีส่วนใหญ่ที่ปรากฏในยุคนี้ ไม่แตกต่างไปจากยังคงเป็นแนวคิดชุดเดียวกับแนวคิดในช่วงยุคก่อน ๆ กล่าวคือ ยังให้ความสำคัญกับแนวคิดด้านการสื่อสาร ทฤษฎีเกี่ยวกับการสื่อสารและการสื่อสารมวลชน ซึ่งเน้นไปที่การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมและการสื่อสารเพื่อการพัฒนา รวมทั้งการเรียกร้องสิทธิของผู้บริโภค โดยปรากฏแนวคิดเพิ่มขึ้นและแตกต่างไปจากยุคอื่น ๆ คือ แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้ การสอน รวมทั้งแนวคิดเกี่ยวกับเทคโนโลยีสารสนเทศและสื่อใหม่

สรุปพัฒนาการของการวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพ

จากการสำรวจงานวิจัยที่เกี่ยวกับการสื่อสารสุขภาพ พ.ศ 2523 - 2550 พบว่า ประเด็นของการศึกษาที่มีความเปลี่ยนแปลงไปตามความกระแสด้านของสาธารณสุข โดยมักศึกษาประเด็นใดประเด็นหนึ่ง เช่น ศึกษาเฉพาะกรณีใดกรณีหนึ่ง กำหนดเฉพาะพื้นที่แห่งใดแห่งหนึ่งในวงจำกัด

โดยยังพบว่า ขาดการสร้างความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับตัวแปรอื่น ๆ หรือกับปัจจัยแวดล้อมภายนอก ทำให้ยากต่อการนำไปใช้อ้างอิง

จากการวิเคราะห์เปรียบเทียบพัฒนาการของการวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพ กับลักษณะของการสื่อสารสุขภาพตามยุทธศาสตร์การส่งเสริมสุขภาพแนวใหม่ นับตั้งแต่ พ.ศ. 2522-2547 สามารถวิเคราะห์เปรียบเทียบประเด็นศึกษาวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพได้ ดังตารางต่อไปนี้

ช่วงเวลา	ลักษณะการสื่อสารสุขภาพ	ช่วงเวลา	ประเด็นวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพ
พ.ศ.2522-2526	การให้ความรู้ด้านสุขภาพอนามัย	พ.ศ.2523-2529	การศึกษาประสิทธิผลหรือบทบาทของสื่อ
พ.ศ.2527-2541	ความตื่นตัวเรื่องปัญหาสุขภาพ	พ.ศ. 2530-2536	การศึกษาโรคเอดส์
		พ.ศ. 2537-2540	การสำรวจสื่อที่หลากหลาย
พ.ศ.2542-2547	การปฏิรูประบบสุขภาพ	พ.ศ. 2541-2544	การสำรวจกิจกรรมเพื่อสุขภาพและการตลาดเพื่อสังคม
		พ.ศ.2545-2550	เทคโนโลยีสื่อและประสิทธิผลของโครงการของหน่วยงานด้านสาธารณสุข

ตารางที่ 13 แสดงช่วงเวลา และประเด็นวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพ เปรียบเทียบกับช่วงเวลาของการสื่อสารสุขภาพในยุทธศาสตร์การส่งเสริมสุขภาพแนวใหม่

จากตารางที่ 13 แสดงช่วงเวลา และประเด็นวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพ เปรียบเทียบกับช่วงเวลาของการสื่อสารสุขภาพในยุทธศาสตร์การส่งเสริมสุขภาพแนวใหม่ พบว่า ประเด็นที่ใช้ในการศึกษาวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพ ดำเนินไปอย่างสอดคล้องกับลักษณะของการสื่อสารสุขภาพที่ปรากฏในช่วงเวลาต่าง ๆ ของยุทธศาสตร์การส่งเสริมสุขภาพแนวใหม่ของไทย กล่าวคือ ในช่วง พ.ศ.2522-2526 ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้ความรู้ด้านสุขภาพอนามัย เป็นระยะเวลาที่นักวิจัยให้ความสนใจศึกษาประสิทธิผลหรือบทบาทของสื่อ (พ.ศ.2523-2529) ซึ่งเป็นการประเมินศักยภาพของสื่อที่ใช้ในการให้ความรู้ด้านสุขภาพอนามัย ในยุคแรกของงานวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพส่วนใหญ่เป็นงานวิจัยประเภทวิทยานิพนธ์ในด้านนิเทศศาสตร์ โดยพบว่า งานวิจัยส่วนใหญ่เป็นของนิสิตสาขาวิชานิเทศศาสตร์พัฒนาการ ละครนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โดยดำเนินไปใน 2 ประเด็น คือ การศึกษาสื่อ งานวิจัยที่ศึกษาบทบาทและประสิทธิผลของสื่อ การศึกษาผู้รับสาร การศึกษาสื่อในงานวิจัยที่เกี่ยวกับการสื่อสารสุขภาพ พบว่า ผู้วิจัยมักให้ความสำคัญต่อบทบาทของสื่อ และประสิทธิผลของสื่อในการทำหน้าที่ให้ความรู้ด้านการสื่อสารสุขภาพแก่กลุ่มเป้าหมาย ส่วนในด้านการศึกษาผู้รับสาร ผู้วิจัยมักศึกษาพฤติกรรม การเปิดรับสื่อ และการยอมรับสารที่ได้รับจากสื่อประเภทต่าง ๆ ทั้งนี้ จะพบว่า กลุ่มเป้าหมายที่ดำเนินการศึกษา

มักเป็นกลุ่มเล็ก ๆ และเฉพาะเจาะจง จนอาจมีข้อจำกัดในการนำไปอ้างอิงหรือสร้างเป็นข้อสรุปทั่วไปได้

ในยุคแรกของการวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพ อาจจำแนกแนวคิดทฤษฎีได้เป็น 4 กลุ่ม คือ แนวคิดทั่วไปเกี่ยวกับการสื่อสาร แนวคิดเกี่ยวกับสื่อที่นำมาศึกษาในงานวิจัยนั้น ๆ แนวคิดด้านสาธารณสุข แนวคิดเชิงจิตวิทยา ทั้งนี้ พบว่า แนวคิดด้านการสื่อสารมวลชนที่ได้รับการนำมาใช้มากที่สุดในยุคนี้ คือ การนำแนวคิดเกี่ยวกับนวัตกรรม และพบว่า แนวคิดที่นำมาอ้างอิง มักเป็นแนวคิดเกี่ยวกับประเด็นสุขภาพหรือสาธารณสุข โดยแนวคิดด้านการสื่อสารที่นำมาใช้ ยังคงเป็นแนวคิดหรือหลักการกว้าง ๆ เกี่ยวกับการสื่อสาร มิได้ยกทฤษฎีใดทฤษฎีหนึ่งมาอธิบายอย่างชัดเจน

เมื่อสังคมไทยให้ความสนใจและตื่นตัวต่อปัญหาสุขภาพอนามัย ในช่วงระหว่าง พ.ศ.2527-2541 ปรากฏงานวิจัยที่ให้ความสำคัญต่อการศึกษารอคเอดส์ (พ.ศ. 2530-2536) อันเป็นระยะที่ประเทศไทยพบผู้ป่วยโรคเอดส์คนแรกส่งผลต่อความสนใจศึกษาเรื่องโรคเอดส์เป็นจำนวนมาก นอกจากประเด็นด้านการศึกษารอคเอดส์ งานวิจัยที่ดำเนินการศึกษาในช่วงนี้เป็นงานวิจัยที่ศึกษาการเปิดรับข่าวสาร ประสิทธิภาพของสื่อ บทบาทหน้าที่ของสื่อ และการเปิดรับข่าวสารที่ส่งผลต่อความเปลี่ยนแปลงทางทัศนคติ และพฤติกรรม (KAP) แนวคิดทฤษฎีที่นำมาใช้อ้างอิงประกอบการศึกษาวิจัยในช่วงนี้ ประกอบด้วยแนวคิดดังต่อไปนี้ แนวคิดเกี่ยวกับการสื่อสาร แนวคิดเกี่ยวกับสุขภาพและการสาธารณสุข ในยุคนี้ การศึกษาวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพเริ่มแพร่กระจายไปในสาขาวิชาอื่นนอกเหนือจากสาขาวิชานิติศาสตร์พัฒนาการ ได้แก่ สาขาวิชาการสื่อสารมวลชน โดยเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยยังขยายขอบเขตจากการใช้แบบสอบถามเป็นการวิเคราะห์เนื้อหาสื่อ และการวิจัยเชิงทดลอง

นอกจากนั้น ในช่วงระยะเวลาดังกล่าวนับเป็นระยะเวลาของการแสวงหาแนวทางการให้ความรู้ ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับแนวทางการป้องกัน ดูแล และรักษา สื่อแต่ละประเภทจึงได้รับความสำคัญและนำมาใช้ในเป็นกลไกสำคัญในการสื่อสารสุขภาพดังกล่าว นำมาซึ่งความสนใจศึกษาสื่ออย่างหลากหลาย (พ.ศ. 2537-2540) เพื่อแสวงหาสื่อประเภทที่เหมาะสมที่สุดในการสื่อสารสุขภาพในสถานการณ์ต่าง ๆ การแพร่ระบาดของโรคเอดส์ นำความตื่นตัวด้านการให้ ความสนใจต่อสุขภาพอนามัย โรคภัยไข้เจ็บ รวมทั้งการตระหนักถึงความสำคัญของการสื่อสารประเภทต่าง ๆ ทั้งการสื่อสารมวลชน และการสื่อสารระหว่างบุคคล ทำให้งานวิจัยในช่วงดังกล่าว ให้ความสำคัญต่อการสื่อสารสื่อประเภทต่าง ๆ ที่หลากหลายมากขึ้น อันเข้าสู่ยุคที่ 3 การสำรวจสื่อที่หลากหลาย (พ.ศ. 2537-2540) ซึ่งเป็นช่วงที่มีการดำเนินการสื่อสารเฉพาะประเภท

จำนวนมากกว่าช่วงอื่น ๆ โดยพบว่า ปรากฏงานวิจัยที่ศึกษาแทบทุกสื่อในช่วงนี้ ทั้งนี้ ปรากฏว่ามี การศึกษาสื่อเฉพาะประเภท ถึง 50 % ของงานวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพในยุคนั้น โดยสื่อที่ ได้รับการนำมาศึกษาวิจัย ได้แก่ สื่อหนังสือพิมพ์ สื่อพื้นบ้าน สื่อบุคคล สื่อเฉพาะกิจ สื่อ วิทยุ สื่อโทรทัศน์ และ สื่อกิจกรรม โดยเฉพาะกิจกรรมรณรงค์ของภาครัฐ แนวคิดทฤษฎีที่ใช้ อ้างอิง ประกอบด้วยแนวคิด 5 กลุ่ม คือ แนวคิดเกี่ยวกับการสื่อสาร แนวคิดเกี่ยวกับสุขภาพและ การสาธารณสุข แนวคิดเกี่ยวกับสื่อที่ใช้ในการวิจัย และแนวคิดเกี่ยวกับจิตวิทยา

นับจาก พ.ศ 2542 เมื่อประเทศไทยเข้าสู่ยุคของการปฏิรูประบบสุขภาพ ความตื่นตัวด้าน การดูแลสุขภาพ และการให้ความสำคัญต่อการส่งเสริมสุขภาพแทนการรักษาโรคร้ายไข้เจ็บ รวมทั้ง การให้ความสำคัญต่อกลยุทธ์การสื่อสารการตลาดเพื่อสังคมและการจัดกิจกรรมรณรงค์เพื่อสุขภาพ อนามัย ส่งผลให้งานวิจัยนับแต่ พ.ศ. 2541 เป็นต้นมา ให้ความสำคัญต่อการสำรวจกิจกรรมเพื่อ สุขภาพและการตลาดเพื่อสังคม (พ.ศ 2541-2544) นับว่าเป็นช่วงที่มีการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับการ สื่อสารสุขภาพมากที่สุด นอกจากนั้น ยังมีการศึกษาค้นคว้าโดยนิตินิต นักศึกษาสาขาวิชาอื่นๆ นอกเหนือจากสาขาวิชานิติศาสตร์พัฒนาการที่เป็นสาขาวิชาหลักที่ศึกษาด้านการสื่อสารสุขภาพ โดยสาขาวิชาที่ศึกษาวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพในยุคสมัยนี้ ได้แก่ สาขาวิชาการสื่อสารมวลชน สาขาวิชาการโฆษณา และสาขาวิชาสารสนเทศ งานวิจัยส่วนใหญ่ในช่วงเวลาดังกล่าวเป็น การศึกษาวิเคราะห์กิจกรรม โครงการ หรือสิ่งที่มีบทบาทต่อกิจกรรมรณรงค์เพื่อสุขภาพที่เกิดขึ้น ในช่วงระยะเวลาดังกล่าว โดยใช้แนวคิดทฤษฎีซึ่งสามารถจำแนกได้ 6 กลุ่ม ประกอบด้วย แนวคิด เกี่ยวกับการสื่อสาร แนวคิดเกี่ยวกับสุขภาพและการสาธารณสุข แนวคิดเกี่ยวกับสื่อที่ใช้ในการวิจัย แนวคิดเกี่ยวกับจิตวิทยา แนวคิดเกี่ยวกับการวิจัย และแนวคิดอื่น ๆ ทั้งนี้ แนวคิดทฤษฎีส่วน ใหญ่ที่ปรากฏในยุคนี้นี้ ยังคงเป็นแนวคิดชุดเดียวกับแนวคิดในช่วงยุคก่อน ๆ โดยปรากฏแนวคิด เพิ่มขึ้น คือ แนวคิดในเชิงการตลาด เนื่องจากมีงานวิจัยจำนวนหนึ่งที่ศึกษากระบวนการทางการ ตลาดของการสื่อสารสุขภาพ

เมื่อประเทศไทยก้าวเข้าสู่ยุคเทคโนโลยีสารสนเทศ และมีการใช้ประโยชน์จาก เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการสื่อสารสุขภาพ ทำให้งานวิจัยนับแต่ พ.ศ. 2545 เป็นต้นมา ให้ความสำคัญกับเทคโนโลยีสารสนเทศ เช่น อินเทอร์เน็ต และการจัดทำระบบฐานข้อมูล นอกจากนั้น ยังพบว่า งานวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพในยุคสมัยนี้ ให้ความสำคัญกับการศึกษา กระบวนการประชาสัมพันธ์เพื่อการสื่อสารสุขภาพมากขึ้น สอดคล้องกับความตระหนักในสิทธิและ พลังของประชาชนที่เพิ่มขึ้นตามสถานการณ์ความตื่นตัวด้านการดูแลสุขภาพอนามัยของประชาชน ทุกภาคส่วน

ยุคที่ 5 การศึกษาเทคโนโลยีสื่อและประสิทธิผลของโครงการของหน่วยงานด้านสาธารณสุข (พ.ศ.2545-2550) พบว่า งานวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพหันมาให้ความสำคัญกับความพยายามเสนอแนวคิด สังเคราะห์ความรู้ ถอดบทเรียน และเสนอกระบวนการทัศนด้านการสื่อสารสุขภาพ โดยให้ความสำคัญกับเทคโนโลยีสารสนเทศมากขึ้น โดยมีงานวิจัยจำนวนไม่น้อยให้ความสำคัญต่อการพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อระบบการบริการสาธารณสุข ทั้งนี้ สามารถจำแนกลักษณะงานวิจัยที่ปรากฏในช่วงนี้เป็น 6 กลุ่ม ได้แก่ งานวิจัยที่ศึกษาสื่อเก่า (ทั้งที่เป็นงานวิจัยที่ศึกษาสื่ออิเล็กทรอนิกส์ และงานวิจัยที่ศึกษาสื่อสิ่งพิมพ์) งานวิจัยที่ศึกษาสื่อใหม่ (ได้แก่ อินเทอร์เน็ต) งานวิจัยที่ศึกษาสื่อเพื่อการเรียนรู้และฝึกทักษะ และงานวิจัยที่ศึกษาการสร้างและสังเคราะห์องค์ความรู้ โดยพบว่า งานวิจัยที่มุ่งศึกษาการสร้างและสังเคราะห์องค์ความรู้ มักดำเนินการโดยนักวิชาการด้านการสื่อสารสุขภาพที่สังกัดสถาบันอุดมศึกษาหรือสังกัดหน่วยงานด้านสาธารณสุข ในขณะที่ไม่ปรากฏวิทยานิพนธ์ที่ศึกษาในด้านการสร้างและสังเคราะห์องค์ความรู้ด้านการสื่อสารสุขภาพ งานวิจัยอีกกลุ่มที่ปรากฏในยุคสมัยนี้ ได้แก่ งานวิจัยที่ศึกษาการสร้างเครือข่ายประชาคมเพื่อการสื่อสารสุขภาพ เป็นการศึกษาบทบาทของเครือข่าย การมีส่วนร่วมขององค์กรภาคประชาชน รวมทั้ง แนวทางการสร้างความเข้มแข็งให้กับกระบวนการประชาสังคม งานวิจัยที่ศึกษาโครงการรณรงค์ และโครงการของภาครัฐ งานวิจัยที่ศึกษาโครงการ โดยมากเป็นการศึกษาการรับรู้ ความเข้าใจ ทัศนคติ และศึกษากลยุทธ์การดำเนินการของโครงการรณรงค์ต่าง ๆ ของภาครัฐ รวมทั้งศึกษาแนวนโยบายในการดำเนินโครงการดังกล่าว

เมื่อสำรวจแนวคิด ทฤษฎีที่ใช้ในการสื่อสารสุขภาพในยุคต่าง ๆ พบว่า แนวคิด ทฤษฎีที่ใช้ในงานวิจัยไม่มีความแตกต่างกัน กล่าวคือ ยังคงใช้แนวคิดทฤษฎีที่มีผู้เคยดำเนินการไว้ก่อนเป็นแนวทางในการอ้างอิง ในขณะที่เดียวกัน กลุ่มเป้าหมายที่ศึกษาในงานวิจัยแต่ละยุคมักศึกษากลุ่มเป้าหมายที่แคบและเฉพาะกลุ่มตามความสะดวกในการเก็บข้อมูลของผู้วิจัย จากการมองเป็นองค์รวม และขาดการศึกษาในลักษณะมหภาค ทำให้ไม่สามารถสร้างเป็นข้อสรุปทั่วไปได้ รวมทั้งเครื่องมือวิจัยที่ใช้ในการเก็บข้อมูลทุกยุคสมัยของงานวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพยังคงใช้แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์เป็นหลัก

ส่วนสื่อที่ใช้ในการสำรวจวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพในงานวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพพบว่า สื่อที่ศึกษามีความหลากหลายมากขึ้น จากแต่เดิมในยุคแรก ๆ มักเป็นการศึกษาเฉพาะกิจหรือศึกษาสื่อประเภทใดประเภทหนึ่งเพียงประเภทเดียว จากนั้น จึงขยายขอบเขตการศึกษาการศึกษาสื่อให้กว้างขวางยิ่งขึ้น ในขณะที่ประเด็นการศึกษาวิจัยในช่วงหลัง ให้ความสำคัญต่อการวิเคราะห์กิจกรรม หรือโครงการรณรงค์เพื่อสุขภาพมากขึ้น ทั้งนี้ แนวโน้มการศึกษาวิจัยด้านการ

สื่อสารสุขภาพมีแนวโน้มจะขยายไปในสาขาวิชาอื่นๆ และขยายกรอบการศึกษาไปในเชิงการตลาดมากขึ้นด้วย

อย่างไรก็ตาม เมื่อวิเคราะห์งานวิจัยในแต่ละยุคสมัยของงานวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพพบว่า ประเด็นในงานวิจัยปรับเปลี่ยนไปตามสถานการณ์ทางสังคมในขณะนั้น โดยมีวิเคราะห์การรับรู้ ทักษะคติ ความคิดเห็น ของผู้รับสาร ประสิทธิภาพของการใช้สื่อเพื่อแก้ปัญหาด้านการสื่อสารสุขภาพเป็นสำคัญ ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า งานวิจัยส่วนใหญ่ยังขาดการแสดงออกซึ่งบทบาทสำคัญในการแก้ไขปัญหา หรือสร้างองค์ความรู้ใหม่ หรือการศึกษาวิจัยในเชิง “รุก” โดยเฉพาะงานวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพในระดับบัณฑิตศึกษา รวมทั้งยังมีลักษณะแยกส่วน คือ การมองปัญหาด้านสุขภาพเป็นประเด็น ขาดการมองในลักษณะที่เป็นองค์รวมหรือในระดับมหภาค ทำให้ไม่สามารถนำไปสร้างข้อสรุป หรือแก้ไขปัญหาด้านการสื่อสารสุขภาพในภาพรวมของประเทศได้

6.2 แนวโน้มของการวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพ

จากการประมวลงานวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพนับจากอดีตถึงปัจจุบัน พบว่า ทิศทางหลักของการศึกษาวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพยังไม่เปลี่ยนไปจากเดิม โดยยังเป็นการดำเนินการวิจัยภายใต้กระบวนทัศน์เดิม คือ มองสุขภาพเป็นเรื่องการเจ็บป่วย และแยกวิเคราะห์ปัญหาสุขภาพแบบแยกส่วน ไม่มองความสัมพันธ์ระหว่างปัญหาสุขภาพกับปัญหาอื่น ๆ จึงพบว่าการวิจัยส่วนใหญ่ โดยเฉพาะในยุคสมัยแรกยังมุ่งศึกษาการดูแลรักษาโรคมมากกว่าการส่งเสริมสุขภาพ แยกวิเคราะห์ปัญหาสุขภาพเป็นประเด็นย่อยตามความสนใจและความถนัดของนักวิจัย และประชาชนผู้รับสารยังคงมีบทบาทตั้งรับเป็นสำคัญ แม้ในระยะหลัง จะปรากฏงานวิจัยที่ให้ความสำคัญต่อกระบวนการประชาสังคมมากขึ้น ก็ยังพบว่า กระบวนการรวมตัวเป็นเครือข่ายภาคประชาชนยังคงได้รับการผลักดันจากภาครัฐเป็นสำคัญ นอกจากนั้น ยังคงเป็นการศึกษาในระดับจุลภาค คือ ศึกษาเพียงหน่วยใดหน่วยหนึ่งของสังคม และมีได้วิเคราะห์สัมพันธ์กับบริบททางสังคม

แนวโน้มของการวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพในสังคมไทยในอนาคต อาจมุ่งไปที่การศึกษาประสิทธิภาพของการสื่อสารสุขภาพเป็นประเด็นหลัก เพื่อให้ทราบว่า ในการดำเนินกิจกรรมการสื่อสารสุขภาพกิจกรรมหนึ่ง ๆ ผลการดำเนินการบรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้หรือไม่ ก่อให้เกิดประสิทธิผลตามที่ต้องการหรือไม่ โดยเฉพาะในด้านการเปลี่ยนทัศนคติ และพฤติกรรมของผู้รับสาร

“..... โดยทำอย่างไรเมื่อสื่อสารแล้ว พฤติกรรมของมนุษย์ถึงจะเปลี่ยนแปลง เพราะในโจทย์ใหญ่แล้ว ยังไม่มีใครคิดหลักได้สำเร็จ เพราะในบริบทของสังคมไทยแล้ว ปัญหาในด้านสุขภาพนั้นมากมาย ยกตัวอย่างเฉพาะของ สสส. (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ - ผู้วิจัย) ทำ เช่น เรื่อง เหล้า บุหรี่ อุบัติเหตุ ความรุนแรงต่อผู้หญิง เรื่องเกี่ยวกับเด็ก และเยาวชน.....”

(กิตติ กันภัย, สัมภาษณ์, 19 พฤษภาคม 2552)

ปัญหาประการหนึ่งที่เกิดขึ้นต่อการวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพ คือ ยังขาดการประมวลและสังเคราะห์องค์ความรู้ รวมทั้งศึกษาวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพในระดับมหภาค ทั้งนี้ เมื่อวิเคราะห์ในกรอบใหญ่ของการสื่อสารสุขภาพ พบว่า ยังมีงานวิจัยจำนวนไม่มากนักที่ศึกษาการสื่อสารสุขภาพในระดับมหภาคที่จะสามารถตอบปัญหาการสื่อสารสุขภาพที่เกิดขึ้นในสังคมไทยได้

“..... ขณะนี้ยังไม่มียังไม่มีองค์ความรู้เรื่องการสื่อสารที่ชัดเจน ที่จะไปปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของกลุ่มเป้าหมาย ดังนั้น ในงานวิจัยที่ผ่านมา และในอนาคตน่าจะอยู่ที่โจทย์ใหญ่ว่า ทำอย่างไรพฤติกรรมสุขภาพของมนุษย์ถึงจะดีขึ้น.....”

(กิตติ กันภัย, สัมภาษณ์, 19 พฤษภาคม 2552)

สอดคล้องกับแนวคิดของนิธิ เอียวศรีวงศ์ (2548) ที่เสนอวาระด้านสุขภาพที่สามารถนำมาใช้เป็นแนวทางการศึกษาด้านการสื่อสารสุขภาพในอนาคต ว่า ประเด็นศึกษาที่สามารถกำหนดเป็นวาระการวิจัย และแนวทางการศึกษาวิจัยในอนาคตที่ควรจะเป็นไปคือ การเปลี่ยนกระบวนทัศน์ด้านสุขภาพในสังคมไทย เพื่อให้เห็นว่า กระบวนทัศน์ของสังคมไทยทั้งหมดในเรื่องสุขภาพ การรักษาพยาบาล และการสื่อสารเรื่องสุขภาพมีพัฒนาการอย่างไร คนไทยมีมุมมองเกี่ยวกับสุขภาพอย่างไร มีความคิดความเชื่อเกี่ยวกับระบบสุขภาพและความเจ็บป่วยอย่างไร ซึ่งเป็นกรอบการมองในระดับมหภาค ที่จะทำให้เข้าใจพื้นฐานความคิด ความเชื่อของประชาชนที่มีต่อระบบสุขภาพอนามัยของคนไทยได้

ประเด็นวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพที่ควรให้ความสำคัญศึกษามากขึ้นอีกด้านหนึ่ง คือ การศึกษาคู่สื่อสาร (Communicator) อันเนื่องจากรวมกลุ่มกันเป็นเครือข่าย ซึ่งปัจจุบันพบว่า มีการรวมกลุ่มกันเพื่อการแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างและกัน และการสร้างความเข้มแข็งในการ

เรียกร่องสิทธิอันชอบธรรมของผู้บริโภค เช่น การสื่อสารของเครือข่ายชีวิต ซึ่งปรากฏแบบแผนของการสื่อสารสองทาง (Two-way Communication) อย่างชัดเจน (ณัฐพรรณ ศรีमुख, 2541)

ประเด็นวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพที่ยังไม่ปรากฏชัดเจน คือ การศึกษาผู้ส่งสาร ในบทบาทของบุคลากรด้านสาธารณสุข ซึ่งควรมีบทบาทต่อการสื่อสารสุขภาพแบบมีส่วนร่วม คือ ประชาชนมีบทบาทในเชิงรุก และสามารถกำหนดแนวทางการสร้างเสริมสุขภาพด้วยตนเอง แทนการตั้งรับเฉพาะข้อมูลเกี่ยวกับการดูแลรักษาอาหารเจ็บไข้ได้ป่วยดังในอดีต หรือที่เรียกว่าเป็นการสื่อสารสุขภาพแบบ “สร้างนำซ่อม”

“...งานวิจัยที่ขาดหายไปคือ การศึกษาผู้ส่งสารในฐานะที่บุคลากรด้านสาธารณสุข ได้มี “การสื่อสารประเด็นสุขภาพแนวใหม่” หรือที่รู้จักกันในคำขวัญสั้น ๆ ว่า “สร้างนำซ่อม” ให้แก่ผู้รับสาร (กลุ่มเป้าหมายเฉพาะ / ประชาชนทั่วไป) หรือไม่ และผู้รับสารมีการรับรู้เรื่องสุขภาพดังกล่าวอย่างไร นอกจากนี้ ควรหาแนวทางให้เกิดความร่วมมือระหว่างหน่วยงานด้านการสื่อสาร และหน่วยงานด้านสุขภาพเพื่อพัฒนาความรู้ด้าน “การสื่อสารเพื่อสุขภาพแบบมีส่วนร่วม” อย่างแท้จริง....”

(กมลรัฐ อินทรทัศน์ และจิณฉัตร สแสงมา, 2547)

แนวโน้มการวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพที่พึงประสงค์และยังปรากฏงานวิจัยดังกล่าวอยู่จำนวนน้อย คือ การวิจัยด้าน “การแพทย์กับความสัมพันธ์เชิงอำนาจ” (นิธิ เอียวศรีวงศ์, 2548) ทั้งด้านการแพทย์ตะวันตกและการแพทย์แผนไทย โดยเน้นที่การสื่อสารสุขภาพเกี่ยวกับการสื่อสารระหว่างแพทย์กับคนไข้โดยศึกษาบริบททางวัฒนธรรม และศึกษาการต่อรองอำนาจทางการเมือง เศรษฐกิจ การศึกษา สอดคล้องกับแนวคิดของวิชัย โชควิวัฒน์ (2548) ที่ระบุว่า การศึกษาในเชิงประวัติศาสตร์การแพทย์ โดยเฉพาะแพทย์แผนไทยยังมีหลายประเด็นที่สามารถนำมาศึกษาได้ เช่น บทบาทของพระกับการแพทย์ในอดีต การแพทย์พื้นบ้านของชาวบ้านท้องถิ่นต่าง ๆ การศึกษาการเข้ามาของการแพทย์ตะวันตกในสังคมไทย เพราะบุคคลที่ได้รับการยกย่องจากสังคมว่ามีความสามารถในการรักษาผู้ป่วย ทั้งแพทย์ และพระสงฆ์ รวมถึงหมอผี หมอยา นับว่าเป็นบุคคลที่มีบทบาทสำคัญเป็นผู้นำความคิด (Opinion Leader) ของประชาชนได้

ในด้านกระบวนการศึกษาวิจัย การวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพ ควรให้ความสำคัญกับการแก้ปัญหาสังคมด้วยกระบวนการวิจัยที่หลากหลายและลึกซึ้ง ดังที่พนา ทองมีอาคม และเพ็ญพักตร์ เตียวสมบุญกิจ (2551) ได้กล่าวว่า การวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพ ควรมีการสร้างความรู้ด้วยการวิจัยเพื่อหาความรู้ในการแก้ปัญหาสังคมที่ต้องการ โดยอาจใช้การวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive Research) ได้แก่ การศึกษาปัญหาเชิงบรรยายจากข้อมูลที่ได้นำมาประมวลเป็นข้อมูลทางสถิติ เพื่อเข้าใจปัญหาได้มากขึ้น การวิจัยเชิงวิเคราะห์ (Analytic Research) ได้แก่ การนำข้อมูลเชิงสถิติจากการวิจัยเชิงพรรณนามาวิเคราะห์หาเหตุผลเพื่อนำมาใช้แก้ปัญหานั้น และการวิจัยเชิงทดลอง (Experimental Research) ได้แก่ การนำเหตุ-ผล จากการวิจัยเชิงวิเคราะห์ดำเนินการทดลองว่าเป็นไปตามที่วิเคราะห์หรือไม่

“.....ผลที่ได้จะนำมาใช้ดำเนินการแก้ปัญหาซึ่งต้องดำเนินการตามวงจรคุณภาพของเดมมิงส์ คือ PDCA-P-Plan,D-Do,C-Check,A-Act โดยงานวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพจะได้ประโยชน์เมื่อมีการถ่ายทอดความรู้สู่สังคม โดยสังคมเข้ามาร่วมเรียนรู้ ร่วมบอกความต้องการ จึงเกิดกระบวนการประชาสังคมอย่างแท้จริง.....”

(พนา ทองมีอาคม และเพ็ญพักตร์ เตียวสมบุญกิจ, 2551)

กล่าวโดยสรุป งานวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพเป็นองค์ประกอบสำคัญต่อการขับเคลื่อนระบบสุขภาพอนามัยของสังคมไทยโดยภาพรวม โดยเฉพาะเมื่อวาระด้านสุขภาพอนามัยเป็นวาระสำคัญเร่งด่วนของรัฐบาล ดังนั้น การศึกษาวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพจึงควรแสดงบทบาทสำคัญในการสร้างความรู้ หรือแก้ปัญหาด้านสุขภาพอนามัยที่สังคมต้องการ เพื่อให้เข้าใจปัญหามากขึ้น อันจะนำมาซึ่งการแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้อย่างถูกต้องและเป็นการแก้ปัญหาที่สาเหตุ

บทที่ 6

สรุป อภิปราย และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “พัฒนาการและแนวโน้มของการวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพในประเทศไทย” นี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อเพื่อศึกษาพัฒนาการของการวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพของไทยในลักษณะที่สัมพันธ์บริบททางสังคม ศึกษาพัฒนาการของบทบาทและความสำคัญของการสื่อสารที่มีต่อการพัฒนาสุขภาพผ่านเนื้อหาในงานวิจัยของไทย และศึกษาวิเคราะห์แนวโน้มของการวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพของไทย โดยได้ข้อสรุป ดังนี้

6.1 สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “พัฒนาการและแนวโน้มของการวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพในประเทศไทย” ได้กำหนดกลุ่มประชากร คือ งานวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพของไทย ตั้งแต่ พ.ศ. 2523-2550 โดยเลือกแบบเฉพาะเจาะจงจากงานวิจัยและวิทยานิพนธ์ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการสื่อสารสุขภาพ จำนวนทั้งสิ้น 317 เล่ม เครื่องมือในการเก็บข้อมูลเกี่ยวกับงานวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพ ได้แก่ แบบวิเคราะห์งานวิจัย แบบวิเคราะห์เอกสาร แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง เพื่อให้ทราบถึงสถานการณ์ปัจจุบัน พัฒนาการและแนวโน้มของการวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพ

ผลการวิจัย พบว่า งานวิจัยส่วนใหญ่เป็นวิทยานิพนธ์หรือการค้นคว้าอิสระ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษา มีเพียงส่วนน้อยที่เป็นงานวิจัยที่ดำเนินการโดยนักวิชาการหรือผู้ปฏิบัติงานด้านการสื่อสารสุขภาพ หรือด้านสาธารณสุข และมักเป็นวิทยานิพนธ์ของนิสิตคณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โดยเป็นนิสิตสาขาวิชานิเทศศาสตร์พัฒนาการมากที่สุด รองลงไป คือ สาขาวิชาการสื่อสารมวลชน สาขาวิชาการโฆษณา โดยมีสาขาวิชาพาณิชยศาสตร์และการสื่อสารและการแสดงและสาขาวิชาการวารสารนิเทศตามลำดับ คือ สาขาวิชาละ 1 เรื่อง ปีที่มีงานวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพมากที่สุด คือ พ.ศ. 2541 และ 2542 คือ ปีละ 11 เรื่อง รองลงไป คือ พ.ศ. 2540 และ 2543 โดยพ.ศ. 2526 2531 และ 2534 มีจำนวนวิทยานิพนธ์น้อยที่สุด คือ ปีละ 1 เรื่อง การวิจัยประเภทที่มีมากที่สุด คือ การวิจัยเชิงบรรยาย ซึ่งสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่ต้องการแสวงหาข้อค้นพบเกี่ยวกับสภาพที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน รองลงไป คือ การวิจัยเชิงทดลอง ซึ่งมักเป็นการทดสอบประสิทธิภาพของสื่อประเภทต่าง ๆ โดยมักเป็นสื่อเฉพาะกิจที่ผู้วิจัยดำเนินการจัดทำและต้องการทดสอบประสิทธิภาพและการรับรู้ของผู้รับสาร โดยมีกรวิจัยเชิงประวัติศาสตร์

และการวิจัยประเภทอื่น ๆ ซึ่งมีประเภทละ 1 เรื่อง ได้แก่ การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม และ สำหรับการวิจัยเชิงประวัติศาสตร์ที่มีการศึกษา มีจำนวน 1 เรื่อง

ประเด็นการวิจัยประเภทที่มีมากที่สุดมักเป็นการวิจัยผู้รับสารและตัวสื่อ คือ การรับรู้ทัศนคติและพฤติกรรมของผู้รับสาร รองลงไปคือ กลยุทธ์การสื่อสารของสื่อ ซึ่งอาจเนื่องจากประเด็นดังกล่าวสามารถดำเนินการเก็บข้อมูลและวิเคราะห์ผลได้ง่าย แต่อาจมีข้อจำกัดในด้านประโยชน์ในการใช้งานนอกจากนั้น งานวิจัยส่วนใหญ่เป็นงานวิจัยที่ศึกษาเพียงตัวแปรเดียว มีงานวิจัยประเภทที่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร 2 ตัวขึ้นไปจำนวนน้อย ทั้งนี้ กลุ่มตัวอย่างในงานวิจัยมักเป็นกลุ่มเล็กและเฉพาะเจาะจง โดยพบว่า งานวิจัยจำนวนเกินกว่าครึ่งหนึ่งกำหนดกลุ่มตัวอย่างอยู่ในเขตกรุงเทพมหานครหรือปริมณฑล และเป็นกลุ่มเสี่ยงต่อปัญหาสุขภาพนั้น ซึ่งอาจเนื่องจากความสะดวกในการเก็บข้อมูลของผู้วิจัยทำให้การสำรวจด้านการสื่อสารสุขภาพยังไม่กระจายตัวเท่าที่ควร

เครื่องมือที่นักวิจัยใช้ในการวิจัยมากที่สุด คือ แบบสอบถาม ซึ่งนิยมนำมาใช้ในการวิจัยนับแต่แรกเริ่มของการดำเนินการศึกษาวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพจนถึงปัจจุบันโดยมักศึกษาในประเด็นทัศนคติ พฤติกรรมของผู้รับสาร อิทธิพลของสื่อที่มีต่อผู้รับสาร กลยุทธ์การใช้สื่อของผู้ส่งสาร ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงความคิด พฤติกรรมของผู้รับสารและประสิทธิผลของสื่อ ซึ่งอาจเนื่องจากความสะดวกในการเก็บข้อมูลและความรู้ความชำนาญของนักวิจัยซึ่งได้รับความรู้ด้านการใช้แบบสอบถามมากกว่าการใช้เทคนิควิธีการอื่น สำหรับเครื่องมืออื่น ๆ ที่นำมาใช้ในลำดับรองลงไป คือ แบบวิเคราะห์เนื้อหา และแบบสัมภาษณ์แบบเจาะลึก การสนทนากลุ่ม การสังเกต และวิธีการอื่น ได้แก่ การอภิปรายกลุ่ม และการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ซึ่งพบว่าเครื่องมืออื่นนอกเหนือ จากแบบสอบถามยังคงมีจำนวนน้อย แสดงว่า งานวิจัยส่วนใหญ่ของนักวิจัย พ.ศ. 2523-2544 มีการศึกษาสื่อหลากหลายประเภทมากที่สุด ซึ่งมักเป็นการศึกษาสื่อมวลชนทุกแขนงโดยภาพรวม หรือศึกษาเปรียบเทียบระหว่างสื่อมวลชนกับสื่ออื่น รองลงไป คือ สื่อเฉพาะกิจ ได้แก่ แผ่นพับ คู่มือ ภาพพอลิ กูลสาร การ์ตูน สื่อบุคคลหรือหน่วยงาน โดยพบว่า ตั้งแต่ พ.ศ. 2540 เป็นต้นมา เริ่มมีความสนใจต่อการศึกษาสื่อกิจกรรมหรือโครงการมากขึ้น ทั้งนี้ วิทยานิพนธ์ ที่ไม่ได้ศึกษาสื่อ เป็นวิทยานิพนธ์ที่มุ่งศึกษาที่รูปแบบการใช้ชีวิต หรือปัจจัยอื่น ๆ ที่ส่งผลต่อการเปิดทัศนคติหรือพฤติกรรมของกลุ่มเป้าหมายเป็นสำคัญ และพบว่า งานวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพ ไม่มีการศึกษาสื่ออินเทอร์เน็ต ทั้งที่เป็นสื่อที่มีความสำคัญและมีบทบาทมากขึ้นต่อการเป็นแหล่งข้อมูลและการติดต่อสื่อสารด้านต่าง ๆ

หัวข้อเกี่ยวกับการสื่อสารสุขภาพที่มีผู้ศึกษามากที่สุดในงานวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพ พบว่า มักเป็นประเด็นที่อยู่ในความสนใจของสาธารณชน รัฐบาลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้ความสำคัญ และมีการกล่าวถึงตามสื่อมวลชนอย่างกว้างขวาง ได้แก่ โรคเอดส์ รองลงไป คือ ยาเสพติด รวมทั้งประเด็นด้านสุขภาพอนามัยอื่น ๆ ตามกระแสความสนใจของสาธารณชนในขณะนั้น เช่น การบริโภคผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพและความงาม

แนวคิดทฤษฎีที่ใช้ในงานวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพ พ.ศ. 2523 – 2550 พบว่า แนวคิดทฤษฎีที่นำมาใช้มากที่สุดตามลำดับ ได้แก่ คือ ทฤษฎีที่ว่าด้วยการสื่อสาร การเลือกและพฤติกรรม การเปิดรับข่าวสารประสิทธิภาพของสื่อมวลชนและสื่อบุคคล และ ทักษะคติ นวัตกรรม การเรียนรู้ และ ความรู้ ทักษะคติ นวัตกรรม การเรียนรู้ และ ความรู้ ทักษะคติ และพฤติกรรม (KAP) นอกจากนั้น แนวคิดทฤษฎีที่นำมาใช้อ้างอิงในงานวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพ ในลำดับรองลงไป สามารถจำแนกได้เป็น 5 กลุ่ม คือ แนวคิดเกี่ยวกับสื่อประเภทต่าง ๆ ที่นำมาใช้ในการวิเคราะห์ในวิทยานิพนธ์ แนวคิดเกี่ยวกับสุขภาพ หรือ โรคภัยไข้เจ็บ แนวคิดทั่วไปเกี่ยวกับการสื่อสาร แนวคิดเกี่ยวกับการวิจัย และแนวคิดอื่น ๆ ทั้งนี้ พบว่า ทฤษฎีที่นำมาใช้อ้างอิงในงานวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพ ที่มีเป็นทฤษฎีที่นำมาจากงานวิจัยเดิมที่มีเนื้อหาคล้ายกันที่เคยมีผู้นำมาอ้างอิงไว้ก่อน หรือ คัดลอกมาจากแหล่งอ้างอิง โดยขาดความเข้าใจที่ชัดเจน และในงานวิจัย 1 เรื่องผู้วิจัยมักนำทฤษฎีต่าง ๆ มาอ้างอิงจำนวนมาก และมีทฤษฎีจำนวนไม่น้อยที่ไม่มีความเกี่ยวข้องหรือสอดคล้องกับงานวิจัย ทำให้ทฤษฎีจำนวนมากเหล่านั้นมิได้นำมาใช้ในการสรุปหรืออภิปรายผลการวิจัย รวมทั้งผู้วิจัยยังมีได้ระบุว่า นำแนวคิดทฤษฎีที่ยกมาเหล่านั้นเพื่อใช้อธิบายประเด็นใดในงานวิจัยนี้ ทำให้ทฤษฎีที่ยกมาเป็นเพียงคำอธิบายประกอบการวิจัย แต่ขาดการพัฒนาแนวคิดทฤษฎีที่จะนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับงานวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพ

จากการสำรวจงานวิจัยที่เกี่ยวกับการสื่อสารสุขภาพ พ.ศ. 2523 - 2550 พบว่า ประเด็นของการศึกษาที่มีความเปลี่ยนแปลงไปตามกระแสความสนใจของสาธารณชนโดยมักศึกษาประเด็นใดประเด็นหนึ่ง เช่น ศึกษาเฉพาะกรณีใดกรณีหนึ่ง กำหนดเฉพาะพื้นที่แห่งใดแห่งหนึ่งในวงจำกัด โดยยังพบว่า ขาดการสร้างความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับตัวแปรอื่น ๆ หรือกับปัจจัยแวดล้อมภายนอก ทำให้ยากต่อการนำไปใช้อ้างอิง ทั้งนี้ ประเด็นที่ใช้ในการศึกษาวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพ ดำเนินไปอย่างสอดคล้องกับลักษณะของการสื่อสารสุขภาพที่ปรากฏในช่วงเวลาต่าง ๆ ของยุทธศาสตร์การส่งเสริมสุขภาพแนวใหม่ของไทย

การดำเนินการวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพอาจสามารถจำแนกได้เป็น 5 ยุค โดยใช้เกณฑ์ด้านประเด็นด้านสุขภาพอนามัยและประเด็นด้านการสื่อสารเป็นเกณฑ์ ประกอบด้วย ยุคที่ 1

การศึกษาประสิทธิผลหรือบทบาทของสื่อโดยใช้แนวคิดทั่วไปเกี่ยวกับการสื่อสาร(พ.ศ.2523-2529) ยุคที่ 2 ยุคแห่งการศึกษาโรคเอดส์ (พ.ศ. 2530-2536) ยุคที่ 3 การสำรวจสื่อที่หลากหลาย (พ.ศ 2537-2540) ยุคที่ 4 การสำรวจกิจกรรมเพื่อสุขภาพและการตลาดเพื่อสังคม (พ.ศ 2541-2544) และยุคที่ 5 การศึกษาเทคโนโลยีสื่อและประสิทธิผลของโครงการของหน่วยงานด้านสาธารณสุข (พ.ศ.2545-2550)

ยุคที่ 1 การศึกษาประสิทธิผลหรือบทบาทของสื่อโดยใช้แนวคิดทั่วไปเกี่ยวกับการสื่อสาร (พ.ศ.2523-2529) ในยุคแรกของงานวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพส่วนใหญ่เป็นงานวิจัยประเภทวิทยานิพนธ์ในด้านนิเทศศาสตร์ โดยพบว่า งานวิจัยส่วนใหญ่เป็นของนิสิตสาขาวิชานิเทศศาสตร์พัฒนาการ คณะนิเทศศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โดยดำเนินไปใน 2 ประเด็น คือ การศึกษาสื่อ งานวิจัยที่ศึกษามบทบาทและประสิทธิผลของสื่อ การศึกษาผู้รับสาร การศึกษาสื่อในงานวิจัยที่เกี่ยวกับการสื่อสารสุขภาพ พบว่า ผู้วิจัยมักให้ความสำคัญต่อบทบาทของสื่อ และประสิทธิผลของสื่อในการทำหน้าที่ให้ความรู้ด้านการสื่อสารสุขภาพแก่กลุ่ม เป้าหมาย ส่วนในด้าน การศึกษาผู้รับสาร ผู้วิจัยมักศึกษาพฤติกรรม的开รับสื่อ และการยอมรับสารที่ได้รับจากสื่อประเภทต่าง ๆ ทั้งนี้ จะพบว่า กลุ่มเป้าหมายที่ดำเนินการศึกษามักเป็นกลุ่มเล็ก ๆ และเฉพาะเจาะจง จนอาจมีข้อจำกัดในการนำไปอ้างอิงหรือสร้างเป็นข้อสรุปทั่วไปได้

ในยุคแรกของการวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพ อาจจำแนกแนวคิดทฤษฎีได้เป็น 4 กลุ่ม คือ แนวคิดทั่วไปเกี่ยวกับการสื่อสาร แนวคิดเกี่ยวกับสื่อที่นำมาศึกษาในงานวิจัยนั้น ๆ แนวคิดด้านสาธารณสุข แนวคิดเชิงจิตวิทยา ทั้งนี้ พบว่า แนวคิดด้านการสื่อสารมวลชนที่ได้รับการนำมาใช้มากที่สุดในยุคนี้ คือ การนำแนวคิดเกี่ยวกับนวัตกรรม และพบว่า แนวคิดที่นำมาอ้างอิง มักเป็นแนวคิดเกี่ยวกับประเด็นสุขภาพหรือสาธารณสุข โดยแนวคิดด้านการสื่อสารที่นำมาใช้ ยังคงเป็นแนวคิดหรือหลักการกว้าง ๆ เกี่ยวกับการสื่อสาร มิได้ยกทฤษฎีใดทฤษฎีหนึ่งมาอธิบายอย่างชัดเจน

ยุคที่ 2 ยุคแห่งการศึกษาโรคเอดส์ (พ.ศ. 2530-2536) ในช่วงเวลาดังกล่าว ซึ่งเป็นช่วงที่มีการค้นพบผู้ป่วยโรคเอดส์คนแรกของประเทศไทยส่งผลต่อความสนใจศึกษาเรื่องโรคเอดส์เป็นจำนวนมาก นอกจากประเด็นด้านการศึกษาโรคเอดส์ งานวิจัยที่ดำเนินการศึกษาในช่วงนี้เป็นงานวิจัยที่ศึกษาการเปิดรับข่าวสาร ประสิทธิผลของสื่อ บทบาทหน้าที่ของสื่อ และการเปิดรับข่าวสารที่ส่งผลต่อความเปลี่ยนแปลงทางทัศนคติ และพฤติกรรม (KAP)

แนวคิดทฤษฎีที่นำมาใช้อ้างอิงประกอบการศึกษาวิจัยในช่วงนี้ ประกอบด้วยแนวคิดดังต่อไปนี้ แนวคิดเกี่ยวกับการสื่อสาร แนวคิดเกี่ยวกับสุขภาพและการสาธารณสุข ในยุคนี้ การศึกษาวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพเริ่มแพร่กระจายไปในสาขาวิชาอื่นนอกเหนือจากสาขาวิชานิเทศศาสตร์พัฒนาการ ได้แก่ สาขาวิชาการสื่อสารมวลชน โดยเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยยังขยายขอบเขตจากการใช้แบบสอบถาม เป็นการวิเคราะห์เนื้อหาสื่อ และการวิจัยเชิงทดลอง

การแพร่ระบาดของโรคเอดส์ นำความตื่นตัวด้านการให้ความสนใจต่อสุขภาพอนามัย โรคภัยไข้เจ็บ รวมทั้งการตระหนักถึงความสำคัญของการสื่อสารประเภทต่าง ๆ ทั้งการสื่อสารมวลชน และการสื่อสารระหว่างบุคคล ทำให้งานวิจัยในช่วงดังกล่าว ให้ความสำคัญต่อการสื่อสารสื่อประเภทต่าง ๆ ที่หลากหลายมากขึ้น อันเข้าสู่ยุคที่ 3 การสำรวจสื่อที่หลากหลาย (พ.ศ. 2537-2540) ซึ่งเป็นช่วงที่มีการดำเนินการศึกษาสื่อเฉพาะประเภทจำนวนมากกว่าช่วงอื่น ๆ โดยพบว่า ปรากฏงานวิจัยที่ศึกษาแทบทุกสื่อในช่วงนี้ ทั้งนี้ ปรากฏว่ามีการศึกษาสื่อเฉพาะประเภทถึง 50 % ของงานวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพในยุคนี้ โดยสื่อที่ได้รับการนำมาศึกษาวิจัย ได้แก่ สื่อหนังสือพิมพ์ สื่อพื้นบ้าน สื่อบุคคล สื่อเฉพาะกิจ สื่อวิทยุ สื่อโทรทัศน์ และ สื่อกิจกรรม โดยเฉพาะกิจกรรมรณรงค์ของภาครัฐ แนวคิดทฤษฎีที่ใช้อ้างอิง ประกอบด้วยแนวคิด 5 กลุ่ม คือ แนวคิดเกี่ยวกับการสื่อสาร แนวคิดเกี่ยวกับสุขภาพและการสาธารณสุข แนวคิดเกี่ยวกับสื่อที่ใช้ในการวิจัย และแนวคิดเกี่ยวกับจิตวิทยา

ความตื่นตัวด้านการดูแลสุขภาพ และการให้ความสำคัญต่อการส่งเสริมสุขภาพแทนการรักษาโรคภัยไข้เจ็บ รวมทั้งการให้ความสำคัญต่อกลยุทธ์การสื่อสารการตลาดเพื่อสังคมและการจัดกิจกรรมรณรงค์เพื่อสุขภาพอนามัย ส่งผลให้งานวิจัยนับแต่ พ.ศ. 2541 เป็นต้นมา ให้ความสำคัญต่อการสำรวจกิจกรรมเพื่อสุขภาพและการตลาดเพื่อสังคม

ยุคที่ 4 การสำรวจกิจกรรมเพื่อสุขภาพและการตลาดเพื่อสังคม (พ.ศ. 2541-2544) นับว่าเป็นช่วงที่มีการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับการสื่อสารสุขภาพมากที่สุด นอกจากนั้น ยังมีการศึกษาค้นคว้าโดยนิตินิต นักศึกษาสาขาวิชาอื่นๆ นอกเหนือจากสาขาวิชานิเทศศาสตร์พัฒนาการที่เป็นสาขาวิชาหลักที่ศึกษาด้านการสื่อสารสุขภาพ โดยสาขาวิชาที่ศึกษาวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพในยุคสมัยนี้ ได้แก่ สาขาวิชาการสื่อสารมวลชน สาขาวิชาการโฆษณา และสาขาวิชาสารสนเทศ งานวิจัยส่วนใหญ่ในช่วงเวลาดังกล่าวเป็นการศึกษาวิเคราะห์กิจกรรม โครงการ หรือสิ่งที่มีบทบาทต่อการกิจกรรมรณรงค์เพื่อสุขภาพที่เกิดขึ้นในช่วงระยะเวลาดังกล่าว โดยใช้แนวคิดทฤษฎีซึ่งสามารถจำแนกได้ 6 กลุ่ม ประกอบด้วย แนวคิดเกี่ยวกับการสื่อสาร แนวคิดเกี่ยวกับสุขภาพและการสาธารณสุข แนวคิดเกี่ยวกับสื่อที่ใช้ในการวิจัย แนวคิดเกี่ยวกับจิตวิทยา แนวคิดเกี่ยวกับการวิจัย

และแนวคิดอื่น ๆ ทั้งนี้ แนวคิดทฤษฎีส่วนใหญ่ที่ปรากฏในยุคนี้ ยังคงเป็นแนวคิดชุดเดียวกับแนวคิดในช่วงยุคก่อน ๆ โดยปรากฏแนวคิดเพิ่มขึ้น คือ แนวคิดในเชิงการตลาด เนื่องจากมีงานวิจัยจำนวนหนึ่งที่ศึกษากระบวนการทางการตลาดของการสื่อสารสุขภาพ

เมื่อประเทศไทยก้าวเข้าสู่ยุคเทคโนโลยีสารสนเทศ และมีการใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการสื่อสารสุขภาพ ทำให้งานวิจัยนับจาก พ.ศ. 2545 เป็นต้นมา ให้ความสำคัญกับเทคโนโลยีสารสนเทศ เช่น อินเทอร์เน็ต และการจัดทำระบบฐานข้อมูล นอกจากนี้ ยังพบว่า งานวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพในยุคสมัยนี้ ให้ความสำคัญกับการศึกษากระบวนการประชาสัมพันธ์เพื่อการสื่อสารสุขภาพมากขึ้น สอดคล้องกับความตระหนักในสิทธิและพลังของประชาชนที่เพิ่มขึ้นตามสถานการณ์ความตื่นตัวด้านการดูแลสุขภาพอนามัยของประชาชนทุกภาคส่วน

ยุคที่ 5 การศึกษาเทคโนโลยีสื่อและประสิทธิผลของโครงการของหน่วยงานด้านสาธารณสุข (พ.ศ.2545-2550) พบว่า งานวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพหันมาให้ความสำคัญกับความพยายามเสนอแนวคิด สังเคราะห์ความรู้ ถอดบทเรียน และเสนอกระบวนการทัศนด้านการสื่อสารสุขภาพ โดยให้ความสำคัญกับเทคโนโลยีสารสนเทศมากขึ้น โดยมีงานวิจัยจำนวนไม่น้อยให้ความสำคัญต่อการพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อระบบการบริการสาธารณสุข ทั้งนี้ สามารถจำแนกลักษณะงานวิจัยที่ปรากฏในช่วงนี้เป็น 6 กลุ่ม ได้แก่ งานวิจัยที่ศึกษาสื่อเก่า (ทั้งที่เป็นงานวิจัยที่ศึกษาสื่ออิเล็กทรอนิกส์ และงานวิจัยที่ศึกษาสื่อสิ่งพิมพ์) งานวิจัยที่ศึกษาสื่อใหม่ (ได้แก่ อินเทอร์เน็ต) งานวิจัยที่ศึกษาสื่อเพื่อการเรียนรู้และฝึกทักษะ และงานวิจัยที่ศึกษาการสร้างและสังเคราะห์องค์ความรู้ โดยพบว่า งานวิจัยที่มุ่งศึกษาการสร้างและสังเคราะห์องค์ความรู้ มักดำเนินการโดยนักวิชาการด้านการสื่อสารสุขภาพที่สังกัดสถาบันอุดมศึกษาหรือสังกัดหน่วยงานด้านสาธารณสุข ในขณะที่ไม่ปรากฏวิทยานิพนธ์ที่ศึกษาในด้านการสร้างและสังเคราะห์องค์ความรู้ด้านการสื่อสารสุขภาพ งานวิจัยอีกกลุ่มที่ปรากฏในยุคสมัยนี้ ได้แก่ งานวิจัยที่ศึกษาการสร้างเครือข่ายประชาคมเพื่อการสื่อสารสุขภาพ เป็นการศึกษาบทบาทของเครือข่าย การมีส่วนร่วมขององค์กรภาคประชาชน รวมทั้ง แนวทางการสร้างความเข้มแข็งให้กับกระบวนการประชาสัมพันธ์ งานวิจัยที่ศึกษาโครงการรณรงค์ และโครงการของภาครัฐ งานวิจัยที่ศึกษาโครงการ โดยมากเป็นการศึกษารับรู้ ความเข้าใจ ทัศนคติ และศึกษากลยุทธ์การดำเนินการของโครงการรณรงค์ต่าง ๆ ของภาครัฐ รวมทั้งศึกษาแนวนโยบายในการดำเนินโครงการดังกล่าว

เมื่อสำรวจแนวคิด ทฤษฎีที่ใช้ในการสื่อสารสุขภาพในยุคต่าง ๆ พบว่า แนวคิด ทฤษฎีที่ใช้ในงานวิจัยไม่มีความแตกต่างกัน กล่าวคือ ยังคงใช้แนวคิดทฤษฎีที่มีผู้เคยดำเนินการไว้ก่อนเป็น

แนวทางในการอ้างอิง ในขณะเดียวกัน กลุ่มเป้าหมายที่ศึกษาในงานวิจัยแต่ละยุคมักศึกษากลุ่มเป้าหมายที่แคบและเฉพาะกลุ่มตามความสะดวกในการเก็บข้อมูลของผู้วิจัย จากการมองเป็นองค์รวม และขาดการศึกษาในลักษณะมหภาค ทำให้ไม่สามารถสร้างเป็นข้อสรุปทั่วไปได้ รวมทั้งเครื่องมือวิจัยที่ใช้ในการเก็บข้อมูลทุกยุคสมัยของงานวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพ ยังคงใช้แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์เป็นหลัก

ส่วนสื่อที่ใช้ในการสำรวจวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพในงานวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพพบว่า สื่อที่ศึกษามีความหลากหลายมากขึ้น จากแต่เดิมในยุคแรก ๆ มักเป็นการศึกษาเฉพาะกิจหรือศึกษาสื่อประเภทใดประเภทหนึ่งเพียงประเภทเดียว จากนั้น จึงขยายขอบเขตการศึกษาการศึกษาสื่อให้กว้างขวางยิ่งขึ้น ในขณะที่ประเด็นการศึกษาวิจัยในช่วงหลัง ให้ความสำคัญต่อการวิเคราะห์กิจกรรม หรือโครงการณรงค์เพื่อสุขภาพมากขึ้น ทั้งนี้ การศึกษาวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพมีแนวโน้มจะขยายไปในสาขาวิชาอื่น ๆ และขยายกรอบการศึกษาไปในเชิงการตลาดมากขึ้นด้วย

อย่างไรก็ตาม เมื่อวิเคราะห์งานวิจัยในแต่ละยุคสมัยของงานวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพพบว่า ประเด็นในงานวิจัยปรับเปลี่ยนไปตามสถานการณ์ทางสังคมในขณะนั้น โดยมักวิเคราะห์การรับรู้ ทักษะคิด ความคิดเห็น ของผู้รับสาร ประสิทธิภาพของการใช้สื่อเพื่อแก้ปัญหาด้านการสื่อสารสุขภาพเป็นสำคัญ ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า งานวิจัยส่วนใหญ่ยังขาดการแสดงออกซึ่งบทบาทสำคัญในการแก้ไขปัญหา หรือสร้างองค์ความรู้ใหม่ หรือการศึกษาวิจัยในเชิง “รุก” โดยเฉพาะงานวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพในระดับบัณฑิตศึกษา รวมทั้งยังมีลักษณะแยกส่วน คือ การมองปัญหาด้านสุขภาพเป็นประเด็น ขาดการมองในลักษณะที่เป็นองค์รวมหรือในระดับมหภาค ทำให้ไม่สามารถนำไปสร้างข้อสรุป หรือแก้ไขปัญหาด้านการสื่อสารสุขภาพในภาพรวมของประเทศได้

จากการประมวลงานวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพนับจากอดีตถึงปัจจุบัน พบว่า ทิศทางหลักของการศึกษาวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพยังไม่เปลี่ยนไปจากเดิม โดยยังเป็นการดำเนินการวิจัยภายใต้กระบวนทัศน์เดิม คือ มองสุขภาพเป็นเรื่องการเจ็บป่วย และแยกวิเคราะห์ปัญหาสุขภาพแบบแยกส่วน ไม่มองความสัมพันธ์ระหว่างปัญหาสุขภาพกับปัญหาอื่น ๆ จึงพบว่าการวิจัยส่วนใหญ่ โดยเฉพาะในยุคสมัยแรกยังมุ่งศึกษาการดูแลรักษาโรคมากกว่าการส่งเสริมสุขภาพ แยกวิเคราะห์ปัญหาสุขภาพเป็นประเด็นย่อยตามความสนใจและความถนัดของนักวิจัย และประชาชนผู้รับสารยังคงมีบทบาทตั้งรับเป็นสำคัญ แม้ในระยะหลัง จะปรากฏงานวิจัยที่ให้ความสำคัญต่อการกระบวนกรประชาสังคมมากขึ้น ก็ยังพบว่า กระบวนการรวมตัวเป็นเครือข่ายภาคประชาชนยังคงได้รับการผลักดันจากภาครัฐเป็นสำคัญ นอกจากนี้ ยังคงเป็นการศึกษาในระดับ

จุลภาค คือ ศึกษาเพียงหน่วยใดหน่วยหนึ่งของสังคม และมีได้วิเคราะห์สัมพันธ์กับบริบททางสังคม

แนวโน้มของการวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพในสังคมไทย อาจมุ่งไปที่การศึกษา ประสิทธิภาพของการสื่อสารสุขภาพเป็นประเด็นหลัก เพื่อให้ทราบว่า ในการดำเนินกิจกรรมการสื่อสารสุขภาพกิจกรรมหนึ่ง ๆ ผลการดำเนินการบรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้หรือไม่ ก่อให้เกิด ประสิทธิภาพตามที่ต้องการหรือไม่ โดยเฉพาะในด้านการเปลี่ยนทัศนคติ และพฤติกรรมของผู้รับ สาร ปัญหาประการหนึ่งที่เกิดขึ้นต่อการวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพ คือ ยังขาดการประมวลและ สังเคราะห์องค์ความรู้ รวมทั้งศึกษาวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพในระดับมหภาค ทั้งนี้ เมื่อ วิเคราะห์ในกรอบใหญ่ของการสื่อสารสุขภาพ พบว่า ยังมีงานวิจัยจำนวนไม่มากนักที่ศึกษาการ สื่อสารสุขภาพในระดับมหภาคที่จะสามารถตอบปัญหาการสื่อสารสุขภาพที่เกิดขึ้นในสังคมไทยได้

ประเด็นศึกษาที่สามารถกำหนดเป็นวาระการวิจัย และแนวทางการศึกษาวิจัยในอนาคตที่ ควรจะเป็นไปคือ การเปลี่ยนกระบวนทัศน์ด้านสุขภาพในสังคมไทย เพื่อให้เห็นว่า กระบวนทัศน์ ของสังคมไทยทั้งหมดในเรื่องสุขภาพ การรักษาพยาบาล และการสื่อสารเรื่องสุขภาพมีพัฒนาการ อย่างไร คนไทยมีมุมมองเกี่ยวกับสุขภาพอย่างไร มีความคิดความเชื่อเกี่ยวกับระบบสุขภาพและ ความเจ็บป่วยอย่างไร ซึ่งเป็นกรอบการมองในระดับมหภาค ที่จะทำให้เข้าใจพื้นฐานความคิด ความเชื่อของประชาชนที่มีต่อระบบสุขภาพอนามัยของคนไทยได้

แนวโน้มการวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพที่พึงประสงค์และยังปรากฏงานวิจัยดังกล่าวอยู่ จำนวนน้อย คือ การวิจัยด้าน “การแพทย์กับความสัมพันธ์เชิงอำนาจ” ทั้งด้านการแพทย์ตะวันตก และการแพทย์แผนไทย โดยเน้นที่การสื่อสารสุขภาพเกี่ยวกับการสื่อสารระหว่างแพทย์กับคนไข้ โดยศึกษาบริบททางวัฒนธรรม และศึกษาการต่อรองอำนาจทางการเมือง เศรษฐกิจ การศึกษาใน เชิงประวัติศาสตร์การแพทย์ โดยเฉพาะแพทย์แผนไทยยังมีหลายประเด็นที่สามารถนำมาศึกษาได้ เช่น บทบาทของพระกับการแพทย์ในอดีต การแพทย์พื้นบ้านของชาวบ้านท้องถิ่นต่าง ๆ การศึกษา การเข้ามาของการแพทย์ตะวันตกในสังคมไทย เพราะบุคคลที่ได้รับการยกย่องจากสังคมว่ามี ความสามารถในการรักษาผู้ป่วย ทั้งแพทย์ และพระสงฆ์ รวมถึงหมอผี หมอยา นับว่าเป็นบุคคล ที่มีบทบาทสำคัญเป็นผู้นำความคิดของประชาชนได้

ในด้านกระบวนการศึกษาวิจัย การวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพ ควรให้ความสำคัญกับการ แก้ปัญหาสังคมด้วยกระบวนการศึกษาวิจัยที่หลากหลายและลึกซึ้ง ดังที่พินา ทงมีอาคม และเพ็ญพักตร์ เตียวสมบุญกิจ (2551) ได้กล่าวว่า การวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพ ควรมีการสร้างความรู้ด้วยการ

วิจัยเพื่อหาความรู้ในการแก้ปัญหาสังคมที่ต้องการ โดยอาจใช้การวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive Research) ได้แก่ การศึกษาปัญหาเชิงบรรยายจากข้อมูลที่ได้นำมาประมวลเป็นข้อมูลทางสถิติ เพื่อเข้าใจปัญหาได้มากขึ้น การวิจัยเชิงวิเคราะห์ (Analytic Research) ได้แก่ การนำข้อมูลเชิงสถิติจากการวิจัยเชิงพรรณนามาวิเคราะห์หาเหตุผลเพื่อนำมาใช้แก้ปัญหา นั้น และการวิจัยเชิงทดลอง (Experimental Research) ได้แก่ การนำเหตุผล จากการวิจัยเชิงวิเคราะห์มาดำเนินการทดลองว่า เป็นไปตามที่วิเคราะห์หรือไม่

6.2 อภิปรายผล

เมื่อสำรวจข้อค้นพบที่ได้รับจากการวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพในงานวิจัย (พ.ศ. 2523 – 2550) พบว่า มีความพยายามเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างสื่อประเภทต่าง ๆ กับการให้ความรู้เรื่องสุขภาพแก่ประชาชน และได้พบบทบาทของสื่อมวลชนที่เด่นชัดมากขึ้นต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาสภาวะสุขภาพของคนไทย ซึ่งสะท้อนให้ทราบถึงความเคลื่อนไหวขององค์กรสื่อและองค์กรภาคประชาชนในสังคมไทยเด่นชัดขึ้น สอดคล้องกับแนวคิดด้านการสื่อสารสุขภาพที่ระบุว่า มีการเกิดขึ้นขององค์กรทางสังคมที่มีเป้าหมายเพื่อการพัฒนาชุมชนและสังคมในรูปแบบต่าง ๆ เช่น องค์กรชุมชน องค์กรพัฒนาเอกชน องค์กรศาสนา องค์กรวิชาชีพ และองค์กรสาธารณประโยชน์ โดยองค์กรเหล่านี้ ให้ความสนใจต่อประเด็นปัญหาสาธารณะและริเริ่มกิจกรรมเพื่อพัฒนาทั้งสังคมเมืองและชนบทสะท้อนได้จากจำนวนงานวิจัยที่ศึกษาบทบาทของหน่วยงานที่มีบทบาทเด่นชัดขึ้นในการให้ข่าวสารข้อมูลเรื่องสุขภาพแก่สาธารณชน เช่น โรงพยาบาล ศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา สื่อพื้นบ้านประเภทต่าง ๆ เป็นต้น ทั้งนี้ พบว่า นับจากปีการศึกษา 2523 ที่เริ่มมีการวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพ พบว่า จำนวนงานวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นทุกปี ซึ่งบ่งชี้ว่า การสื่อสารสุขภาพได้เข้ามามีบทบาทกระบวนการพัฒนาระบบสุขภาพของประชากรมากขึ้นตามลำดับ

ผลการวิจัย สอดคล้องกับแนวคิดด้านการสื่อสารสุขภาพที่กล่าวว่า เทคโนโลยีข้อมูลข่าวสารที่เติบโตอย่างรวดเร็วในปัจจุบัน ทำให้มนุษย์ต้องเผชิญกับความรู้อันหลากหลาย ให้เลือกศึกษาและนำมาใช้เช่น การเลือกอาหารหลักและอาหารเสริม การออกกำลังกาย การพักผ่อน การใช้สินค้าและผลิตภัณฑ์ที่มีการโฆษณาสรรพคุณกันอย่างแพร่หลาย รวมถึงการใช้ยาและเวชภัณฑ์เพื่อรักษาอาการเจ็บป่วย โดยพบว่า งานวิจัยในระยะหลัง เน้นไปที่การศึกษารูปแบบของการสื่อสารในการให้ความรู้หรือสร้างความเข้าใจต่อประชาชนในเรื่องการสื่อสารสุขภาพในเชิงการตลาดมากขึ้น (เช่น การบริโภคผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพ) แม้ว่า งานวิจัยดังกล่าวยังคงมีจำนวน

ไม่มากนักเมื่อเทียบกับการโฆษณาสินค้าเพื่อสุขภาพดังกล่าวซึ่งนักวิจัยจะเพิ่มจำนวนมากขึ้น แต่อย่างน้อย ยังปรากฏสัญญาณที่บ่งชี้ว่า การวิจัยในประเด็นดังกล่าวจะมีจำนวนมากขึ้นในอนาคต

อย่างไรก็ตาม ประเด็นที่ศึกษาในงานวิจัยที่ผู้วิจัยยังมีได้ชี้ให้เห็นชัดเจน คือ การวิเคราะห์ความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องในการสื่อสารสุขภาพของผู้ส่งสาร เช่น สื่อมวลชน สื่อบุคคล โดยพบว่า งานวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพส่วนใหญ่ให้ความสำคัญต่อการศึกษายทบาท กลยุทธ์ในการสื่อสาร และประสิทธิผลของสื่อ หากแต่ยังขาดการศึกษาที่ตัวผู้ส่งสาร และเนื้อหาสารที่ส่งไปยังผู้รับ ว่ามีความถูกต้องเที่ยงตรง และสอดคล้องกับความต้องการของผู้รับสารหรือไม่ ทำให้องค์ความรู้ด้านการสื่อสารสุขภาพที่ปรากฏอยู่ในปัจจุบัน ยังขาดมิติความชัดเจนในคุณสมบัติของผู้ส่งสาร และความถูกต้องชัดเจนของเนื้อหาสารที่ส่งไปยังผู้รับ

เมื่อวิเคราะห์งานวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพในช่วงยุทธศาสตร์การส่งเสริมสุขภาพแนวใหม่ คือ ตั้งแต่ พ.ศ. 2522 อันเป็นช่วงที่องค์การอนามัยโลกเรียกร้องให้ประเทศสมาชิกใช้การสาธารณสุขมูลฐาน (Primary Health Care) มาเป็นยุทธศาสตร์ในการพัฒนาสุขภาพของประชาชน ตั้งแต่ พ.ศ.2522 เป็นต้นมา พบว่า ลักษณะของงานวิจัยสอดคล้องกับกระบวนการสื่อสารสุขภาพที่เกิดขึ้นในแต่ละยุคสมัย กล่าวคือ ในระยะของการให้ความรู้ด้านสุขภาพอนามัย (พ.ศ.2522-2526) การสื่อสารเรื่องสุขภาพเป็นไปในลักษณะการสื่อสารทางเดียว (One-way Communication) โดยเป็นการส่งข้อมูลข่าวสารจากผู้ส่งสารที่เป็นผู้นำความคิด (Opinion Leader) ซึ่งเป็นบุคคลสำคัญและมีบทบาทในการชี้นำ ผลักดัน หรือเคลื่อนไหวให้เกิดความเปลี่ยนแปลงในพฤติกรรมสุขภาพ เช่น ผู้ใหญ่บ้าน นักร้องนักแสดง ให้ความสำคัญต่อสุขภาพในฐานะ โรคภัยไข้เจ็บ อันบ่งชี้ให้เห็นว่าประชาชนอยู่ในฐานะผู้รับสารที่เป็นฝ่ายตั้งรับ ขาดความกระตือรือร้นที่จะเลือกและตัดสินใจเปิดรับสารด้วยตนเอง กิจกรรมการสื่อสารสุขภาพที่เกิดขึ้นในสมัยก่อน มักมุ่งเน้นที่การให้ความรู้ (Knowledge) เพื่อการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ (Attitude) และก่อให้เกิดพฤติกรรม (Behavior) ซึ่งเมื่อวิเคราะห์งานวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพที่เกิดขึ้นในยุคนี้ พบว่า งานวิจัยส่วนใหญ่ให้ความสำคัญต่อการศึกษาคำรู้ ทัศนคติ และพฤติกรรมอันเกิดจากการเปิดรับข้อมูลข่าวสารด้านสาธารณสุข และดำเนินการศึกษาวิจัยภายใต้ความเชื่อที่ว่า สื่อมีบทบาทสร้างผลกระทบหรือก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงอย่างใดอย่างหนึ่งต่อผู้รับสาร ในขณะที่ประชาชนมีบทบาทเป็นเพียง “ผู้ตั้งรับ” เท่านั้น

ในช่วงระยะเวลาดังกล่าว การให้ความรู้เรื่องสุขภาพอนามัยนับเป็นเรื่องใหม่สำหรับประชาชนทุกระดับชั้นและถือเป็นนวัตกรรม (innovation) สำหรับการสื่อสารสุขภาพ จึงปรากฏ

แนวคิดเกี่ยวกับนวัตกรรม และทฤษฎีการแพร่กระจายนวัตกรรมเข้ามาในงานวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพในหลายประเด็นที่นับว่า เป็นเรื่องใหม่สำหรับสังคมไทยในสมัยนั้น เช่น การวางแผนครอบครัว เป็นต้น

สถานการณ์โรคเอดส์ที่เกิดขึ้นนับแต่ พ.ศ.2527 ในประเทศไทย นับเป็นปัจจัยสำคัญที่ก่อให้เกิดความตื่นตัวด้านการสื่อสารสุขภาพในประเทศไทย ทั้งในด้านการกำหนดแนวนโยบายในการแก้ปัญหา และความตื่นตัว ตระหนักถึงพลังของภาคประชาสังคม งานวิจัยที่ดำเนินการในช่วงเวลาดังกล่าว จึงให้ความสำคัญต่อการศึกษถึงการรับรู้ ทักษะคิด อิทธิพลของสื่อที่มีต่อการรับรู้เรื่องโรคเอดส์ ปัจจัยสนับสนุนต่อการเกิดพฤติกรรมเสี่ยงในการติดเชื้อเอดส์ รวมทั้งศึกษาประสิทธิผลของสื่อรณรงค์เรื่องโรคเอดส์

การประกาศกฎบัตรรอดตายในการจัดประชุมนานาชาติหัวข้อ “การส่งเสริมสุขภาพพระคัมภีร์ครั้งที่ 1” ยังผลักดันให้เกิดความตื่นตัวในการดูแลสุขภาพในมิติที่กว้างขวางยิ่งขึ้น งานวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพในช่วงเวลานี้ จึงให้ความสำคัญกับการส่งเสริมสุขภาพ และการตลาดเพื่อสุขภาพ รวมทั้งศึกษาความเคลื่อนไหวของภาคประชาชนในสังคมไทย เช่น องค์กรชุมชน องค์กรพัฒนาเอกชน และองค์กรสาธารณประโยชน์ เป็นต้น ซึ่งปรากฏว่า การศึกษาวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพในประเด็นดังกล่าว ยังดำเนินการวิจัยโดยนักวิชาการที่สังกัดหน่วยงานด้านสาธารณสุข หรือสถาบันอุดมศึกษาเป็นสำคัญ

แนวคิดเรื่องการปฏิรูประบบสุขภาพของไทย ส่งผลต่อมุมมองเรื่องสุขภาพอนามัยที่เปลี่ยนไป กล่าวคือ ส่งผลต่อการผลักดันให้เกิดการปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ด้านสุขภาพไปสู่มิติใหม่ที่ให้ความสำคัญกับสังคมแวดล้อมพร้อมกับการให้ความสำคัญต่อสุขภาพทางกายและจิตใจของคนในสังคม กระบวนทัศน์ด้านสุขภาพดังกล่าวส่งผลต่อการเกิดขึ้นของทิศทางใหม่ ๆ ในการศึกษาวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพนอกเหนือไปจากการมุ่งศึกษาปัจจัยที่เอื้อต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมสุขภาพไปสู่การแสวงหาแนวทางในการส่งเสริมสุขภาพอนามัยแก่ประชาชนกลุ่มต่าง ๆ ภายในสังคม รวมทั้งยังนำมาซึ่งแนวคิดด้านสุขภาพอนามัยในเชิงการตลาด จึงทำให้เกิดการศึกษาวิจัยการตลาดเพื่อสุขภาพในประเด็นต่าง ๆ เช่น ความสวยงาม ความแข็งแรง การมีสุขภาพกายและจิตที่ดี การออกกำลังกาย ซึ่งเป็นการขยายกรอบการศึกษาด้านการสื่อสารสุขภาพไปนอกเหนือจากการดูแลรักษา และป้องกันโรคดังที่เคยเป็นมาในอดีต และสนับสนุนต่อแนวคิดที่ว่าสุขภาพไม่ได้หมายถึงการป้องกันหรือการรักษาโรคดังเช่นในอดีต หากแต่สุขภาพยังมีความหมายในเชิงการตลาด ที่นักการตลาดต้องให้ความสนใจ เนื่องจากกลุ่มบุคคลที่ใส่ใจในการดูแลรักษาสุขภาพ นับเป็นกลุ่มผู้บริโภคกลุ่มใหม่ที่มีความสำคัญและนับวันจะทวีจำนวนขึ้นตามลำดับ ดังนั้น

งานวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพจึงขยายขอบเขตของสาขาวิชาที่ดำเนินการศึกษาออกไปยังสาขาวิชาการโฆษณา และสาขาวิชาการสื่อสารมวลชน

ในช่วงเวลาที่สังคมให้ความสำคัญต่อการส่งเสริมสุขภาพ เป็นช่วงเวลาที่เกิดโครงการรณรงค์ของภาครัฐจำนวนมาก งานวิจัยจำนวนไม่น้อย จึงหันไปให้ความสำคัญกับการวิเคราะห์ประสิทธิผลของโครงการรณรงค์ รวมทั้งการรับรู้ ทักษะคติ พฤติกรรมของประชาชนผู้รับสารหรือประชาชนที่เป็นกลุ่มเป้าหมายของโครงการรณรงค์ดังกล่าว

เมื่อวิเคราะห์ภาพรวมของการวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพในสังคมไทย พบว่า การวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพยังให้ความสนใจต่อสื่อใหม่ อันได้แก่ อินเทอร์เน็ต อยู่ค่อนข้างน้อย ยังขาดการมองความสัมพันธ์โดยภาพรวมของกระบวนการสื่อสารกับบริบทแวดล้อม และยังขาดการสื่อสารเพื่อความสัมพันธ์ในบางระดับ เช่น ความสัมพันธ์หรือแบบแผนการสื่อสารระหว่างแพทย์กับคนไข้ ความสัมพันธ์หรือแบบแผนการสื่อสารระหว่างบุคลากรทางการแพทย์ด้านกับคนไข้

ทั้งนี้ อาจกล่าวได้ว่า การวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพของไทยนับจากอดีตจนถึงปัจจุบัน ยังอยู่ภายใต้กระบวนการทัศน์ด้านสุขภาพที่มีลักษณะแยกส่วน ขาดการมองความสัมพันธ์ในลักษณะที่เป็นพลวัตและเป็นองค์รวมของสุขภาพ แต่เป็นการมองเพียงปัญหาส่วนหนึ่งของระบบ ขาดความใส่ใจต่อการให้ความสำคัญกับองค์ประกอบด้านสุขภาพอื่น ซึ่งทำให้เกิดปัญหาเมื่อมีการวิเคราะห์กระบวนการสื่อสารสุขภาพโดยองค์รวม

เมื่อวิเคราะห์ผลการวิจัยโดยเชื่อมโยงกับแผนพัฒนาสุขภาพแห่งชาติ ฉบับที่ 10 พบว่า งานวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพจำนวนไม่น้อยยังไม่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ด้านสุขภาพอนามัย โดยเฉพาะการดำเนินการเพื่อให้บรรลุเป้าหมายสำคัญ คือ การพัฒนาสุขภาพไทยไปสู่ระบบสุขภาพพอเพียงสอดคล้องกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และยึดหลักการ “สุขภาพดีเป็นผลจากสังคมดี” ทั้งนี้ ยังพบว่า งานวิจัยในลักษณะชุดโครงการที่จะนำมาซึ่งคำตอบในระดับมหภาคยังคงมีจำนวนไม่มาก และมีเพียงบางหน่วยงานที่ดำเนินโครงการวิจัยที่มุ่งพัฒนากลไกการสื่อสารสุขภาพ และนักสื่อสารสุขภาพ ทั้งนี้ เมื่อพิจารณายุทธศาสตร์การพัฒนาระบบสุขภาพไทย 6 ยุทธศาสตร์ อันได้แก่ การสร้างเอกภาพและธรรมาภิบาลในการจัดการระบบสุขภาพ การสร้างวัฒนธรรมสุขภาพ และวิถีที่มีความสุขในสังคมแห่งสุขภาพภาวะ การสร้างระบบบริการสุขภาพและการแพทย์ที่ผู้รับบริการอุ่นใจ การสร้างระบบภูมิคุ้มกันเพื่อลดผลกระทบจากโรคและภัยคุกคามสุขภาพ การสร้างทางเลือกสุขภาพที่หลากหลายผสมผสานภูมิปัญญาไทยและสากล และการสร้างระบบสุขภาพฐานความรู้ด้วยการจัดการความรู้ ก็ยังปรากฏว่า ยังมีงานวิจัยจำนวนไม่มากนักที่ตอบสนองต่อ

ยุทธศาสตร์ดังกล่าว โดยเฉพาะยุทธศาสตร์ด้านการสร้างวัฒนธรรมสุขภาพและวิถีที่มีความสุขในสังคมแห่งสุขภาพภาวะ และการสร้างระบบสุขภาพฐานความรู้ด้วยการจัดการความรู้

ผลการวิจัยที่ได้ บ่งชี้ว่า งานวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพให้ความสำคัญต่อระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ ซึ่งมุ่งศึกษาพฤติกรรมของคน (ความรู้ ความคิด การกระทำ) เพื่อให้ได้ข้อสรุปเชิงนัยทั่วไปที่เป็นเหตุผล พิสูจน์และอ้างอิงได้เพียงพอที่จะนำไปใช้อธิบายหรือทำนายพฤติกรรมของคนได้ต่อไป ดังนั้น จึงพบว่า เทคนิคการเก็บข้อมูลที่ใช้ขึ้นอยู่กับเครื่องมือวัดที่สามารถตีค่าเป็นตัวเลขได้ เครื่องมือหลักจึงได้แก่ แบบทดสอบ แบบสอบถาม แบบสังเกตแบบมีโครงสร้าง และแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ในขณะที่การวิจัยเชิงคุณภาพมีจำนวนน้อยกว่า ซึ่งอาจเนื่องด้วยข้อจำกัดของระยะเวลาในการศึกษาวิจัย และกลุ่มเป้าหมายของการวิจัย เพราะการวิจัยเชิงปริมาณ เป็นการศึกษาข้อมูลในเชิงลึก (in-depth) และใช้เวลานาน เน้นการใช้ข้อมูลเชิงคุณภาพ เทคนิคที่ใช้ในการเก็บข้อมูล ได้แก่ การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก การสังเกต การใช้ข้อมูลจากบันทึกเหตุการณ์ เอกสาร และหลักฐาน โดยวิธีการเก็บข้อมูล ไม่นับวิธีการเชิงปริมาณ แต่ใช้การสังเคราะห์ข้อมูลจากส่วนย่อยไปหาส่วนใหญ่ นอกจากนั้น ตัวผู้วิจัยถือว่าเป็นเครื่องมือหลัก ดังนั้น ผู้วิจัยจึงต้องมีความรู้ในประเด็นสุขภาพที่ศึกษาและมีความชำนาญในด้านการวิจัย ซึ่งอาจเป็นข้อจำกัดอีกประการหนึ่งของการวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพ โดยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ

ผลการวิจัยที่ได้ สอดคล้องกับพัฒพงษ์ จาคีเกตุ และจิณณ์นภัส แสงมา (2546) ซึ่งสำรวจสถานภาพองค์ความรู้เรื่องการสื่อสารสุขภาพในสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาของประเทศไทย ตั้งแต่ พ.ศ. 2523 - 2545 พบว่า จากการวิเคราะห์เอกสารงานวิจัยและวิทยานิพนธ์จำนวน 205 เรื่อง งานวิจัยส่วนใหญ่เน้นการศึกษาผู้ส่งสาร(S) ซึ่งมีทั้งองค์กรภาครัฐ ภาคประชาชน และภาคสื่อมวลชน มักเป็นงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มคนที่สามารถผลักดันให้เกิดความเปลี่ยนแปลงทางสังคม แต่ยังคงขาดการวิจัยนักวิชาการ ซึ่งทำหน้าที่สร้างและจัดการองค์ความรู้เพื่อชี้นำสังคม ประเด็นที่ศึกษาส่วนใหญ่เกี่ยวกับผู้รับสาร เป็นเรื่องกลยุทธ์การสื่อสารของผู้ส่งสาร รองลงมาคือ การใช้สื่อเพื่อเผยแพร่ความรู้เรื่องสุขภาพของผู้ส่งสาร และบทบาทหน้าที่ของสื่อที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารสุขภาพ

ผลการวิจัยที่ได้ สอดคล้องกับ กมลรัฐ อินทรทัศน์ และจิณณ์นภัส แสงมา (2546) ได้สำรวจสถานการณ์เบื้องต้นของการวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพ โดยนักวิชาการและนักวิจัยในหน่วยงานต่าง ๆ โดยดำเนินการสำรวจงานวิจัยตั้งแต่ พ.ศ.2530-2546 ที่พบว่า มีงานวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพในหน่วยงานด้านการสื่อสารหรือนิเทศศาสตร์ หน่วยงานที่รับทุนทำวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพส่วนใหญ่ยังคงกระจุกตัวอยู่ที่หน่วยงานด้านสาธารณสุข ไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานด้าน

สาธารณสุขโดยตรง หรือสถาบันการศึกษาด้านสาธารณสุขศาสตร์ อันอาจเป็นสิ่งที่บ่งชี้ว่า การดำเนินการศึกษาวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพ ยังไม่มีการประสานศาสตร์ด้านการสื่อสาร และด้านสุขภาพอย่างแท้จริง มีความสนใจศึกษากระบวนการสื่อสารในด้านช่องทางการสื่อสาร (C) และเนื้อหาข่าวสาร (M) ในปริมาณที่เท่ากัน โดยในการศึกษาช่องทางการสื่อสาร เน้นศึกษาเรื่องผลกระทบของสื่อเป็นส่วนใหญ่ ยังคงขาดการศึกษากระบวนการเข้ามามีส่วนร่วมในสื่อของประชาชน ไม่ว่าจะในฐานะของผู้รับสารที่ตระหนักรู้สิทธิของตนเอง และผู้มีส่วนวางแผนและกำหนดนโยบาย โดยแนวโน้มการศึกษาวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพ มีการใช้ความรู้เป็นฐานมากขึ้น โดยพบงานวิจัยที่มุ่งพัฒนาระบบข้อมูลข่าวสารเพื่อการวางแผนแก้ไขปัญหาสุขภาพมากขึ้น และยังปรากฏประเด็นวิจัยเรื่องสุขภาพในฐานะสิทธิมนุษยชน อันมีฐานความคิดมาจากแนวคิดเรื่องสุขภาพดีถ้วนหน้าและการสาธารณสุขมูลฐาน ที่มุ่งให้ทุกคนมีความมั่นคงด้านสุขภาพโดยสามารถเข้าถึงบริการสุขภาพได้โดยไม่มีข้อจำกัด

เมื่อพิจารณาผลการวิจัย พบว่า สถานภาพแห่งองค์ความรู้ด้านการวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพในประเทศไทย มีลักษณะแตกต่างจากองค์ความรู้ด้านการวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพในต่างประเทศ คือ ยังขาดการจำแนกสถานภาพแห่งองค์ความรู้ด้านการสื่อสารสุขภาพในระดับต่าง ๆ อาทิ การสื่อสารสุขภาพระดับภายในตัวบุคคล ระดับระหว่างบุคคล ระดับองค์กรและเครือข่าย และระดับมหภาค ทำให้ขาดการมองภาพรวมของงานวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพ

6.3 ข้อเสนอแนะ

6.3.1 ข้อเสนอแนะทั่วไป

6.3.1.1 การวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพของนักวิจัยยังขาดการศึกษาเชื่อมโยงถึงเหตุปัจจัยทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมที่องค์ประกอบและกลไกสำคัญในการสร้างสุขภาวะที่สมบูรณ์ของสังคม ในงานวิจัยครั้งต่อไปจึงควรให้ความสำคัญต่อการศึกษาปัจจัยแวดล้อมต่าง ๆ เพื่อนำไปสู่บทสรุปที่ชัดเจนและเป็นการสร้างการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงของภาคส่วนต่าง ๆ ในการพัฒนาสุขภาพ

6.3.1.2 การวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพเท่าที่ผ่านมา ให้ความสนใจศึกษาสื่อมวลชนโดยภาพรวม ทำให้ได้บทสรุปอย่างกว้าง ๆ แต่ยังขาดการศึกษาเฉพาะสื่อแขนงใดแขนงหนึ่งเพื่อให้เห็นบทบาทชัดเจน เนื่องจากแต่ละประเภทย่อมมีคุณสมบัติและประโยชน์การใช้งานที่มีจุดเด่น จุดด้วยแตกต่างกันไป เช่น สื่อวิทยุ กระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ และนิตยสาร โดยเฉพาะ

สื่ออินเทอร์เน็ต ซึ่งนับวันจะทวีความสำคัญในฐานะเป็นช่องทางการแสวงหาข้อมูล แลกเปลี่ยน ข่าวสารที่รวดเร็ว มีประสิทธิภาพ และมีอิทธิพลต่อสาธารณชนมากขึ้น ในการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป จึงควรให้ความสำคัญต่อการศึกษาดังกล่าวด้านให้มากขึ้น

6.3.1.3 การศึกษาวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพ ควรให้ความสนใจศึกษาต่อประชาชนกลุ่มเด็ก และผู้สูงอายุ โดยเฉพาะผู้สูงอายุที่มีแนวโน้มจะมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น เนื่องด้วยเท่าที่ผ่านมา มีงานวิจัยที่ให้ความสำคัญต่อกลุ่มเป้าหมายทั้งสองกลุ่มนี้น้อย ทั้งที่เป็นกลุ่มที่มีความสำคัญและรัฐบาลได้ใช้งบประมาณจำนวนมากในการแก้ไขปัญหาสภาวะสุขภาพ ของกลุ่มประชากรทั้งสอง กลุ่มดังกล่าว แต่งานวิจัยที่ผ่านมากลับให้ความสนใจศึกษานเฉพาะกลุ่มเป้าหมายเฉพาะกลุ่ม โดยเฉพาะ เยาวชนและผู้อยู่ในวัยทำงานเสียเป็นส่วนใหญ่

6.3.1.4 การศึกษาวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพ ควรให้ความสนใจต่อระเบียบวิธีวิจัยแบบอื่น ๆ นอกเหนือจากการวิจัยเชิงสำรวจ โดยใช้เครื่องมือคือ แบบสอบถาม ซึ่งแม้จะสามารถตอบคำถามวิจัยได้ในระดับหนึ่ง แต่ข้อมูลที่ได้อาจขาดความลึก และอาจได้ข้อมูลที่ไม่ตรงกับความเป็นจริงในกรณีที่กลุ่มตัวอย่างไม่เข้าใจคำถาม หรือมีข้อจำกัดในการใช้ภาษาเพื่อสื่อสาร เช่น เกษตรกร เด็กเล็ก หรือผู้สูงอายุ ดังนั้น จึงควรพัฒนาเครื่องมือสำหรับเก็บข้อมูลเพื่อนำมาใช้ในการสื่อสารสุขภาพให้สามารถได้มาซึ่งข้อมูลที่ลุ่มลึกและถูกต้องตรงกับความเป็นจริงให้มากขึ้น เช่น แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง แบบสังเกตแบบมีโครงสร้าง การวิเคราะห์เนื้อหา และการวิเคราะห์เอกสาร เป็นต้น

6.3.1.5 การศึกษาวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพ ควรให้ความสำคัญต่อการนำแนวทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับประเด็นปัญหาวิจัยมาใช้มากกว่าที่เป็นอยู่ โดยไม่จำเป็นต้องคำนึงถึงปริมาณของทฤษฎีที่นำมาใช้ที่ไม่มี ความเกี่ยวข้องกับประเด็นที่ศึกษา ทั้งนี้ ควรเลือกทฤษฎีที่สามารถนำมาใช้อธิบายหรือทดสอบ หรือขยายกรอบความรู้ทางการสื่อสารสุขภาพอย่างแท้จริง เพื่อเป็นการสังสมและต่อยอดองค์ความรู้ด้านการสื่อสารสุขภาพสำหรับแวดวงวิชาการด้านนิเทศศาสตร์ของไทย

6.3.1.6 ทั้งสถาบันการศึกษาและหน่วยงานด้านสุขภาพอนามัยควรมีกระบวนการสร้างนักวิชาชีพสื่อสารสุขภาพที่ดำเนินการศึกษาวิจัยจากโจทย์ที่เป็นปัญหาจากสถานการณ์ด้านการสื่อสารสุขภาพในปัจจุบัน และควรมีการพัฒนาเครือข่ายวิจัยเพื่อระดมความร่วมมือในการวิจัย อันจะนำไปสู่การแปลงผลการวิจัยที่ได้ไปปฏิบัติหรือผลักดันเป็นนโยบายได้อย่างเป็นรูปธรรม

6.3.1.7 จากผลการวิจัย พบว่า งานวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพในหน่วยงานด้านสาธารณสุขยังมีจำนวนไม่มากนัก และยังขาดการศึกษาในลักษณะของสหสาขาวิชา (multidisciplinary) จึงอาจทำให้วิเคราะห์ได้เฉพาะแง่มุมที่นักวิจัยมีความเชี่ยวชาญ ดังนั้นหน่วยงานด้านสาธารณสุข จึงควรให้ความสำคัญต่อการประสานความร่วมมือกับนักวิจัยในสาขาวิชาอื่นในลักษณะของทีมวิจัย เพื่อสามารถวิเคราะห์และแสวงหาคำตอบได้หลากหลายมิติมากขึ้น

6.3.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

6.3.2.1 ในการศึกษาสถานภาพการวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพครั้งต่อไป ควรศึกษารวบรวมวิทยานิพนธ์ งานวิจัยของสถาบันการศึกษา และหน่วยงานอื่น ๆ ทั้งที่อยู่ในสายวิชาการด้านนิเทศศาสตร์ และสาขาวิชาอื่นให้ครบถ้วนและหลากหลาย เนื่องจากอาจมีหลายสาขาวิชาที่สนใจศึกษาด้านการสื่อสารสุขภาพในมิติที่แตกต่างออกไป เช่น สาขาวิชาเทคโนโลยีสารสนเทศ สาขาวิชาเทคโนโลยีอาหาร สาขาวิชาวิทยาศาสตร์สุขภาพ เป็นต้น ทั้งนี้ เพื่อให้เห็นภาพของสถานภาพการวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพของประเทศไทยโดยองค์รวม รวมทั้งสามารถอธิบายพัฒนาการและแนวโน้มของการศึกษาวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพในประเทศไทยได้อย่างชัดเจนในทุกมิติ

6.3.2.2 การศึกษาสถานภาพการวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพควรใช้เทคนิควิธีการเก็บข้อมูลอื่นประกอบนอกเหนือจากการวิเคราะห์เนื้อหา เช่น ควรใช้การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก การสนทนากลุ่ม และเทคนิค การเก็บข้อมูลแบบ Delphi เพื่อให้ได้ข้อมูลรอบด้านและสามารถตรวจสอบความเที่ยงตรงและความเชื่อมั่นของข้อมูลได้มากขึ้น รวมทั้งสามารถนำไปศึกษาแนวโน้มการวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพเพื่อเป็นการต่อยอดองค์ความรู้ได้อีกด้วย

6.3.2.3 เนื่องจากการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ เป็นการวิเคราะห์เอกสารซึ่งอาจมีข้อจำกัดในด้านความสมบูรณ์ของข้อมูล ดังนั้น การศึกษาสถานภาพของการวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพครั้งต่อไป จึงควรใช้การวิเคราะห์แบบ meta-analysis ซึ่งเป็นการสังเคราะห์งานวิจัยเชิงปริมาณที่อาศัยหลักการทางสถิติมาสังเคราะห์งานวิจัยที่ศึกษาในประเด็นปัญหาเดียวกัน

6.3.2.4 การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ เป็นการสำรวจข้อมูลเบื้องต้นของงานวิจัยที่เกี่ยวกับการสื่อสารสุขภาพแต่ยังขาดการวิเคราะห์ในเชิงลึก ดังนั้น การศึกษาวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพครั้งต่อไป จึงควรศึกษารวบรวม และวิเคราะห์ข้อค้นพบประเด็นต่างๆ จากการวิจัยในงานวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพ และนำมาประมวลเพื่อหาข้อสรุปร่วมกัน อันจะเป็นประโยชน์ในการเป็นแหล่งข้อมูล รวมทั้งยังเป็นประโยชน์ต่อการแสวงหาประเด็นที่ยังขาดหายไปจากข้อค้นพบบ้างกล่าวได้ด้วย

บรรณานุกรม

- กมลรัฐ อินทรทัศน์.(2547).การสื่อสารเพื่อสุขภาพ : วิชาการและการก้าวสู่ความท้าทายในศตวรรษที่ 21. เอกสารประกอบการประชุม “ศตวรรษใหม่ของการสื่อสารสุขภาพแบบมีส่วนร่วม”.สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ.โรงแรมแอมบาสซาเดอร์ กรุงเทพฯ . 9 กุมภาพันธ์ 2547.
- กมลรัฐ อินทรทัศน์ และฉัตรนภัส แสงมา. (2546). การสำรวจงานวิจัยด้านการสื่อสารเพื่อสุขภาพในสังคมไทย (Non-thesis). เอกสารประกอบการประชุม “ศตวรรษใหม่ของการสื่อสารสุขภาพแบบมีส่วนร่วม”. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ.โรงแรมแอมบาสซาเดอร์ กรุงเทพฯ . 9 กุมภาพันธ์ 2547.
- คณะกรรมการอำนวยการจัดทำแผนพัฒนาสุขภาพแห่งชาติ ฉบับที่ 9. (2544). แผนพัฒนาสุขภาพแห่งชาติ ในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 พ.ศ. 2545 – 2549. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
- คณะกรรมการอำนวยการจัดทำแผนพัฒนาสุขภาพแห่งชาติ ฉบับที่ 10. (2544). แผนพัฒนาสุขภาพแห่งชาติ ในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 10 พ.ศ. 2550 – 2554. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
- โคทม อาริยา และคณะ. (2548). แผนงานวิจัยและพัฒนาแบบสื่อสารสุขภาพสู่ประชาชน. ใน ปาจริย์ ฐนะสมบุรณ์กิจ และสุอังคณา แก้วบุญเรือง (เรียบเรียง). สถานการณ์การสื่อสารสุขภาพและนักสื่อสารสุขภาพ (พ.ศ. 2547-2548). หน้า 9-27. กรุงเทพฯ : อุษาการพิมพ์.
- จันทร์เพ็ญ ชูประภาวรรณ. (2543). สถานะสุขภาพของคนไทย. กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข.
- ณัฐพรรณ ศรีมุข. (2541). การเปิดรับสื่อ ความรู้ ทักษะคติ และพฤติกรรมการยอมรับวิถีชีวิตตามหลักชีวจิตของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาสื่อสารมวลชน จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พนา ทองมีอาคม และเพ็ญพักตร์ เตียวสมบุรณ์กิจ. (2551). การสื่อสารสุขภาพ : ประโยชน์และความจำเป็นของการศึกษาด้านนิเทศศาสตร์และการบริหารด้านสุขภาพ. วารสารวิชาการ คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต, 12,2, หน้า 9-18.

พัฒนพงษ์ จาติเกตุ และจิณฉัตร กัส แสงมา. (2546). การประมวลองค์ความรู้เรื่อง “การสื่อสารเพื่อสุขภาพ” ในสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาของประเทศไทย (Thesis). เอกสารประกอบการประชุม. “ศตวรรษใหม่ของการสื่อสารสุขภาพแบบมีส่วนร่วม”. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ. โรงแรมแอมบาสซาเดอร์ กรุงเทพฯ. 9 กุมภาพันธ์ 2547.

เพ็ญจันทร์ ประดับมุข. (2541). รายงานการทบทวนสถานภาพงานวิจัยด้านพฤติกรรมสุขภาพ. กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข.

เพ็ญศรี วงศ์สิโรจน์กุล. (2524). อิทธิพลของสื่อกับการให้ความรู้การส่งเสริมเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ : ศึกษาเฉพาะกรณีศูนย์อนามัยแม่และเด็กเขต 4 จังหวัดขอนแก่น. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชาการศึกษา มหาวิทยาลัยบูรพา.

ไพศุดา ศรีเดชะ. (2546). “กระบวนการของสุขภาพแบบใหม่”. ใน คณะกรรมการพัฒนาองค์ความรู้เรื่อง การสื่อสารสุขภาพ. การพัฒนาองค์ความรู้เรื่อง การสื่อสารสุขภาพ. (อค์สำเนา).

นิจิตา บุญรัตน์พันธุ์. (2536). การวิเคราะห์รูปแบบและเนื้อหาของภาพโฆษณาและแผ่นพับที่ใช้เผยแพร่ความรู้โรคเอดส์สำหรับวัยรุ่น กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชาโสตทัศนศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

นิธิ เอียวศรีวงศ์. (2548). สถานะขององค์ความรู้ด้านประวัติศาสตร์การแพทย์และการสาธารณสุขไทย วาระการวิจัยและแนวทางการศึกษาในอนาคต. ใน โภโกมาตร จึงเสถียรทรัพย์ และชาติชาย มุกสง (บรรณาธิการ). พรหมแดนความรู้ประวัติศาสตร์การแพทย์และสาธารณสุขไทย. หน้า 28-34. กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข

นิยม ศิริวัฒน์. (2541). การใช้สื่อเพื่อดำเนินงานส่งเสริมสุขภาพของกรมอนามัย. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชาสื่อสารมวลชน จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

เนาวนิต ยี่มวัน. (2543). กลยุทธ์การสื่อสารการตลาดเพื่อสังคมในโครงการป้องกันโรคเอดส์ของนักเรียนมัธยมศึกษาและอาชีวศึกษา จังหวัดราชบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์พัฒนการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ประไพพรรณ ธงอินเนตร. (2532).หน้าที่ของหอกระจายข่าวในการให้ความรู้ความเข้าใจด้านสาธารณสุขมูลฐานแก่ประชาชน ในจังหวัดนครปฐม.วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์พัฒนการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ปารีชาติ สถาปิตานนท์ กิตติ กันภัย พัฒนาพงษ์ จาติเกตุ และ ปิยะนารถ จาติเกตุ. (2546). การสื่อสารสุขภาพ ตักยภาพของสื่อมวลชนในการสร้างเสริมสุขภาพ. กรุงเทพฯ : ศูนย์หนังสือจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ผ่องพรรณ ตรียมงคลกุล และสุภาพ นัตรภรณ์. (2543). การออกแบบการวิจัย (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

มงคล ปิยศิริวัฒน์. (2539). ปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับการใช้น้ำหยดเสริมไอโอดีนในน้ำเพื่อป้องกันโรคขาดสารไอโอดีน อ.บ้านตาก จ.ตาก. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์พัฒนการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

มนทิรา โลหพันธุ์วงศ์. (2524).รูปแบบของการติดต่อสื่อสารที่มีอิทธิพลต่อความรู้ ทักษะคิด และการปฏิบัติในการวางแผนครอบครัวของสตรีที่มารับบริการวางแผนครอบครัวที่โรงพยาบาลของรัฐ ในกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์พัฒนการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

มณเฑียร สุภโรจน์. (2541). การวิเคราะห์การใช้การ์ตูนสื่อความหมายเพื่อการรณรงค์โรคเอดส์ (พ.ศ.2535-2539). วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์พัฒนการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- มาลี บุญศิริพันธ์. (2548). ความต้องการและความเป็นไปได้ในการพัฒนาการสื่อสารสุขภาพและนักสื่อสารสุขภาพ. ในปางรีย์ ฐนะสมบุญกิจ และสุอังคณา แก้วบุญเรือง (เรียบเรียง). สถานการณ์การสื่อสารสุขภาพและนักสื่อสารสุขภาพ (พ.ศ. 2547-2548). หน้า 171-202. กรุงเทพฯ : อุษาการพิมพ์.
- ลักขมี ไชยทองศรี. (2541). บทบาทของนิตยสารสตรีในการเผยแพร่ความรู้ด้านสุขภาพอนามัย. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์พัฒนาการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วันทนา ชาญวนิชวงศ์. (2524). การเปิดรับสื่อมวลชนทางด้านอาหารและโภชนาการ ศึกษาความสำคัญจากการเปิดรับข่าวสารของแม่ที่นำบุตรมารับบริการจากแผนกมารเวชศาสตร์ของโรงพยาบาลรามธิบดี โรงพยาบาลพญาไท และศูนย์บริการสาธารณสุข. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาการประชาสัมพันธ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิชัย โชควิวัฒน์. (2548). ประวัติศาสตร์การปฏิรูปครั้งสำคัญของระบบสุขภาพไทย. พรหมแดนความรู้ประวัติศาสตร์การแพทย์และสาธารณสุขไทย. ในโกมาตร จึงเสถียรทรัพย์ และชาติชาย มุกสง (บรรณาธิการ). พรหมแดนความรู้ประวัติศาสตร์การแพทย์และสาธารณสุขไทย. หน้า 43-51. กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข
- วิพุธ พูลเจริญ. (2543). **คู่มือการปฏิรูประบบสุขภาพแห่งชาติ**. กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข.
- ศักดินา บุญเปี่ยม. (2534). **ทัศนคติของผู้ป่วยยาเสพติดที่มีต่อการเปิดรับข่าวสารในเรื่องการบำบัดรักษา : ศึกษาเฉพาะกรณี โรงพยาบาลธัญญารักษ์ กระทรวงสาธารณสุข**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. (2538). **ระเบียบวิธีการวิจัยทางสังคมศาสตร์(Social Science Research Methodology) (พิมพ์ครั้งที่ 8)**. กรุงเทพฯ : สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

สุทธิลักษณ์ สมิตะศิริ. (2523). **บทบาทของเครื่องบันทึกเสียงในการให้โภชนศึกษาแก่มารดาในเขตชนบทภาคตะวันออกเฉียงเหนือ**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการประชาสัมพันธ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุรเกียรติ์ อาชานานุภาพ.(2541). **วิวัฒนาการการส่งเสริมสุขภาพระดับนานาชาติ**. กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข.

สุเทพ ฐาปนวรรกุล. (2536). **ทัศนคติและพฤติกรรมในการป้องกันโรคเอดส์ของหญิงอาชีพพิเศษ : กรณีศึกษาในจังหวัดแม่ฮ่องสอน**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

หริสุดา ปิ่นทวนันท์. (2544). **การสื่อสารและเครือข่ายการรณรงค์ “เมาไม่ขับ”**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์พัฒนาการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อรุณ มะหิณี. (2536). **พฤติกรรมการสื่อสารกับพฤติกรรมการดูแลตนเองในกลุ่มผู้รับบริการตรวจกามโรคและโรคเอดส์**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์พัฒนาการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อัญชนิ วิชชาภัย บุนนาค. (2540). **การแสวงหาข่าวสาร ทัศนคติ และพฤติกรรมการบริโภคผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์พัฒนาการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อำพล จินดาวัฒนะ.(2546). **ปฏิรูปสุขภาพ ปฏิรูปชีวิตและสังคม**. กรุงเทพฯ : สำนักงานปฏิรูประบบสุขภาพแห่งชาติ(สปรศ).

Donohew, L.& Ray,E.B.(1990). **Communication and health : Systems and applications**. New jersey : Lawrence Erlbaum.

Finnegan, J.R. & Viswanath, K. (1990). Health and Communication: Medical and Public Health Influences on the Research Agenda. In Ray, E.B. & Donohew, **Communication and Health: Systems and Applications**. Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.

McQuail,D. (1994). **Mass Communication Theory : An Introduction**. 3rd edition.

London : Sage.

Ray,E.B.(1993). **Cass Studies in health communication**. New Jersey : Lawrence Erlbaum.

Wimmer,R.D.& Dominick, J.D. (1994). **Mass media research : an introduction**. 4th edition.

California : Wadworth.1

กิตติ กันภัย, สัมภาษณ์, 19 พฤษภาคม 2552.

ภาคผนวก

ก

แบบวิเคราะห์งานวิจัย

ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนตัวของผู้ทำวิจัย/ วิทยานิพนธ์

1. ชื่อผู้วิจัย.....
2. เพศ ชาย หญิง
3. หน่วยงาน/สถาบันการศึกษา/ คณะ.....

ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับงานวิจัย

1. ชื่องานวิจัย.....
2. ปีการศึกษา/ปีที่ทำวิจัย.....
3. ประเภทของการวิจัย.....
 - การวิจัยเชิงประวัติศาสตร์
 - การวิจัยเชิงทดลอง
 - การวิจัยเชิงบรรยาย
 - อื่น ๆ ได้แก่.....
4. ประเภทของเรื่องที่กำลังดำเนินการวิจัย
 - ลักษณะการใช้สื่อ
 - พฤติกรรมการสื่อสาร
 - การยอมรับนวัตกรรม
 - ประสิทธิภาพของสื่อ
 - อิทธิพลของสื่อ
 - บทบาทของสื่อ
 - คุณสมบัติ / คุณลักษณะของสื่อ
 - กลยุทธ์การสื่อสาร
 - ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเปิดรับสื่อ
 - ลักษณะการใช้สื่อ หรือ พฤติกรรมการสื่อสาร กับปฏิกิริยาที่เกิดขึ้นกับการยอมรับนวัตกรรม

- ปฏิกริยาที่เกิดขึ้นกับการยอมรับนวัตกรรมกับอิทธิพลของสื่อ
- ปัจจัยที่เอื้อให้เกิดพฤติกรรม
- การรับรู้ ทักษะ และพฤติกรรมของผู้รับสาร
- การรับรู้และทักษะ
- ประสิทธิภาพของสื่อและกลยุทธ์การสื่อสาร
- เนื้อหาสื่อ
- อื่น ๆ ได้แก่.....

5. เครื่องมือ วิธีการที่ใช้ในการวิจัย

- แบบสอบถาม
- แบบวิเคราะห์เนื้อหา
- การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก
- การสนทนากลุ่ม
- การสังเกต
- แบบทดสอบ
- อื่น ๆ ได้แก่.....

6. ประเภทของสื่อที่ศึกษา

- สื่อบุคคล / หน่วยงาน
- สื่อกิจกรรม / โครงการรณรงค์
- สื่อวิทยุกระจายเสียง
- สื่อวิทยุโทรทัศน์
- สื่อหนังสือพิมพ์
- สื่อนิตยสาร
- สื่อเฉพาะกิจ (แผ่นพับ / ใบปลิว / โปสเตอร์ / จุลสาร / การ์ตูน)
- สื่อพื้นบ้าน
- สื่ออินเทอร์เน็ต
- ไม่ได้ศึกษาสื่อ
- ศึกษาหลากหลายสื่อรวมกัน
- อื่น ๆ ได้แก่.....

7. ประเด็น / หัวข้อที่ทำการศึกษา

- การตั้งครรรภ์ การเลี้ยงดูบุตร
- ยาเสพติด
- เพศ
- สุขภาพทั่วไป
- โรคภัยไข้เจ็บ
- การออกกำลังกาย
- โภชนาการ / ชีวิต
- โรคเอดส์
- ข่าวสารสาธารณสุข
- ข้าราชการโรค
- โรคจิต
- การบริโภค / การใช้ผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพ
- การวางแผนครอบครัว
- ท้นตสุขศึกษา

8. ทฤษฎีที่ใช้ในการศึกษา

ทฤษฎีด้านการสื่อสารมวลชน ได้แก่.....

.....

แนวคิดเกี่ยวกับสุขภาพ/การสาธารณสุข ได้แก่.....

.....

แนวคิดเกี่ยวกับสื่อ ได้แก่.....

.....

ทฤษฎีที่เกี่ยวกับการวิจัย ได้แก่.....

.....

อื่น ๆ ได้แก่.....

.....

ภาคผนวก

ข

รายงานวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพในประเทศไทย
(พ.ศ. 2523 – 2550)

ข. รายชื่องานวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพในประเทศไทย

(พ.ศ. 2523 -- 2550)

ลำดับ	ปี พ.ศ.	ชื่อผลงาน	ผู้วิจัย	สถาบันการศึกษา / หน่วยงาน
1	2523	การเผยแพร่ข่าวสารการวางแผนครอบครัวโดยสื่อไปรษณีย์	กิติมา คำคา	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
2	2523	พฤติกรรมการรับข่าวสารกับความรุนแรงทางสังคม	วิศิธร ระวังวงศ์และสุรพล ปธานวนิช	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
3	2523	การศึกษาการยอมรับรายการโทรทัศน์เพื่อพัฒนาสุขภาพของสมาชิกรายการโทรทัศน์ ศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา	บุญทิพา นาคะตะ	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
4	2523	การเผยแพร่ข่าวสารด้านสาธารณสุขมูลฐานด้วยเอกสารเผยแพร่เรื่องอนามัยครอบครัวกับสัมฤทธิ์ทางการให้เอกสารเผยแพร่	ลักขณา มนธาสุตสิน	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
5	2523	บทบาทของเครื่องบันทึกเสียงในการให้โรคนศึกษาแก่มารดาในเขตชนบทภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	สุทธิลักษณ์ สมิตะสิริ	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
6	2524	กลยุทธ์การใช้สื่อเพื่อปลูกฝังโภชนาการแก่สตรีชนบท จังหวัดสุพรรณบุรี	ดวงทิพย์ วรรณธุ์	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
7	2524	ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจเข้าร่วมกลุ่ม โครงการกองทุนประจำหมู่บ้าน ตำบลลาดกระบัง อำเภอ สามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา	สุมา นาคพงศ์	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
8	2524	ช่องทางบริการรับสารที่มีผลต่อการยอมรับการคุมกำเนิดแบบชั่วคราวและแบบถาวรของสตรีผู้รับบริการที่โรงพยาบาลที่โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์	ทัศนาวดี สุขารมณ	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
9	2524	อิทธิพลของสื่อกับการให้ความรู้การส่งเสริมเลี้ยงดูเด็กด้วยนมแม่: ศึกษาเฉพาะกรณีศูนย์อนามัยแม่และเด็กเขต 4 จังหวัดขอนแก่น	เพ็ญศรี วงศ์ศิริโรจน์กุล	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ข. รายชื่องานวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพในประเทศไทย

(พ.ศ. 2523 – 2550)

ลำดับ	ปี พ.ศ.	ชื่อผลงาน	ผู้วิจัย	สถาบันการศึกษา / หน่วยงาน
16	2526	การเผยแพร่กระดาษข่าวสาธารณสุขในระดับหมู่บ้านเพื่อการพัฒนาสาธารณสุขมูลฐาน ศึกษาเฉพาะ กรณีการให้ภูมิคุ้มกันโรคในเขตอำเภอโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา	มันธนา หิมกร	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
17	2526	บทบาทของหนังสือพิมพ์ที่มีต่อการพัฒนาแนวความคิดใหม่ : ศึกษาเฉพาะกรณี การทำให้การทำแท้งถูกต้องตามกฎหมาย	อัญชลี จารุสมบัติ	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
18	2526	พฤติกรรมการยอมรับสารคัดกรองป้องกันภัยเสียดูดทางวิทย์และโทรทัศน์ของ ประชาชนในเขตชุมชนแออัด คลองเตย	อรสา ปานขาว	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
19	2527	การสื่อสารเพื่อการเจริญพันธุ์ : ศึกษาเฉพาะกรณีสตรีที่มีบุตรยาก	ชารินี รอดสน	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
20	2527	ประสิทธิผลของสื่อในการให้ความรู้เรื่องภูมิคุ้มกันโรคแก่มารดาหลังคลอด : ศึกษาเฉพาะกรณีโรงพยาบาลราชวิถี	วชิราภรณ์ เรืองไพบุลย์	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
21	2527	การป็นีได้รับสื่อมวลชนกับความรู้และทัศนคติต่อการทำแท้งของสตรีในชนบท ประเทศไทย	ปัญญา คาวจรัสแสง	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
22	2528	การใช้วิธี “โลกแคบ” ในการศึกษาพฤติกรรมการสื่อสารของผู้ป่วยกามโรค กรณีศึกษา ณ ศูนย์กามโรคเขต 1 สระบุรี	เดื่อนใจ เทพยสุวรรณ	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
23	2528	พฤติกรรมการของคนไข้ใช้ในการเสาะแสวงหาสถานเพศเพื่อรับบริการทันตสุขภาพ และทันตสุขภาพจากทันตแพทย์ในเขตกรุงเทพมหานคร	สุภารัตน์ วรรณสถาพรทวี	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ลำดับ	ปี พ.ศ.	ชื่อผลงาน	ผู้วิจัย	สถาบันการศึกษา / หน่วยงาน
10	2524	การเปรียบเทียบผลงานด้านอาหารและโภชนาการศึกษาคำถามสั้นจากภาคการ บริการวิชาการของแม่ทัพน่านบุตร มารับบริการจากแผนกมารเวชศาสตร์ของ โรงพยาบาลรามธิบดี โรงพยาบาลพระยาไท และศูนย์บริการสาธารณสุขสุข	วันทนา ขาวญวนิงวงศ์	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
11	2524	รูปแบบของการติดต่อสื่อสารที่มีอิทธิพลต่อความรู้ ทัศนคติ และการปฏิบัติในการ วางแผนครอบครัวของสตรีที่มีบริการวางแผนครอบครัว	มนทิรา โสเทพพันธุ์	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
12	2525	การเปรียบเทียบผลงานเกี่ยวกับการวางแผนครอบครัวของสตรี ในเขตเทศบาลเมือง ขอนแก่น	นิตยา ค่ำเมือง	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
13	2525	ประสิทธิผลของการให้ความรู้โดยใช้สื่อบุคคลและภาพลักษณ์ต่อการเพิ่มความ รู้ และเปลี่ยนแปลงทัศนคติของหญิงมีครรภ์ที่มีรับบริการ ณ โรงพยาบาลศิริราช	รุจิรารัตน์ ชูทองรัตน์	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
14	2525	การศึกษาเปรียบเทียบบทบาทของสื่อมวลชนที่มีผลต่อความรู้ ทัศนคติ และการ ปฏิบัติด้านการวางแผนครอบครัวระหว่างเขตพื้นที่ที่มีปัญหาด้านความมั่นคง กับ เขตพื้นที่ที่ไม่มีปัญหาความมั่นคง	สมทรง พาว์รัตน์	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
15	2526	การเปรียบเทียบพฤติกรรมการเปิดรับสื่อระหว่างกลุ่ม มารดาของเด็กวัยก่อนเรียน ที่มีภาวะปกติกับกลุ่มที่มีภาวะทุพโภชนาการ ในโอกาสสงเคราะห์ดินแดง	วิทยา เทียนจง	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ข. รายชื่องานวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพในประเทศไทย

(พ.ศ. 2523 — 2550)

ลำดับ	ปี พ.ศ.	ชื่อผลงาน	ผู้วิจัย	สถาบันการศึกษา / หน่วยงาน
		การเผยแพร่กระดาษข่าวสารสาธารณสุขในระดับหมู่บ้านเพื่อการพัฒนาสาธารณสุขชุมชน ศึกษาเฉพาะ กรณีการให้ภูมิคุ้มกันโรคในเขตอำเภอ โนนไทย จังหวัดนครราชสีมา	มันธนา หิมกร	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
16	2526	บทบาทของหนังสือพิมพ์ที่มีต่อการพัฒนาแนวความคิดใหม่ : ศึกษาเฉพาะกรณี การทำให้การทำแท้งถูกต้องตามกฎหมาย	อัญชลี จรุงสมบัติ	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
17	2526	พฤติกรรมการยอมรับสารต้านการป้องกันยาเสพติดทางวิญญูและโทรทัศน์ตนเอง ประชาชนในเขตชุมชนแออัด คลองเตย	อรสา ปานขาว	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
18	2526	การสื่อสารเพื่อการเจริญพันธุ์ : ศึกษาเฉพาะกรณีสตรีที่มีบุตรยาก	ธารินี รอดสน	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
19	2527	ประสิทธิผลของสื่อในการให้ความรู้เรื่องภูมิคุ้มกันโรคแก่มารดาหลังคลอด ศึกษาเฉพาะกรณีโรงพยาบาลราชวิถี	วชิราภรณ์ เรืองไพบุลย์	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
20	2527	การเปิดรับสื่อมวลชนกับความรู้และทัศนคติต่อการทำแท้งของสตรีในชนบท ประเทศไทย	ปัญญา ดาวจรตแสง	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
21	2527	การใช้วิธี "โลกแคบ" ในการศึกษาพฤติกรรมการสื่อสารของผู้ป่วยกายโรค กรณีศึกษา ณ ศูนย์กายโรคเขต 1 สระบุรี	เตือนใจ เทพยสุวรรณ	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
22	2528	พฤติกรรมการของคนใช้ในการเสาะแสวงหาสารสนเทศเพื่อรับบริการทันตสุขภาพ และทันตสุขภาพจากทันตแพทย์ในเขตกรุงเทพมหานคร	ศุภรัตน์ ควบสถาพรทวี	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
23	2528			

(พ.ศ. 2523 -- 2550)

ลำดับ	ปี พ.ศ.	ชื่อผลงาน	ผู้วิจัย	สถาบันการศึกษา / หน่วยงาน
24	2528	ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบุคคล ความพึงพอใจ ในการ ติดต่อดูแลสาร และ ความพึงพอใจ ในการทำงานของอาจารย์แพทย์ คณะแพทยศาสตร์ โรงพยาบาลรามธิบดี	สมศรี คานดิเกษม	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
25	2528	การวิเคราะห์การใช้สื่อเพื่อการเผยแพร่ความรู้ด้านสุขภาพอนามัยสำหรับประชาชนของเจ้าหน้าที่ในโรงพยาบาลและสถานบริการสาธารณสุขในกรุงเทพมหานคร	บุญส่ง แจ่มสว่าง	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
26	2529	การเปรียบเทียบปริมาณบุตรที่ต้องการของสตรีไทยในชนบท	ธเนศ เรืองณรงค์	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
27	2529	The Effects of Informal Communication on Vasectomy Proactive in Rural Areas of Thailand	Amara Soonthornhada	สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล
28	2529	การศึกษาทดลองใช้สื่อผสมวิทยุ (Radio Forums) ในการ ให้สุขภาพแก่ชุมชน (ตำบลแชร้ออ)	เสาวนีย์ จันทวัฒน์	มหาวิทยาลัยมหิดล
29	2530	การเปิดรับข่าวสารกับความรู้และการป้องกันโรคเอดส์ในหญิงอาชีพพิเศษและชายรักร่วมเพศในเขตกรุงเทพมหานคร	กาญจณี หวังถิรอำนาจ	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
30	2530	การศึกษาพฤติกรรมการสื่อสารเรื่องการทำหมันชายของผู้รับบริการทำหมันชายที่สมาคมพัฒนาประชากรและชุมชน	อังฉรา ชวีชัยวัฒน์ผล	มหาวิทยาลัยมหิดล

ข. รายชื่องานวิจัยด้านการศึกษาในประเทศไทย

(พ.ศ. 2523 - 2550)

ลำดับ	ปี พ.ศ.	ชื่อผลงาน	ผู้วิจัย	สถาบันการศึกษา / หน่วยงาน
31	2530	ประสิทธิภาพของการให้การศึกษาด้านสาธารณสุขมูลฐานแก่ครอบครัว โดยใช้หอ กะชาชาวสาธิตอย่างมีระบบและแบบเรียนตัวช่วยตนเอง	ธงชัย เล็กกัมพร	มหาวิทยาลัยมหิดล
32	2531	การสำรวจความต้องการของชุมชนเกี่ยวกับบริการทางวิชาการด้านจิตวิทยา	นิพนธ์ ตัมมาและสมชาย เดียวกุล	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
33	2531	การสำรวจการตัดสินใจความร้ายแรงของอาชญากรรม โดยนักเรียน นิสิต นักศึกษาใน กรุงเทพมหานคร	อุสา สุทธิศาสตร์	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
34	2531	ปัจจัยที่สัมพันธ์กับพฤติกรรมการรักษาของผู้ป่วยวัณโรคปอด	กรแก้ว กอพัฒนา	มหาวิทยาลัยมหิดล
35	2531	ประสิทธิภาพของสื่อเสียงตามสายที่ต่อความรู้ทัศนคติ และการปฏิบัติตนเกี่ยวกับ การสุขาภิบาลอาหารของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองชลบุรี	นุกดา แก้วมณีโชค	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
36	2531	การสำรวจความรู้ ทัศนคติ พฤติกรรมของประชาชนที่มีต่อ การใช้สื่อทางโทรทัศน์ ของคณะกรรมการป้องกันอุบัติภัยแห่งชาติ (คปอ.) เพื่อการณรงค์ลดอุบัติเหตุบน ท้องถนน ในเขตกรุงเทพมหานคร	อภิศรา อิศรศักดิ์ ณ อุทยา	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
37	2532	หน้าที่ของหอกระจายข่าวในการให้ความรู้ความเข้าใจด้านสาธารณสุขมูลฐานแก่ ประชาชน ใน จ.นครปฐม	ประไพพรรณ ธงอินเนตร	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
38	2532	การเผยแพร่ข่าวสารเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภคด้านสาธารณสุขในหนังสือพิมพ์ รายวันภาษาไทย	พรพรรณ ไต้สุพรรณ	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ลำดับ	ปี พ.ศ.	ชื่อผลงาน	ผู้วิจัย	สถาบันการศึกษา / หน่วยงาน
39	2532	สภาพความต้องการและปัญหาการใช้สื่อเพื่อการเผยแพร่ความรู้ด้านสุขภาพอนามัยสำหรับประชาชน ของเจ้าหน้าที่ศูนย์บริการสาธารณสุข สังกัดกรุงเทพมหานคร	ปรารธนา มาลัยขวัญ	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
40	2532	กลยุทธ์ในการใช้สื่อประเภทละครเวทีเพื่อโน้มน้าวใจให้รักษาความสะอาดและสิ่งแวดล้อม : ศึกษาเฉพาะกรณีละคร เรื่อง “ควิเศษตะลุยมืออมมอแมม”	มาริสา แสตนกุลศิริศักดิ์	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
41	2532	การให้บริการข่าวสารทางวิทยุของหญิงมีครรภ์ที่มารับบริการในโรงพยาบาลราชวิถี	รัตนภรณ์ หลดาภิรัตน์	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
42	2532	ประสิทธิผลของสื่อการสื่อสารเกี่ยวกับการใช้ยาของประชาชนในจังหวัดเชียงใหม่	วัชรีย์ คุณานันต์ชัยเดช	ไม่ปรากฏคณะ
43	2532	ประสิทธิผลของการใช้สื่อภาพเคลื่อนไหว สุธภาพจิตกับผู้ป่วยนอกและญาติที่มารับบริการ ในโรงพยาบาลจิตเวช และโรงพยาบาลทั่วไป	อินทิรา ปัทมินทร	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
44	2532	การวิเคราะห์เนื้อหาเรื่องโรคเอดส์ในหนังสือพิมพ์รายวันภาษาไทย	ศิริวิมล ขาญเวชช์	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
45	2533	การเปิดรับและการยอมรับข่าวสารเรื่องโรคเอดส์ของนักเรียนและนิสิตนักศึกษาในกรุงเทพมหานคร	อุไรวรรณ ภูวิจิตรสุทิน	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
46	2533	การศึกษาศักยภาพการสื่อสาร และปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการอยู่ร่วมกันระหว่างผู้ติดเชื้อเอดส์ในระยะที่ไม่มีอาการกับครอบครัว	เกศินี จุฑาวิจิตร	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ข. รายชื่องานวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพในประเทศไทย

(พ.ศ. 2523 – 2550)

ลำดับ	ปี พ.ศ.	ชื่อผลงาน	ผู้วิจัย	สถานการศึกษา / หน่วยงาน
47	2533	ความสัมพันธ์ระหว่างการรับข่าวสารกับความเชื่อทางสุขภาพของผู้เข้าร่วมโครงการเลิกสูบบุหรี่ของสำนักงานอัยการ	อุติษา ชุตัญธรรม	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
48	2533	ความสัมพันธ์ระหว่างการเป็นสื่อเกี่ยวกับโรคเอดส์กับความรู้ ทักษะคิด และพฤติกรรมในการป้องกัน โรคเอดส์ของหญิง โสภณี : กรณีศึกษาหน่วยงานควบคุม กามโรค อำเภอหาดใหญ่ ศูนย์กามโรคเขต 12 สงขลา	กนกรัตน์ สุขวัฒนะ	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
49	2533	อิทธิพลของโทรทัศน์ที่มีผลต่อการตัดสินใจบริโภคเครื่องดื่มบำรุงกำลังของพนักงานการทำไร่แห่งประเทศไทย เขตคลองเตย กรุงเทพมหานคร	ใจนาถ บุระณะดิษฐ์	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
50	2533	ผลกระทบของการสื่อสารระหว่างบุคคลต่อประชาชนในการเผยแพร่ความรู้ด้าน การวางแผนครอบครัว	พนิดา อินทรลักษณ์	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
51	2533	ปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับนวัตกรรม : ศึกษากรณีโครงการมีส่วนร่วมของชุมชนในการเฝ้าระวังคุณภาพน้ำบริ โภคในหมู่บ้าน ตำบลคูบัว อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี	เพ็ญพร ผิวงาม	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
52	2533	ทัศนคติของผู้ป่วยยาเสพติดที่มีต่อการรับข่าวสาร ในเรื่องการบำบัดรักษา	ศักดิ์นา บุญเยี่ยม	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
53	2533	ประสิทธิผลของการเผยแพร่ข่าวสารการคุ้มครองผู้บริโภคด้านสาธารณสุขที่มีต่อ ความรู้และความตระหนักของประชาชนเกี่ยวกับความปลอดภัยในการบริโภคอาหาร : ศึกษาเฉพาะกรณีประชาชนในเขตจังหวัดนครปฐม	อังคณา มิ่งมิตรพิพย์	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ลำดับ	ปี พ.ศ.	ชื่อผลงาน	ผู้วิจัย	สถาบันการศึกษา / หน่วยงาน
54	2534	การเปิดรับสื่อมวลชนและการสื่อสารระหว่างบุคคลเกี่ยวกับความรู้เรื่องโรคเอดส์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ในสถาบันการศึกษาของรัฐ เขตอำเภอเมืองจังหวัดเชียงใหม่	กมลพันธุ์ พถวัน	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
55	2534	การเปิดรับสื่อ ความรู้ ที่ทัศนคติ และพฤติกรรมในการป้องกันโรคเอดส์ของผู้ปกครองนักเรียน ระดับประถมศึกษาปีที่ 6 ในเขตกรุงเทพมหานคร	สุวรรณี โพธิศรี	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
56	2534	ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการเปิดรับสื่อ ความรู้ ที่ทัศนคติ และพฤติกรรมในการรณรงค์เพื่อการไม่สูบบุหรี่ : ศึกษาเฉพาะกรณีจังหวัดการ	เพ็ญจันทร์ สุทธิพิเชษฐกุล	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
57	2534	การเปิดรับข่าวสารของผู้ใช้แรงงานในโรงงานอุตสาหกรรม เขตอุตสาหกรรมนวนคร จังหวัดปทุมธานี ต่อการรณรงค์ป้องกันและควบคุมโรคเอดส์	มนัส พูนินหลง	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
58	2534	บทบาทของ โฆษณาทาง โทรทัศน์ต่อการตัดสินใจเลือกซื้อสินค้าของเด็กวัยรุ่น : ศึกษาเฉพาะเขตเทศบาลเมือง จังหวัดสุรินทร์	วรินทร์ย์ ธาเนศวรณ	มหาวิทยาลัยบูรพา ภัณฑิพย์
59	2534	ผลของสื่ออารมณ์ขันต่อระดับความเครียดในผู้ป่วยบาดเจ็บกระดูกและได้รับ การดัดงวงกระดูก	ผจงพร สุภาวิดา	มหาวิทยาลัยมหิดล
60	2534	การรับข่าวสารเกี่ยวกับยาฆ่าแมลงต่อมวลชนของพนักงานบริษัทบริษัทขนส่งจำกัด	วริยา ชูวาทิน	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
61	2534	การศึกษาผลของการสื่อสารรณรงค์ต่อต้านการเสพยาที่มีต่อเยาวชน กรุงเทพมหานคร	แหวตา ธนบัตร	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ข. รายชื่องานวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพในประเทศไทย

(พ.ศ. 2523 - 2550)

ลำดับ	ปี พ.ศ.	ชื่อผลงาน	ผู้วิจัย	สถาบันการศึกษา / หน่วยงาน
62	2534	ความรู้และทัศนคติ ของเจ้าหน้าที่กรุงเทพมหานครเกี่ยวกับโครงการ "สะอาดเขียวสด ถอดมลพิษ"	อภัยร แจ่มศรี	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
63	2535	การศึกษาปัจจัยเชื้อให้เกิดพฤติกรรมเสี่ยงของลูกเรือประมงต่อการรับและแพร่เชื้อเอชไอวี	พนิตนาฎ ลัทธนา โฉมยิต	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
64	2535	การเปรียบเทียบการรับรู้ ทัศนคติ และพฤติกรรมการเสี่ยงต่อโรคเอดส์ของแรงงานในเขตนิคมอุตสาหกรรมบางชันและเขตนิคมอุตสาหกรรมภาคเหนือ	ศิริรัตน์ มิถินทานุช	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
65	2535	การวิเคราะห์รายการสุขภาพอนามัยทางโทรทัศนที่มีต่อการส่งเสริมสุขภาพ	ลัดดา ประพันธ์พงษ์ชัย	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
66	2535	ความวิตกกังวลอันเกิดจากการรณรงค์เรื่องโรคเอดส์ผ่านสื่อมวลชนช่วงปี พ.ศ. 2531-2534 : การศึกษาในทัศนยะแบบองค์รวม	อาทิตย์รา จันทร์สุวรรณ	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
67	2535	บทบาทของสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค ในการควบคุมดูแลการโฆษณาทางสื่อมวลชน	ดวงดี รัตน์โอฬาร	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
68	2535	การศึกษาประสิทธิภาพของสื่อสิ่งพิมพ์ที่มีเนื้อหาด้านประชากรศึกษานั่นหนักเรื่องสุขภาพอนามัยสำหรับประชาชนในเขตชนบท	กฤตประภัสร์ โกละกะ	มหาวิทยาลัยมหิดล
69	2535	ประสิทธิผลของโปรแกรมสุขศึกษา ร่วมกับแรงสนับสนุนทางสังคมจากแม่บ้านอาสาสมัคร ในการตรวจเต้านมด้วยตนเองของสตรีในชุมชนแออัด กรุงเทพมหานคร	วิมล คำสวัสดิ์	ไม่ปรากฏคณะ

(พ.ศ. 2523 - 2550)

ลำดับ	ปี พ.ศ.	ชื่อผลงาน	ผู้วิจัย	สถาบันการศึกษา / หน่วยงาน
70	2536	พฤติกรรมรบกวนสื่อสารกับพฤติกรรมตนเองในกลุ่มผู้รับบริการตรวจ กามโรคและโรคเอดส์	อรุณ มະหณี	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
71	2536	การวิเคราะห์กลยุทธ์และการนำเสนอความรู้เรื่องยาของรายการ "ขาน่ารู้" ทาง โทรทัศน์	บุญฤทธิ์ กิจเจริญโรจน์	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
72	2536	ความรู้และความคิดเห็นของแม่บ้านในชนบทที่มีต่อรายการละคร โทรทัศน์ เผยแพร่ความรู้ด้านอาหารและยา ชุด "สวรรค์บ้านนา" กรณีศึกษา : อำเภอ โนนสูง จังหวัดนครราชสีมา	วิศิษฐ์ ประวีณวงษ์วุฒิ และคณะ	สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา
73	2536	ผลสัมฤทธิ์ในการรับสารนิเทศด้านสุขภาพอนามัยจากการเผยแพร่สารนิเทศทาง หอกระจายข่าวหมู่บ้าน	ขวัญชนก ศิริพันธ์มั่ง	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
74	2536	สัมมนาโครงการโฆษณา อาหาร ยา และเครื่องสำอาง ในวิทยุกระจายเสียงทั่วประเทศ พ.ศ.2536	วิโรจน์ ตั้งเจริญเสถียรและคณะ	สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข (สวรส.)
75	2536	ความรู้ เจตคติ และพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับโรคเอดส์ของประชาชน เขตเทศบาลเมือง เชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่	ชลธิชา เรืองสุทธิการณ	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
76	2536	ความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดรับสารโฆษณาสินค้าประเภทนมทาง โทรทัศน์กับ พฤติกรรมการบริโภคสินค้าประเภทนมของเด็ก	กุตทรัพย์ อาลี	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ข. รายชื่องานวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพในประเทศไทย

(พ.ศ. 2523 -- 2550)

ลำดับ	ปี พ.ศ.	ชื่อผลงาน	ผู้วิจัย	สถาบันการศึกษา / หน่วยงาน
77	2536	การวิเคราะห์เนื้อหาเกี่ยวกับโภชนาการของหนังสือพิมพ์รายวันไทย	จิตสุดา รุปงาม	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
78	2536	การเปรียบเทียบสัมฤทธิผลในการเผยแพร่ข่าวสารเรื่อง ท้องร่วง ระหว่าง เอกสารภาษาถิ่น (เขมรถิ่นไทย) กับ ภาษาไทยมาตรฐานในพื้นที่ อ. ท่าตูม จ. สุรินทร์	จิตภา สุขพล่า	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
79	2536	ปัจจัยด้านข่าวสารที่มีความสัมพันธ์กับโภชนาการของประชาชนในจังหวัดเลย	ปฤษฎางค์ จันทร์บุญเรือง	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
80	2536	ความรู้ การรับรู้ข้อมูลและพฤติกรรมการเกี่ยวกับโรคเอดส์: โครงการสำรวจ ประสิทธิภาพของการสื่อสารเรื่องโรคเอดส์ต่อพฤติกรรม และค่านิยม	อรพินทร์ พิทักษ์มหาเขต	สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล
81	2536	การได้รับข่าวสารเรื่องโรคเอดส์จากสื่อประเภทหนังสือพิมพ์รายวัน และ ความสัมพันธ์กับความตื่นตัวเรื่องโรคเอดส์ของนิสิตนักศึกษา ในระดับปริญญาตรี สาขาวิชาการสื่อสารของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และหอการค้าไทย	ธีรานุช เทพวัลย์	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
82	2536	สื่อบุคคลกับแนวทางแก้ไขพฤติกรรมการใช้ยาเสพติด ใช้ แก้วปัด ไม่ถูกต้องในชุมชนแออัด	อายุวัฒน์ จุนสมพิศศิริ	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
83	2536	การรู้ศึกษาและประชาสัมพันธ์กับการพัฒนาสาธารณสุขเพื่อบรรลุสุขภาพดี ถ้วนหน้า	ระเด่น ทัศดี	กองสูงศึกษา กระทรวงสาธารณสุข

(พ.ศ. 2523 — 2550)

ลำดับ	ปี พ.ศ.	ชื่อผลงาน	ผู้วิจัย	สถาบันการศึกษา / หน่วยงาน
84	2536	การศึกษาความคิดเห็นของนักศึกษาในระดับปริญญาตรีสังกัดสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล ในเขตกรุงเทพมหานครเกี่ยวกับผลที่ได้จากการใช้สื่อเพื่อการรณรงค์ป้องกันโรคเอดส์	เกียรติศักดิ์ พันธุ์เดียม	มหาวิทยาลัยมหิดล
85	2537	การเปิดรับสาร ความรู้ และทัศนคติต่อการทำแท้งของนักศึกษาในระดับอาชีวศึกษา ในเขตกรุงเทพมหานคร	ธีรภรณ์ สุวรรณดี	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
86	2537	การรับข่าวสารทางด้านสาธารณสุขจากสื่อพื้นบ้านประเภทหนังสือของประชาชนในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช	ปรีชชาติ ยุทธะพาทีกุล	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
87	2537	การเปรียบเทียบข่าวสารความรู้เรื่องสิ่งเสพติดและการป้องกันสิ่งเสพติดจากสื่อมวลชน และสื่อบุคคลของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ	วิริศรา วรดิษฐ์	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
88	2537	การรับรู้และการจัดจำภาพยนตร์โฆษณาทางโทรทัศน์ และพฤติกรรมการซื้อและใช้ยาแก้ปวดลดไข้ ของกลุ่มผู้ใช้แรงงานในเขตกรุงเทพมหานคร	นิศากร ต้นคาพูน	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
89	2537	กลวิธีการสร้างสื่อเพื่อส่งเสริมธุรกิจด้านการบริหารร่างกาย	อดุณา ภูมิศักดิ์	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
90	2537	ผลของการให้การพยาบาลแบบประคับประคองโดยใช้หลักการให้คำปรึกษาต่อเจตคติและพฤติกรรมการเกี่ยวกับสุขภาพอนามัยของหญิงมีครรภ์ที่ติดเชื้อเอดส์	จรรยา จันทร์ผ่อง	มหาวิทยาลัยมหิดล
91	2537	การสนับสนุนและส่งเสริมให้ผู้ป่วยติดเชื้อเอดส์มีส่วนร่วมในการดูแลตนเอง	ดวงกมล วัฒราดุลย์	มหาวิทยาลัยมหิดล

ข. รายชื่องานวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพในประเทศไทย

(พ.ศ. 2523 – 2550)

ลำดับ	ปี พ.ศ.	ชื่อผลงาน	ผู้วิจัย	สถาบันการศึกษา / หน่วยงาน
92	2537	การศึกษาความสัมพันธ์ของการเปิดรับข่าวสารความรู้ของอนามัยด้านสาธารณสุขกับการรับบริการของผู้มารับบริการ โรงพยาบาลรามคำแหง (คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล)	ธีรกุล สถิตนิมมานการ	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
93	2537	การศึกษาเพื่อประเมินสื่อสุขภาพจิตศึกษาแผนพับพิมพ์ดี	วชิระ เพ็งจันทร์และคณะ	กรมสุขภาพจิต
94	2537	ความต้องการคำแนะนำและการนำเสนอวิธีการนำเสนอวิธีการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ สำหรับหญิงทำงานนอกบ้านทางสื่อ โทรทัศน์	เบญจพร งามกริกโกซิดิ	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
95	2537	การศึกษาการรับข่าวสาร การรณรงค์เพื่อการ ไม่สูบบุหรี่ของเยาวชน : ศึกษาเฉพาะกรณีสมาชิกชมรมเยาวชนปลอดสูบบุหรี่ มูลนิธิหมอชาวบ้าน	สุชาดา เมธีคุณภรณ์	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
96	2537	แนวทางการให้ความรู้เรื่องสุขภาพอนามัยแก่หมอลำสี่ฟ้า	กตยา แสงเจริญ	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
7	2537	การประเมินผล โครงการรณรงค์ให้ความรู้ในการเลือกซื้ออาหารและยา	ยงยุทธ ขจรธรรม	มหาวิทยาลัยมหิดล
98	2537	ความสัมพันธ์ระหว่างความเชื่อด้านสุขภาพค่านิยมทางสุขภาพกับพฤติกรรมในการป้องกันโรคเอดส์ของพนักงานบริการ ในสถานเริงรมย์ ในเขตจังหวัดราชบุรี	รุ่งศรี อึ้งทอง	มหาวิทยาลัยมหิดล
99	2537	ประสิทธิผลของโปรแกรมส่งเสริมสุขภาพต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้ป่วยโรคเบาหวาน ณ โรงพยาบาลพลพยุหเสนา จังหวัดกาญจนบุรี	ศุภาวี ลิ้มปานนท์	มหาวิทยาลัยมหิดล
100	2538	การใช้สื่อเพื่อผ่อนคลายความเครียดของพยาบาลหน่วยอุบัติเหตุและฉุกเฉิน โรงพยาบาลตำรวจ	อำไพ นิยาย	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

(พ.ศ. 2523 — 2550)

ลำดับ	ปี พ.ศ.	ชื่อผลงาน	ผู้วิจัย	สถาบันการศึกษา / หน่วยงาน
101	2538	การศึกษาพฤติกรรมรับฟัง ความต้องการรูปแบบและเนื้อหาการเลี้ยงดูตามสายในโรงพยาบาลของผู้ป่วยในโรงพยาบาลกระทรวงสาธารณสุขในเขตกรุงเทพมหานคร	วไลพร สวัสดิ์มงคล, เรือตรี	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
102	2538	การสื่อสารเพื่อการป้องกันยาเสพติดของกลุ่มผู้ใช้แรงงานโรงงานอุตสาหกรรมในเขตกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล	ศรเทพ เรืองอุทธรนาชีวิน	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
103	2538	รายงานการศึกษาเรื่อง การรับรู้ข่าวสารเรื่องยาสูบของประชาชน : กรณีศึกษาอำเภอศรีสมเด็จ จังหวัดร้อยเอ็ด	วุฒินันท์ ตปเปียการ	สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา
104	2538	บทบาททางสังคมการแพทย์ของสถานีวิทยุ "จส. 100 MHz" ผ่านการโฆษณาผลิตภัณฑ์ "คอมฟอร์ต 100"	อรวรรณ รัชเกษม	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
105	2538	การศึกษาความต้องการสื่อเพื่อรับทราบข่าวสารและความรู้ด้านสุขภาพของผู้ป่วยและผู้พิการที่มีบริการจากศูนย์ สิรินครเพื่อการฟื้นฟูสมรรถภาพทางการแพทย์ แห่งชาติ	เกษมณี สายทิพย์วุฒิ	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
106	2538	ประสิทธิผลของการให้ความรู้เรื่องการฝึกออกกำลังกายและการสนับสนุนจากสมาชิกในครอบครัว ในการส่งเสริมการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพของผู้สูงอายุ	จันทร์ฉาย ฉายากุล	มหาวิทยาลัยมหิดล
107	2538	ประสิทธิผลของโปรแกรมสุขภาพในพฤติกรรมกรมการดูแลตนเองของผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูง โรงพยาบาลเจริญกรุงประชารักษ์	ถัดดาวัลย์ ชานวิทกุล	มหาวิทยาลัยมหิดล

ข. รายชื่อหน่วยงานวิจัยด้านการศึกษาสุขภาพในประเทศไทย

(พ.ศ. 2523 — 2550)

ลำดับ	ปี พ.ศ.	ชื่อผลงาน	ผู้วิจัย	สถาบันการศึกษา / หน่วยงาน
108	2538	การให้คำปรึกษารายบุคคลเพื่อส่งเสริมพฤติกรรมป้องกันการแพร่กระจายเชื้อของผู้ป่วยหลังคลอดที่ติดเชื้อ เอช ไอ วี โรงพยาบาลศิริราช	อรอุมา สติสุขุมภการ	มหาวิทยาลัยมหิดล
109	2538	ประสิทธิภาพของโปรแกรมสุขภาพเพื่อป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงต่อการติดเชื้อโรคเอดส์ทางเพศสัมพันธ์ของนักศึกษาหญิงระดับอุดมศึกษาในกรุงเทพมหานคร	จันทร์วิภา ดิลกสัมพันธ์	มหาวิทยาลัยมหิดล
110	2538	วิธีการสื่อสารระหว่างบุคคลเพื่อผ่อนคลายความวิตกกังวลต่อความตายของผู้ป่วยโรคเอดส์	ชาคริต สุดสายเนตร	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
111	2538	การนำเสนอเรื่องเพศศึกษาทางสื่อวิทยุกระจายเสียง	ตรีสุข วีระเวสดี	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
112	2538	กลยุทธ์การสื่อสารแนวคิดเกี่ยวกับสุขภาพผ่านรูปแบบที่เป็นการ์ตูนของชุมชนประจวบจรรย์	บุพชญา จินดากุล	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
113	2538	การศึกษารูปแบบการนำเสนอเนื้อหาโรคเอดส์ในโฆษณาทางโทรทัศน์ของสำนักนายกรัฐมนตรี	วัชรพร สุโรจนานนท์	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
114	2538	การเปิดรับสื่อ ความรู้ ทัศนคติ และพฤติกรรมในการป้องกันโรคเอดส์ของหญิงมีครรภ์ที่มาฝากครรภ์ที่โรงพยาบาลจุฬารณ	วนิดา ขวามงกูร	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
115	2538	อิทธิพลของสื่อมวลชนต่อการเรียนรู้เรื่องการดูแลรักษาสุขภาพของตนเอง : ศึกษากรณีนิสิตสาขามหาบัณฑิต	บาทัน อิ่มสำราญ	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

(พ.ศ. 2523 — 2550)

ลำดับ	ปี พ.ศ.	ชื่อผลงาน	ผู้วิจัย	สถาบันการศึกษา / หน่วยงาน
116	2538	ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการบริโภคสัตว์ ไทรทัศน์เกี่ยวกับสุขภาพอนามัยแม่เด็กเพื่อการใช้ประโยชน์และตอบสนองความต้องการข่าวสารของสตรีมีครรภ์ที่มารับบริการที่โรงพยาบาลราชวิถี	เพ็ชรพร ว่องวิวิท	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
117	2538	อิทธิพลของสื่อที่มีผลต่อการบริโภคเกลือ ไอโอดีนตามโครงการณรงค์จัดโรคขาดสารไอโอดีนแลกรมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เสด็จสิริราชสมบัติครบรอบ 50 ปี	มารศรี เตชะกำพูน	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
118	2538	การรักษาพยาบาลแบบพื้นบ้าน : กรณีศึกษาหมอลำสี่ฟ้า บ้านหนองใหญ่ อำเภอแฉ่งน้อย จังหวัดขอนแก่น	มาริโกะ กาโตะ	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
119	2539	การเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับโรคเอดส์ผ่านสื่อพื้นบ้านขอ	นารีนารถ กิตติเกษมศิลป์	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
120	2539	ปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับการใช้น้ำหยดเสริมไอโอดีนในน้ำเพื่อป้องกันโรคขาดสารไอโอดีน อ.บ้านดง จ.ตาก	มงคล ปิยศิริวัฒน์	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
121	2539	อิทธิพลของการสื่อสารทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการบริโภคอาหารจานด่วน (Fast-Food) ประเภทแฮมเบอร์เกอร์ ของเยาวชนในเขตกรุงเทพมหานคร	นลินี เสาวภาคย์	มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์
122	2539	ความสัมพันธ์ระหว่างการใช้พีริเซนเตอร์คาร์ทางโทรทัศน์กับการตัดสินใจซื้อสินค้า ของวัยรุ่น : ศึกษาเฉพาะนักศึกษาสถาบันราชภัฏ	วิรุฬห์รัตน์ ผลทวิ	มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

ข. รายชื่องานวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพในประเทศไทย

(พ.ศ. 2523 – 2550)

ลำดับ	ปี พ.ศ.	ชื่อผลงาน	ผู้วิจัย	สถาบันการศึกษา / หน่วยงาน
123	2539	การเปรียบเทียบประสิทธิภาพของหนังสือการดูแลสุขภาพในการให้ความรู้เกี่ยวกับโรคอ้วนและทัศนคติที่มีต่อโรคอ้วน	สมชัย จันลองจับจิต	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
124	2539	การสื่อสารในครอบครัวกับความรู้และทัศนคติเกี่ยวกับยาสูบของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ในเขตกรุงเทพมหานคร	ขวัญใจ ผลเจริญสุข	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
125	2539	การศึกษากลยุทธ์และประสิทธิภาพของโครงการประชาสัมพันธ์เพื่อลดอุบัติเหตุจราจรจากการดื่มสุรา	ทิพารัตน์ เคนชัยประดิษฐ์	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
126	2539	ความรู้และทัศนคติของผู้บริหารองค์การต่อมลพิษต่ออากาศ	สุชาดา ประเสริฐ	สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา
127	2539	รายงานผลการวิจัยโฆษณาผลิตภัณฑ์สุขภาพทางสื่อหนังสือพิมพ์และนิตยสารในรอบ 1 เดือน (ตุลาคม) พ.ศ.2539	กุหลาบ สุขจิต	สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา
128	2539	การตรวจพิจารณาโฆษณาทางสื่อวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ของสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา	เขาวรรตอุปมาบัณฑิต	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
129	2539	พฤติกรรมการรับข่าวสารเรื่องยามีของครูโรงเรียนมัธยมศึกษา : ศึกษาเฉพาะกรณีโรงเรียนกรมสามัญ กลุ่มที่ 1 ในกรุงเทพฯ	ศิริพร เชิดวงศ์สุข	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
130	2540	การแสวงข่าวสาร ทัศนคติและพฤติกรรมการบริโภคผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร	อัญชนี วิชยาภัย บุนนาค	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

(พ.ศ. 2523 — 2550)

ลำดับ	ปี พ.ศ.	ชื่อผลงาน	ผู้วิจัย	สถาบันการศึกษา / หน่วยงาน
131	2540	สภาพชีวิตของผู้เสียหายและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการเกิดเหตุการณ์การเสียชีวิต ยาบ้า	รัฐพล อันทรวินัย	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
132	2540	ปัจจัยทางสังคม, พฤติกรรมการเปิดรับสื่อกับความรู้และทัศนคติ ที่มีต่อการ ป้องกันการเข้ายาบ้าของผู้ใช้แรงงาน ในสถานประกอบการอุตสาหกรรม ใน จังหวัดนนทบุรี	ถนอมนุช พิทักษ์โกศล	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
133	2540	ทิศทางของการดูแลสุขภาพในรายการสุขภาพทางโทรศัพท์	นิภาพรณ สุขศิริ	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
134	2540	การศึกษาพฤติกรรมการประชาสัมพันธ์และประสิทธิภาพใน โครงการณรงค์ “อ่าน ฉลาดก่อนซื้อ” ของสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา	เบญจพร วุฒิพันธุ์	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
135	2540	การใช้ชุดกิจกรรมการสอนความรู้ ความตระหนัก และทักษะชีวิตเพื่อการป้องกัน โรคเอดส์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5	ยุพิน - ชัยธราธา	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
136	2540	การใช้สื่อสารมวลชนเพื่อจัดการภาวะวิกฤติ : กรณีณรงค์ต่อต้านการบริโภค ผลชูรส	บุญศรี สุธรรมานรัตน์	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
137	2540	การเฝ้าระวังข่าวสาร การจดจำสาร และการเตือนแบบพฤติกรรมต่อต้านยาเสพติด ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นใน โครงการป้องกันยาเสพติดจัดตั้งศูนย์ โน	ประภาวดี ธาณิรนาหนะ	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
138	2540	ประสิทธิผลของการใช้กิจกรรมดนตรีที่มีต่อผู้ป่วยจิตเวชหรือร้องในกลุ่มงานฟื้นฟู สมรรถภาพ โรงพยาบาลศรีธัญญา	ศิริตน์วดี ปิยะศิลป์	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ข. รายชื่องานวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพในประเทศไทย

(พ.ศ. 2523 – 2550)

ลำดับ	ปี พ.ศ.	ชื่อผลงาน	ผู้วิจัย	สถาบันการศึกษา / หน่วยงาน
139	2540	การศึกษาการได้รับสื่อในการรณรงค์ป้องกันยาเสพติดของประชาชนจังหวัดขอนแก่น : ศึกษาในกลุ่มผู้ติดยาเสพติด	กิ่งแก้ว เกษ โกวิท	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
140	2540	ประสิทธิผลของการให้ความรู้ตามแผนความเชื่อด้านสุขภาพและการดูแลตนเองของสตรีมีครรภ์โรงพยาบาลปทุมธานี	จรัส พรหมสูงวงษ์	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
141	2540	ความพึงพอใจของผู้ชมรายการสุขภาพกับการดูแลตนเอง	สุภาภรณ์ พรหมดีราช	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
142	2540	การสื่อสารกับพฤติกรรมกรรมการป้องกันโรคจากการทำงานของผู้ใช้แรงงานในเจตนานิคมอุตสาหกรรมเหนือ	อมร เอี่ยมตาล	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
143	2540	การประเมินผลโครงการผลิตและแผนการสื่อในการรณรงค์สุขภาพจิตครอบครัวของกรมสุขภาพจิตในปีงบประมาณ 2538	วัชนี หัตถพนม	กรมสุขภาพจิต
144	2540	การสื่อสารผ่านเครือข่ายสังคมเพื่อส่งเสริมพฤติกรรมกรรมการตรวจมะเร็งปากมดลูกของสตรีอำเภอนาตาล จ.สุราษฎร์ธานี	ประสาร วงศ์วัฒนดิถ	กรมสุขภาพจิต
145	2540	การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารจัดการโฆษณาบนกับพฤติกรรมการบริโภคขนมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น	จินดา บุญช่วยเกียรติกุลและคณะ	สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา
146	2540	การได้รับสื่อในการรณรงค์การป้องกันยาเสพติดของประชาชนจังหวัดขอนแก่น : ศึกษาในกลุ่มนักศึกษาระดับอุดมศึกษา	มณีรัตน์ ภัทริจินดาและคณะ	มหาวิทยาลัยขอนแก่น

ลำดับ	ปี พ.ศ.	ชื่อผลงาน	ผู้วิจัย	สถาบันการศึกษา / หน่วยงาน
147	2540	การใช้การสนทนากลุ่มในการให้ความรู้ตามแบบแผนความเชื่อด้านสุขภาพแก่บิดา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการป้องกันโรคอุจจาระร่วงของมารดาที่มีบุตรอายุต่ำกว่า 5 ปีอำเภอศรีสาคร จังหวัดนราธิวาส	ศุภลักษณ์ รัตน์ะ	มหาวิทยาลัยมหิดล
148	2540	พฤติกรรมกรมการเป็ได้รับสื่อโฆษณาการแพะรื่ออง เครื่องดื่มชูกำลังชนิดใหม่ ทางสื่อ โทรทัศน์กับพฤติกรรมการบริโภคกาแฟกระป๋องของกลุ่มผู้ใช้แรงงานไทยในเขต กรุงเทพมหานคร	อำนาจ สุวดีพิงส์	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
149	2541	อิทธิพลของการสื่อสารในการป้องกันยาเสพติดของนักเรียนวิชาศึกษาในเขต กรุงเทพมหานคร	ชลลดา สมุทรพงษ์	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
150	2541	การประเมินสภาพปัญหาที่ตรวจพบเกี่ยวกับการโฆษณาเครื่องมือแพทย์ และการอุปกรณัทางการแพทย์ในสื่อสิ่งพิมพ์	สมเกียรติ วิทยารุ่งเรืองยศ	สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา
151	2541	กลยุทธ์การสื่อสารภาพยนตร์โฆษณาเพื่อรณรงค์ป้องกัน	ทวิชัย พงศ์มณีรัตน์	ไม่ปรากฏคณะ
152	2541	การสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติมเพื่อส่งเสริมสุขภาพที่ดีของวัยรุ่น เรื่อง สร้างเสน่ห์ ด้วยการกินสำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนบ้านยาริวหัวโข่ง จังหวัดเพชรบูรณ์	อโนมา ไม้มหอม	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
153	2541	ความสัมพันธ์ของพฤติกรรมการสื่อสารในครอบครัวกับสุขภาพจิตของเด็กวัยรุ่น: ศึกษาเฉพาะกรณีโรงเรียนบางปะกอกวิทยาคม	เพ็ญนิพัช จันทศักดิ์	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ข. รายชื่องานวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพในประเทศไทย

(พ.ศ. 2523 – 2550)

ลำดับ	ปี พ.ศ.	ชื่อผลงาน	ผู้วิจัย	สถาบันการศึกษา / หน่วยงาน
154	2541	ประสิทธิภาพของคู่มือ “การดูแลตนเองก่อนและหลังผ่าตัด” ต่อระดับความรู้ทัศนคติ และความวิตกกังวลของผู้ป่วยก่อนผ่าตัด	เพ็ญพร ต่อสกุลแก้ว	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
155	2541	การพัฒนารูปแบบการเผยแพร่ความรู้และข่าวสารด้านสุขภาพทางวิทยุกระจายเสียงสำหรับ ประชาชน ในเขตกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล	ถิศจา บัณฑิตยกุล	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
156	2541	การวิเคราะห์การใช้การดูแลสุขภาพที่เหมาะสมเพื่อการรณรงค์โรคเอดส์ (พ.ศ. 2535 - 2539)	มนต์ชัย สุทธิโรจน์	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
157	2541	การวิเคราะห์ความจำเป็นและความต้องการของบริการข้อมูลข่าวสารสาธารณสุข	ศิริชัย ศิริภายะและคณะ	สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข (สวรส.)
158	2541	การสำรวจสถานการณ์เทคโนโลยีสารสนเทศด้านสาธารณสุขสำหรับประชาชน	ชำนาญ วัฒนาวารีและคณะ	สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข (สวรส.)
159	2541	บทบาทของนิเทศศาสตร์ในการเผยแพร่ความรู้ด้านสุขภาพอนามัย	ลักขมี ไชยทองศรี	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
160	2541	อิทธิพลของการใช้ความน่ากลัวในภาพยนตร์โฆษณาต่อต้านโรคเอดส์ต่อกลุ่มผู้มีความเสี่ยงสูง	วินัส เกิดจรรยาพงศ์	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
161	2541	ทัศนคติและการยอมรับของวัยรุ่นต่อการนำเสนอข่าวสารการป้องกันยาเสพติดผ่านนักร้อง – นักแสดง	อารีภักดิ์ เงินบำรุง	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

(พ.ศ. 2523 - 2550)

ลำดับ	ปี พ.ศ.	ชื่อผลงาน	ผู้วิจัย	สถาบันการศึกษา / หน่วยงาน /
162	2541	ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการนำเด็ก ไปรับ วัคซีน โปลิโอ ในโครงการรณรงค์ให้วัคซีน โปลิโอ ในเขตเมือง จังหวัดหนองคาย	อุไรศรี อรรถนรินทร์	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
163	2541	การใช้สื่อคำนวณงานส่งเสริมสุขภาพของกรมอนามัย	นิยม ศิริวัฒน์	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
164	2541	ประสิทธิภาพของโฆษณาและประชาสัมพันธ์ของโครงการ "โรงเรียนสีขาว" ที่มีต่อ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร	ขวัญฤกษ์ วัชรชนเสถียร	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
165	2541	กลยุทธ์และประสิทธิภาพของการรณรงค์โฆษณาโครงการเสริมสร้าง ความ ตันตัว ในกรมไค้ดองสิทธิ์ผู้บริ โภค "อ.ช. ปกป้องสิทธิ์"	สุชัยญา ถิมสกุล	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
166	2541	การเปิดรับข่าวสารที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อเครื่องสำอางในระบอบชายตรง	กนกนาฏ สง่าเนตร	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
167	2541	ทัศนคติของวัยรุ่นที่มีต่อรูปแบบการนำเสนอภาพยนตร์โฆษณาสินค้าประเภทขนบ วมเตี๋ย	เกียรตินิยม สว่างเจริญ	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
168	2541	การสื่อสาร ความรู้ ทัศนคติและทักษะการปฏิเสธสิ่งเสพติดของนักเรียน มัธยมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร	จิตรา ชนสารเสณี	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
169	2541	การเปิดรับสื่อ ความรู้ ทัศนคติ และพฤติกรรมการยอมรับวิถีชีวิตคนหลักใจจิต ของประชาชน ในเขตกรุงเทพมหานคร	ณัฐพรรณ ศรีมุข	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ข. รายชื่องานวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพในประเทศไทย

(พ.ศ. 2523 – 2550)

ลำดับ	ปี พ.ศ.	ชื่อผลงาน	ผู้วิจัย	สถาบันการศึกษา/หน่วยงาน
170	2541	การวิเคราะห์เนื้อหาเรื่องเอชดีในหนังสือพิมพ์รายวันภาษาอังกฤษของประเทศไทยและสิงคโปร์	นพรัตน์ ปทุมรังษี	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
171	2541	ปัจจัยทางการสื่อสารการตลาดที่ก่อให้เกิดพฤติกรรมการบริโภคฟาสต์ฟู้ดของวัยรุ่นในกรุงเทพมหานคร	ปองพรรณ พนมสารรินทร์	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
172	2541	กลยุทธ์การสื่อสารเพื่อส่งเสริมความปลอดภัยทางการจราจรในจังหวัดภูเก็ต	มนตรี สุตสม	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
173	2541	ปัจจัยที่มีผลต่อการเรียกร้องสิทธิคุ้มครองผู้บริโภค	มรกต วัฒนะวิรุณ	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
174	2541	กลยุทธ์การสื่อสารทางการตลาดของขนมขบเคี้ยว : กรณีศึกษาสาธรรค์ทาโร	รัชพงษ์ งามพิสัย	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
175	2541	ปัจจัยสื่อสารที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกยาสูบของเยาวชนในสถาบันการศึกษา	รุ่งทิพ ศูนย์โรทก	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
176	2541	การปีติรับข่าวสาร ความรู้ ที่สนใจคิดเกี่ยวกับการป้องกันเสพติดของกลุ่มผู้ใช้แรงงานในโรงงานอุตสาหกรรมในจังหวัดสมุทรปราการ	เกียร ชิวหากาญจน์	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
177	2541	พฤติกรรมการส่งเสริมสุขภาพของผู้บริโภคสามีสลาม จังหวัดปัตตานี	กนกวรรณ จันทร์แดง	มหาวิทยาลัยมหิดล
178	2541	การศึกษายาเสพติดต่อการยอมรับโครงการสุขบัญญัติแห่งชาติ	กรรภคย กิตติสุนทรพิศาล	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
179	2541	ประสิทธิผลของการรณรงค์การโทรทัศนซ์ไปรบ่อย ต่อการเปลี่ยนแปลงความรู้และพฤติกรรมการสุขภาพตามสุขบัญญัติ	เบญจมาศ สุรมิตรไมตรี	กรมสุขภาพจิต

ลำดับ	ปี พ.ศ.	ชื่อผลงาน	ผู้วิจัย	สถาบันการศึกษา/หน่วยงาน
180	2541	บทบาทของนักจัดรายการวิทยุกระจายเสียง เกี่ยวกับการ ป้องกัน โรคเอดส์ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือประเทศไทย	จารุวรรณ นิพนพานันท์และสมชาย นาละพะพันธุ์	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
181	2541	การแพร่กระจายนวัตกรรมทางการแพทย์ทางเลือก "ชีวจิต" ในสังคมไทย: การศึกษาในแนวทัศน์แบบองค์รวม	ชัยญาวรรณ กาญจนลงกรณ์	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
182	2541	ความพึงพอใจของผู้ป่วยต่อการสื่อสารระหว่างบุคคลของพยาบาลกับภักดิภรณ์ของโรงพยาบาล : ศึกษาเฉพาะกรณีโรงพยาบาลราชวิถี	อุไรรัตน์ ทองคำชื่นวิวัฒน์	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
183	2541	การสร้างต้นแบบสื่อสิ่งพิมพ์เพื่อช่วยผู้ป่วยวัยโรค ยอมรับการรักษาครบถ้วนด้วยระบบยาระยะสั้น โรงพยาบาลทรวงอก	สำเนียง อรรถาเวช	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
184	2542	กลยุทธ์การสื่อสารของเจ้าหน้าที่บำบัดฟื้นฟู กับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมฟื้นฟูของผู้เข้ารับการรักษาบำบัดฟื้นฟูเพื่อเลิกยาเสพติด	กนกรัตน์ วงศ์ลักษณ์พันธ์	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
185	2542	การศึกษาเครือข่ายการสื่อสารของกลุ่มชีวจิต	จารุณี พัชรพิมานสกุล	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
186	2542	ความเกี่ยวพันของผู้บริโภค การตอบสนองต่อโฆษณา และความตั้งใจซื้อผลิตภัณฑ์ดูแลรักษาร่างกายของผู้บริโภคชาย	ณัฐฎิภา ฉนวนธเน	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
187	2542	การประเมินผลสื่อเผยแพร่ความรู้งานคุ้มครองผู้บริโภคด้านสาธารณสุขโดยสื่อสิ่งพิมพ์และสื่อสนับสนุนในห้องถื่น	พชณี เขยจรรยา	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ข. รายชื่องานวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพในประเทศไทย

(พ.ศ. 2523 – 2550)

ลำดับ	ปี พ.ศ.	ชื่อผลงาน	ผู้วิจัย	สถาบันการศึกษา / หน่วยงาน
188	2542	การรับรู้และพฤติกรรมการสูบบุหรี่ในที่สาธารณะ	เอมอร พุฒิกิจธุษ	สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข (สวรส.)
189	2542	ความสัมพันธ์ระหว่างความเชื่อด้านสุขภาพเกี่ยวกับโรคเอดส์กับพฤติกรรม การป้องกันโรคเอดส์ของลูกเรือประมงในจังหวัดชลบุรี	มานพ เชื่อมทอง	มหาวิทยาลัยบูรพา
190	2542	การเปิดรับสื่อ ความรู้ แรงจูงใจในการป้องกันโรคเอดส์ของผู้มารับบริการ ณ ศูนย์บริการสาธารณสุข ในกรุงเทพมหานคร	ชัชวรินทร์ เวฬุวนารักษ์	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
191	2542	การเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับ “โครงการนำปรีชาปฏิบัติ” ความรู้ ทัศนคติ และพฤติกรรมการบริโภคน้ำดื่มของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร	ฐิติธนา แสงอร่าม	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
192	2542	การรับรู้ข้อมูลข่าวสารด้านสุขภาพของประชาชน (People's acception of health information)	เบญจมาศ สุรมิตร โมศรี	กรมสุขภาพจิต
193	2542	กลยุทธ์การสื่อสารเพื่อพัฒนาสุขภาพจิตในชุมชนภาคเหนือ	จงจิต เทียมเทศ	กรมสุขภาพจิต
194	2542	การเปิดรับสื่อ ความรู้ ทัศนคติกับการตรวจมะเร็งเต้านมของสตรีในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา	นันทพร อติเรก โชติกุล	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
195	2542	การวิเคราะห์เนื้อหาเรื่องโรคเอดส์ในหนังสือพิมพ์รายวันของประเทศไทย	วัชรินทร์ กุศลพิสิทธิ์เจริญ	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
196	2542	การเปิดรับข่าวสาร ความรู้ ทัศนคติ และพฤติกรรมการบริโภคข้าวกล้องของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร	ศศิวิมล ตามไท	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ข. รายชื่องานวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพในประเทศไทย

(พ.ศ. 2523 – 2550)

ลำดับ	ปี พ.ศ.	ชื่อผลงาน	ผู้วิจัย	สถาบันการศึกษา / หน่วยงาน
205	2542	การศึกษายัฒนาและความต้องการใช้สื่อเพื่อเผยแพร่ความรู้ด้านสุขภาพอนามัยแก่ประชาชนของบุคลากรทางด้านสาธารณสุขในโรงพยาบาลชุมชน จังหวัดขอนแก่น	พรพิมล กิตติวงศ์วิสุทธิ	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
206	2542	การใช้สื่อทางไกลในการพัฒนาตนเองของบุคลากรสาธารณสุข	เบญจวรรณ ชีวะะพันธ์	มหาวิทยาลัยมหิดล
207	2543	ประสิทธิผลของสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยาในการเผยแพร่ความรู้งานคุ้มครองผู้บริโภค	ธนภรณ์ อุทยานิก	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
208	2543	รูปแบบและประสิทธิผลของการสื่อสารในการดำเนินงานตามแนวทางการสร้างเสริมสุขภาพคนทำงานในโรงงานอุตสาหกรรมขนาดใหญ่	สุทธิภา วงศ์ยะลา	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
209	2543	การปฎิบัติรับข่าวสารและทัศนคติของนักศึกษาแพทยไทยในเขตกรุงเทพมหานครที่มีต่อการทำแท้ง	นันทวรรณ พงศ์อุดม	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
210	2543	การศึกษายัฒนาพฤติกรรมกรรณชื้อและใช้ยาแก้ปวดลดไข้ผ่านสื่อโฆษณาทางโทรทัศน์ของกลุ่มผู้ใช้แรงงานในเขตอุตสาหกรรม จังหวัดสระบุรี	ธรรมาพร ตันณินิต	มหาวิทยาลัยศรีปทุม
211	2543	กลยุทธ์การสื่อสารการตลาดเพื่อสังคมในโครงการป้องกันโรคเอดส์ของนักเรียนมัธยมศึกษาและอาชีวศึกษา จังหวัดราชบุรี	เนาวรัตน์ อิมวัน	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

(พ.ศ. 2523 – 2550)

ลำดับ	ปี พ.ศ.	ชื่อผลงาน	ผู้วิจัย	สถาบันการศึกษา /หน่วยงาน
212	2543	กลยุทธ์การสื่อสารในโครงการพัฒนาจิตและคุณภาพชีวิตที่มีต่อการตัดสินใจเลือกอาชีพคิดแบบจับพัตัน	ภรินทร ทองดีม	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
213	2543	กระบวนการสื่อสารกับการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในการลด ละ เลิกยาเสพติดของนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาและอาชีวศึกษา	ศศิพันธุ์ ไตรทาน	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
214	2543	เนื้อหาและวิธีการนำเสนอเรื่องสุขภาพอนามัยของสถานีวิจัย สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล	วรรณนิภา เมฆเมืองทอง	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
215	2543	บทบาทของนิตยสารในการให้ความรู้เรื่องเพศ	จิรอรุณ บุญยภักดิ์	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
216	2543	การรับรู้และทัศนคติของผู้บริโภคต่อภาพลักษณ์ของร้านเพื่อสุขภาพและความงาม	สิริกกร สืบศิริ	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
217	2543	การเปิดรับข่าวสาร ความรู้ ทัศนคติ และการยอมรับการบริโภคสิ่งมีชีวิตที่ตัดต่อพันธุกรรม (GMOs) ของประชาชน ในเขตกรุงเทพมหานคร	ชานันท์ คงชนาฤทธิ์	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
218	2543	กระบวนการแสวงหาข้อมูลข่าวสารในการดูแลเด็กออทิสติก	ปิยะนารถ จันทร์พร้าโชติวิทย์	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
219	2543	ประสิทธิภาพของเว็บไซต์โครงการรณรงค์เพื่อการไม่สูบบุหรี่	พิมพ์เพ็ญ ธนาคุณ	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
220	2543	การเปิดรับ ทัศนคติ และความต้องการข้อมูลข่าวสารของผู้ใช้บริการแผนกผู้ป่วยนอกโรงพยาบาลของรัฐ ในเขตกรุงเทพมหานคร	วันเพ็ญ ปริติยาธร	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ข. รายชื่องานวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพในประเทศไทย

(พ.ศ. 2523 — 2550)

ลำดับ	ปี พ.ศ.	ชื่อผลงาน	ผู้วิจัย	สถาบันการศึกษา / หน่วยงาน
221	2543	การเปิดรับข่าวสาร ความรู้ ที่คนคิด และการปฏิบัติตามกฎจราจรของประชาชนคนเดินเท้าในเขตกรุงเทพมหานคร	อรนุช งามขาว	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
222	2543	การบริโภคเครื่องดื่มวิทยานิพนธ์แนวคิดกัมพูชาเพื่อสุขภาพ	กาญจนาภรณ์ พลประทีป	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
223	2543	การวิเคราะห์เนื้อหาเกี่ยวกับสุขภาพในนิตยสารเพื่อสุขภาพ : ศึกษากรณีนิตยสารใกล้หมอ ชีวจิต และหมอชาวบ้าน	ฐนิญญ์ หลีกชัยกุล	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
224	2543	พฤติกรรมการเปิดรับชมรายการซูลูก ชูรส ทางสถานีโทรทัศน์ช่อง 3 เพื่อการนำไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน	รัตนาพร ไผ่ตราวัฒนา	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
225	2543	การศึกษาสัมพันธ์ภาพระหว่างแหล่งข่าวสารกับผู้ใช้สื่อข่าวและความคิดเห็นต่อการนำเสนอเนื้อหาเรื่องเอดส์ ในหนังสือพิมพ์รายวัน	อุษาสินี ริวทอง	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
226	2543	การพัฒนากระบวนการทางเลือกเพื่อการส่งเสริมสุขภาพสตรีวัยกลางคน : วิเคราะห์สถานการณ์ในภาคเหนือ อีสาน และใต้	ศิริพร จิรวัดนุกูลและคณะ	สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข (สวรส.)
227	2543	ผลของโปรแกรมส่งเสริมสุขภาพจิตต่อพฤติกรรมการดูแลสุขภาพจิตของตนเองด้านสุขภาพจิตของผู้สูงอายุ	จิตสมร วุฒิพงษ์	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
228	2543	ผลของการฝึกอานาปานสติกับการแก้ปัญหาแนวอริยสัจสี่ ต่อความเครียดของมารดาเด็กที่ป่วยด้วยโรคมะเร็ง	พรทิพย์ อนันตกุล	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

(พ.ศ. 2523 – 2550)

ลำดับ	ปี พ.ศ.	ชื่อผลงาน	ผู้วิจัย	สถาบันการศึกษา/หน่วยงาน
229	2543	ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลพฤติกรรมมารับข่าวสาร การได้รับความรู้เรื่องเพศจากคู่ปกครอง และสภาพแวดล้อมของสถาบันการรับรู้พฤติกรรมทางเพศที่ปลอดภัยของนักศึกษาพยาบาลของรัฐ กรุงเทพมหานคร	สุปราณี แก้วกุดิน	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
230	2543	Difficult doctor-patient communication : Opinions of Thai doctors and medical students	Nilchaikovit T. Saipanich R.	คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล
231	2543	การรับรู้ข่าวสาร การใช้ประโยชน์ และความพึงพอใจต่อข้อมูลข่าวสารบนแก้วปกคลุมใต้ที่โฆษณาผ่านสื่อมวลชนในเขตกรุงเทพมหานคร	จิตรา เอื้อจิตร์บำรุง	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
232	2543	ประสิทธิภาพของสื่อการสอนการป้องกันอุบัติเหตุจากการจราจรระหว่างภาพพลิกและคู่มือการป้องกันอุบัติเหตุจากการจราจรของวัยรุ่นนอกระบบการศึกษา (มช.)	จุฬารักษ์ ไชยตะและคณะ	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
233	2543	การสำรวจความรู้ทัศนคติและการรับรู้ข่าวสารเรื่องการดูแลสุขภาพแนวชีวิตจิตจากสื่อสิ่งพิมพ์ของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร	ณพัลลภ ปุสเสด็จ	มหาวิทยาลัยบูรพาบัณฑิตย
234	2543	การโฆษณาบุหรี่ ณ จุดขาย	วสันต์ คีตประสุวรรณและคณะ	คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล
235	2543	โครงการวิจัยเชิงปฏิบัติการ : การส่งเสริมประชาคมสื่อมวลชนเพื่อสุขภาพ	พลเดช ปิ่นประทีปและคณะ	สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา
236	2543	การรับรู้ข่าวสาร ความรู้ และทักษะการปฏิบัติของนักเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดสระบุรี	นันทภัทร สังข์ประเสริฐ	มหาวิทยาลัยบูรพาบัณฑิตย

ข. รายชื่องานวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพในประเทศไทย

(พ.ศ. 2523 — 2550)

ลำดับ	ปี พ.ศ.	ชื่อผลงาน	ผู้วิจัย	สถาบันการศึกษา/หน่วยงาน
237	2544	การสื่อสารและเครือข่ายการณรงค์ “มาไม่ขับ”	หริศดา ปันทวนันท์	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
238	2544	การศึกษาปฏิสัมพันธ์ระหว่างพิธีกรและวิทยากรรายการสุขภาพทางโทรทัศน์ในเชิงชาติพันธุ์วรรณนาแห่งการสื่อสาร	ปอรัรัมย์ ยอดเนตร	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
239	2544	การใช้สื่อเพื่อส่งเสริมและป้องกันทัศนสุขภาพของหน่วยงานของรัฐและหน่วยงานเอกชน	อรัญญา ลือประดิษฐ์	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
240	2544	การรับรู้ความเสี่ยงและความรุนแรงของโรคกระดูกพรุนในสตรีวัยหมดระดูที่มาใช้บริการที่คลินิกวิจัยของ โรงพยาบาลสมทหารนครเชียงใหม่	นริศดา ศรีบัณฑิตมงคล	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
241	2544	เครือข่ายสุขภาพเพื่อประชาชน	เครือข่ายสุขภาพเพื่อประชาชน	เครือข่ายสุขภาพเพื่อประชาชน
242	2544	การใช้สื่อเพื่อรณรงค์การไม่สูบบุหรี่ของผู้บริโภคและผู้ประกอบการไม่สูบบุหรี่	บุรณี อนันทวงศ์	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
243	2544	ศึกษาการรับรู้ของผู้บริโภคที่มีต่อการส่งเสริมการขายของผลิตภัณฑ์เครื่องดื่มบำรุงกำลัง : กรณีศึกษาเครื่องดื่ม Red Bull Extra	จรรยาพร เกตุแก้ว	มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต
244	2544	การสื่อสารประเด็นยาเสพติดผ่านสื่อวิทยุกระจายเสียง โดยผู้สื่อสารที่เป็นเยาวชนผู้เคยติดยาเสพติด	ศิริพร เสรีกิตติกุล	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
245	2544	ระบบสัญลักษณ์ทางเพศในละครโทรทัศน์ที่มีอิทธิพลต่อการมีพฤติกรรมเสี่ยงต่อการติดเชื้อเอชไอวี	นงลักษณ์ ชัยสวัสดิ	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ลำดับ	ปี พ.ศ.	ชื่อผลงาน	ผู้วิจัย	สถาบันการศึกษา / หน่วยงาน
246	2544	การศึกษาเรื่องผลกระทบของอินเทอร์เนตต่อสุขภาพจิตของผู้ใช้ในเมือง	ลักขณา พดอยล้อมแสง	กรมสุขภาพจิต
247	2544	ผลของการศึกษาความเข้าใจและการสื่อสารระหว่างการใช้สื่อด้วยการดำเนินงาน	สุวิญญา อภัยยานกร	กรมสุขภาพจิต
248	2544	กลยุทธ์การสื่อสารเพื่อฟื้นฟูจิตใจผู้ป่วยจิตเวช	จรัสพร กิระเสวี	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
249	2544	การให้สุขศึกษาตามแนวนโยบายสุขบัญญัติแห่งชาติในรายการสุขภาพทางโทรทัศน์	ดวงดาว พันธุ์พิบูล	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
250	2544	บทบาทของสื่อโทรทัศน์ที่มีต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวข้องสุขภาพ	ปริญญา ศรีอนันต์	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
251	2544	กลยุทธ์การสื่อสารของทหารในโครงการฝึกอบรมเพื่อฟื้นฟูเยาวชนผู้ติดยาเสพติด	นิยมพัทธ์กร สันบัวทอง	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
252	2544	ประสิทธิภาพการใช้สื่อเพื่อณรงค์สิ่งแวดล้อมของกรมโรงงานอุตสาหกรรม	ปิยรัตน์ วงศ์ทองเหลือ	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
253	2544	การเสนอข่าวหนังสือพิมพ์กับการรับรู้และปฏิบัติการรับทราบของผู้บริหารที่อยู่ในภาวะความเสี่ยงกรณีโคบอลด์	พารณี ปัทมานนท์	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
254	2544	การสื่อสารและการสร้างประชาคมหมู่บ้านปลอดภัยในพื้นที่ทุ่งครุ	รจิตร์ เข้มศักดิ์สิทธิ์	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
255	2544	การเปรียบเทียบผลการเปิดรับสื่อภาพยนตร์โฆษณาณรงค์ต่อต้านโรคเอดส์ที่ใช้ความกลัวและความเอาอาทรเป็นแรงจูงใจ	วิษชุดา ชินกุลประสาน	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
256	2544	ประสิทธิผลของโครงการดูแลสุขภาพชนต่อต้านยาเสพติดด้วย	สิทธิศร มงคลชาติ	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ข. รายชื่องานวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพในประเทศไทย

(พ.ศ. 2523 — 2550)

ลำดับ	ปี พ.ศ.	ชื่อผลงาน	ผู้วิจัย	สถาบันการศึกษา/หน่วยงาน
257	2544	การเปิดรับข่าวสาร ความรู้ ทักษะคิด และการสื่อสารเรื่องเพศศึกษาของผู้ปกครอง นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ในเขตกรุงเทพมหานคร	สุวรรณมา หงส์ศรีสุวรรณ	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
258	2544	ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการบริโภคสื่อมวลชนเรื่องสุขภาพอนามัยและความสะอาดของผู้ประกอบอาชีพค้าขายอาหารริมบาทวิถีในเขตกรุงเทพมหานคร ทัศนคติพฤติกรรมที่มีต่อการปรับปรุงด้านความสะอาด	พรวิไล แต่สุขะวัฒน์	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
259	2544	การรับรู้ข่าวสาร ทัศนคติ และความพึงพอใจในการใช้บริการของสถานีอนามัยเฉลิมพระเกียรติ 60 พรรษานามวินนทราชินีกับสถานีอนามัยทั่วไป ในอำเภอไพธุน้อย จังหวัดนนทบุรี	สุรพงษ์ แสงถำลี	มหาวิทยาลัยบูรพาจันทบุรี
260	2544	การสื่อสารการตลาดผลิตภัณฑ์สมุนไพรกับพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค	วารกรณ์ โกลานันท์	มหาวิทยาลัยบูรพาจันทบุรี
261	2544	การประเมินผลโครงการประชาร่วมใจป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก เพื่อถวายเป็นพระราชกุศลในวโรกาสเฉลิมพระชนมพรรษา 72 ปี : กรณีศึกษาสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดนครราชสีมา	ชนวรรณ สชนเสาวภาคย์	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
262	2544	การใช้สื่อเป็นกลไกหลักในการรณรงค์ด้านสุขภาพ : กรณีศึกษาการตลาดสมุนไพร (นิเทศศาสตร์ม.บูรพาจันทบุรี)	ฐาปนีย์ อรรถสดาน	มหาวิทยาลัยบูรพาจันทบุรี
263	2544	ประสิทธิภาพของโครงการสนับสนุนและให้ความรู้เพื่อปรับปรุงการรับรู้สมรรถนะในการดูแลตนเอง และภาวะการฉวยควบคุมโรคในผู้ป่วยเบาหวานประเภทที่ 2 ที่ควบคุมโรคไม่ได้	สมจิต หนูเจริญกุลและคณะ	คณะแพทยศาสตร์มหาวิทยาลัยมหิดล

ลำดับ	ปี พ.ศ.	ชื่อผลงาน	ผู้วิจัย	สถาบันการศึกษา/หน่วยงาน
264	2544	พฤติกรรมมการบริโภคสื่อมวลชน ความรู้ และทัศนคติที่มีต่ออาหารและโภชนาการของหญิงวัยกลางคน ในเขตกรุงเทพมหานคร	จันทิมา นิตราชัยพัลลรัตน์	มหาวิทยาลัยบูรพา
265	2544	ผลของการให้ความรู้เกี่ยวกับการดูแลสุขภาพในผู้ป่วยสูงอายุโรคเบาหวาน โดยใช้สื่อเพลงหมอลำเสริม	อมรรัตน์ ประเสริฐไทยเจริญ	มหาวิทยาลัยบูรพา
266	2544	การรับรู้และทัศนคติเกี่ยวกับการโฆษณาบุหรี่ ณ จุดขายของประชาชน จังหวัดชลบุรี	ปรารถนา สัตติภิภาวีและคณะ	คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล
267	2545	การศึกษาโครงการณรงค์ให้ความรู้ ความเข้าใจแก่เด็กและเยาวชนเกี่ยวกับสาเหตุโรคตี๊กขามเฉพาะสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนกลาง	สุธิดา ชีโนดม	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
268	2545	ความรู้ ทัศนคติ และพฤติกรรมการบริโภคข้าวสารของประชาชนชาวจังหวัดปทุมธานีในโครงการ 30 บาทรักษาทุกโรค	สายสุดี วานิกานุกูล	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
269	2545	ประสิทธิผลของรูปแบบการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารด้านสุขภาพทางวิทยุกระจายเสียงต่อการสร้างสุขภาพของประชาชนเขตอำเภอเมือง จังหวัดสุโขทัย ตามโครงการรณรงค์ชี้แจงการสร้างสุขภาพทั่วไทย พ.ศ. 2545	ประการ เข้มแข็ง	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
270	2545	การศึกษาปัญหาและความต้องการใช้สื่อด้านส่งเสริมสุขภาพของโรงพยาบาลชุมชน ในเขตการสาธารณสุข 6	นันทิราพร แฉวไชสง	มหาวิทยาลัยขอนแก่น

ข. รายชื่องานวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพในประเทศไทย

(พ.ศ. 2523 – 2550)

ลำดับ	ปี พ.ศ.	ชื่อผลงาน	ผู้วิจัย	สถาบันการศึกษา /หน่วยงาน
		ผลของการให้ความรู้เรื่องโรคซัลโมเนลลาในหญิงตั้งครรภ์ที่เป็นพาหะโรคซัลโมเนลลาและคู่สมรส โดยใช้สื่อวีดิทัศน์ กระบวนการกลุ่มและใช้สื่อวีดิทัศน์ร่วมกับกระบวนการกลุ่ม	กอบกุล สุคนธาวริน	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์
271	2545			
272	2545	การรับรู้เกี่ยวกับโรคติดต่อที่เป็นปัญหาใหม่ ของนักเรียนอาชีวศึกษาในเขต 1	มนจิรา ถมิ่งรัมย์สัตย์	มหาวิทยาลัยมหิดล
273	2545	การสร้างบทเรียนโปรแกรมวิชาสุขภาพ เรื่อง การส่งเสริมสุขภาพจิต สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2.	ประไพ ศรีวรรณวงษ์	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
274	2545	การใช้ชุดการสอนเรื่องยาเสพติดจากสื่อหนังสือพิมพ์	ทิพย์ยา สพฤกษ์	กรมสุขภาพจิต
275	2545	ผลของการใช้โปรแกรมฝึกทักษะการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพต่อการสื่อสารในครอบครัว	ธนิษฐา จิตตารมย์	กรมสุขภาพจิต
276	2545	ความต้องการข่าวสาร การเปิดรับ และการใช้ประโยชน์ข่าวสารด้านสุขภาพจากเว็บไซต์สุขภาพของผู้ใช้อินเทอร์เน็ต ในเขตกรุงเทพมหานคร	จริมา ทองสวัสดิ์	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
277	2546	ความร่วมมือของพหุภาคีในการบูรณาการโครงการรณรงค์ส่งเสริมสันติภาพเมื่อปี 2546	วิจารณ์ ไชยนิทานและคณะ	โรงพยาบาลขอนแก่น
278	2546	พฤติกรรมกรรมการอ่าน ความต้องการเนื้อหา รูปแบบและการนำไปใช้ประโยชน์จากนิตยสารแนวสุขภาพของพนักงานสื่อสารแห่งประเทศไทย	นรกร สมบัติสวัสดิ์	มหาวิทยาลัยบูรพา

ข. รายชื่องานวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพในประเทศไทย

(พ.ศ. 2523 – 2550)

ลำดับ	ปี พ.ศ.	ชื่อผลงาน	ผู้วิจัย	สถาบันการศึกษา / หน่วยงาน
289	2547	การนำเสนอข้อมูลข่าวสารในหนังสือพิมพ์เกี่ยวกับให้วัคซีนและการนำไปใช้ประโยชน์ของผู้ประกอบธุรกิจสัตว์ปีก	รัตนภรณ์ ทองอรุณนิภูต	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
290	2547	กลยุทธ์การประชาสัมพันธ์และประสิทธิภาพของโครงการอาหารปลอดภัย ของกระทรวงสาธารณสุข	พิริยภรณ์ แววจินดา	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
291	2547	การให้การศึกษาทางอินเทอร์เน็ต: ความรู้จากประสบการณ์	สกวรัตน์ พวงลัดดา	กรมสุขภาพจิต
292	2547	การรณรงค์การสวมหมวกนิรภัยในผู้ใช้รถจักรยานยนต์ และการคาดเข็มขัดนิรภัยในผู้ขับและผู้นั่งตอหน้าของรถยนต์ในเขตเทศบาลขอนแก่น	ศิริกุล กุลเรียบและคณะดีต ดวงหัตถ์ดี	โรงพยาบาลขอนแก่น
293	2547	กระบวนการค้นคว้าใหม่ของการสื่อสารเพื่อส่งเสริมสุขภาพของประชาสังคม	รังติมา นิไลอด	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
294	2548	การพัฒนาสื่อการเรียนการสอนด้วยบทเรียนโปรแกรมคอมพิวเตอร์ช่วยสอน กระบวนวิชา 551492 การพยาบาลชุมชน 2 : การเยี่ยมบ้าน	ศิวพร อึ้งวัฒนาและคณะ	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
295	2548	กระบวนการสื่อสารการรณรงค์ด้านสุขภาพ	วาสนา จันทร์สว่างและคณะ	มหาวิทยาลัยมหิดล
296	2548	การสังเคราะห์องค์ความรู้ เรื่อง "การโฆษณาสารเคมีกำจัดศัตรูพืช โดยสื่อมวลชน"	พัฒนาพงศ์ จาติเกตุ	สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข (สวรส.)
297	2548	สื่อวิทยุและสื่อโทรทัศน์เพื่อข่าวสารสุขภาพเพื่อประชาชน	ศุภิญญา กลางณรงค์และคณะ	สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข (สวรส.)
298	2548	โครงการวิจัย สถานภาพการดำเนินงานสื่อสารสุขภาพของหนังสือพิมพ์รายวัน	พนม คดีลาชาและคณะ	สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข (สวรส.)

ลำดับ	ปี พ.ศ.	ชื่อผลงาน	ผู้วิจัย	สถาบันการศึกษา/หน่วยงาน
299	2548	การสำรวจความคิดเห็นและความต้องการเรียนรู้เรื่องสุขภาพผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตของวัยรุ่น	ศรีวิภา เลียงพันธุ์สกุล นนทธี วัชรชัย และนันท์ ทา อ่วมกุล	สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข (สวรส.)
300	2548	ประสิทธิผลของภาพกับคำเตือนบนซองบุหรี่ที่มีผลต่อพฤติกรรมการเลิกบุหรี่ของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร	กิตติศักดิ์ สุวัฒน์ธนากร	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
301	2548	กระบวนการสื่อสารเพื่อการพัฒนาความรู้ด้าน "การแพทย์ทางเลือก" ของมูลนิธิสุขภาพไทย	ทรงศรพรรณ รณฤทธิวิชัย	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
302	2548	การเปิดรับข่าวสารความคิดเห็นและการมีส่วนร่วมต่อ "โครงการส่งเสริมกีฬาและการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ" โดยสถาบันกษัตริย์แห่งประเทศไทย	วนิดา บัวจันทร์	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
303	2548	รายงานสถานการณ์ความรุนแรงต่อผู้หญิงที่ปรากฏในสื่อมวลชนในรอบปี 2548	จิตติมา ภาณุเตชะ	สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข (สวรส.)
304	2548	การเปิดรับข่าวสาร โครงการ "เมาไม่ขับ" ทางสื่อโทรทัศน์ ของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร	ศิริรัตน์ บุญนอม	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
305	2549	การศึกษาและพัฒนาการสื่อสารสุขภาพในกลุ่มแรงงานข้ามชาติ กรณีศึกษากลุ่มแรงงานไทยใหญ่ในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่	ขวัญจิราณี บัวแดงและคณะ	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
306	2549	การศึกษาเชิงนโยบายการสร้างนักสื่อสารสุขภาพและระบบการสื่อสารสุขภาพแห่งชาติ	มาตี บุญศิริพันธ์และคณะ	สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข (สวรส.)

ข. รายชื่องานวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพในประเทศไทย

(พ.ศ. 2523 - 2550)

ลำดับ	ปี พ.ศ.	ชื่อผลงาน	ผู้วิจัย	สถาบันการศึกษา/หน่วยงาน
307	2549	การทดลองใช้คู่มือการเรียนรู้ด้วยตนเอง ในการเสริมสร้างทักษะชีวิตเรื่องเพศของวัยรุ่น(คู่มือวัยรุ่น...รู้ทันรัก)	กรมสุขภาพจิต	กรมสุขภาพจิต
308	2549	ผลของโปรแกรมแลกเปลี่ยนภาพเพื่อการสื่อสารต่อความสามารถในการสื่อสาร ความหมายของเด็กออทิสติกปฐมวัย	หอผู้ป่วยออทิสติกกรมกับ ดึกหญิง 2 กลุ่มการพยาบาล สถาบันราชานุกูล	กรมสุขภาพจิต
309	2549	การพัฒนากระบวนการสนับสนุนการสื่อสารสุขภาพผ่านอินเทอร์เน็ต	ศุภัญญา ประจักษ์ศิลปและคณะ	สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข (สวรส.)
310	2549	รูปแบบการพัฒนาการสื่อสารสุขภาพและนักสื่อสารสุขภาพด้านสื่อสิ่งพิมพ์	บุญเรือง เนียมหอม และก่าพล คำรงค์วงศ์	สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข (สวรส.)
311	2549	การพัฒนาฐานข้อมูลเพื่อส่งเสริมการวิจัยผลลัพธ์ทางสุขภาพ	ฉัตร ชัยญาคุณาพฤกษ์ และศุภกิติภีร์ พรรณารุ โนนชัย	มหาวิทยาลัยโยนเรศวร
312	2549	โครงการวิจัยและพัฒนาการสื่อสารสุขภาพของท้องถิ่น	ดวงพร ศักญะวัฒน์และคณะ	มหาวิทยาลัยมหิดล
313	2550	ผลของการพัฒนาโปรแกรมคอมพิวเตอร์ช่วยสอนเรื่องกลไกการคลอดต่อความรู้ของนักศึกษาพยาบาล	ปิยนุช ชูโต และคณะ	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
314	2550	การศึกษาของการใช้ภาพสื่อสารเพื่อเตรียมความพร้อมสำหรับการตรวจสุขภาพช่องปากในเด็กออทิสติกปฐมวัย จำนวน 5 ราย	บุษกร เล็กเลิศศิริวงศ์และคณะ	กรมสุขภาพจิต

ลำดับ	ปี พ.ศ.	ชื่อผลงาน	ผู้วิจัย	สถาบันการศึกษา/หน่วยงาน
315	2550	ผลของการฝึกทักษะการสื่อสารต่อพฤติกรรมการสื่อสารของผู้ป่วยจิตเภทชาย โรงพยาบาลจิตเวชขอนแก่นราชนครินทร์	จิตรัตน์ พิมพ์ดีด และคณะ	กรมสุขภาพจิต
316	2550	การจัดทำสื่อภาพและเสียงเพื่อส่งเสริมความรู้เกี่ยวกับการกระตุ้นพัฒนาการเด็ก ออทิสติกด้วยเสียงเพลง	ศุภรัตน์ พรหมกัญญาและคณะ	กรมสุขภาพจิต
317	2550	บทบาทของอินเทอร์เน็ตในการเผยแพร่ความรู้ด้านสุขภาพอนามัย	หนึ่งทัย ขอผลกลาง	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี